LEÏLA
SLIMANI

AUTOAREA ROMANULUI *CÂNTEC LIN* (PRIX GONCOURT 2016)

Țara celorlalți

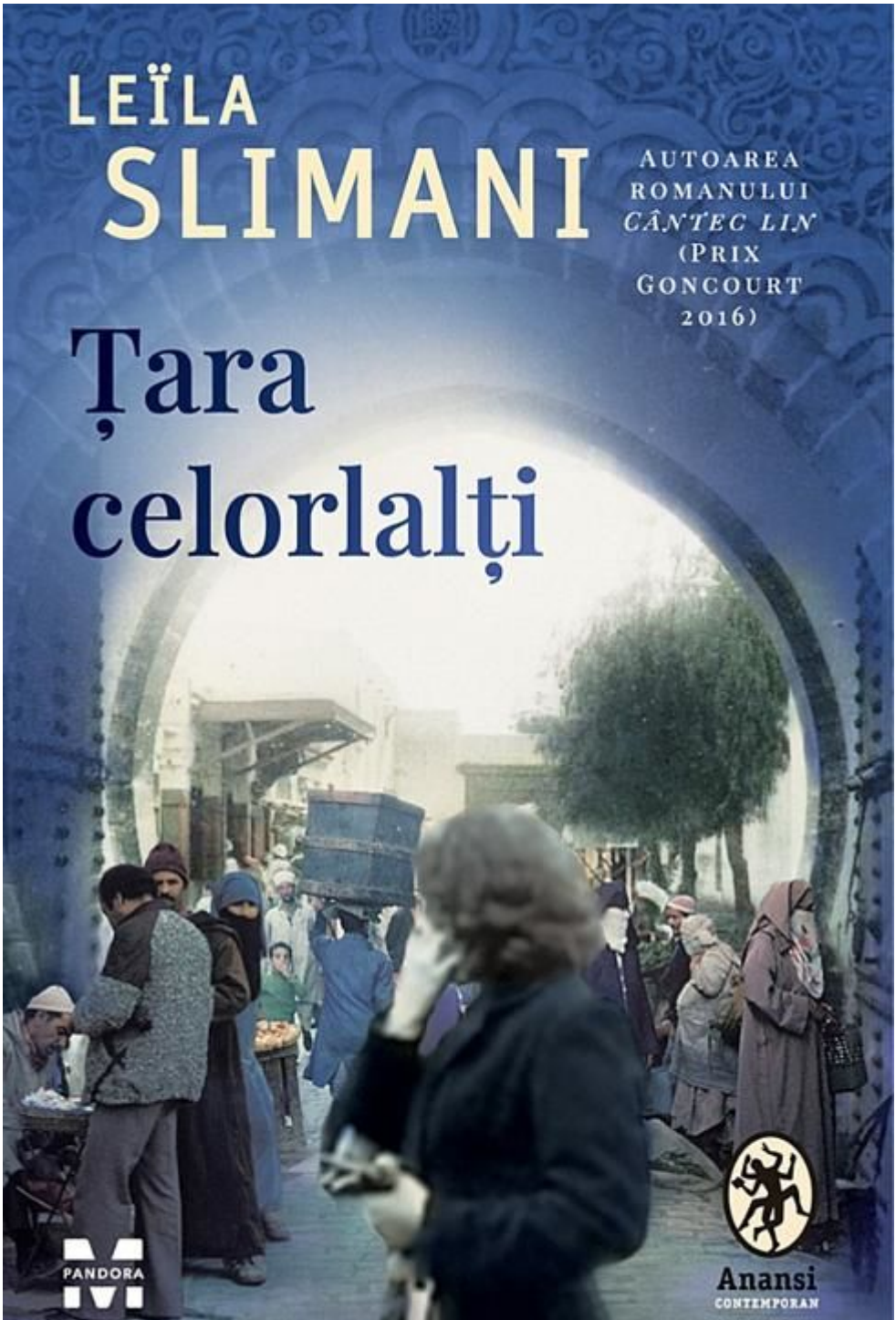

PANDORA M

Anansi
CONTEMPORAN

Leïla Slimani

Ţara celorlalţi

Traducere din limba franceză de
Daniel Nicolescu
Editura Pandora M
2021

Autor: Leïla Slimani

Titlul original: *Le pays des autres*
Copyright © Éditions Gallimard, 2020

Copyright © Pandora M, 2021, pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghişeul 1, C.P. 0490, Bucureşti
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.pandoram.ro

ISBN (print): 978-606-978-440-2
ISBN (epub): 9786069785492

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

EDITORI:
Magdalena Mărculescu
Silviu Dragomir

FONDATOR:
Ion Mărculescu, 1994

DIRECTOR EDITORIAL:
Bogdan-Alexandru Stănescu

DESIGN:
Andrei Gamarț

DIRECTOR PRODUCȚIE:
Cristian Claudiu Coban

DTP:
Mirela Voicu

Conținutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată,

revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimțământul editorului, sunt interzise. Dreptul de folosință al lucrării nu este transferabil.
Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparțin persoanei juridice Pandora Publishing SRL.

Leila Slimani (n. 1981) este o romancieră şi jurnalistă franceză de origine marocană. S-a născut la Rabat şi la 17 ani a plecat la Paris, unde s-a specializat în ştiințe politice şi mass-media studiind la Sciences Po şi ESCP Europe. După absolvire, a vrut să urmeze o carieră în actorie, dar a început să lucreze ca jurnalist pentru revista Jeune Afrique. În 2014 a publicat primul său roman, *În grădina căpcăunului*, urmat de thrillerul psihologic *Cântec lin*, care a devenit rapid bestseller, cu peste 80 000 de exemplare tipărite în primele trei luni de la apariție. În 2016, romanul *Cântec lin* a fost distins cu Prix Goncourt şi a fost nominalizat la Prix Renaudot, Prix Femina, Prix de Flore şi Prix Interallie. *Țara celorlalți* (2021) constituie prima parte a unei saga de familie de inspirație autobiografică.

În memoria lui Anne şi a lui Atika,
a căror libertate nu încetează să mă inspire.

Mamei mele adorate.

Blestemul acestui cuvânt: metisaj,
să-l marcăm în pagină cu litere de-o şchioapă.

Édouard Glissant,
L'intention poétique

I

Când a vizitat pentru prima oară ferma, Mathilde şi-a zis: „E prea departe". O asemenea izolare o neliniştea. Pe vremea aceea, în 1947, nu aveau maşină şi străbătuseră cei optzeci şi cinci de kilometri care-i despărţeau de Meknès cu o teleguţă veche mânată de un ţigan. Amin nu lua în seamă disconfortul pricinuit de bancheta de lemn şi nici praful care-o făcea pe nevastă-sa să tuşească. N-avea ochi decât pentru peisaj şi se arăta nerăbdător să ajungă pe pământurile pe care i le dăduse în grijă tatăl său.

În 1935, după ani de trudă ca traducător în armata colonială, Kadour Belhaj cumpărase acele hectare de pământ pline de bolovani. Îi mărturisise fiului său că năzuia să facă din ele o exploataţie agricolă prosperă care să poată hrăni generaţii întregi de copii ai neamului Belhaj. Îşi amintea de privirea tatălui său, de vocea lui neşovăielnică atunci când îşi prezenta proiectele pentru fermă. Pogoane de vie, îi explicase el, şi hectare întregi destinate cerealelor. Pe partea cea mai însorită a colinei ar trebui construită o casă, înconjurată de pomi şi de câteva rânduri de migdali. Kadour se simţea mândru că acest pământ era al lui. „Pământul nostru!" Nu rostea aceste cuvinte precum naţionaliştii ori colonişţii, în numele unor principii morale sau al unui ideal,

ci în calitate de proprietar fericit că se află în dreptul lui. Bătrânul Belhaj voia să fie înmormântat aici şi tot aici să fie îngropaţi şi copiii lui, voia să fie hrănit de acest pământ şi tot aici să-şi aibă ultima locuinţă. Dar a murit în 1939, când fiul lui se înrolase în regimentul spahiilor şi purta cu mândrie burnuzul şi şalvarii. Înainte să plece pe front, Amin, fiul cel mare şi, de-acum, capul familiei, i-a închiriat domeniul unui francez originar din Algeria.

Când Mathilde l-a întrebat din ce pricină murise socrul ei, pe care nu-l cunoscuse, Amin şi-a atins pântecul şi a clătinat din cap în tăcere. După o vreme, Mathilde a aflat ce se întâmplase. Întors de la Verdun, Kadour Belhaj începuse să sufere de dureri cronice de stomac, şi niciun tămăduitor marocan sau european nu izbutise să-l însănătoşească. El, care se fălea că e un om cu capul pe umeri, care era mândru de educaţia primită şi de talentul pentru limbile străine, se târâse, ruşinat şi deznădăjduit, la subsolul unde locuia o *chouafa*[1]. Vrăjitoarea încercase să-l convingă că i se făcuseră farmece, că cineva îi dorea răul şi că durerea era pricinuită de un vrăjmaş de temut. Îi dăduse o hârtie împăturită în patru, în care se afla pudră galbenă de şofran. Chiar în seara aceea, băuse leacul dizolvat în apă şi murise după câteva ceasuri, în chinuri groaznice. Celor din familie nu le plăcea să pomenească întâmplarea. Le era ruşine de credulitatea tatălui şi de împrejurările decesului, fiindcă venerabilul ofiţer se scăpase pe el în curtea interioară a casei, iar *djellaba*[2] lui cea albă fusese toată mânjită cu scârnă.

---

1 Clarvăzătoare-vindecătoare în spaţiul arab.

2 Haină lungă şi largă, desfăcută pe părţi, cu glugă, purtată în lumea arabă atât de femei, cât şi de bărbaţi.

În ziua aceea de aprilie a anului 1947, Amin i-a zâmbit Mathildei şi l-a zorit pe vizitiu, care-şi freca picioarele goale şi murdare unul de altul. Ţăranul şi-a biciuit catârul cu mai multă râvnă şi Mathilde a tresărit. Violenţa ţiganului o revolta. Pocnea din limbă, „Ra!”, şi plesnea cu biciul crupa scheletică a dobitocului. Era primăvară şi Mathilde era însărcinată în două luni. Câmpurile erau smălţate cu gălbenele, nalbe şi otrăţel. Un vânt răcoros legăna tulpinile de floarea-soarelui. De o parte şi de alta a drumului se aflau proprietăţi ale coloniştilor francezi, stabiliţi aici cu douăzeci sau treizeci de ani în urmă şi ale căror plantaţii înaintau lin până spre zare. Cei mai mulţi veneau din Algeria, iar autorităţile le oferiseră cele mai bune pământuri şi cele mai întinse tarlale. Amin şi-a lungit un braţ şi şi-a pus cealaltă mână streaşină la ochi ca să se ferească de soarele amiezii şi să contemple uriaşa întindere care i se oferea privirii. I-a arătat apoi nevestei cu degetul un şir de chiparoşi care împrejmuia domeniul lui Roger Mariani, care făcuse avere din vin şi din creşterea porcilor. Din drum nu se puteau vedea nici casa stăpânului, nici terenurile cu viţă-de-vie. Dar Mathildei nu-i venea greu să-şi închipuie avuţia acestui om de la ţară, avuţie care o umplea de speranţă şi în privinţa propriului ei viitor. Priveliştea, de o frumuseţe senină, îi amintea de o gravură agăţată deasupra pianului, în casa profesorului ei de muzică din Mulhouse. Şi-a adus aminte de lămuririle acestuia: „E în Toscana, domnişoară. Poate că într-o bună zi o să ajungeţi în Italia”.

Catârul s-a oprit şi a început să pască iarba care creştea pe marginea drumului. N-avea deloc chef să urce povârnişul din faţă, acoperit cu pietroaie albe. Scos din fire, vizitiul s-a ridicat în picioare şi a început să împroaşte dobitocul cu ocări şi lovituri. Mathilde a simţit cum îi dau lacrimile. A încercat să se stăpânească şi s-a lipit de bărbatu-său, care a socotit deplasată pornirea ei de duioşie.

— Ce-ai pățit? a întrebat-o Amin.

— Spune-i să nu mai lovească bietul catâr.

Mathilde şi-a pus mâna pe umărul ţiganului şi s-a uitat la el ca un copil care încearcă să domolească un părinte furios. Dar vizitiul s-a întărâtat. A scuipat pe jos, şi-a ridicat mâna şi i-a spus:

— Ți-o fi şi ție de bici?

Dispoziția oamenilor s-a schimbat şi, odată cu ea, şi peisajul. Au ajuns pe vârful unei coline cu coastele pleşuve. Fără flori, fără chiparoşi, doar câțiva măslini care supraviețuiau printre pietre. Colina răspândea o senzație de dezolare. Nu mai suntem în Toscana, s-a gândit Mathilde, ci în Far West. Au coborât din brişcă şi au mers până la o micuță clădire albă şi lipsită de farmec, al cărei acoperiş era făcut dintr-o simplă bucată de tablă. Nu era o casă, ci o înşiruire rudimentară de cămăruțe, întunecoase şi umede. Singura fereastră, cocoțată foarte sus ca să stăvilească invaziile de dăunători, lăsa să pătrundă o lumină slabă. Pe pereți, Mathilde a observat câteva aureole mari şi verzui pricinuite de ultimele ploi. Fostul locatar locuia singur; soția lui se întorsese la Nîmes după pierderea unui copil, iar el nu se gândise să transforme clădirea într-un loc primitor, capabil să adăpostească o familie. În ciuda aerului destul de cald, Mathilde se simțea înghețată. Proiectele pe care i le prezenta Amin o umpleau de nelinişte.

*

Aceeaşi tulburare o cuprinsese atunci când a aterizat la Rabat, pe 1 martie 1946. În ciuda cerului incredibil de albastru, în ciuda bucuriei de a-şi regăsi soțul şi a mândriei de a-şi fi păcălit soarta, îi fusese frică. Călătorise vreme de două zile. De la Strasbourg la Paris, de la Paris la Marsilia şi apoi de la Marsilia la Alger, unde se îmbarcase într-un Junkers vechi şi crezuse că o să moară. Aşezată pe o banchetă incomodă, printre bărbați cu privirile obosite de

atâția ani de război, şi-a stăpânit cu greu țipetele. În timpul zborului a plâns, a vomitat, s-a rugat la Dumnezeu. În gură i se amestecaseră gustul de fiere şi cel de sare. Era tristă nu atât la gândul că va muri deasupra Africii, cât la acela că va apărea, pe cheiul unde o aştepta bărbatul vieții ei, într-o rochie boțită şi mânjită de vomă. În cele din urmă a aterizat bine-sănătoasă, iar Amin era acolo, mai arătos ca niciodată, sub un cer de un albastru atât de intens, încât ai fi zis că fusese primenit cu toate apele lumii. Soțul ei a sărutat-o pe obraji, cu ochii țintă la privirile celorlalți pasageri. A apucat-o de braț într-un fel deopotrivă senzual şi amenințător. Părea că vrea să o controleze.

Au luat un taxi, iar Mathilde s-a lipit de trupul lui Amin pe care-l simțea, în sfârşit, încordat de dorință, înfometat după ea.

— O să dormim la hotel astă-seară, a anunțat el special pentru şofer – şi, vrând parcă să-şi dovedească moralitatea, a adăugat: E soția mea. Tocmai ne-am reîntâlnit.

Rabat era un orăşel alb şi solar, a cărui eleganță a surprins-o pe Mathilde. A contemplat cu încântare fațadele în stil art deco ale clădirilor din centru şi şi-a lipit nasul de geamul maşinii ca să vadă mai bine femeile frumoase care coborau pe bulevardul Lyautey, cu mânuşile asortate la pălărie şi la pantofi. Pretutindeni lucrări, imobile în construcție, în fața cărora bărbați rufoşi veneau în căutare de muncă. Acolo, două măicuțe mergeau alături de două țărănci, care cărau nişte legături de vreascuri în spate. O fetiță, tunsă băiețeşte, râdea de pe spinarea unui măgar de care trăgea un bărbat negru. Pentru prima oară în viața ei, Mathilde respira vântul sărat al Africii. Lumina a slăbit, devenind mai roz şi mai catifelată. Îi era somn şi se pregătea să-şi lase capul pe umărul soțului ei, când acesta i-a dat de veste că ajunseseră.

N-au ieşit din cameră vreme de două zile. Ea, care era atât de interesată de ceilalţi şi de lumea de afară, a refuzat să deschidă obloanele. Nu se mai sătura de mâinile lui Amin, de gura lui, de mirosul pielii sale, care, acum îşi dădea seama, păstra ceva din aerul acestor ţinuturi. Amin o fermeca de-a dreptul, aşa că îl ruga să rămână în ea cât mai mult cu putinţă, chiar şi în somn, chiar şi atunci când stăteau de vorbă.

Mama Mathildei spunea că suferinţa şi ruşinea sunt cele care trezesc la viaţă amintirea condiţiei noastre de animale. Dar niciodată nu-i pomenise de această plăcere. În timpul războiului, în serile apăsătoare şi triste, Mathilde îşi oferea singură momente de extaz în patul îngheţat din camera ei, de la etaj. Când răsuna alarma ce vestea bombele, când începea să se audă zbârnâitul unui avion, Mathilde dădea fuga, dar nu ca să supravieţuiască, ci ca să-şi ostoiască dorinţa. De fiecare dată când îi era frică, urca în camera ei a cărei uşă nu se închidea, dar Mathildei puţin îi păsa dacă ar fi surprins-o careva. Oricum, ceilalţi preferau să stea strânşi laolaltă prin gropi sau prin beciuri, voiau să moară împreună, ca nişte animale. Ea se lungea în pat, şi singurul mod în care-şi putea domoli şi controla spaima, singurul fel în care se simţea mai presus de război era să juiseze. Lungită pe nişte aşternuturi soioase, se gândea la bărbaţii care străbăteau pretutindeni câmpurile, înarmaţi cu puşti, bărbaţi lipsiţi de femei tot aşa cum era ea lipsită de un bărbat. Şi, în timp ce-şi frământa sexul, se gândea la imensitatea acestei dorinţe nepotolite, a foamei de dragoste şi de posesie care cuprinsese întreg pământul. Ideea acestei senzualităţi nesfârşite o cufunda într-o stare de beatitudine. Îşi zvârlea capul pe spate şi, cu ochii pierduţi, îşi închipuia cohorte de bărbaţi venind la ea s-o posede, s-o mulţumească. Frica şi plăcerea i se amestecau în suflet şi, când era în pericol, asta-i venea în primul rând în minte.

După două zile şi două nopți, Amin, mort de sete şi de foame, aproape s-a văzut silit s-o smulgă din pat, ca s-o facă să accepte să vină la masă pe terasa hotelului. Dar chiar şi acolo, în timp ce vinul îi încălzea inima, Mathilde se gândea la locul dintre coapsele ei pe care Amin, în curând, avea să-l umple din nou. Soțul ei îşi luase însă un aer serios. A înfulecat jumătate de pui cu mâinile şi a vrut să vorbească despre viitor. N-a urcat împreună cu ea în cameră şi s-a indispus când ea i-a propus să-şi facă siesta. În mai multe rânduri a dispărut ca să dea nişte telefoane. Când l-a întrebat cu cine vorbise şi când aveau să plece din Rabat şi de la hotel, Amin a bălmăjit:

— O să fie bine, i-a spus. O să mă ocup de toate.

După o săptămână, la capătul unei după-amiezi pe care Mathilde o petrecuse singură, s-a întors în cameră mânios, contrariat. Mathilde l-a acoperit cu mângâieri, i s-a aşezat pe genunchi. Amin şi-a muiat buzele în paharul cu bere pe care i-l întinsese şi a spus:

— Am o veste proastă. Va trebui să mai aşteptăm câteva luni până să ne instalăm la moşie. Am vorbit cu chiriaşul şi a refuzat să plece de la fermă înainte de încheierea contractului. Am încercat să găsesc un apartament în Meknès, dar mai sunt o groază de refugiați acolo şi nu e nimic de închiriat la un preț acceptabil.

Mathilde era dărâmată.

— Şi ce-o să facem?

— Până una alta, o să locuim la maică-mea.

Mathilde a sărit în picioare şi s-a pus pe râs.

— Glumeşti, nu?

Părea că găseşte situația caraghioasă, hazlie. Cum era cu putință ca un bărbat ca Amin, un bărbat în stare să facă dragoste aşa cum făcuse el cu o noapte înainte, să vrea s-o convingă că aveau să trăiască la maică-sa?

Amin n-a gustat însă gluma. A rămas aşezat, ca să nu fie silit să îndure diferența de înălțime dintre el şi Mathilde. Cu voce rece şi ochii pironiți în pardoseala de ciment, a spus:

— Aşa merg lucrurile aici.

Avea să audă adeseori propoziția asta. În clipa aceea a priceput că era o străină, o femeie, o nevastă, o ființă la cheremul altora. Amin se afla acum pe teritoriul lui, el explica regulile, el spunea ce cale trebuie urmată, stabilea granițele pudorii, ale ruşinii şi ale bunei-cuviințe. În Alsacia, pe vremea războiului, era un străin, un om aflat în trecere, obligat să fie discret. Când îl întâlnise în toamna anului 1944, îi fusese călăuză şi protectoare. Regimentul lui Amin era încartiruit în târgul ei, la câțiva kilometri de Mulhouse, şi trebuiseră să aştepte zile întregi ordine ca să înainteze spre est. Dintre fetele care au înconjurat jeepul în ziua când au sosit, Mathilde era cea mai răsărită. Avea umeri lați şi pulpe de băietan. Privirile îi erau verzi ca apa fântânilor din Meknès – şi nu l-a mai scăpat din ochi pe Amin. În timpul săptămânii lungi pe care a petrecut-o în sat, l-a însoțit în plimbări, i-a făcut cunoştință cu prietenii ei şi l-a învățat câteva jocuri de cărți. Era cu un cap mai mic decât ea şi avea cea mai întunecată piele pe care şi-o putea cineva închipui. Era atât de chipeş, încât îi era teamă că o să i-l fure careva. Teamă că e doar o vedenie. Niciodată nu mai simțise aşa ceva. Nici măcar cu profesorul de pian, pe vremea când avea paisprezece ani. Nici măcar cu vărul ei Alain, care-i băga mâna pe sub rochie şi fura cireşe pentru ea de pe malul Rinului. Dar ajunsă aici, pe pământul lui, se simțea neajutorată.

*

Trei zile mai târziu, s-au suit într-un camion al cărui şofer acceptase să-i ducă până la Meknès. Mathilde era stânjenită de mirosul camionagiului şi de starea proastă a drumului. S-au oprit de două ori pe marginea şanțului, ca

să poată să verse. Palidă şi sleită, cu ochii ţintă la o privelişte căreia nu îi găsea nici noima, nici frumuseţea, Mathilde a fost năpădită de alean. „Să dea Domnul, şi-a zis ea, ca ţinuturile astea să nu-mi fie duşmănoase. O să mă învăţ vreodată cu lumea asta?” Când au ajuns la Meknès, se înnoptase, şi o ploaie deasă şi rece cădea pe parbrizul camionului.

— E prea târziu ca să te prezint mamei, i-a spus Amin. Dormim la hotel.

Oraşul i s-a părut întunecat şi ostil. Amin i-a explicat topografia locului, care corespundea principiilor enunţate de mareşalul Lyautey la începutul protectoratului. O demarcaţie strictă între medina, ale cărei moravuri ancestrale trebuiau ocrotite, şi oraşul european, ale cărui străzi purtau nume de aşezări franţuzeşti şi care se dorea un laborator al modernităţii. Camionul i-a lăsat în partea de jos, pe malul stâng al uedului Boufakrane, la intrarea în oraşul indigenilor. Acolo locuia familia lui Amin, în cartierul Berrima, foarte aproape de mellah[3]. Au luat un taxi ca să ajungă pe partea cealaltă a fluviului. Au apucat-o pe o stradă lungă, în pantă suitoare, au trecut pe lângă nişte terenuri de sport şi au străbătut un fel de zonă-tampon, un *no man’s land* care împărţea oraşul în două şi unde era interzisă construirea de noi clădiri. Amin i-a arătat tabăra Poublan, o bază militară care stătea aplecată deasupra oraşului arab şi-i supraveghea cele mai mărunte tresăriri.

S-au instalat într-un hotel acceptabil, unde recepţionerul le-a cercetat, cu băgare de seamă funcţionărească, actul de căsătorie şi pe cele de identitate. Pe scara ce ducea spre camera lor, a fost cât pe ce să izbucnească o ciondăneală, fiindcă băiatul care era de jurnă pe etaj se încăpăţâna să-i

[3] Ghetou, cartier evreiesc dintr-un oraş marocan.

vorbească lui Amin în arabă, câtă vreme acesta i se adresa în franceză. Adolescentul i-a aruncat Mathildei nişte priviri interpretabile. El, care trebuia să le ofere autorităților un document doveditor ca să aibă dreptul să circule noaptea pe străzile oraşului nou, îi purta pică lui Amin deoarece se culca cu duşmanul şi pentru că putea umbla liber. De-abia îşi lăsaseră bagajele în cameră, că Amin şi-a pus din nou haina şi pălăria.

— Mă duc să-i salut pe ai mei. N-o să întârzii. Nu i-a dat răgaz să răspundă, a trântit uşa, iar ea l-a auzit alergând pe scări.

Mathilde s-a aşezat pe pat, cu genunchii strânşi la piept. Ce căuta oare aici? De vină erau doar ea şi orgoliul ei. Ea îşi dorise aventuri, ea se aruncase, ca o fanfaroană, în această căsătorie pe care prietenele din copilărie i-o invidiau pentru exotismul ei. Acum putea deveni ținta oricărei batjocuri, oricărei înşelăciuni. Poate că Amin se dusese la vreo amantă? Poate chiar era însurat, de vreme ce tatăl ei îi spusese, cu o față stânjenită, că bărbații de pe-aici erau poligami? Ori poate juca cărți în vreun bistrou din apropiere, încântat nevoie mare că a izbutise s-o şteargă de lângă nevasta lui cea grăsană. A început să plângă. Îi era ruşine că se lăsase stăpânită de panică, dar se înnoptase şi nu ştia unde se află. Dacă Amin nu se întorcea, avea să fie complet pierdută, fără bani, fără prieteni. Nu ştia nici măcar numele străzii unde stăteau.

Când s-a întors Amin, puțin înainte de miezul nopții, stătea acolo despletită, cu fața îmbujorată şi răvăşită. I-a luat ceva timp să deschidă uşa, tremura, iar el a crezut că se întâmplase ceva. S-a aruncat în brațele lui şi a încercat să-i explice teama, nostalgia, neliniştea nebună care o cuprinseseră. Amin nu înțelegea, iar trupul soției lui, care stătea agățată de el, i s-a părut cumplit de greu. A dus-o spre pat, unde s-au aşezat unul lângă celălalt. Amin avea

grumazul ud de lacrimi. Mathilde s-a liniştit, respiraţia i-a devenit mai domoală, s-a smârcâit de câteva ori şi Amin i-a întins o batistă, pe care o ţinea ascunsă în mânecă. A mângâiat-o încet pe spate şi i-a zis:

— Nu te mai copilări! De-acum eşti nevasta mea. Viaţa ta e aici!

După două zile s-au instalat în casa din Berrima. Pe străduţele înguste ale vechiului oraş, Mathilde a înşfăcat braţul soţului ei, de teamă să nu se rătăcească prin acel labirint unde se înghesuiau o grămadă de negustori, unde vânzătorii de legume îşi lăudau marfa în gura mare. Îndărătul porţii grele şi ghintuite a casei aştepta familia. Mama, Mouilala, stătea în mijlocul curţii interioare. Era îmbrăcată cu un caftan elegant de mătase, iar părul îi era acoperit cu un şal verde-smarald. Special pentru această ocazie, îşi scosese din sipetul de cedru nişte bijuterii vechi din aur; brăţări pentru gleznă, o fibulă gravată şi un colan atât de greu, încât trupul ei firav se aplecase uşor înainte. Când cei doi au intrat, s-a repezit la fiul ei şi l-a binecuvântat. I-a zâmbit Mathildei, care i-a luat mâinile într-ale ei şi i-a cercetat chipul oacheş, obrajii care căpătaseră un pic de roşeaţă.

— Ţi-a urat bun-venit, a tradus Selma, sora mezină, care tocmai împlinise nouă ani şi care stătea în faţa lui Omar, un adolescent slab şi tăcut, care şi-a ţinut tot timpul mâinile la spate şi privirile în pământ.

Mathilde a trebuit să se obişnuiască cu acest trai în care stăteau claie peste grămadă, cu această casă în care saltelele erau năpădite de ploşniţe şi de alţi paraziţi, unde nu te puteai feri de zgomotele trupeşti şi de sforăituri. Cumnata ei intra neanunţată în cameră şi se trântea pe pat turuind cele câteva cuvinte franţuzeşti pe care le învăţase la şcoală. Noaptea, Mathilde auzea zbieretele lui Jalil, fratele

cel mai tânăr, care trăia zăvorât la etaj, având drept singur tovarăş o oglindă pe care nu o scăpa o clipă din ochi. Fuma fără întrerupere din *sebsi*[4], iar mirosul de haşiş se împrăştia pe coridor şi o zăpăcea.

Cât era ziua de lungă, hoarde întregi de pisici îşi târau siluetele scheletice prin micuța grădină interioară, unde un bananier plin de praf se lupta să nu moară. În fundul patioului era săpat un puț din care slujnica, fostă sclavă, scotea apă pentru nevoi menajere. Amin îi spusese că Yasmine provenea din Africa, poate din Ghana, şi că fusese cumpărată de Kadour Belhaj pentru soția lui din piața de la Marrakech.

În scrisorile pe care i le trimitea surorii sale, Mathilde mințea. Spunea că duce o viață ca în romanele lui Karen Blixen, Alexandra David-Néel sau Pearl Buck. În fiecare misivă născocea tot felul de aventuri în care se înfățişa în preajma unor populații indigene sensibile şi superstițioase. În aceste descrieri purta cizme şi pălărie şi călărea semeață un pur-sânge arab. Îşi dorea ca Irène să fie geloasă, să sufere la fiecare cuvânt, să crape de invidie, să turbeze. Mathilde se răzbuna pe o soră mai mare autoritară şi inflexibilă, care o tratase toată viața ca pe un copil şi căreia, adesea, îi plăcuse s-o umilească în public. „Mathilde descreierata”, „Mathilde desfrânata”, spunea Irène neiertătoare, fără urmă de dragoste. Mathilde a crezut mereu că sora ei nu izbutise s-o înțeleagă şi că o făcuse prizoniera unei afecțiuni tiranice.

---

[4] Pipă tradițională marocană cu care se fumează kif, un amestec de canabis, tutun şi alte ierburi aromatice.

Când a plecat spre Maroc, când şi-a părăsit satul, vecinii şi viitorul care-i fusese promis, Mathilde a încercat un sentiment de izbândă. La început a scris nişte epistole entuziaste în care-şi descria viaţa în casa din medina. Stăruia asupra misterului străduţelor din Berrima, exagerând mizeria drumurilor, zgomotul şi mirosul măgarilor care cărau oameni şi mărfuri. A găsit, graţie uneia dintre călugăriţele de la pension, o cărţulie despre Meknès în care erau reproduse gravuri ale lui Delacroix. A aşezat pe o noptieră volumul cu pagini îngălbenite şi vrut să se lase pătrunsă de spiritul lui. A învăţat pe de rost pasaje din Pierre Loti, pe care-l socotea nespus de poetic, şi s-a minunat gândindu-se că scriitorul dormise la doar câţiva kilometri de locul acela şi că privise zidurile şi apele rezervorului Agdal.

A povestit despre meşterii în broderii, despre căldărari, despre strungarii în lemn aşezaţi turceşte prin prăvăliile lor săpate sub pământ. A povestit despre procesiunile breslelor din piaţa El-Hedim şi despre defilarea ghicitoarelor şi vracilor. Într-una din scrisori, a descris pe aproape o pagină dugheana unui tămăduitor care vindea cranii de hienă, corbi mumificaţi, lăbuţe de arici şi venin de şarpe. S-a gândit că toate astea o să-i impresioneze puternic pe Irène şi pe tatăl ei, Georges, şi că acolo, în paturile lor de la etaj, din casa lor burgheză, aveau s-o invidieze că a renunţat la plictiseală de dragul aventurii şi la confort de dragul unei vieţi romanţioase.

Totul în peisaj era surprinzător, diferit de ce cunoscuse până atunci. I-ar fi trebuit cuvinte noi, un întreg vocabular descotorosit de trecut ca să comunice sentimentele, lumina atât de vie care nu putea fi întâmpinată decât cu ochii mijiţi, ca să descrie uluirea care o cuprindea zi de zi în faţa atâtor mistere şi a unei asemenea frumuseţi. Nimic, nici culoarea arborilor, nici cea a cerului, nici măcar izul pe care vântul i-l

lăsa pe limbă şi pe buze nu îi erau familiare. Totul se schimbase.

În primele luni de şedere în Maroc, Mathilde şi-a petrecut multă vreme îndărătul birouaşului pe care soacra ei îl adusese în apartamentul lor. Bătrâna îi arăta un respect emoţionant. Pentru întâia oară în viaţă, Mouilala stătea sub acelaşi acoperiş cu o femeie educată şi, atunci când o zărea pe Mathilde aplecată peste foile întunecate ale scrisorilor, simţea o uriaşă admiraţie pentru nora ei. Aşa că interzisese orice zgomot pe coridoare şi o obligase pe Selma să nu mai alerge între etaje. De asemenea, voia ca Mathilde să nu-şi piardă timpul prin bucătărie, fiindcă se gândea că nu era locul potrivit pentru o europeană capabilă să citească ziare şi să răsfoiască un roman. Şi-atunci, Mathilde se închidea în cameră şi scria. Vocabularul îi părea atât de limitat încât, atunci când se pornea să descrie un peisaj sau să evoce o scenă pe care o trăise, rareori se bucura de ceea ce face. Se poticnea mereu de aceleaşi vorbe, greoaie şi plicticoase, şi îşi dădea seama, într-un fel nelămurit, că limbajul era un câmp imens, un teren de joacă nemărginit, care îi trezea spaimă şi o năucea. Erau multe de spus, aşa încât şi-ar fi dorit să fie Maupassant ca să descrie culoarea galbenă care acoperea zidurile din medina, ca să facă aievea forfota băieţilor care se jucau pe străzile unde femeile lunecau ca nişte năluci, înfăşurate în haikuri albe. Folosea un vocabular exotic care, era convinsă, i-ar fi plăcut tatălui ei. Pomenea de razii, de felahi, de djinni şi de plăci de faianţă colorate în fel şi chip.

Însă cel mai mult şi-ar fi dorit să nu existe nicio barieră, nicio piedică în calea exprimării ei. Să poată vorbi despre lume aşa cum o vedea. Să-i descrie pe puştii ăia raşi în cap din pricina râiei, pe toţi băieţii care fugeau de pe-o stradă pe alta, care strigau şi se jucau, care întorceau capul când trecea, se opreau şi, cu priviri întunecate, cu priviri mai bătrâne decât vârsta lor, o cercetau. Într-o zi a făcut prostia

să strecoare o monedă în mâna unui zgâmboi în pantaloni scurți, care nu împlinise cinci ani şi care purta un turban prea mare pentru țeasta lui. Nu era mai mare decât sacii de iută înțesați cu linte sau cu griş pe care-i aşeza băcanul în fața uşii şi în care Mathilde tot simțea nevoia să-şi cufunde brațul.

— Cumpără-ți o minge! i-a spus ea mândră nevoie mare şi plină de bucurie. Dar țâncul strigase şi răsăriseră copii de pe toate străzile din jur, care s-au năpustit asupra Mathildei ca un roi de gâze. Îl invocau pe Cel de Sus, rosteau cuvinte în franceză, dar ea nu înțelegea o iotă, aşa încât se văzuse silită să o ia la sănătoasa, sub ochii batjocoritori ai trecătorilor care-şi spuneau: „Aşa-i trebuie, dacă dă de pomană prosteşte". Ar fi vrut să contemple această viață sublimă de undeva de sus, ar fi vrut să fie invizibilă. Înălțimea ei, albeața pielii, statutul de venetică o țineau departe de miezul lucrurilor, de liniştea aceea care te face să te simți acasă. Se desfăta cu mirosul de pielărie de pe străzile înguste, cu izul focului de lemne şi de carne proaspătă, cu cel al apei stătute amestecat cu aroma perelor prea pârguite, cu mirosul balegii de măgar şi al rumeguşului. Dar nu-şi găsea cuvintele potrivite pentru toate astea.

Când se sătura de scris sau de recitit romanele pe care le ştia pe dinafară, Mathilde se lungea pe terasa unde se spălau rufele şi se punea carnea la uscat. Asculta discuțiile de pe stradă, cântecele femeilor din aceste unghere, doar lor hărăzite. Le privea cum trec uneori, ca nişte funambuli, de la o terasă la alta, cât pe ce să-şi frângă gâtul. Fetele, slujnicele, soțiile strigau, dănțuiau, îşi făceau mărturisiri pe aceste acoperişuri pe care le părăseau doar noaptea sau la prânz, când soarele dogorea prea puternic. Ascunsă după un zid scund, Mathilde repeta, ca să-şi îmbunătățească accentul, cele câteva vorbe de ocară pe care le ştia şi

trecătorii ridicau capul şi o ocărau la rândul lor. *Lay atik typhus!*[5] Îşi închipuiau, neîndoios, că era vorba despre vreun băieţel care-şi bătea joc de ei, vreun ştrengar plictisit de atâta stat în fustele maicii sale. Stătea cu urechea mereu ciulită şi a asimilat vocabularul cu o iuţeală care i-a surprins pe toţi. „Mai ieri nu pricepea o boabă!”, s-a mirat Mouilala, şi, de-atunci, au început să fie cu băgare de seamă la ce vorbeau în preajma ei.

Mathilde a învăţat arabă la bucătărie. A reuşit să se facă acceptată, iar Mouilala a încuviinţat s-o lase să şadă şi să privească. Îi făceau cu ochiul, îi zâmbeau, se cânta. A învăţat mai întâi să zică *roşie*, *ulei*, *apă* şi *pâine*. A deprins cuvintele pentru *cald* şi *rece*, lexicul mirodeniilor, apoi pe cel al climei: *secetă*, *ploaie*, *ger*, *vânt fierbinte*, chiar şi *furtună de nisip*. Cu vocabularul pe care-l avea la dispoziţie, putea să vorbească despre corp şi despre dragoste. Selma, care învăţa franceză la şcoală, îi slujea drept traducătoare. Adesea, când cobora la micul dejun, Mathilde o găsea pe Selma dormind pe banchetele din salon. O certa pe Mouilala, căreia puţin îi păsa dacă fiica ei se instruia, dacă lua note bune sau dacă era sârguincioasă. O lăsa pe micuţă să doarmă buştean şi nu-i venea s-o trezească devreme ca să plece la şcoală. Mathilde încercase s-o convingă pe Mouilala că, prin educaţie, Selma şi-ar fi putut câştiga independenţa şi libertatea. Dar bătrâna s-a încruntat. Faţa ei, îndeobşte atât de binevoitoare, s-a întunecat. Se supărase pe *nassrania*[6] că-i dă lecţii.

— De ce să-i îngădui să lipsească de la şcoală? Îi pui viitorul în pericol.

---

[5] „Da-ţi-ar Dumnezeu tifos!”

[6] Nazarineană, termen folosit pentru a-i desemna pe creştini.

Despre ce viitor vorbea oare franţuzoaica? se întrebase Mouilala. Ce conta dacă Selma îşi petrecea ziua acasă, dacă învăţa să facă maţe umplute şi apoi să le coasă, în loc să înnegrească paginile unui caiet? Mouilala avusese prea mulţi copii, prea multe griji. Îşi îngropase un soţ şi mai mulţi plozi. Pentru ea, Selma era un cadou, o clipă de tihnă, ultimul prilej pe care i-l oferea viaţa ca să se arate duioasă şi îngăduitoare.

La primul ei ramadan, Mathilde s-a hotărât să postească alături de ceilalţi, iar soţul ei i-a mulţumit că se supune astfel ritualurilor locului. Seară de seară a sorbit *harira*[7], al cărei gust nu-i plăcea, şi s-a trezit înainte de răsărit ca să mănânce curmale şi să bea lapte prins. În timpul lunii sfinte, Mouilala n-a ieşit din bucătărie, iar Mathilde, mâncăcioasă şi slabă de înger, nu pricepea cum de e cu putinţă să renunţi la hrană şi să-ţi petreci toată ziua printre mirosurile de *tajine*[8] şi de pâine. Din zori şi până la lăsarea întunericului, femeile făceau rulouri din pastă de migdale, muiau în miere prăjiturele prăjite. Frământau coca îmbibată de grăsime şi trăgeau de ea până se subţia ca hârtia de scris. Mâinile lor nu se temeau nici de rece, nici de cald şi îşi aşezau palmele chiar şi pe plitele încinse. Erau palide din cauza postului şi Mathilde se întreba cum de suportau să stea în bucătăria aceea încinsă din cale afară, unde mirosul de supă se răspândea ameţitor. În zilele nesfârşite când răbda de foame, nu se putea gândi decât la ce avea să mănânce după lăsatul serii. Îşi plimba saliva prin gură, cu ochii închişi, lungită pe una dintre banchetele umede din salon. Alunga durerile de cap închipuindu-şi felii de pâine caldă, ochiuri cu carne afumată, cornuleţe muiate în ceai.

---

[7] Supă marocană.

[8] Tocană cu ingrediente variate, de origine marocană.

Apoi, când răsuna chemarea la rugăciune, femeile puneau pe masă o carafă cu lapte, ouă răscoapte, vasul cu supă aburindă, curmalele pe care le desfăceau cu unghiile. Mouilala avea câte o atenţie pentru fiecare; umplea lipii cu carne şi punea ardei iute în cele pentru fiul cel mic, căruia îi plăcea să-i ia limba foc. Storcea portocale pentru Amin, a cărui stare de sănătate o îngrijora. Stând în picioare în pragul salonului, aştepta ca bărbaţii, cu feţele încă boţite după siestă, să rupă pâinea, să cojească un ou fiert, să se tolănească pe câte o pernă, şi de-abia după aceea se ducea la bucătărie, să mănânce şi ea. Mathilde nu înţelegea nimic. „E de-a dreptul sclavie! Bucătăreşte cât e ziua de lungă şi apoi aşteaptă să terminaţi voi de mâncat! Nu-mi vine să cred!”

Răbufnea aşa de faţă cu Selma, care, aşezată pe pervazul ferestrei de la bucătărie, râdea.

Şi-a arătat furia şi de faţă cu Amin şi a mai făcut-o o dată chiar după Aïd el-Kebir[9], sărbătoare care a pricinuit un scandal cumplit. Prima oară, Mathilde a încremenit văzând spectacolul casapilor cu şorţurile pline de sânge. De-acolo de pe terasă, de pe acoperişul casei, a privit străduţele tăcute din medina pe care înaintau siluetele acestor călăi şi apoi pe cele ale băieţilor prinşi într-un du-te-vino continuu de la case la cuptor. Din fiecare locuinţă curgeau râuri de sânge cald şi înspumat. În aer plutea miros de carne crudă şi pielea lânoasă a animalelor era atârnată în cârlige de fier la porţile locuinţelor. „E o zi numai bună pentru asasinate”, gândise Mathilde. Pe alte terase, de pe tărâmul femeilor, se trudea neîncetat. Tăiau, eviscerau, jupuiau, ciopârţeau. În bucătărie se retrăgeau ca să cureţe măruntaiele, să înlăture mirosul de excremente din intestine înainte să le umple, să

[9] Marea sărbătoare sau Sărbătoarea sacrificiului, punct major din calendarul ritualurilor islamice.

le coasă şi să le frăgezească îndelung, la foc mic, într-un sos picant. Carnea trebuia despărţită de grăsime, capul animalului trebuia pus la fiert, pentru că până şi ochii urmau să fie mâncaţi de către fiul cel mare, care avea să-şi înfunde arătătorul în craniu şi să scoată globii lucioşi. Când a venit la el să-i spună că era „o sărbătoare sălbatică”, „un obicei de oameni sângeroşi”, că i se făcea atât de silă de carnea crudă şi de sânge că-i venea să verse, Amin şi-a ridicat spre cer mâinile tremurânde şi numai pentru că era o zi sfântă şi pentru că-i era dator lui Dumnezeu să fie chibzuit şi milostiv s-a ţinut să nu le prăvălească peste gura neveste-sii.

*

La sfârşitul fiecărei scrisori, Mathilde o ruga pe Irène să-i trimită cărţi. Romane de aventuri, culegeri de nuvele care să aibă drept cadru ţinuturi reci şi îndepărtate. Nu i-a spus că nu se mai ducea la librărie, în centrul oraşului european. Îi era groază de cartierul acela de ţaţe, de neveste de colonişti şi de militari, îi venea să omoare când se afla pe străzile acelea care-i trezeau atâtea amintiri neplăcute. Într-o zi de septembrie a anului 1947, pe când era însărcinată în şapte luni, s-a trezit pe Avenue de la République, căreia majoritatea locuitorilor din Mèknes îi spuneau, simplu, „L’Avenue”. Era cald şi avea picioarele umflate. Îşi spusese că putea fie să meargă la cinematograful Empire, fie să se răcorească la terasa „Le Roi de la Bière”. Chiar atunci, două tinere au îmbrâncit-o. Cea mai brunetă a izbucnit în râs:

— Ia uite-o şi pe asta. A lăsat-o un arab cu burta la gură.

Mathilde s-a întors şi a apucat-o de mânecă pe tânără, care, tresărind, s-a eliberat brusc. Dacă nu ar fi avut ditamai burta, dacă arşiţa n-ar fi fost atât de apăsătoare, Mathilde s-ar fi ţinut după ea. Ar fi omorât-o. I-ar fi cărat toate loviturile pe care le primise ea însăşi de-a lungul vieţii. Fetiţă obraznică, adolescentă lubrică, soţie neascultătoare,

încasase palmele, jignirile şi ţâfna celor care voiau să facă din ea o femeie respectabilă. Cele două necunoscute ar fi plătit pentru toate domesticirile cu de-a sila pe care Mathilde le îndurase în viaţă.

Oricât de ciudat ar părea, Mathilde nu se gândise o clipă că Irène sau Georges ar fi putut să nu-i dea crezare sau că ar fi putut, într-o bună zi, să-i facă o vizită. Când s-a stabilit la fermă, în primăvara lui 1949, s-a simţit liberă să mintă în privinţa vieţii de moşierească pe care o ducea. N-a recunoscut că-i lipsea forfota din medina, că râvnea la promiscuitatea pe care o vreme o blestemase. Adesea scria „Aş fi vrut să mă vezi” şi nu-şi dădea seama că aceste vorbe ascundeau o mărturisire a singurătăţii ei nemărginite. Se întrista din pricina acelor „prime dăţi” care nu interesau pe nimeni în afară de ea, din pricina acelei existenţe fără spectatori. La ce bun să trăieşti, cugeta ea, dacă nu te vede nimeni?

Îşi încheia misivele cu un „Vă iubesc”, sau cu „Vă duc lipsa”, dar nu şi-a destăinuit niciodată răul pe care i-l provocau acele ţinuturi. Nu a cedat ispitei de a le povesti că zborul berzelor, care soseau la Mèknes la început de iarnă, o cufunda într-o profundă melancolie. Nici Amin, nici oamenii de la fermă nu împărtăşeau dragostea ei pentru animale – şi când, într-o zi, a evocat amintirea lui Minet, pisica ei din copilărie, el şi-a ridicat privirea spre cer, sătul de atâta sclifoseală. A adăpostit câteva pisici, pe care le-a îmblânzit cu pâine muiată în lapte, iar când femeile berbere se uitau chiondorâş, socotind că era păcat de pâinea aruncată la mâţe, ea gândea: „Trebuie pusă la loc dragostea pierdută, i-au dus lipsa atâta vreme...”.

Ce interes ar fi avut să-i spună adevărul lui Irène? Să-i destăinuie că-şi petrecea vremea muncind ca o apucată, ca o fanatică, cu pruncul în vârstă de doi ani în cârcă? Ce poezie ar fi putut să scoată din nopţile nesfârşite când îşi

zdrelea degetul cu acul cu care cosea pentru Aïcha veşminte care să pară noi-nouțe? La lumina lumânării, scârbită de mirosul de ceară ieftină, decupa tipare de prin reviste vechi şi cosea, cu un rar devotament, pantalonaşi de lână. În timpul arşiței din luna august, s-a aşezat chiar pe pardoseala de ciment, doar cu un furou pe ea, şi a croit o rochiță pentru fiica ei, dintr-o stofă fermecătoare de bumbac. Nimeni n-a observat cât era de frumoasă, nimeni n-a remarcat minuția cu care erau făcute pliurile, funda de deasupra buzunarelor sau căptuşeala roşie care punea totul în valoare.

Amin apărea arareori în povestirile ei. Era un personaj secundar în jurul căruia plutea o atmosferă pâcloasă. Voia ca Irène să aibă impresia că povestea lor de dragoste era atât de înflăcărată, încât nu avea cum s-o împărtăşească sau s-o aşeze în cuvinte. Tăcerea ei strecura numeroase insinuări lubrice, lăsa să se înțeleagă că omisiunile erau o formă de pudoare sau chiar de delicatețe. Fiindcă Irène, care se îndrăgostise şi se măritase chiar înainte de război cu un neamț cocârjat de scolioză, rămăsese văduvă după doar trei luni. Când a ajuns Amin la ei în sat, Irène se uitase, cu ochi încărcați de pizmă, la sora ei care tremura sub mâinile africanului. La micuța Mathilde al cărei gât era plin de vânătăi de pe urma sărutărilor pătimaşe.

Cum ar fi putut oare să recunoască acum că bărbatul pe care-l întâlnise în timpul războiului nu mai era acelaşi? Sub povara grijilor şi a umilințelor, Amin se schimbase şi devenise posomorât. De câte ori nu simțise, pe când mergea braț la braț cu el, privirile grele ale trecătorilor? Atingerea pielii lui i se părea atunci chinuitoare, neplăcută, şi nu se putea împiedica să nu observe, cu un soi de silă, cât de străin îi era. Îşi spunea că e nevoie de multă iubire, de mult mai multă decât era ea în stare să simtă, ca să îndure disprețul oamenilor. Era nevoie de o iubire profundă, uriaşă,

de neclintit, ca să suporte ruşinea atunci când francezii îl tutuiau, atunci când poliţiştii îi cereau actele, când îşi cereau scuze zărindu-i decoraţiile de veteran sau văzând cât de bine stăpâneşte franceza. „Cu dumneata, dragă prietene, altfel stau lucrurile.” Şi Amin le zâmbea. În public, o ţinea sus şi tare că n-are probleme cu Franţa, de vreme ce fusese gata să moară pentru ea. Dar de îndată ce rămâneau singuri amuţea şi îşi rumega ruşinea de a fi fost laş şi de a-şi fi trădat neamul. Intra în casă, deschidea dulapurile şi zvârlea pe jos tot ce-i cădea sub mână. Cum şi Mathilde era colerică, într-o zi, în toiul unei certe în care Amin urla: „Taci! Mi-e ruşine cu tine!”, ea a deschis răcitorul şi a înhăţat un bol cu piersici bine pârguite, din care plănuise să facă dulceaţă, i-a aruncat în faţă fructele fleşcăite, fără să bage de seamă că Aïcha se uita la ei şi că nu-i venea să creadă că-şi vede tatăl în halul ăla, cu părul şi gâtul şiroind de zeamă.

Amin nu-i vorbea decât de muncă. De lucrători, de necazuri, de preţul grâului, de prognozele meteo. Când le făceau câte o vizită la fermă, membrii familiei se aşezau în salonaş şi, după ce o întrebau de trei-patru ori cum îi merge cu sănătatea, se apucau să-şi bea ceaiul, nemaiscoţând un cuvânt. Mathilde îi găsea pe toţi de o mediocritate dezgustătoare, de o vulgaritate care-i făcea mai rău încă decât dorul de ţară sau decât singurătatea. Şi-ar fi dorit să vorbească despre propriile sentimente şi speranţe, despre angoasele care nu-i dădeau pace şi care, ca toate angoasele, n-aveau nicio noimă. „Chiar n-o fi având viaţă interioară?”, se întreba ea privindu-l pe Amin care mânca fără să scoată o vorbă şi privind ţintă la un tajine de năut pregătit de slujnică şi al cărui sos, înecat în grăsime, o scârbea. Pe Amin nu-l interesau decât gospodăria şi munca. Nu tu râs, nu tu dans, nu tu stat cu burta la soare, nu tu discuţii. Aici

nu se vorbea. Soțul ei era mai sobru decât un quaker. I se adresa ca unei fetițe care trebuia dăscălită. Mathilde învăța regulile bunei-cuviințe odată cu Aïcha, şi trebuia să încuviințeze atunci când Amin le lămurea că „Nu e bine să faci asta” sau că „Nu ne putem permite...”. Când ajunsese în Maroc încă părea o copiliță. Şi fusese nevoită să învețe, în doar câteva luni, să suporte singurătatea şi viața casnică, să îndure brutalitatea unui bărbat şi exotismul unei țări. Trecuse de la casa tatălui ei la casa soțului, dar avea sentimentul că nu câştigase mai multă autonomie ori autoritate. Abia dacă reuşea să o stăpânească pe Tamo, tânăra servitoare. Însă Ito, mama acesteia, stătea de veghe, iar în fața ei Mathilde nu îndrăznea să ridice glasul. Nu ştia să dea dovadă de răbdare sau de spirit pedagogic nici când era vorba de fiica ei. Trecea de la cele mai tandre dezmierdări la furia cea mai năprasnică. Uneori îşi privea fetița, iar calitatea ei de mamă i se părea monstruoasă, crudă, inumană. Cum să poată un copil să crească alți copii? Trupul său atât de tânăr fusese sfâşiat, scoseseră din el o victimă nevinovată, pe care ea nu ştia s-o ocrotească.

Atunci când a luat-o Amin de nevastă, Mathilde de-abia împlinise douăzeci de ani dar, pe vremea aceea, el nu dăduse semne de îngrijorare. Ba chiar socotea că tinerețea nevestei lui era de-a dreptul fermecătoare, că avea nişte ochi mari şi minunați de tot ce vedeau în jur, o voce încă firavă, o limbă caldă şi dulce ca a unei fetițe. El avea douăzeci şi opt de ani, adică nu era mult mai bătrân, dar mai târziu avea să admită că vârsta lui n-avea nicio legătură cu stânjeneala pe care i-o provoca, câteodată, soția sa. Era bărbat şi făcuse războiul. Venea dintr-o țară unde Dumnezeu şi onoarea erau totuna şi, în plus, nu mai avea tată, ceea ce îi impunea o anume severitate în comportament. Ceea ce i se păruse încântător pe vremea când încă se aflau în Europa, începuse acum să-l împovăreze şi apoi să-l înfurie. Mathilde era

capricioasă şi frivolă. Lui Amin nu-i plăcea că nu ştie să fie mai dură, că n-are pielea mai tăbăcită. Iar el nu avea nici timpul, nici priceperea s-o consoleze. Lacrimile ei! Câte lacrimi nu vărsase de la venirea în Maroc! Cea mai măruntă nemulţumire o făcea să izbucnească în hohote de plâns, ceea ce pe el îl scotea din minţi.

— Nu mai boci. Mama, care a pierdut câţiva copii şi a rămas văduvă la patruzeci de ani, a plâns mai puţin în toată viaţa ei decât ai făcut-o tu în ultima săptămână. Gata cu plânsul! Gata!

Aşa fac femeile din Europa, gândea el, refuză realitatea.

Plângea prea mult, râdea prea mult sau râdea aiurea. După ce s-au cunoscut, au petrecut după-amieze în şir lungiţi în iarbă, pe malul Rinului. Mathilde îi povestea visele ei, iar el o încuraja, fără să se gândească la urmări, fără să-i judece orgoliul. El, care nu ştia să râdă în gura mare, care-şi punea întotdeauna mâinile în faţa buzelor de parcă ar fi considerat că veselia era cea mai ruşinoasă şi mai impudică dintre pasiuni, o găsea amuzantă. Apoi, la Meknès, totul s-a schimbat şi, în rarele prilejuri când a însoţit-o la cinematograful Empire, a ieşit din sală indispus, supărat pe nevastă-sa care râdea gâlgâit şi care încercase să-l acopere cu sărutări.

Mathilde voia să meargă la teatru, să asculte muzica dată la maximum, să danseze în salonaş. Visa la rochii frumoase, la recepţii, la ceaiuri dansante, la petreceri printre palmieri. Voia să meargă la balul de sâmbătă de la Café de France, sau în Aït Bouguemez, Valea Fericită, duminica, să-şi invite prietenii la un ceai. Îşi amintea, cu afectuoasă nostalgie, de recepţiile organizate de părinţii ei. Îi era teamă că timpul va trece prea repede, că mizeria şi truda se vor eterniza şi că, atunci când va veni vremea odihnei, ea va fi prea bătrână pentru rochii şi pentru umbra palmierilor.

Într-o seară, după ce se stabiliseră la fermă, Amin, în straie de duminică, a străbătut bucătăria trecând prin faţa Mathildei care pregătea cina pentru Aïcha. Şi-a ridicat privirile spre soţul ei, uluită, neştiind dacă să se bucure sau să se supere.

— Ies, i-a zis el. Au sosit în oraş nişte vechi tovarăşi de garnizoană.

S-a aplecat spre Aïcha ca s-o sărute pe frunte, iar în momentul acela Mathilde s-a ridicat în picioare. A chemat-o pe Tamo, care făcea curat prin curte, şi i-a pus copilul în braţe. Cu o voce potolită, l-a întrebat:

— E nevoie să mă schimb sau pot să vin îmbrăcată aşa?

Amin a încremenit. A bălmăjit ceva despre faptul că era o seară între prieteni, că nu era locul potrivit pentru o femeie.

— Dacă nu-i potrivit pentru mine, nu văd de ce-ar fi pentru tine.

Şi fără să înţeleagă ce i se întâmpla, Amin s-a lăsat însoţit de Mathilde, care-şi aruncase halatul pe un scaun din bucătărie şi-şi ciupea obrajii ca să le dea culoare.

În maşină, Amin n-a scos o vorbă – şi a rămas posomorât, concentrat la drum, furios pe Mathilde şi pe propria lui slăbiciune. Ea vorbea, zâmbea, se prefăcea că nu vede că e în plus. Şi-a băgat în cap că, purtându-se ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, va reuşi să-l destindă, aşa că a fost blândă, veselă, dezinvoltă. Până au ajuns în oraş, Amin nu şi-a descleştat fălcile. A parcat şi a ieşit zorit din maşină, îndreptându-se cu paşi iuţi către terasa cafenelei. Ai fi zis că spera zadarnic să se piardă de ea pe străzile oraşului european sau că, pur şi simplu, voia să nu îndure umilinţa de a veni la braţul nevestei.

L-a prins atât de repede din urmă, încât nici n-a avut timp să ticluiască o explicaţie pentru mesenii care-l aşteptau. Bărbaţii s-au ridicat şi au salutat-o pe Mathilde cu timiditate şi respect. Omar, cumnatul ei, a poftit-o pe

scaunul de lângă el. Erau eleganți cu toții, purtau sacouri, îşi pomădaseră părul. Au comandat de băut grecului jovial care ținea cafeneaua de mai bine de douăzeci de ani. Era una dintre puținele locante din oraş în care nu domnea nicio formă de segregare, unde arabii beau alcool cot la cot cu europenii şi unde femeile, fără să fie prostituate, veneau să înveselească serile. Terasa, situată la răscrucea a două străzi, era ascunsă privirilor de nişte portocali stufoşi. Te simțeai acolo singur pe lume şi în siguranță. Amin şi prietenii lui au ciocnit, fără să vorbească însă prea mult. Au apărut tăceri prelungi, punctate de râsete înfundate sau de glume. Aşa se întâmpla mereu, dar Mathilde nu ştia asta. Nu-i venea să creadă că aşa se desfăşurau toate serile între bărbați ale lui Amin, toate acele seri pe care fusese atât de geloasă şi care nu-i dăduseră pace atâta vreme. Îşi închipuia că petrecerea era ratată din pricina ei. A vrut să povestească ceva. Berea i-a dat curaj şi a evocat, cu voce sfielnică, o amintire din Alsacia natală. A tremurat puțin, i-a fost greu să-şi găsească cuvintele, iar povestea ei s-a dovedit lipsită de interes şi n-a făcut pe nimeni să râdă. Amin a privit-o cu un asemenea dispreț, că i-a frânt inima. Niciodată nu se simțise atât de nelalocul ei.

Pe trotuarul din față, lumina felinarului a început să clipească, apoi s-a stins. Terasa, slab luminată de nişte lumânări, a căpătat un farmec nou şi întunericul a linişti-o pe Mathilde, căreia i s-a părut că lumea a uitat de ea. Se temea de clipa când Amin va dori să scurteze seara, să pună capăt stingherelii spunându-i: „Plecăm!” Avea să aibă parte, cu siguranță, de o scenă, de țipete, de vreo palmă, în timp ce ea ar fi stat cu fruntea strivită de geamul maşinii. Aşa că a profitat de rumoarea oraşului, a tras cu urechea la discuțiile vecinilor de masă şi a închis ochii ca să audă mai bine muzica ce se revărsa din fundul cafenelei. Voia să mai dureze puțin, n-avea chef să plece acasă.

Bărbații s-au relaxat. Alcoolul şi-a făcut efectul şi au început să vorbească în arabă. Poate pentru că aveau impresia că nu-i putea înțelege. Un chelner tânăr, cu mutra plină de coşuri, a pus pe masă un platou cu fructe. Mathilde a ronțăit dintr-o bucată de piersică, apoi dintr-o felie de pepene, al cărei suc i s-a prelins pe rochie, murdărind-o. A prins o sămânță neagră între degetul mare şi arătător şi a apăsat pe ea. Sămânța a zburat şi a nimerit mutra unui bărbat obez, care purta turban şi care asuda în redingotă. Omul şi-a vânturat mâna de parcă ar fi vrut să alunge o muscă. Mathilde a prins altă sămânță şi a vrut, de data asta, să-l nimerească pe un bărbat înalt şi foarte blond, care-şi lungise picioarele într-o parte şi care vorbea înfocat. A ratat însă lovitura şi a nimerit ceafa unui chelner care a fost cât pe ce să-şi răstoarne tava. Mathilde a rânjit şi, preț de un ceas, i-a tot mitraliat pe meseni, care au fost apucați de tremurături. Ai fi zis că i-a lovit o molimă ciudată, de felul acelor febre tropicale care-i împing pe oameni să se zbânțuie şi să facă dragoste. Clienții au început să se plângă. Patronul a aprins beţişoare parfumate, încercând să scape de acea invazie de musculițe. Însă atacurile au continuat şi, în curând, toți clienții au început să aibă dureri de cap, tot respirând tămâie şi bând. Terasa s-a golit, Mathilde i-a salutat pe prieteni şi, atunci când, ajunşi acasă, Amin a pălmuit-o, s-a gândit că, orice s-ar zice, s-a distrat de minune.

În timpul războiului, când regimentul lui înainta spre est, Amin se gândea la moşie aşa cum alții visau la o femeie sau la o mamă lăsată în urmă. Îi era teamă că o să moară fără să-şi poată ține promisiunea, adică să facă pământul acela să rodească. În clipele lungi de plictis pe care le prilejuia războiul, bărbații scoteau pachete de cărți de joc, grămezi de scrisori pline de pete, romane. Amin, în schimb, se cufunda

în lectura unei lucrări de botanică sau a vreunei reviste de specialitate care se ocupa de noile metode de irigare. Citise că Marocul avea să ajungă precum California, statul acela american plin de soare şi de portocali, unde agricultorii erau milionari. Îl încredința pe Murad, aghiotantul lui, că regatul se pregătea să trăiască o revoluție, să lase în urmă vremurile întunecate când țăranii se temeau de razii şi când toți preferau să crească oi în loc să cultive grâu, pentru că oaia avea patru picioare şi putea să fugă mai repede decât agresorul. Amin intenționa să renunțe la vechile metode şi să facă din gospodăria lui un model de modernitate. Citise cu entuziasm relatarea unui oarecare H. Ménager, fost soldat şi el, care, la sfârşitul Primului Război Mondial, a plantat eucalipți pe pământul sterp al câmpiei Gharb. Omul se inspirase din raportul unei misiuni în Australia, trimisă de Lyautey în 1917, şi comparase însuşirile pământurilor sale şi caracteristicile pluviometrice ale regiunii cu cele de pe îndepărtatul continent. Desigur, pionieratul său a fost luat peste picior. Francezii şi marocanii râdeau de bărbatul acela care voia să planteze, cât vezi cu ochii, arbori fără roadă, cu trunchiuri cenuşii care urâțeau priveliştea. Dar H. Ménager a reuşit să convingă departamentul Ape şi Păduri şi, curând, lumea a trebuit să admită că omul câştigase pariul: eucalipții stăvileau vântul deşertului, înlesneau asanarea depresiunilor în care colcăiau paraziții, iar rădăcinile lor adânci îşi trăgeau apa din pânza freatică inaccesibilă țăranului simplu. Amin a vrut să fie unul dintre acei deschizători de drumuri pentru care agricultura era o căutare mistică, o aventură. Voia să meargă pe urmele celor care, cu înțelepciune şi răbdare, făcuseră experiențe pe terenuri ostile. Toți acei țărani, considerați nebuni, plantaseră cu tenacitate portocali, de la Marrakech la Casablanca, şi aveau să transforme aceste ținuturi aride într-o grădină a raiului.

Amin s-a întors în Maroc în 1945, la vârsta de douăzeci şi opt de ani, victorios şi căsătorit cu o femeie de peste graniţe. S-a luptat ca să-şi recapete moşia, să-şi instruiască lucrătorii, să semene, să culeagă, să aibă o viziune cuprinzătoare şi pe termen lung, aşa cum spusese pe vremuri mareşalul Lyautey. La sfârşitul anului 1948, după luni întregi de negocieri, Amin şi-a recuperat pământurile. Mai întâi a fost nevoit să înceapă renovări în casă, să pună ferestre noi, să amenajeze o mică grădină de agrement, să paveze o curte în spatele bucătăriei unde să fie spălate şi întinse la uscat rufele. La nord, terenul era în pantă, aşa că a construit o încântătoare scară pietruită şi a montat o uşă elegantă cu geamuri, care dădea spre sufragerie. De-acolo puteau contempla profilul somptuos al muntelui Zerhoun şi uriaşele întinderi sălbatice care slujeau de secole ca loc de trecere pentru vite.

În primii patru ani petrecuţi la fermă, aveau să se izbească de tot soiul de dezamăgiri, iar viaţa lor avea să capete accente biblice. Cel care luase proprietatea în arendă pe timpul războiului locuise pe o mică postaţă îndărătul casei, aşa că totul trebuia luat de la început. Mai întâi, locul trebuia defrişat, trebuiau stârpiţi palmierii pitici, nişte arbori dăunători şi tenace, lucru care cerea oamenilor eforturi istovitoare. Spre deosebire de vecinii lui, Amin n-a putut folosi un tractor, aşa că argaţii lui au fost nevoiţi să scoată palmierii săpând cu hârleţul, luni la rând. Apoi, vreme de câteva săptămâni a trebuit să scoată pietrele, după care pământul, o dată curăţat de bolovani, a fost desţelenit şi săpat. A semănat linte, mazăre, fasole şi pogoane întregi de orz şi de grâu moale. Chiar atunci, culturile au fost atacate de lăcuste. Un nor roşcat, ivit parcă dintr-un coşmar, s-a năpustit ca o grindină şi a devorat grânele şi fructele din pomi. Amin s-a înfuriat pe pălmaşi care, ca să

alunge insectele, se mulțumeau să lovească în niște cutii de conserve.

— Șleahtă de nerozi! Altceva mai bun n-ați găsit? urla el la oamenii ăia pe care-i considera înapoiați mintal și pe care i-a învățat să sape șanțuri pe care le-au umplut cu tărâțe otrăvite.

În anul următor a fost secetă și prăpăd la seceriș, fiindcă spicele de grâu erau goale, așa cum aveau să fie în lunile următoare și burțile țăranilor. Prin *duaruri*[10], lucrătorii s-au rugat să cadă ploaia – erau rugăciuni vechi de secole, care nu se dovediseră niciodată de vreun folos. Totuși, oamenii se rugau sub soarele dogoritor de octombrie, iar surzenia lui Dumnezeu nu a stârnit revolta nimănui. Amin a pus să fie săpat un puț, operație care a cerut o muncă apreciabilă și care i-a înghițit o parte din moștenire. Dar șanțurile de irigare erau neîncetat acoperite de nisip, iar țăranii nu izbuteau să pompeze apă îndeajuns.

Mathilde era mândră de el. Și chiar dacă absențele lui o scoteau din minți, chiar dacă îi purta pică pentru că o lăsa singură acasă, știa că e muncitor și cinstit. Uneori se gândea că tot ce-i lipsea soțului ei era norocul și un strop de instinct. Adică exact ce avea tatăl ei. Georges era mai puțin serios, mai puțin îndârjit decât Amin. Bea până uita cum îl cheamă, bea până nu mai știa de regulile elementare ale pudorii și politeții. Stătea la jocuri de cărți până dimineața și adormea în brațele femeilor cu sâni mari, al căror gât alb și lucios mirosea a unt. Când i se năzărea, își dădea afară contabilul, uita să angajeze altul în loc și lăsa corespondența să se adune pe biroul lui vechi de lemn. Îi

---

10 *Duar*, în Magreb, denumește un pâlc de case, o aglomerare de locuințe fixă sau mobilă, temporară sau permanentă, care strânge laolaltă indivizi legați, de cele mai multe ori, prin rudenie pe linie de ascendență paternă.

invita pe portărei să bea o duşcă şi ajungeau să se bată pe burtă, lălăind cântece de odinioară. Georges avea un fler ieşit din comun, un instinct care nu dădea greş. Aşa era, şi nici el nu ştia de ce. Îi citea repede pe cei din jur şi nutrea pentru om, deci şi pentru el însuşi, o compasiune binevoitoare, o duioşie care-l făcea simpatic necunoscuților. Georges nu negocia niciodată din sete de câştig, ci doar din joacă şi, dacă i se mai întâmpla să tragă pe cineva pe sfoară, n-o făcea intenționat.

În ciuda eşecurilor, în ciuda gâlcevilor şi a sărăciei, Mathilde n-a crezut vreodată că soțul ei e incompetent sau leneş. Zi de zi, îl vedea pe Amin trezindu-se în zori, plecând de-acasă cu hotărâre şi întorcându-se seara cu cizmele pline de glod. Amin străbătea kilometri întregi, fără să ostenească o clipă. Bărbații din *duar* îi admirau cerbicia, chiar dacă uneori se simțeau jigniți de disprețul fârtatului lor pentru metodele agricole tradiționale. Îl priveau cum se lasă pe vine şi pipăie pământul cu degetele, cum îşi lipeşte palma de scoarța câte unui copac, de parcă ar fi sperat că natura avea să-i dezvăluie toate tainele. Voia ca totul să meargă repede. Voia să reuşească.

În acest început al anilor 50, febra naționalistă crescuse şi coloniştii deveniseră ținta unei duşmănii sălbatice. Avuseseră loc răpiri, atentate, câteva ferme fuseseră incendiate. Colonistii, la rândul lor, se organizaseră în grupuri de apărare, iar Amin ştia că vecinul lor, Roger Mariani, făcea parte dintr-un astfel de grup.

— Natura nu are treabă cu politica, i-a zis el într-o zi Mathildei, încercând să justifice vizita pe care voia să i-o facă diabolicului lor vecin.

Dorea să priceapă de unde se trăgea nemaipomenita lui bunăstare, voia să ştie ce tractoare folosea şi ce sistem de

irigații îşi instalase. În plus, se gândea că i-ar putea furniza cereale pentru ferma de porci. În rest, nu-l interesa nimic.

Într-o după-amiază, Amin a traversat drumul care le despărțea proprietățile. A trecut prin fața unor hangare mari ce adăposteau tractoare moderne, prin fața grajdurilor pline de porci graşi şi sănătoşi, prin dreptul cramei unde strugurii erau prelucrați cu aceleaşi tehnologii ca în Europa. Totul respira aici speranță, belşug. Mariani stătea în picioare pe treptele din fața casei, ținând în lesă doi câini gălbui, cu aer feroce. Uneori corpul i se ducea în față, îşi pierdea echilibrul şi nu ştiai dacă era tras de cei doi dulăi sau doar se prefăcea, ca să le dea de înțeles oaspeților nepoftiți ce primejdie îi paşte. Amin stânjenit, s-a prezentat bâiguind. A făcut un semn în direcția moşiei lui.

— Am nevoie de nişte sfaturi, a spus el, iar Mariani, al cărui chip se înseninase, l-a măsurat pe arabul cel sfios din cap până-n picioare.

— Să bem pentru buna noastră vecinătate! Avem timp berechet să vorbim despre afaceri.

Au străbătut grădina luxuriantă şi s-au aşezat la umbră, pe o terasă de unde se putea zări muntele Zerhoun. Un bărbat uscățiv cu ten măsliniu a pus pe masă câteva pahare şi sticle. Mariani i-a turnat vecinului său nişte lichior de anason şi, când a văzut că Amin şovăie, din pricina căldurii şi a treburilor care-l aşteptau, a izbucnit în râs:

— Nu bei, nu-i aşa?

Însă Amin a zâmbit şi şi-a muiat buzele în lichidul alburiu. În casă a sunat telefonul, dar Mariani nu i-a dat atenție.

Colonistul nu l-a lăsat să vorbească. Lui Amin i s-a părut că vecinul său era un om foarte singur, care găsea acum prilejul rar să se destăinuie. Cu o familiaritate care l-a stânjenit pe Amin, Mariani s-a plâns de lucrătorii lui, pe

care-i instruise vreme de două generații, dar care se dovedeau la fel de trândavi şi de nespălați.

— Doamne Dumnezeule, cât jeg!

Uneori îşi ridica ochii urduroşi spre fața arătoasă a oaspetelui său şi, râzând, adăuga:

— Dar asta nu te priveşte şi pe tine, să ştii.

Şi, fără să-i dea răgaz să răspundă, continua:

— Zică cine ce-o vrea, dar țara asta, când n-o să mai fim noi pe-aici să-i facem copacii să înflorească, să-i săpăm brazda, s-o îngrijim pătimaş, o să rămână frumoasă foc. Vin eu şi te-ntreb, ce era pe aici înainte să sosim noi? Nimic. Nu era nimic. Priveşte în jur. Secole întregi de vieți omeneşti şi niciuna căreia să-i fi venit chef să cultive pământul. Nu le stătea gândul decât să se războiască. Ne-a fost foame. I-am îngropat aici pe ai noştri, am semănat, am săpat morminte, am construit leagăne pentru noi începuturi. Tata a murit pe meleagurile astea de febră galbenă. Eu mi-am rupt şalele stând zile întregi călare, bătând câmpia în lung şi-n lat, târguindu-mă cu tot soiul de triburi. Nu puteam nici să mă întind în pat fără să urlu de durere, într-atât mă chinuiau oasele. Dar, ascultă la mine, îi datorez multe ținutului ăsta. M-a apropiat de miezul lucrurilor, m-a ajutat să redescopăr elanul vital, brutalitatea.

Chipul lui Mariani s-a îmbujorat, iar şuvoiul lui verbal a încetinit sub efectul alcoolului.

— În Franța, mă păştea un destin de pederast, o viață mediocră, îngustă, fără izbânzi şi lipsită de orizont. Țara asta mi-a oferit prilejul să trăiesc ca un bărbat.

Mariani l-a chemat pe servitor, care a sosit cu paşi târşâiți pe terasă. L-a certat în arabă că se mişcă greu şi a bătut cu pumnul în masă atât de puternic, încât i-a vărsat paharul lui Amin. Colonistul a dat să scuipe şi l-a privit din urmă pe servitor cum dispare înăuntrul casei.

— Priveşte şi învaţă! Îi ştiu eu pe arabii ăştia! Pălmaşii sunt nişte nătărăi; cum să nu-ţi vină să-i ciomăgeşti? Le vorbesc limba, le-am aflat metehnele. Ştiu prea bine ce se spune despre independenţă, dar n-o să-mi vină mie o gloată de turbulenţi să-mi răpească ani întregi de sudoare şi de trudă!

Apoi, tot într-un râs şi apucând sandviciurile mititele pe care servitorul le adusese în sfârşit, a repetat:

— Dar asta nu te priveşte şi pe tine.

Amin a fost la un pas să se ridice şi să renunţe să-şi mai facă un aliat din acest vecin atotputernic. Dar Mariani, al cărui chip semăna ciudat de mult cu cel al propriilor câini, a întors capul spre el şi, de parcă ar fi simţit că pe Amin îl răniseră vorbele dinainte, i-a spus:

— Vrei un tractor, nu-i aşa? Ne-nţelegem noi!

II

Vara de dinaintea intrării lui Aïcha la clasa pregătitoare a fost foarte încinsă. Mathilde se târa prin casă într-un furou obosit, cu o bretea căzută de pe umerii largi, cu părul lipit de tâmple şi de frunte din pricina năduşelii. Cu o mână îl ţinea pe Selim, bebeluşul, şi cu cealaltă vântura un ziar sau o bucată de carton. Continua să meargă cu tălpile goale, în ciuda văicărelilor lui Tamo, care zicea că asta aduce ghinion. Mathilde îşi îndeplinea sarcinile zilnice, dar gesturile ei păreau mai lente, mai greoaie decât de obicei. Aïcha şi fratele ei, Selim, care tocmai împlinise doi ani, erau nemaipomenit de cumînţi. Nu le era foame, n-aveau chef de joacă şi-şi petreceau ziua stând în pielea goală, întinşi pe duşumeaua cu lespezi, fără să fie în stare să vorbească ori să născocească jocuri. La începutul lunii august, s-a pornit vântul uscat şi cerul s-a albit. Copiilor li s-a interzis să iasă, pentru că vântul ăsta din Sahara era spaima tuturor

mamelor. De câte ori nu-i spusese oare Mouilala Mathildei povestea copiilor răpuşi de febra pe care o aducea vântul *chergui*? Soacra ei zicea că aerul acela otrăvit nu trebuia inspirat, că dacă pătrundea în tine riscai să arzi pe dinăuntru, să te usuci dint-odată, ca o plantă. Din pricina acestui vânt blestemat, noaptea înceta să mai aducă vreo clipă de răgaz. Lumina slăbea, întunericul învăluia câmpurile şi făcea arborii să dispară, dar căldura continua să fie la fel de sufocantă, de parcă natura îşi făcuse provizii de soare. Copiii deveneau mai agitaţi. Pe Selim îl apuca urlatul. Plângea isteric, iar maică-sa îl lua în braţe şi-l mângâia. Îl ţinea strâns în braţe ore în şir, rămâneau cu piepturile năduşite, sleiţi de puteri. A fost o vară interminabilă şi Mathilde s-a simţit cumplit de singură. În ciuda căldurii epuizante, soţul ei îşi petrecea zilele la câmp. Deşi a stat alături de muncitori la seceriş, recolta a fost o dezamăgire. Spicele erau seci, zilele de muncă nu se mai isprăveau şi toţi se temeau că în septembrie vor muri de foame.

Într-o seară, Tamo a descoperit un scorpion negru sub un morman de cratiţe. A scăpat un strigăt ascuţit care i-a făcut pe Mathilde şi pe copii să năvălească în bucătărie. Încăperea dădea spre o curticică unde erau puse la uscat rufele şi cărnurile, unde stăteau îngrămădite ligheanele murdare şi pe unde dădeau târcoale pisicile răsfăţate de Mathilde. Mathilde insista ca uşa care dădea spre exterior să fie mereu închisă. Se temea de şerpi, de şobolani, de lilieci, chiar şi de şacali, care se strânseseră în haită lângă cuptorul de var. Dar Tamo, cu gândurile în altă parte, poate că uitase uşa deschisă. Fiica lui Ito nu împlinise nici măcar şaptesprezece ani. Era veselă şi încăpăţânată, îi plăcea să stea în aer liber, să aibă grijă de copii, să-i înveţe nume de animale în

chleuh[11]. Dar nu-i plăcea cum o trata Mathilde. Alsaciana era severă, autoritară, lipsită de îngăduință. Îşi pusese în cap s-o învețe pe Tamo ceea ce ea numea „bunele maniere”, dar n-avea pic de răbdare. Când a vrut s-o inițieze în bucătăria occidentală, a fost nevoită să recunoască: lui Tamo puțin îi păsa, nu asculta şi ținea cu o mână bleagă spatula cu care ar fi trebuit să amestece în crema de vanilie.

Când a intrat Mathilde în bucătărie, tânăra berberă a început să îngâne o melodie şi şi-a ascuns fața în palme. Mathilde n-a priceput din prima clipă ce o înspăimântase în aşa hal. Apoi a văzut cleştii negri ai arahnidei ieşind dintr-o tigaie pe care o cumpărase de la Mulhouse, chiar după nuntă. A luat-o în brațe pe Aïcha, care lipăia cu picioarele goale, ca şi ea. I-a poruncit lui Tamo, în arabă, să-şi vină în fire:

— Nu mai plânge, şi ia chestia aia de-aici.

A străbătut coridorul cel lung care ducea spre camera ei şi a zis:

— Dragii mei, la noapte dormiți cu mine

Ştia că Amin avea s-o certe. Soțului ei nu-i plăcea felul cum îşi creşte copiii, delicatețea pe care o arăta față de necazurile şi sentimentele lor. O acuza că face din ei nişte ființe slabe, nişte smiorcăiți. Mai cu seamă din Selim.

— Nu aşa trebuie educat un bărbat – cum o să mai înfrunte greutățile vieții?

În casa aceea aflată departe de lume, Mathildei îi era frică, regreta primii ani petrecuți în Maroc, când locuiseră în medina din Meknès, printre oameni, în mijlocul gălăgiei şi agitației lor. Când se destăinuia soțului ei, acesta o lua peste picior: „Eşti mai în siguranță aici, crede-mă”. În acel sfârşit de august 1953 i-a interzis chiar să se mai ducă în

[11] Dialect berber.

oraş, pentru că se temea de mişcările de stradă sau de vreo insurecție. După anunțul exilării sultanului Sidi Mohammed ben Yusef în Corsica, poporul a fost cuprins de furie. La Meknès, ca şi în alte oraşe ale regatului, atmosfera era explozivă, gesturile trădau mânie, un incident se putea oricând transforma în răzmeriță. În medina, femeile umblau îmbrăcate în negru, cu ochii înroşiți de ură şi de lacrimi. „*Ya Latif, ya Latif!*”[12] se auzea în toate moscheile din țară: musulmanii se rugau pentru întoarcerea suveranului. Se înființaseră organizații secrete care sprijineau lupta armată împotriva cotropitorului creştin. Pe străzi, de dimineața până seara, se auzea strigătul „*Yahya el Malik!*”[13]. Dar Aïcha habar n-avea de politică. Nu ştia nici măcar că era anul 1953, că unii îşi lustruiau armele ca să-şi obțină independența, iar alții ca să le-o refuze. Lui Aïcha puțin îi păsa. Toată vara nu se gândise decât la şcoală, pentru că şcoala o îngrozea.

Mathilde i-a aşezat pe cei doi copii în pat şi le-a interzis să se mişte. S-a întors după câteva minute aducând o pereche de cearşafuri albe, pe care le îmbibase cu apă de la gheață. Copiii s-au lungit pe aşternuturile reci şi umede şi Selim a adormit în scurtă vreme. Mathilde îşi legăna picioarele umflate dincolo de marginea patului. Mângâia părul bogat al fiicei sale, care i-a şoptit:

— Nu vreau să merg la şcoală. Vreau să stau cu tine. Mouilala nu ştie să citească, Ito şi Tamo nici atât. Care-i problema?

Mathilde a ieşit brusc din toropeală. S-a ridicat şi şi-a apropiat fața de cea a lui Aïcha.

— Nici bunică-ta, nici Ito n-au avut de ales.

---

[12] „Vai, Doamne Dumnezeule!”

[13] „Trăiască regele, trăiască regele!”

Acolo, în întuneric, copila nu putea distinge trăsăturile mamei sale, dar i s-a părut că Mathilde avea o voce neobişnuit de gravă şi a fost cuprinsă de îngrijorare.

— Nu mai vreau să aud asemenea prostii. Ai priceput?

Afară, pisicile se încăierau, scoţând nişte mieunături înspăimântătoare.

— Te invidiez, să ştii, a continuat Mathilde. Mi-ar plăcea să mă pot întoarce la şcoală. Să învăţ o mie de lucruri, să leg prietenii trainice. Adevărata viaţă de-acum începe. Te-ai făcut mare.

Cearşafurile se uscaseră şi Aïcha nu reuşea să adoarmă. Cu ochii deschişi, visa la noua ei viaţă. Îşi imagina că se află într-o curte umbrită şi răcoroasă, ţinând în mânuţa ei mâna unei alte fete care avea să fie sufletul ei geamăn. Adevărata viaţă, după cum spusese Mathilde, nu era aşadar aici, în această casă răzleaţă de pe colină. Adevărata viaţă nu însemna să colinzi toată ziua pe urmele lucrătorilor. Dar oare toţi cei care lucrau pe pământurile tatălui ei nu trăiau cu adevărat? Felul în care cântau, tandreţea cu care o întâmpinau pe Aïcha la prânzurile pe care le luau la umbra măslinilor chiar erau lipsite de importanţă? Păinişoara coaptă dimineaţa pe plita cuptorului în faţa căruia femeile stăteau aşezate cu ceasurile, inhalând un fum negru care până la urmă le va veni de hac.

Până în acel moment, Aïcha nu pusese niciodată această viaţă între paranteze. Poate doar când mergeau sus, în oraşul european, şi se trezea prinsă în zarva maşinilor, a vânzătorilor ambulanţi, a liceenilor care dădeau buzna în sălile de cinema. Când auzea muzica ţâşnind dinlăuntrul cafenelelor. Ţăcănitul tocurilor pe caldarâm. Sau atunci când, pe trotuar, mama ei o trăgea iritată după ea şi-şi cerea scuze de la trecători. Da, văzuse că în alte părţi exista un alt fel de viaţă, mai intensă, mai iute, o viaţă care părea în întregime îndreptată către un ţel. Aïcha bănuia că existenţa

lor nu era decât o umbră, o trudă continuă, departe de privirile oamenilor, o formă de abnegație. O servitute.

A sosit şi ziua când s-au deschis şcolile. Aşezată pe bancheta din spate a maşinii, Aïcha era paralizată de frică. Acum nu mai avea nicio îndoială. Orice-ar fi zis ei, era un abandon. Un abandon laş, înfiorător. Aveau s-o lase acolo, pe strada aceea necunoscută, pe ea, sălbatica, pe ea, care nu cunoscuse decât nesfârşitul câmpiilor şi muțenia colinei. Mathilde o ținea de vorbă, râdea prosteşte, dar Aïcha îşi dădea seama că nici maică-sa nu se simțea în largul ei. Că toată comedia asta suna fals. Au ajuns la porțile internatului şi tatăl ei a parcat. Pe trotuar, mămicile îşi țineau de mână fetele, îmbrăcate în haine de duminică. Purtau rochițe noi, în culori discrete şi cu croială fără cusur. Erau fetițe de oraş, obişnuite cu ifosele. În timp ce copilele se îmbrățişau, mămicile cu pălării stăteau la taclale. Pentru ele era o regăsire, s-a gândit Aïcha, o prelungire a propriei lumi. A fost cuprinsă de tremurături.

— Nu vreau, a început ea să strige, nu vreau să cobor!

Țipetele ei ascuțite au atras privirile părinților şi pe ale şcolărițelor. De obicei atât de liniştită şi de temătoare, acum nu se mai înfrâna. S-a ghemuit pe mijlocul banchetei din spate, s-a agățat, a țipat de-ți frângea inima şi-ți spărgea timpanele. Mathilde a deschis portiera:

— Hai, scumpa mea, vino, nu fi îngrijorată!

I-a aruncat o privire rugătoare, privirea aceea pe care Aïcha o cunoştea prea bine. Aşa ademeneau lucrătorii vitele înainte să le ucidă, „Hai, drăguță, hai încoace!”, şi apoi urmau țarcul, loviturile, securea. Amin a deschis cealaltă portieră şi fiecare a încercat să apuce copila. Tatăl ei a reuşit să o scoată, însă fata se agață de portieră furioasă, cu o putere surprinzătoare.

S-a creat o mică îmbulzeală. O plângeau pe Mathilde care, fiind silită să trăiască în mărginime, printre localnici, îşi transformase copiii în nişte sălbatici. Zbieretele alea, isteria erau tipice pentru oamenii locului. „Ştiaţi că femeile de-acolo se zgârie pe faţă până sângerează ca să-şi arate disperarea?" Nimeni nu-i frecventa pe alde Belhaj, dar toată lumea cunoştea povestea acestei familii care locuia pe drumul spre El-Hajeb, la douăzeci şi cinci de kilometri de centrul oraşului, într-o gospodărie izolată. Meknès era un oraş mic, plictisealã cât cuprinde, aşa încât cuplul acela ciudat devenise subiect de conversaţii la orele încinse ale amiezii.

*

La „Palatul frumuseţii", unde tinerele îşi puneau bigudiuri şi-şi dădeau cu ojă unghiile de la picioare, Eugène, coaforul, râdea de Mathilde, blonda aceea înaltă cu ochi verzi, care era cu cel puţin zece centimetri mai înaltă decât bărbatu-său, arăbetele. Ca să stârnească râsul clientelor, Eugène bătea monedă pe deosebirile dintre ei: Amin, cu părul negru tăciune care-i pornea atât de aproape de sprâncene, încât îl făcea să aibă o căutătură aspră; ea, care avea neliniştea fetelor abia trecute de douăzeci de ani şi, în acelaşi timp, ceva masculin, violent, impertinent, care îl făcuse pe Eugène să n-o mai primească. Coaforul, cu vorbe meşteşugite, descria picioarele lungi şi vânjoase ale tinerei, maxilarul care trăda o fire autoritară, mâinile pe care nu şi le îngrijea deloc şi labele picioarelor uriaşe, atât de mari şi de umflate încât nu putea să poarte decât încălţări bărbăteşti. Albă-ca-zăpada şi tuciuriul. Femeia uriaşă şi ofiţerul bondoc. Sub căştile cu aer cald, clientele pufneau în râs. Dar când îşi aminteau că Amin luptase în războiul de eliberare, că fusese rănit şi decorat, râsetele mai conteneau. Femeile se simţeau obligate să tacă, şi asta nu făcea decât să le otrăvească şi mai tare. Mathilde, socoteau ele, era o pradă de război cam

ciudată. Cum de reuşise soldatul acela s-o convingă pe vânjoasa alsaciană să-l urmeze până aici? De ce anume voia ea să fugă atunci când a sosit pe aceste meleaguri?

*

Au împresurat-o pe copilă. Au început să-i picure sfaturi. Un bărbat a împins-o violent pe Mathilde şi a încercat s-o cumințească pe Aïcha. A ridicat brațele în sus, l-a invocat pe Tatăl ceresc şi a pomenit principiile fundamentale pe care se sprijină o educație sănătoasă. În timp ce era înghiontită, Mathilde se străduia să-şi protejeze copilul. „N-o atingeți, nu vă apropiați de fiica mea!" Se simțea răvăşită. Era un chin s-o vadă plângând. A vrut s-o ia în brațe, s-o legene şi să-şi dea în vileag minciunile. Da, născocise toate amintirile acelea idilice despre prietenii eterne şi despre profesori zeloşi. E adevărat că dascălii ei nu fuseseră chiar atât de cumsecade. E adevărat că, din vremea şcolii, păstrase amintirea apei reci ca gheața cu care trebuia să-şi dea pe față când nu se luminase de-a binelea, ploaia de lovituri, hrana proastă şi după-amiezele petrecute cu burta răscolită de foame şi de frică, de tânjirea disperată după un gest de tandrețe. Hai înapoi acasă, ar fi vrut să urle. Să uităm toată povestea asta. Hai acasă şi totul va fi bine, o să ştiu cum să procedez, cum s-o învăț. Amin i-a aruncat o privire întunecată. Cu atâtea mângâieri caraghioase şi răsfățuri, o făcea pe micuță tot mai slabă. Ca să nu mai pomenim că ea dorise s-o înscrie aici, la şcoala asta pentru francezi, unde se ițea clopotnița unei biserici, unde se înălțau rugăciuni către un zeu străin. Mathilde şi-a înghițit în cele din urmă lacrimile şi, stângace, fără convingere, a întins brațele către fiica ei:

— Vino, vino, scumpa mea, micuța mea.

Atentă doar la copilă, nu a băgat de seamă că era luată în băşcălie. Că privirile se coborau şi-i cercetau încălțările mari şi scâlciate. Mămicile şopocăiau îndărătul degetelor

înmănuşate. Ba se simţeau jignite, ba râdeau. În faţa grilajului de la pensionul Notre-Dame, şi-au amintit că se cuvenea să fie milostive, pentru că Dumnezeu le privea.

Amin îşi ţinea fiica pe după mijloc, furios.

— Ce-i cu tot circul ăsta? Iei mâna de pe portiera aia, sau nu? Poartă-te cuviincios. Ne faci de râs. Rochia fetiţei se ridicase până la brâu şi i se vedeau chiloţii. Paznicul şcolii îi privea nelinişti. N-a îndrăznit să se mişte. Brahim era un bătrân marocan amabil, cu faţa rotundă. Avea pe căpăţâna cheală o cipilică albă, croşetată. Haina bleumarin, prea mare pentru el, era călcată cu grijă. Părinţii nu reuşeau s-o liniştească pe fetiţa aia, în care părea că intraseră nişte draci. Ceremonia de deschidere risca să fie compromisă, iar maica superioară avea să se înfurie aflând că în faţa gardului venerabilei sale instituţii avusese loc o asemenea comedie. Avea să-i ceară socoteală şi să-i poarte ranchiună.

Bătrânul paznic s-a apropiat de maşină şi, cât se poate de blând, a încercat să desprindă degeţelele agăţate de portieră. I-a vorbit lui Amin în arabă:

— Eu o prind şi tu calci acceleraţia, ai priceput?

Amin a încuviinţat din cap. I-a făcut semn Mathildei, care s-a întors la locul ei. Nu i-a mulţumit bătrânului. Imediat ce Aïcha şi-a descleştat mâna de pe portieră, tatăl ei a şi demarat. Maşina s-a îndepărtat, iar fetiţa nu şi-a dat seama dacă mama ei îi aruncase o ultimă privire. Poftim, o părăsiseră!

Stătea pe trotuar. Rochiţa ei albastră era ferfeniţă, îşi pierduse un nasture. Avea ochii înroşiţi de plâns, iar bărbatul care o ţinea de mână nu era tatăl ei.

— Nu pot să vin cu tine în curte. Trebuie să rămân aici, la gard. La datorie!

A pus mâna pe spatele copilei şi a împins-o încetişor în curte. Aïcha a clătinat supusă din cap. S-a simţit ruşinată. Ea, care voia să fie discretă ca o libelulă, ajunsese în centrul

atenției. A înaintat pe aleea la capătul căreia o aşteptau măicuțele, aliniate în fața sălii de clasă, îmbrăcate toate în tunici lungi şi negre.

A intrat în clasă. Şcolărițele se duseseră deja la locurile lor şi o măsurau din priviri surâzând. Lui Aïcha i-a fost atât de frică, încât i-a venit chef de somn. Simțea un zbârnâit prin tot capul. Dacă ar fi închis ochii, era convinsă că s-ar fi cufundat într-un somn adânc. O călugăriță a apucat-o de umăr. Avea o foaie de hârtie în mână. A întrebat-o:

— Cum te cheamă?

Aïcha a ridicat privirea, fără să priceapă ce voia de la ea. Măicuța era tânără şi chipul său frumos, cu pielea foarte albă, i-a plăcut fetiței. Călugărița a repetat întrebarea şi s-a lăsat în jos, să fie cât ea de înaltă, şi-atunci Aïcha a catadicsit să-i şoptească:

— Mă cheamă Mchicha.

Măicuța a ridicat din sprâncene. Şi-a potrivit ochelarii care-i lunecaseră pe nas şi s-a uitat din nou pe lista elevelor:

— Domnişoara Belhaj. Domnişoara Aïcha Belhaj, născută pe 16 noiembrie 1947.

Copila a întors capul. A privit în spate, de parcă n-ar fi înțeles cu cine vorbea călugărița. Nu ştia cine erau persoanele alea şi şi-a oprit în gât un hohot de plâns. Bărbia a început să-i tremure. Şi-a înfipt unghiile în carnea brațelor. Ce se întâmplase? Ce făcuse ca să merite să fie închisă aici? Când avea să se întoarcă mama? Măicuței i-a fost greu să creadă, dar până la urmă a trebuit să admită că acel copil nu-şi ştia numele.

— Domnişoară Belhaj, aşază-te acolo, lângă fereastră.

Din câte îşi putea aduce aminte, nu auzise decât numele ăsta, „Mchicha". Aşa striga mama din capul scărilor, când voia ca fiica ei să vină la masă. Ăsta era numele care fâlfâia printre arbori, care cobora de pe colină în gura țăranilor

care o căutau şi care până la urmă o găseau ghemuită lângă trunchiul unui copac, adormită. „Mchicha!”, auzea ea, şi nu era cu putinţă să fie alt nume, câtă vreme acesta se pornea odată cu vântul şi le făcea să râdă pe femeile berbere, care o îmbrăţişau de parcă ar fi fost copilul lor. Acesta era numele pe care mama ei îl îngâna noaptea, printre cântecelele scandate pe care i le născocea. Era ultimul sunet pe care-l auzea înainte să adoarmă şi care, de când se născuse, îi umplea visele. „Mchicha”, pisoiul. Bătrâna Ito, care era de faţă când s-a născut, i-a atras atenţia Mathildei că urletele bebeluşului semănau cu nişte miorlăituri, şi aşa i-a rămas numele. Ea o învăţase pe Mathilde să-şi ţină copilul în spate, prins într-o bucată mare de pânză.

— În felul ăsta ea doarme şi tu munceşti.

Mathildei i s-a părut foarte amuzant. Şi uite aşa-i treceau zilele, cu gura copilei lipită de ceafă. Şi se simţea cuprinsă de duioşie.

Aïcha s-a aşezat în locul pe care i-l arătase învăţătoarea, lângă fereastră, în spatele frumoasei Blanche Colligny. Elevele îşi întorseseră capetele spre ea şi Aïcha s-a simţit ameninţată de acest brusc interes. Blanche a scos limba la vecina ei, a râs scurt şi a împuns-o cu cotul în burtă. Apoi a imitat felul în care se scărpina Aïcha. Iar Aïcha se scărpina din pricina lânii ieftine pe care o folosise mama ei ca să-i tricoteze chiloţii. Aïcha s-a întors spre fereastră şi şi-a prins faţa în căuşul cotului. Sora Marie-Solange s-a apropiat:

— Ce s-a întâmplat, domnişoară, plângi?

— Nu, nu plâng. Îmi fac siesta.

Aïcha căra cu ea povara unui lung şir de ruşini. Îi era ruşine de hainele pe care i le cosea maică-sa. De cămăşile cenuşii cărora Mathilde le adăuga câte un brizbriz. Floricele pe mâneci, un găitan albastru la guler. Nimic nu părea însă nou. Nimic nu părea că i se potriveşte. Totul părea ponosit.

Îi era ruşine de părul ei. Asta o apăsa cel mai tare, hălăciuga aia urâtă, sârmoasă, care nu se lăsa pieptănată şi care, imediat ce ajungea la şcoală, se desprindea din agrafele în care Mathilde se ostenise s-o prindă. Mathilde nu mai ştia ce să facă cu părul fiicei sale. Ea nu fusese niciodată nevoită să se lupte cu o asemenea coamă. Firele, foarte subțiri, se rupeau din pricina agrafelor, se ardeau la atingerea fierului, se împotriveau dinților de pieptene. I-a cerut lui Mouilala un sfat, dar aceasta a ridicat din umeri. În familia ei, femeile nu avuseseră ghinionul să aibă o asemenea claie de păr încâlcit. Aïcha moştenea părul tatălui ei. Dar Amin îl purta tuns foarte scurt, milităreşte. Şi, tot mergând la hammam, unde-şi stropea capul cu apă fierbinte, rădăcinile se vlăguiseră şi firele nu-i mai creşteau.

Părul fetei prilejuia glume dintre cele mai umilitoare. În mijlocul curții, nu aveau ochi decât pentru ea. Siluetă firavă, mutră de elf şi un păr uriaş, ca o vâlvătaie de şuvițe blonde şi aspre care, atunci când stătea în soare, se transforma într-o coroană aurie. De câte ori nu visase să aibă părul lui Blanche? În fața oglinzii din camera mamei, îşi ascundea părul cu mâinile şi încerca să-şi închipuie cum ar fi arătat cu pletele lungi şi mătăsoase ale lui Blanche. Sau cu buclele cafenii ale lui Sylvie. Sau cu codițele cuminți ale lui Nicole. Unchiul Omar o necăjea. Zicea că îi va fi greu să-şi găsească un soț şi că semăna cu o sperietoare. Da, capul micuței semăna cu o căpiță de fân. Se simțea caraghioasă în veşmintele alea, se simțea caraghioasă în toată ființa ei.

Săptămânile treceau, egale una cu alta. În fiecare dimineață, Aïcha se trezea în zori şi îngenunchea în întuneric, la capul patului, rugându-l pe Dumnezeu să nu se întâmple ceva şi să întârzie la şcoală. Apărea însă întotdeauna ceva. O problemă la cuptor, de unde ieşea un fum negru. O ceartă cu tatăl ei. Strigăte pe culoar. În cele

din urmă apărea mama, care îi aranja părul şi baticul. Care-şi ştergea o lacrimă cu dosul palmei. Voia să se țină dreaptă, dar până la urmă claca. Făcea cale-ntoarsă. Începea să urle că vrea să plece de-acolo, că făcuse greşeala vieții ei, că era o venetică. Dacă ar fi ştiut tatăl ei, i-ar fi dat peste gură soțului ăla netrebnic. Dar tatăl ei nu ştia. Tatăl ei era departe. Şi Mathilde se recunoştea învinsă. O zgâlțâia pe fiică-sa, care aştepta cuminte în fața uşii. Ceea ce însemna: „Hai să ne grăbim, se poate? Măcar o dată aş vrea să ajung la timp".

Aïcha ura maşina pe care tatăl ei o cumpărase la mâna a doua de la trupele americane. Amin încercase să râcâie steagul pictat pe capotă, dar i-a fost teamă să strice tabla, aşa încât se mai vedeau câteva stele scorojite şi câteva dungi albastre. Însă furgoneta nu era doar urâtă, ci avea şi toane. Când creştea temperatura, de sub capotă ieşea un fum cenuşiu şi trebuia aşteptat să se răcească motorul. Iarna nu pornea din loc. „Trebuie să se încălzească", repeta Mathilde. Aïcha arunca asupra ei vina pentru toate necazurile ei şi blestema America, pe care, în schimb, toată lumea o venera. „Nu sunt nimic altceva decât nişte hoți, nişte ageamii, nişte neica nimeni", cugeta ea. Din pricina rablei ăsteia devenise ținta băşcăliei colegelor – „Ai tăi ar trebui să-ți cumpere un măgar. N-ai mai întârzia atât!" – şi a mustrărilor maicii superioare.

Cu ajutorul unui muncitor, Amin reuşise să fixeze un scăunel în spatele maşinii. Aïcha se aşeza printre tot felul de scule, de lăzi cu fructe şi legume, pe care mama ei le livra la piața din Meknès. Într-o dimineață, pe jumătate adormită, copila a simțit că se mişcă ceva lângă pulpa piciorului ei minuscul. A urlat, iar Mathilde a fost cât pe ce să piardă controlul automobilului.

— Am simțit ceva, s-a dezvinovățit micuța.

Mathilde n-a oprit, ca nu cumva maşina să n-o mai ia din loc.

— Din nou năzăriri de-ale tale, a certat-o ea, trecându-şi palmele pe la subsuorile năduşite. Când maşina s-a oprit în faţa grilajului de la pension şi Aïcha a sărit pe trotuar, zecile de fetiţe care se buluceau în faţa intrării au început să ţipe. S-au agăţat de picioarele mămicilor, câteva au zbughit-o spre curte. Una dintre ele a leşinat ori s-a prefăcut că leşină. Mathilde şi Aïcha s-au privit fără să priceapă ce se întâmplă, apoi l-au văzut pe Brahim care arăta ceva cu degetul şi râdea.

— Ia uite ce-aţi adus cu voi, se distra el.

O năpârcă lungă ieşise din spatele maşinii şi o urma domol pe Aïcha, asemenea unui câine credincios care îşi însoţeşte stăpânul la plimbare.

Când a venit iarna, în noiembrie, au fost nevoite să înfrunte dimineţile întunecate. Mathilde o ţinea pe fiica ei de mână, ducând-o pe alee, printre migdalii acoperiţi de promoroacă, iar Aïcha tremura. În zorii posomorâţi, nu-şi auzeau decât propria respiraţie. Niciun zgomot de făptură vie, nicio voce de om care să tulbure liniştea. Urcau în maşina reavănă, Mathilde punea contactul, dar motorul se îneca. „Nu-i nimic, trebuie să se încălzească.” Automobilul, îngheţat bocnă, tuşea ca un bolnav de tuberculoză. Pe Aïcha o apuca uneori câte o criză de nervi. Bocea, izbea cu piciorul în roţi, îşi blestema părinţii, ferma şi şcoala. Şi se alegea cu o palmă. Mathilde ieşea din maşină şi o împingea pe pantă, până la poarta cea mare din capătul grădinii. Pe mijlocul frunţii, stătea să-i explodeze o venă. Faţa ei, devenită liliachie, o speria şi o impresiona pe Aïcha. Maşina s-a urnit, dar trebuia să urce apoi o coastă destul de pieptişă. Rabla horcăia din ce în ce mai tare şi, adesea, se bloca.

Într-o zi, deşi era sleită şi ruşinată că trebuie să sune la grilajul pensionului, Mathilde s-a pus pe râs. Era o

dimineață de decembrie, rece, dar însorită. Cerul era atât de limpede, încât se vedeau munții Atlas, ca o acuarelă atârnată de boltă. Cu voce de stentor, Mathilde a strigat:

— Dragi pasageri, legați-vă centurile! Vom decola în curând!

Aïcha a râs şi s-a proptit cu spatele de scaun. Mathilde a scos tot felul de zgomote puternice pe gură şi Aïcha s-a agățat de portieră, pregătită să-şi ia zborul. Mathilde a învârtit de cheie, a apăsat pedala de accelerație şi motorul a început să toarcă, după care a emis un şuier de astmatic. Mathilde s-a declarat înfrântă.

— Vă rugăm să ne scuzați, dragi pasageri, dar se pare că motoarele noastre nu sunt îndeajuns de puternice, iar aripile au nevoie de mici reparații. Astăzi nu ne vom putea lua zborul, va trebui să ne continuăm drumul pe şosea. Vă puteți însă bizui pe dragul vostru pilot: în câteva zile, vă promit, vom zbura!

Aïcha ştia că automobilele nu pot zbura, şi, cu toate acestea, ani la rând nu s-a putut apropia de drumul acela povârnit fără să-i bubuie inima, fără să-şi zică: „Acum e momentul!” Deşi era greu de crezut că se va întâmpla aşa ceva, spera ca furgoneta să se năpustească în nori, purtându-le spre locuri noi, unde să râdă ca nişte apucate, de unde să vadă dintr-un unghi neştiut colina aceea aflată departe de lume.

Aïcha detesta casa părintească. Moştenise sensibilitatea mamei sale, iar Amin a tras concluzia că femeile erau toate la fel, fricoase şi impresionabile. Aïcha se temea de orice. De bufnița din arborele de avocado, a cărei prezență, spuneau lucrătorii, prevestea moartea cuiva. De şacali, ale căror urlete n-o lăsau să doarmă, şi de câinii rătăcitori, costelivi şi cu țâțele purulente. Tatăl ei o prevenise:

— Dacă ieşi la plimbare, ia nişte pietre cu tine. Se îndoia că ar fi fost în stare să se apere, să alunge fiarele alea nemiloase. Dar îşi umplea totuşi buzunarele cu pietricele, care se izbeau una de alta în timp ce mergea.

Mai presus de orice, Aïcha se temea de întuneric. De bezna profundă, compactă, nesfârşită care înconjura ferma. Seara, după ce lăsa şcoala în urmă, maşina mamei o apuca pe drumuri de ţară, luminile oraşului se îndepărtau şi amândouă se cufundau într-o lume opacă şi primejdioasă. Maşina înainta prin întuneric aşa cum pătrunzi într-o peşteră, aşa cum te afunzi în nisipuri mişcătoare. În nopţile fără lună nu se zărea nici măcar silueta masivă a chiparoşilor ori conturul căpiţelor de fân. Tenebrele înghiţeau totul. Aïcha îşi ţinea respiraţia. Turuia Tatăl nostru, Ave Maria. Se gândea la Isus, care trecuse prin suferinţe cumplite, şi îşi tot spunea: „Eu n-aş fi în stare”.

În casă clipea o lumină palidă, lugubră, şi Aïcha trăia permanent cu spaima că se va întrerupe curentul electric. Adesea, trebuia să străbată culoarul orbecăind, cu palmele lipite de pereţi, cu obrajii scăldaţi în lacrimi, strigând „Mamă! Unde eşti?” Mathilde năzuia şi ea după lumină şi-l bătea la cap pe Amin: cum să-şi facă Aïcha temele, câtă vreme îşi strica ochii prin caiete? Cum să mai alerge şi să se joace Selim, câtă vreme tremura de frică? Amin cumpărase un generator care asigura încărcarea bateriilor şi pe care-l mai folosea, în celălalt capăt al gospodăriei, ca să pompeze apă pentru animale şi să irige câmpurile. Fără generator, bateriile se descărcau una-două şi paloarea becurilor devenea din ce în ce mai sinistră. Atunci Mathilde aprindea lumânări şi se prefăcea că adoră lumina lor frumoasă şi romantică. Îi spunea lui Aïcha poveşti cu duci şi marchize, cu baluri în palate de vis. Râdea, dar de fapt se gândea la război, la întunericul total din timpul camuflajelor, când îşi ocăra propriul popor, sacrificiile şi irosirea celor

şaptesprezece ani ai ei. Din pricina cărbunilor, folosiți la gătit şi la încălzirea casei, hainele de pe Aïcha erau impregnate cu un miros de funingine care-i întorcea stomacul pe dos şi stârnea râsetele colegilor. „Aïcha miroase a carne afumată”, strigau şcolărițele prin curte. „Aïcha trăieşte ca berberii chleuh, în colibe de țară.”

Amin şi-a instalat biroul în aripa de vest a casei. Pe pereții încăperii, căreia îi zicea „laboratorul meu”, a prins în piuneze câteva imagini cărora Aïcha le ştia titlurile pe de rost: „Despre cultura citricelor”; „Tăierea viței-de-vie”, „Botanică aplicată de agricultură tropicală”. Planşele, alb-negru, nu aveau niciun înțeles pentru ea, şi îşi imagina că tatăl ei era un fel de vrăjitor, capabil să influențeze legile naturii, să vorbească atât cu plantele, cât şi cu animalele. Într-o zi, pe când Aïcha urla de frica întunericului, Amin a ridicat-o pe umeri şi au ieşit în grădină. Era atât de întuneric, încât nu putea distinge nici măcar vârful încălțărilor tatălui ei. Un vânt rece i-a ridicat poalele cămăşii de noapte. Amin a scos un obiect din buzunar şi i l-a întins.

— E o lanternă. Mişc-o spre cer şi îndreaptă lumina spre ochii păsărilor. Dacă reuşeşti, o să le fie atât de frică încât o să înțepenească şi o să le poți prinde cu mâna.

Altă dată i-a cerut fiicei sale să-l însoțească în mica grădină de agrement pe care o concepuse pentru Mathilde. Erau acolo o tufă tânără de liliac, una de rododendron şi un jacaranda care încă nu înflorise vreodată. Sub fereastra salonului creştea un arbore ale cărui crengi diforme stăteau aplecate sub povara portocalelor. Amin i-a arătat lui Aïcha ramura de lămâi pe care o ținea în mână şi, cu vârful arătătorului, a cărui unghie era mereu înnegrită de pământ, cei doi muguri zdraveni şi albi care se formaseră pe ea. Cu ajutorul unui cuțit, a crestat adânc trunchiul portocalului.

— Şi acum, fii atentă!

Amin a introdus cu delicateţe capătul ramurii de lămâi în despicătura făcută în pom. O să-i cer unui muncitor să pună mastic şi s-o lege. Iar tu, găseşte-i un nume pomului ăsta ciudat.

Sora Marie-Solange o iubea pe Aïcha. Era fascinată de această copilă pentru care, în taină, nutrea planuri ambiţioase. Micuţa avea suflet mistic şi, chiar dacă maica superioară întrezărea în el un strop de isterie, sora Marie-Solange socotea că e o chemare a Domnului. În fiecare dimineaţă, înainte de ore, fetiţele se duceau la capela aflată la capătul unui drumeag acoperit cu pietriş. Aïcha întârzia adesea, dar, de îndată ce trecea de grilajul pensionului, privirea ei se întorcea cu totul către casa Domnului. Se ducea acolo cu o hotărâre şi o seriozitate care contrastau cu vârsta ei. La câţiva metri înainte de poartă i se întâmpla să îngenuncheze şi să înainteze aşa, cu braţele larg deschise, prin pietrişul care-i zdrelea pielea, fără să-i pese. Când o vedea, maica superioară o ridica în picioare cu o mişcare brutală.

— Nu-mi place deloc spectacolul ăsta de doi bani, domnişoară. Dumnezeu ştie să vadă inimile curate.

Aïcha îl iubea pe Dumnezeu şi i-a mărturisit asta surorii Marie-Solange. Îl iubea pe Isus care o întâmpina, gol, în dimineţile friguroase. Îi spuseseră că suferinţa îi apropie pe oameni de Cer. Iar ea credea asta.

Într-o dimineaţă, la sfârşitul liturghiei, Aïcha a leşinat. N-a mai apucat să rostească ultimele cuvinte din rugăciune. Dârdâia în capela îngheţată, cu umerii uscăţivi acoperiţi cu un pulover vechi. Cântările, mirosul de tămâie, vocea puternică a surorii Marie-Solange n-o încălzeau. Chipul i s-a albit, a închis ochii şi s-a prăbuşit pe pardoseala de piatră. Sora Marie-Solange s-a văzut nevoită s-o care în braţe. Tot

spectacolul ăsta le-a întărâtat pe eleve. Aïcha, spuneau ele, era o habotnică, o sfântă închipuită, o viitoare fanatică.

Au lungit-o în săliţa care slujea drept infirmerie. Sora Marie-Solange a sărutat-o pe obraji şi pe frunte. De fapt, nu era îngrijorată de sănătatea micuţei. Leşinul era dovada că între acel trup firav şi cel al Domnului nostru se stabilise o comunicare, ale cărei profunzime şi frumuseţe Aïcha încă nu le înţelegea. Aïcha a leorpăit nişte apă caldă, dar a dat deoparte cubul de zahăr pe care călugăriţa o invitase să-l sugă. A pretins că nu merita o asemenea delicatesă. Sora Marie-Solange a stăruit, aşa că Aïcha şi-a scos limba ţuguiată, apoi a sfărâmat bucata de zahăr între dinţi.

A cerut să se întoarcă în clasă. A spus că se simţea mai bine, că nu voia să rămână în urmă cu lecţiile. S-a aşezat în bancă, în spatele lui Blanche Colligny, şi dimineaţa s-a scurs în linişte şi pace. N-a scăpat o clipă din ochi ceafa lui Blanche, care era roz şi lucioasă, acoperită cu un mic puf blond. Fata îşi purta părul strâns în coc, în creştetul capului, ca o balerină. Zilnic, Aïcha contempla cu orele gâtul acela. Îl cunoştea cu ochii închişi. Ştia că, atunci când Blanche se apleca să scrie, i se forma un colăcel chiar deasupra umerilor. În timpul căldurilor puternice din septembrie, pielea lui Blanche se spuzea şi eczema aceea roşie îi dădea mâncărimi. Şi-atunci Aïcha îi urmărea unghiile pătate de cerneală cum scărpinau pielea până la sânge. De la rădăcina părului până pe spinare se prelingeau stropi de sudoare, gulerele rochiţelor sale erau ude şi căpătau o nuanţă gălbuie. În clasa supraîncălzită, gâtul i se încovoia ca al unei gâşte pe măsură ce-i slăbea concentrarea şi începea să obosească, aşa încât se întâmpla ca Blanche să aţipească în mijlocul după-amiezii. Aïcha nu-i atingea niciodată pielea. Uneori, simţea nevoia să întindă mâna, să-i mângâie ieşiturile vertebrelor cu buricele degetelor, să-i mângâie şuviţele blonde desprinse din coc şi care o duceau

cu gândul la penele unui pui de găină. Se abținea să-şi apropie nasul de acel gât căruia ar fi vrut să-i adulmece parfumul şi să-i descopere gustul cu vârful limbii.

În ziua aceea, Aïcha a văzut că ceafa fetei e străbătută de un fior. Perişorii aurii s-au zbârlit precum perii unei pisici furioase. S-a întrebat ce anume a stârnit frisonul acela. Sau dacă fusese doar vântul rece care năvălise pe fereastra deschisă de sora Marie-Solange. Aïcha nu mai auzea vocea învățătoarei, nici scârțâitul cretei pe tablă. Porțiunea aceea de trup îi lua mințile. N-a mai rezistat. A pus mâna pe compas şi, cu o mişcare bruscă, i-a înfipt vârful în pielea lui Blanche. L-a scos aproape imediat şi a şters între degete o picătură de sânge.

Blanche a dat un țipăt. Sora Marie-Solange a fost la un pas să cadă de pe podium.

— Domnişoară Colligny! Ce te-a apucat să strigi aşa?

Blanche s-a năpustit asupra lui Aïcha. A tras-o de păr din răsputeri. Avea fața răvăşită de furie.

— Ea e de vină! Nenorocita asta m-a ciupit de gât!

Aïcha a rămas nemişcată. În fața acuzațiilor, şi-a plecat capul, a înghițit totul, tăcând mâlc. Sora Marie-Solange a apucat-o pe Blanche de braț. A târât-o spre biroul ei cu o brutalitate pe care elevele nu i-o ştiau.

— Cum îndrăzneşti s-o acuzi pe domnişoara Belhaj? Cui i-ar putea trece prin minte că Aïcha e în stare de aşa ceva? Simt că se ascunde ceva necurat aici.

— Dar vă jur că aşa a fost! a urlat Blanche ducându-şi mâna la ceafă şi cercetându-şi apoi palma, în speranța că va găsi vreo urmă de agresiune. Cum nu sângera, sora Marie-Solange a pus-o să scrie, citeț: „Nu o să-mi mai învinuiesc colegele pentru păcate închipuite.”

În recreație, Blanche a aruncat priviri înveninate către Aïcha. „N-o să scapi nepedepsită”, părea că-i spune. Aïcha regreta că împunsătura cu compasul nu avusese urmările

dorite. Sperase că trupul colegei sale avea să se dezumfle ca un balon pe care-l înțepi cu un ac şi că va ajunge o biată scoarță fleşcăită şi inofensivă. Dar Blanche era vie şi nevătămată, țopăia în mijlocul curții, îşi făcea colegele să râdă. Sprijinită cu spatele de peretele clasei, cu fața îndreptată spre soarele de iarnă care-i încălzea oasele şi o liniştea, Aïcha le privea pe fetițele care se jucau în curtea cu platani. Marocanele îşi duceau mâinile pâlnie la gură şi îşi şuşoteau secrete. Aïcha le găsea frumoase, cu părul lor lung şi negru, împletit în codițe şi încins peste frunte cu o bentiță albă. Cele mai multe erau interne şi înnoptau acolo. Vinerea plecau la familiile lor din Casablanca, Fès sau Rabat, oraşe unde Aïcha nu ajunsese niciodată şi care-i păreau la fel de îndepărtate cum îi părea Mathildei, mama ei, Alsacia natală. Fiindcă Aïcha nu era pe de-a-ntregul indigenă, dar nici europeană, ca fetele acelea de țărani, de aventurieri, de funcționari ai administrației coloniale care săreau, cu picioarele lipite, şotronul. Nu ştia ce e, aşa că rămânea singură, lipită de zidul cald al clasei. „Ce mult mai e! şi-a zis Aïcha. Ce mult mai e! Când o să vină mama?”

Seara, fetițele au dat buzna urlând spre gardul pensionului. Începea vacanța de Crăciun. Pietrişul a scârțâit la atingerea pantofilor cu glanț, şi mantourile din piele întoarsă s-au umplut de praf alb. Aïcha a fost îmbrâncită de elevele care formau un roi zumzăitor şi surescitat. A trecut de grilaj, i-a făcut un semn cu mâna surorii Marie-Solange şi s-a oprit pe trotuar. Mathilde nu era colo. Aïcha s-a uitat la colegele ei cum pleacă şi cum se gudură pe lângă picioarele mămicilor, ca nişte pisici mai mari. În fața pensionului s-a oprit un automobil american şi dinăuntru a ieşit un bărbat cu fes roşu pe cap. A ocolit maşina, căutând din priviri o fetiță. Când a zărit-o, şi-a dus mâna în dreptul inimii şi şi-a plecat bărbia în semn de respect. „*Lalla*

Fatima”[14] i-a spus elevei care înainta spre el, iar Aïcha s-a întrebat de ce fata aceea care-şi umplea caietele cu salivă, când moţăia cu capul pe ele, era tratată ca o doamnă. Fatima a dispărut în maşina enormă şi câteva fetiţe i-au făcut semn cu mâna, urându-i „Vacanţă plăcută!” Apoi piuiturile s-au stins, copilimea s-a evaporat şi viaţa citadină şi-a reluat cursul. Nişte adolescenţi băteau mingea pe un teren viran din spatele şcolii, iar Aïcha a auzit înjurături în spaniolă şi franceză. Trecătorii îi aruncau priviri pe furiş, ridicau ochii vrând parcă să-şi explice de ce stătea singură fetiţa aceea, care nu era o cerşetoare, dar care părea a fi abandonată. Aïcha le ocolea privirea, nu voia să fie nici căinată, nici consolată.

S-a lăsat noaptea şi Aïcha s-a lipit de grilaj, rugându-se să dispară şi să nu mai fie decât o boare, o fantomă, un nor de aburi. Timpul trecea prea încet, i se părea că se scursese o veşnicie de când se afla acolo, cu mâinile şi călcâiele îngheţate, cu toate gândurile îndreptate spre mama ei care nu mai sosea. Şi-a frecţionat braţele, a sărit de pe-un picior pe altul, ca să se încălzească. Acum, gândea ea, colegele ei se înfruptau prin bucătării, se desfătau cu clătite fierbinţi cu miere. Unele îşi făceau temele pe birouri din acaju, în camere pe care Aïcha şi le închipuia înţesate cu jucării. Claxoanele au început să vuiască, lumea ieşea de la muncă şi Aïcha a tresărit din pricina luminii farurilor, care o orbea. Oraşul era atras într-un dans frenetic, căruia oamenii, cu pălării şi pardesiuri, îi dictau ritmul. Se îndreptau, cu pas sigur, spre căldura unei camere, se bucurau gândindu-se la noaptea aceea pe care şi-o vor petrece bând sau dormind. Aïcha a început să se-nvârtă-n loc, ca un mecanism care o luase razna, şi s-a rugat, cu mâinile atât de strâns

[14] Apelativ folosit în semn de respect atunci când te adresezi unei femei.

împreunate că se albiseră, la Isus cel milostiv şi la Fecioara Maria. Brahim a tăcut mâlc, deoarece maica superioară îi interzisese să intre în vorbă cu elevele. Dar a întins braţele către fetiţă, care l-a prins de mână şi a strâns-o. De-acolo, din faţa grilajului, stăteau cu ochii ţintă spre răspântia de unde a sosit Mathilde.

A sărit din droagă şi şi-a luat copila în braţe. Într-o arabă stâlcită de accentul alsacian, i-a mulţumit lui Brahim. Şi-a pipăit buzunarul de la haina soioasă, căuta fără îndoială un sfanţ pe care să i-l dea pazniculuí, dar buzunarul era gol şi Mathilde a roşit. În maşină, Aïcha n-a răspuns întrebărilor puse de Mathilde. N-a zis nimic nici de ţâfna lui Blanche, nici de ura celorlalte colege. Cu trei luni înainte, plecând de la şcoală, Aïcha plânsese pentru că o fetiţă refuzase să-i dea mâna. Părinţii îi spuseseră că nu contează, că nu trebuie să pună la inimă, şi Aïcha se simţise rănită de nepăsarea lor. În noaptea aceea însă, când amărăciunea n-o lăsa să doarmă, Aïcha i-a auzit pe ai săi certându-se. Amin tuna şi fulgera împotriva acestei şcoli de creştini unde fiica lui nu-şi avea locul. Între două hohote de plâns, Mathilde afurisea izolarea în care stăteau. Şi-atunci, Aïcha n-a mai zis nimic. Nu-i vorbea despre Isus tatălui ei. Ţinea secretă iubirea sa pentru bărbatul cu picioarele goale, care-i dădea puterea să-şi stăpânească furia. Mamei sale nu i-a destăinuit că-şi petrecea zilele fără să pună nimic în gură, de când găsise un dinte în mijlocul iahniei de fasole cu oaie, servită la trapeză. Nu era un dinţişor de lapte, alb şi ascuţit, precum acela pe care-l pierduse în vara aceea şi în schimbul căruia Zâna Măseluţă îi oferise în dar bomboane pralinate. Nu, era un dinte negru şi găunos, un dinte de om bătrân, un dinte care părea că a căzut singur, de parcă gingia care-l ţinea putrezise. De fiecare dată când se gândea la el, i se întorcea stomacul pe dos.

Prin septembrie, în vremea când Aïcha începuse şcoala, Amin a hotărât să achiziţioneze o combină de cereale. Fusese nevoit să suporte atâtea cheltuieli cu ferma, cu copiii, cu mobilarea casei, încât abia de-i mai rămăsese cu ce să meargă la un negustor pişicher de fierătaie, care-i promisese o maşină excepţională, proaspăt ieşită de pe poarta uzinelor americane. Amin i-a făcut un gest brusc cu mâna, poftindu-l să tacă. N-avea chef să-i asculte tromboanele, maşina aia era, oricum, tot ce-şi putea permite. Nu voia să lase pe nimeni s-o folosească, aşa că şi-a petrecut zile întregi cățărat pe secerătoare. „O să mi-o strice”, îi explica Mathildei, care era îngrijorată văzându-l tot mai slăbit. Era tras la față de oboseală şi de soare, iar pielea înnegrită îl făcea să arate ca un tiralior african. Muncea fără răgaz, supraveghea fiecare gest al lucrătorilor. Verifica, până pe înnoptat, încărcarea sacilor şi, adesea, se întâmpla să fie găsit adormit la volanul maşinii, pentru că era prea obosit ca să mai ajungă acasă.

Luni la rând, Amin nu s-a mai culcat în patul conjugal. Mânca în picioare la bucătărie şi-i înşira Mathildei termeni pe care ea nu-i pricepea. Părea apucat, se învârtea în jurul ei cu ochii ieşiți din cap şi injectați. Ar fi vrut să spună ceva, dar nu reuşea decât să-şi vânture brațele într-un fel ciudat şi neaşteptat, de parcă ar fi azvârlit o minge, de parcă ar fi vrut să-i taie cuiva beregata cu pumnal. Neliniştea lui era cu atât mai chinuitoare cu cât nu îndrăznea s-o mărturisească. Recunoaşterea eşecului l-ar fi ucis. Nu era vorba nici despre maşini, nici despre vreme, nici măcar despre incompetența muncitorilor agricoli. Nu, ce îl rodea era faptul că propriul său tată se înşelase. Pământul acela nu era bun de nimic. Doar un strat subțire era cultivabil, căci sub fâşia aceea nu era decât piatră, cremene cenuşie şi nepăsătoare, stânca de care ambiția lui se izbea necontenit.

Uneori era atât de covârşit de oboseală şi de griji, încât ar fi vrut să se lungească la pământ, să-şi strângă picioarele la piept şi să doarmă aşa săptămâni în şir. Ar fi vrut să plângă aşa cum plâng copiii osteniți de joacă şi de zbenguială, crezând că lacrimile aveau să slăbească menghina care îi încingea pieptul. După atâta soare şi nopți nedormite, credea că-şi pierde minţile. Sufletul îi era asaltat de tenebre în care se învălmăşeau amintirile din război şi imaginea sărăciei care era tot mai aproape. Lui Amin îi revenea în minte perioada marii foamete. Avea zece sau doisprezece ani când văzuse urcând dinspre sud familii întregi însoțite de dobitoace, atât de costelivi şi de lihniți cu toții încât nu puteau scoate un sunet. Năpădiți de râie, se îndreptau spre oraşe ca să ceară ajutor pe muţeşte şi îşi îngropau copiii la marginea drumurilor. I se părea că lumea întreagă e în suferință, că îl urmăreau hoarde de oameni înfometați şi că nu putea să facă nimic pentru ei, fiindcă în curând avea să fie şi el asemenea lor. Coşmarul ăsta nu-i dădea pace.

*

Cu toate acestea, Amin nu s-a lăsat doborât. Un articol de presă l-a convins să se-apuce de creşterea vitelor. Într-o zi, când se întorcea de la şcoală, Mathilde l-a zărit pe marginea drumului, la doi kilometri de fermă. Mergea alături de un bărbat uscățiv, purtând o djellaba jegoasă şi nişte sandale prăpădite care-i vătămau picioarele. Amin zâmbea şi bărbatul l-a bătut amical pe umăr. Păreau că se ştiu dintotdeauna. Mathilde a oprit pe marginea drumului. A coborât din maşină, şi-a netezit fusta şi s-a apropiat de ei. Amin părea stânjenit, dar a făcut prezentările. Bărbatul se numea Bouchaïb şi Amin încheiase cu el un târg de care era mândru nevoie mare. Intenționa să cumpere, din puținul banilor care-i mai rămăseseră, patru sau cinci boi, pe care țăranul avea să-i ducă la păşunile din munții Atlas, să-i

îngraşe. După ce va fi vândut vitele, cei doi aveau să împartă câştigul.

Mathilde nu-l scăpa pe bărbat din priviri. Nu-i plăcea râsul lui lipsit de sinceritate, ce aducea cu un acces de tuse ieşit dintr-un gât inflamat. Felul în care îşi ştergea faţa cu degetele lungi şi murdare o umplea de silă. N-a privit-o în ochi nici măcar o singură dată, iar Mathilde şi-a dat seama că asta se întâmpla nu doar pentru că era femeie şi străină. Era convinsă că omul ăsta avea să-i tragă pe sfoară. Chiar în acea seară i-a vorbit lui Amin despre asta. I-a lăsat pe copii să adoarmă şi a aşteptat ca soţul ei să-şi pună capul pe spătarul unui fotoliu. S-a străduit să-l convingă să nu facă vreo înţelegere cu omul acela. Îi era cam ruşine de argumentele ei, ruşine că nu putea invoca decât propriul instinct, un presentiment sumbru sau mutra nesuferită a ţăranului. Amin şi-a ieşit din fire:

— Spui asta pentru că e tuciuriu. Pentru că are pământ sub unghii, trăieşte la munte şi n-are habar de obiceiurile de la oraş. Nu ştii nimic despre oamenii ăştia. N-ai cum să-nţelegi.

A doua zi, Amin şi Bouchaïb s-au dus la târgul de vite. Sukul era aşezat la o margine de drum, între ruinele unui zid care-i apăra odinioară pe orăşeni de jafurile diferitelor triburi şi câţiva copaci la poalele cărora nişte munteni întinseseră nişte covoare. Era o căldură înăbuşitoare, iar Amin a fost izbit de duhoarea dobitoacelor, a balegii şi a năduşelii ţăranilor. În mai multe rânduri şi-a dus mâneca la nas de teamă că o să vomite sau că o să i se facă rău. Animalele, costelive şi blegi, priveau în pământ. Măgarii, caprele, cei câţiva boi păreau să ştie că nimeni nu dădea doi bani pe simţămintele lor. Molfăiau fără poftă rarele smocuri de păpădii, iarbă îngălbenită, buchete de nalbă. Aşteptau, liniştiţi şi împăcaţi, să treacă de la un stăpân nemilos la altul. Ţăranii se agitau. Strigau preţuri, greutate, vârstă,

beneficii. În acest ținut sărman şi arid, oamenii se luptau să cultive, să recolteze, să aibă grijă de animale. Amin a păşit peste nişte saci mari de iută zvârliți pe jos, atent să nu calce prin balegile care se uscau la soare, şi s-a dus drept spre vestul pieții, unde era adunată o cireadă de boi.

L-a salutat pe proprietar, un bătrân al cărui cap chelbos era acoperit cu un turban alb, şi i-a retezat, cam prea sec după gustul lui Bouchaïb, şirul de binecuvântări cu care acesta îl copleşea. Amin i-a vorbit despre animale ca un specialist. A pus întrebări tehnice cărora bătrânul nu a fost în stare să răspundă. Amin voia să dea de înțeles, într-un mod desluşit şi brutal, că nu făceau parte din aceeaşi lume. Țăranul s-a simțit jignit şi a prins să clefăie o tijă de clopoței galbeni, scoțând aceleaşi sunete ca boii pe care-i vindea. Bouchaïb a trecut la cârmă. Şi-a vârât degetele în nările dobitoacelor şi le-a pipăit crupele cu ambele mâini. În timp ce-l bătea pe umăr, l-a descusut pe proprietar în legătură cu cantitatea de sămânță şi dejecții pe care le produceau animalele şi l-a felicitat pentru felul în care le îngrijise. Amin s-a dat câțiva paşi înapoi, făcând mari eforturi ca să-şi ascundă furia şi lehamitea. Târguiala s-a lungit câteva ceasuri. Bouchaïb şi țăranul vorbeau ca să nu tacă. Se puneau de acord pentru un preț, apoi îşi schimbau părerea, amenințau că pleacă şi se lăsa o tăcere prelungă. Amin ştia prea bine că aşa mergeau lucrurile, că era un fel de un joc sau de ritual, dar i-a venit în mai multe rânduri să urle ca să pună capăt acestor obiceiuri caraghioase. După-amiaza stătea să se încheie. Soarele a început să asfințească îndărătul înălțimilor Atlasului şi un vânt rece mătura piața. Au bătut palma cu vânzătorul, care a scăpat astfel de patru dobitoace sănătoase tun.

Când se pregătea să se despartă de asociatul lui, ca să se întoarcă în satul său din creierii munților, Bouchaïb s-a arătat foarte prietenos. L-a lăudat pe Amin pentru

comportament şi pentru harul lui de negociator. I-a îndrugat verzi şi uscate despre sentimentul onoarei la triburile din munți, despre greutatea cuvântului dat. I-a ponegrit pe francezi, care erau, pasămite, nişte tipi suspicioşi şi tipicari. Amin s-a gândit la Mathilde şi a încuviințat. Ziua aceea îl storsese de vlagă şi nu-şi dorea decât să se întoarcă acasă, să-şi vadă copiii.

În săptămânile care au urmat, Bouchaïb şi-a trimis regulat la fermă un emisar. Un cioban tânăr, cu pulpele mâncate de râie, cu ochii încercănați de puroi, care atrăgeau muştele. Băiatul, care, fără îndoială, nu mâncase niciodată pe săturate, vorbea cu elan poetic despre boii lui Amin. Spunea că acolo, sus, iarba era proaspătă şi grasă, şi că boii se îngrăşau văzând cu ochii. În timp ce rostea vorbele acelea, a văzut cum chipul lui Amin se luminează şi s-a simțit fericit că aduce bucurie în casa omului. A mai venit o dată sau de două ori şi a băut cu acelaşi nesaț ceaiul în care Mathilde pusese, la cererea lui, trei lingurițe de zahăr.

Apoi băiatul n-a mai venit. După cincisprezece zile, Amin a început să se îngrijoreze. Când Mathilde l-a întrebat ce se întâmplă, s-a înfuriat:

— Ți-am mai spus să nu te bagi în treaba asta. Aşa merg lucrurile pe aici. Doar n-o să mă-nveți tu să conduc gospodăria!

Era însă chinuit de îndoieli. Noaptea nu-şi mai afla somnul. Istovit şi tulburat la culme, l-a trimis pe unul dintre lucrători să afle noutăți, dar acesta s-a întors cu coada-ntre picioare. Nu dăduse de Bouchaïb.

— Muntele e mare, Si Belhaj. Nimeni n-a auzit de omul ăla.

Într-o bună zi, s-a întors. Bouchaïb a apărut în fața porții de la fermă, cu fața răvăşită, cu ochii înroşiți. Văzând că Amin vine la el, a început să-şi dea cu pumnii în cap, să-şi zgârie obrajii, slobozind urlete de fiară rănită. I-a fost greu

să-şi vină în fire, iar Amin n-a priceput o iotă din explicaţiile lui. Bouchaïb repeta întruna cu ochii plini de spaimă:

— Nişte tâlhari! Nişte tâlhari!

A povestit că apăruse o bandă de bărbaţi înarmaţi în toiul nopţii. Că-i legaseră fedeleş pe paznici după ce-i ciomăgiseră, şi că luaseră toată cireada într-un camion.

— Ciobanii n-au putut face nimic. Sunt oameni de treabă, muncitori, dar ce puteau să facă în situaţia asta?

Bouchaïb s-a prăbuşit într-un fotoliu. Şi-a pus mâinile pe genunchi şi a plâns ca un copil. A zis că se simţea umilit pe vecie, şi că n-o să-i treacă nicicând ruşinea. După ce a băut o înghiţitură de ceai, în care pusese cinci bucăţele de zahăr, a mai spus:

— Mare nenorocire pe capul nostru!

— Mergem după jandarmi, a zis Amin stând drept în faţa lui.

— Jandarmi! Bărbatul s-a pus din nou pe plâns. A scuturat din cap în semn de deznădejde: Jandarmeria n-o să poată face nimic! Hoţii ăia, ticăloşii ăia, puii ăia de căţea sunt departe acum. Cum să le dăm de urmă?

Şi s-a aruncat într-o lungă litanie despre necazurile oamenilor de la munte, care trăiesc departe de lume, la cheremul violenţelor şi al vremii. Şi-a deplâns soarta, pornit împotriva secetei, a bolilor, femeilor care mureau la naştere, slujbaşilor hrăpăreţi. Încă sughiţa, când Amin l-a tras de mână.

— Mergem la jandarmi.

Deşi Amin era mai scund decât ţăranul, părea mai impunător decât el. Era un bărbat tânăr şi hotărât, cu braţele oţelite de munca la câmp. Bouchaïb ştia despre el că făcuse războiul, că era ofiţer în armata franceză şi că fusese decorat pentru acte de eroism. Amin a înşfăcat de-o mânecă djellaba lui Bouchaïb, a strâns-o cu putere, iar acesta nu s-a împotrivit. S-au suit în maşină şi au dispărut în întuneric.

S-a lăsat tăcerea. În ciuda frigului nopții, Bouchaïb năduşea. Amin îi arunca priviri pe furiş. Cerceta mâinile țăranului, slab luminate de faruri. Se temea ca acesta, într-o criză de furie sau de disperare, să nu se repeadă la el, să-l doboare şi să fugă.

Cazarma jandarmeriei s-a ivit la orizont. Bouchaïb şi-a schimbat tonul disperat cu unul mai muşcător:

— Chiar crezi că netrebnicii ăştia o să facă ceva pentru noi? s-a răstit el.

A ridicat din umeri de parcă naivitatea lui Amin era cel mai caraghios lucru pe care-l văzuse vreodată. S-au oprit în dreptul intrării şi Bouchaïb a rămas aşezat. Amin a ocolit maşina, a deschis portiera pe partea pasagerului şi i-a spus:

— Vii cu mine!

Amin s-a întors în zori. Mathilde stătea la masa din bucătărie. Încerca să-i împletească părul lui Aïcha, care-şi muşca buzele ca să nu plângă. S-a uitat la ele. Le-a zâmbit fără să scoată o vorbă şi s-a îndreptat spre odaia lui. Nu i-a mai povestit Mathildei că jandarmii îl întâmpinaseră pe Bouchaïb ca pe o veche cunoştință. Îi ascultaseră râzând povestea despre hoții din munți. Îşi luaseră nişte fețe mirate şi întrebaseră:

— Şi ia zi-ne, cum arăta camionul? Şi bieții ciobani, le-au pocit rău moacele? N-ar fi rău să vină să depună mărturie. Mai povesteşte o dată cum au tăbărât hoții. Să nu-ți uiți povestea, că e de tot hazul.

Amin avea impresia că râdeau mai cu seamă de el. El, care se ținea ditamai moşierul, el care făcea pe colonistul şi care se lăsase tras în piept ca un nerod de primul şarlatan care-i ieşise în cale... Bouchaïb avea să stea câteva luni la puşcărie. Dar asta nu-l consola pe Amin. Şi nici nu-i acoperea datoriile. De fapt, țăranul avusese dreptate. Nu slujea la nimic să mergi la poliție. Situația îl consumase şi mai tare. Nu, Amin ar fi trebuit să-i umfle botul

nenorocitului, rahatului ăla de om. Ar fi trebuit să-l bată până să crape. S-ar fi plâns careva? Exista oare pe undeva o muiere, un copil, vreun prieten care să încerce să afle ce păţise nemernicul? Toţi ce-i care-l frecventau pe Bouchaïb s-ar fi simţit fără îndoială uşuraţi să afle că dăduse colţul. Amin le-ar fi dat şacalilor şi vulturilor cadavrul şi aşa, cel puţin ar fi avut sentimentul că e răzbunat. Poliţia, ce prostie!

III

Aïcha s-a trezit cu inima sprinţară. Era întâia zi din vacanţa de Crăciun şi s-a rugat, lungită în pat, sub pătura de lână. S-a rugat pentru părinţii ei, care erau atât de năpăstuiţi, şi s-a rugat şi pentru ea, fiindcă voia să fie bună şi să-i salveze. De când trăiau la fermă, părinţii ei se certau fără încetare. În ajun, mama ei îşi făcuse bucăţi două rochii. Spunea că nu mai suportă boarfele alea mizerabile şi că, dacă Amin refuza să-i dea bani de haine, avea să umble goală pe-afară. Aïcha şi-a împreunat mâinile şi mai tare şi l-a rugat pe Isus să n-o lase pe mama ei să meargă pe stradă fără nimic pe ea, l-a rugat pe Dumnezeu s-o ferească de o asemenea batjocură.

În bucătărie, Mathilde îl ţinea pe Selim, fiul ei adorat, pe genunchi şi-i mângâia buclele. Privea cu un aer sastisit curtea scăldată în soare şi frânghia îndoită de atâtea rufe. Aïcha i-a cerut mamei sale să-i pregătească un coşuleţ cu merinde.

— Am putea să te-nsoţim şi noi la plimbare, nu crezi? Nu vrei să ne-aştepţi? Aïcha a aruncat o privire dojenitoare spre fratele ei, pe care-l socotea puturos şi smiorcăit. Nu voia să i se-ncurce nimeni printre picioare, ştia foarte bine unde trebuia să ajungă.

— Sunt aşteptată. Am plecat.

Aïcha a zbughit-o spre poartă, a ridicat mâna dreaptă şi s-a făcut nevăzută.

Nu s-a oprit din fugă până la duar, care se afla la aproape un kilometru distanţă, pe celălalt versant al colinei, în spatele livezilor de gutui. Când alerga, avea impresia că n-o poate prinde nimeni. Alerga, şi iuţeala care-i cuprindea corpul o făcea surdă şi oarbă, o zăvora într-o singurătate fericită. Fugea şi, atunci când tot trunchiul începea să o doară, când gâtul i se umplea cu gust de praf şi de sânge, recita un Tatăl nostru ca să-şi dea curaj. „*Vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta*."

A ajuns la duar gâfâind, cu picioarele înroşite de înţepăturile urzicilor. „*Precum în cer aşa şi pe pământ*." Duarul era alcătuit din cinci maghernițe amărâte prin faţa cărora ţopăiau găini şi copii şi unde locuiau muncitorii de la fermă. Pe o frânghie întinsă între doi copaci atârnau rufe puse la uscat. În spatele cocioabelor, câteva grămezi de pietre albe aminteau că acolo îşi îngropaseră strămoşii. Drumul acela prăfuit, colina aceea unde păşteau turmele erau tot ce văzuseră vreodată, chiar şi după moarte. Aici se afla casa lui Ito şi a celor şapte fiice ale sale. Prin împrejurimi, seraiul acela devenise faimos. Desigur, la a cincea fiică, s-au auzit râsete şi glume proaste. Vecinii îşi băteau joc de Ba Miloud, tatăl, şi-i puneau la îndoială calitatea seminţei, zicând că fusese deochiat de o fostă iubită. Ba Miloud turba de furie. Dar când s-a născut cea dea şaptea fată, totul a luat o altă întorsătură, iar lumea, pe o rază de câţiva kilometri, a început să creadă că, dimpotrivă, Ba Miloud era binecuvântat şi că familia aceea avea ceva magic. A fost supranumit „bărbatul cu şapte domnişoare", şi porecla asta îl umplea de mândrie. Alţii în locul lui s-ar fi plâns: ce belea! Câte griji! Fete care rătăcesc pe câmpuri, pe care bărbaţii ar putea să le agaţe, să le dorească, să le lase grele! Ce de cheltuieli cu fetele astea

care trebuiau măritate, vândute cui dădea mai mult! Dar Ba Miloud cel blajin, cel optimist, se simțea aureolat de glorie, era fericit în casa aceea bucşită de feminitate, unde glasurile copilelor îi aminteau de piuitul păsărilor când sosea primăvara.

Cele mai multe moşteniseră pometii proeminenți ai mamei lor şi părul ei deschis la culoare. Primele două erau roşcate, iar celelalte patru blonde, şi aveau cu toatele nişte tatuaje cu henna pe bărbie. Îşi împleteau pletele lungi, şi codițele le atârnau până spre şale. Îşi acopereau o parte din fruntea înaltă cu o panglică colorată, de un galben puternic sau roşu-carmin, şi purtau nişte cercei atât de grei, încât li se lungiseră lobii urechilor. Însă lucrul pe care-l remarca toată lumea şi care le făcea atât de deosebite era frumusețea zâmbetului lor. Toate aveau nişte dinți mici, albi şi strălucitori ca nişte perle. Până şi Ito, în vârstă de-acum, care-şi bea ceaiul cu mult zahăr, afişa un zâmbet sclipitor.

Într-o zi, Aïcha a încercat să afle de la Ba Miloud ce vârstă are:

— O sută de ani, pe puțin, a răspuns el cât se poate de serios, şi Aïcha a fost impresionată.

— De-aia n-ai decât un dinte?

Ba Miloud a început să râdă şi ochii lui mici, lipsiți de gene, au prins să lucească.

— Păi, de vină e Zâna Măseluță.

Şi-a luat un aer misterios şi i-a şoptit fetei ceva la ureche. Afară, fetele şi Ito râdeau.

— Într-o noapte, după ce muncisem pe rupte la câmp, am adormit în timp ce mâncam. Încă mai aveam în gură un coltuc de pâine muiat în ceai îndulcit. Am căzut într-un somn atât de adânc, încât n-am simțit-o pe Zâna Măseluță cum vine la mine, îmi mănâncă pâinea din gură şi-mi fură toți dinții. Când m-am trezit, nu-mi rămăsese decât unul.

Aïcha a scăpat un chiot de uimire şi femeile casei au pufnit în râs:

— N-o speria, *ya Ba!*[15] Nu fi îngrijorată, *benti*[16], la voi la fermă nu sunt zâne de-astea.

*

De când mergea la şcoală, Aïcha nu prea mai avea vreme să vină aici. Ito o primea în casă cu chiuituri şi râsete. O iubea pe fiica stăpânului, îi plăceau părul ei ca spicul, purtarea sfioasă şi coşuleţul ei de nuiele. Era întrucâtva şi fiica ei, câtă vreme o văzuse ieşind din pântecele mamei sale, iar Tamo, cea mai mare dintre cele şapte domnişoare, lucra pentru ei de când sosiseră la fermă. Aïcha s-a uitat după copile, dar nu era nimeni în camera cea mare din centru, acolo unde mâncau şi dormeau şi unde Ba Miloud îşi călărea muierea fără să-i pese de prezenţa fetelor. Casa era rece şi umedă, iar lui Aïcha îi venea greu să respire din pricina fumului de la cuptorul în faţa căruia Ito, ciucită, vântura o bucată de carton. Cu cealaltă mână a spart un ou pe care l-a prăjit pe cărbuni şi căruia i-a adăugat un praf de chimen. I l-a întins lui Aïcha: „Pentru tine”. Şi în timp ce copila, stând pe vine, mânca ajutându-se de degete, a mângâiat-o uşor pe spate şi a râs, văzând cum gălbenuşul i se prelingea pe gulerul cămăşuţei pentru confecţionarea căreia Mathilde pierduse două nopţi.

Atunci a apărut Rabia, cu obrajii îmbujoraţi de la alergătură. Avea trei ani mai mult decât Aïcha, dar nu mai era chiar o copilă. Aïcha o vedea ca pe o prelungire a braţelor mamei sale. Rabia ştia să cureţe legume cu aceeaşi îndemânare ca ea, ştergea nasurile pline de muci uscaţi,

---

[15] „O, tată!”

[16] „Fata mea.”

găsea nalbele de la poalele copacilor, le toca şi apoi le gătea. Cu mâinile ei la fel de fine ca ale lui Aïcha, micuța frământa pâinea, scutura măslinele cu prăjina în plasele mari întinse la vremea recoltei. Ştia că nu trebuie să se cațere pe crengile umede ale copacilor, de pe care putea aluneca foarte uşor. Felul în care fluiera îi speria pe câinii vagabonzi, care o luau la sănătoasa cu coada între picioare şi cu spatele cuprins de tremurături. Aïcha le admira pe fetele lui Ito, le privea jocurile fără să le înțeleagă întotdeauna. Se fugăreau, se trăgeau de păr şi uneori se-aruncau una peste alta, mimând o mişcare de du-te-vino care-o făcea pe fata întinsă pe spate să chicotească. Le plăcea s-o deghizeze pe Aïcha şi să râdă de ea. Îi agățau de spate o păpuşă din cârpe, îi încolăceau un şal pe cap şi apoi băteau ritmul cu palmele punând-o să danseze. Odată încercaseră s-o convingă să se tatueze şi să-şi acopere mâinile şi picioarele cu henna. Însă înainte să izbutească, a intervenit Ito. Îi spuneau *Bent Tajer*[17], cu un soi de respect băşcălios şi adăugau: „Nu eşti mai brează ca noi, clar?”.

Într-o zi, Aïcha i-a vorbit despre şcoală şi Rabia s-a simțit întoarsă pe dos. Cât de rău îi părea pentru Aïcha! Îşi imagina internatul ca pe un fel de puşcărie unde adulții strigau în franceză la nişte copii paralizați de groază. O puşcărie unde nu te puteai bucura de trecerea anotimpurilor şi unde stăteai zile întregi cu fundul pe scaun, supusă cruzimii celor mari.

Fetițele au apucat-o razna pe câmp, fără să le întrebe cineva unde se duc. Noroiul, cleios şi greu, li se lipea de încălțări, şi înaintarea le-a fost din ce în ce mai anevoioasă. Trebuiau să-şi desprindă cu degetele glodul de pe tălpi şi atingerea pământului le făcea să râdă. S-au aşezat sub un

[17] „Fata stăpânului.”

copac, istovite, şi s-au apucat să se distreze scobind, într-o doară, cu degetul gropițe în care găseau râme pe care apoi le striveau între degete. Voiau mereu să ştie ce se află înăuntrul lucrurilor: în burta animalelor, în tijele florilor, în trunchiul arborilor. Voiau să despice lumea sperând că îi vor desluşi tainele.

În ziua aceea au vorbit despre evadări, despre cum e să pleci unde vezi cu ochii, s-au bucurat de perspectiva acestei libertăți nemărginite. Dar le-a îmboldit foamea, vântul s-a răcit şi soarele a scăpătat. Aïcha şi-a rugat prietena să vină cu ea, îi era teamă să se întoarcă singură, aşa că au mers una lângă alta pe drumeagul presărat cu pietre. Ajunseseră destul de aproape de casă, când Rabia a zărit o căpiță mare de fân pe care lucrătorii n-o duseseră în grajd şi care rămăsese chiar sub hambar.

— Vino, i-a spus ea lui Aïcha, care n-a vrut să pară laşă.

Au luat o veche scară portocalie şi s-au urcat pe acoperişul hambarului, iar Rabia, cu pieptul scuturat de hohote de râs, i-a zis „Ia uite!” – şi a sărit.

Timp de câteva secunde nu s-a auzit nimic. De parcă trupul lui Rabia s-ar fi evaporat, de parcă l-ar fi răpit un djinn. Aïcha a încetat să mai respire. S-a dus chiar pe buza acoperişului, s-a aplecat şi, cu o voce subțiratică, a strigat:

— Rabia?

După o vreme, i s-a părut că aude un horcăit sau un hohot de plâns. I-a fost atât de teamă, încât a coborât iute scara şi a dat fuga în casă. Înăuntru, Mathilde şedea în fotoliu, cu Selim la picioare. S-a ridicat, gata să-şi certe fiica şi să-i spună că intrase la griji din pricina ei, când Aïcha i s-a repezit la picioare:

— Cred că Rabia a murit!

Mathilde a chemat-o pe Tamo, care moțăia prin bucătărie, şi au alergat până la hambar. Când şi-a văzut sora în fânul înroşit de sânge, Tamo a scos un țipăt. Apoi a început să

urle, cu ochii daţi peste cap, iar Mathilde, ca s-o liniştească, i-a tras o palmă care a trântit-o la pământ. Mathilde s-a aplecat deasupra copilei: braţul îi fusese străpuns de o furcă ascunsă în fân. A luat-o în braţe şi s-a repezit cu ea în casă. Mângâind fără încetare faţa micuţei care leşinase, a încercat să cheme un medic, însă telefonul era deranjat. Fălcile fetei tremurau şi asta o speria pe Aïcha, care avea impresia că, atunci când Rabia avea să moară, lumea din jur o va duşmăni. Totul se-ntâmplase din vina ei şi a doua zi va trebui să înfrunte ura lui Ito, mânia lui Ba Miloud, blestemele întregului sat. Sărea de pe-un picior pe altul, cuprinsă de furnicături.

— Telefon de căcat, fermă de căcat, ţară de căcat!

Mathilde a izbit cu telefonul de perete şi a rugat-o pe Tamo s-o întindă pe sora ei pe canapeaua din salon. Au pus lumânări împrejurul fetiţei care stătea nemişcată şi care, în lumina aceea, semăna de pe-acum cu un încântător cadavru, numai bun de înhumat. Tamo şi Aïcha nu scoteau o vorbă şi nu se tăvăleau pe jos numai din teamă de Mathilde şi din admiraţie pentru ea. Acum, Mathilde scormonea prin dulapul care-i slujea drept depozit de medicamente. S-a aplecat peste Rabia şi timpul s-a oprit în loc. Nu se auzea decât cum îşi înghite saliva, sunetul tifonului pe care-l tăia şi al foarfecii ce reteza firul cu care urma să coasă rana. A pus pe fruntea fetei, care acum gemea uşor, o cârpă îmbibată în apă de colonie şi a spus:

— Asta e!

Când s-a întors Amin, mult după ce Aïcha se culcase, Mathilde s-a pus pe plâns şi văicăreli, cu inima sfâşiată de frică. A blestemat casa în care locuiau, a zis că nu mai puteau să trăiască aşa, ca nişte sălbatici, că n-o să mai pună în pericol nicio clipă de-acum încolo viaţa copiilor ei.

*

A doua zi, Mathilde s-a trezit în zori. A intrat în camera fiicei sale, care dormea lângă Rabia. A ridicat cu gingăşie pansamentul care acoperea rana copilei şi le-a sărutat pe amândouă pe frunţile lor micuţe. Pe biroul fiicei sale a zărit calendarul de Advent, pe care stătea scris cu litere aurii „Decembrie 1953". Mathilde îl făcuse cu mâna ei: decupase douăzeci şi patru de ferestruici care, după cum putea vedea acum, rămăseseră toate închise. Aïcha susţinea că nu-i plac dulciurile. Nu cerea niciodată nimic, refuza cofeturile cu fructe sau cireşele glasate în rachiu, pe care Mathilde le ascundea îndărătul unui rând de cărţi de pe un raft. Sobrietatea fiicei sale o enerva. „E cumpătată ca taică-său", şi-a zis. Soţul ei plecase deja la câmp. S-a aşezat la masa din faţa grădinii, înfofolită într-o pătură. Tamo a adus ceaiul şi s-a aplecat deasupra Mathildei, care a strâmbat din nas. Ura mirosul pe care-l răspândea bona, îi detesta râsul, indiscreţia şi lipsa de igienă personală. Îi spunea în faţă că e mojică şi nespălată.

Tamo a scos un strigăt de admiraţie.

— Ce-i asta? a întrebat arătând spre calendarul cu steluţe aurite care începuseră să se dezlipească. Mathilde a plesnit-o peste degete.

— Să nu te-apropii de el. E pentru Crăciun!

Tamo a ridicat din umeri şi s-a întors în bucătărie. Mathilde s-a aplecat spre Selim, care şedea pe covor. Şi-a lins degetul arătător şi l-a băgat în zaharniţa lăsată de Tamo. Selim, căruia îi plăceau dulciurile, i-a supt degetul şi i-a mulţumit.

De săptămâni întregi, Mathilde tot spunea că-şi doreşte un Crăciun ca pe vremuri, în Alsacia. Când încă mai locuiau la Berrima, nu insistase să ia brad, cadouri, coroniţă cu lumini. Nu făcuse nazuri pentru că a înţeles că în casa aceea întunecată şi tăcută din mijlocul medinei era cu neputinţă să-ţi impui credinţa şi obiceiurile. Dar Aïcha avea

acum şase ani şi Mathilde visa, sub acest acoperiş care era al ei, să-i ofere fiicei sale un Crăciun de neuitat. Ştia prea bine că fetiţele de la şcoală se lăudau cu cadourile pe care se pregăteau să le primească, cu rochiţele cumpărate de mămicile lor, şi nici nu voia s-audă ca Aïcha să fie lipsită de asemenea bucurii.

Mathilde s-a urcat în maşină şi a apucat-o pe drumul pe care-l ştia cu ochii închişi. Din când în când îşi agita braţul pe-afară ca să-i salute pe lucrători, care-i răspundeau ducându-şi mâna în dreptul inimii. Când era singură mergea cu viteză mare, dar cineva îi spusese lui Amin, care-i interzisese să-şi mai asume asemenea riscuri. Ea avea însă chef să treacă glonţ prin peisaj, să lase în urmă nori de praf, să-şi mâne viaţa iute, cât mai iute. A ajuns în dreptul pieţii El-Hedim şi a parcat la capătul unei străduţe. Înainte să coboare din maşină, şi-a tras o djellaba peste haine şi şi-a înfăşurat un şal în jurul capului, pe care l-a lăsat apoi în jos, peste faţă. Cu câteva zile înainte, maşina ei fusese atacată cu pietre, iar copiii, în spate, urlaseră de groază. Nu-i spusese nimic lui Amin, pentru că-i era teamă ca-i va interzice să mai iasă în oraş. Susţinea că era foarte primejdios pentru o franţuzoaică să umble de colo colo pe străzile din medina. Mathilde nu citea ziarele, abia de trăgea cu urechea la radio, dar cumnata ei, Selma, îi vorbise, cu o căutătură răutăcioasă, despre apropiata victorie a poporului marocan. Îi povestise, râzând, că un tânăr marocan fusese silit să mănânce un pachet de ţigări, drept pedeapsă pentru că nu respectase boicotul impus produselor franţuzeşti. „Un vecin s-a ales cu o lovitură de brici care i-a retezat buzele. S-a spus că fuma şi că, astfel, îl insulta pe Allah."

În oraşul european, la ieşirea din pension, mamele nu se sfiau să povestească, cu voce tare şi pe un ton sever, despre trădările unor arabi pe care îi trataseră cu politeţe şi respect. Voiau ca Mathilde să audă acele poveşti despre

răpirile unor francezi, luați ostateci şi torturați de oamenii de la munte, fiindcă o socoteau complice la acele crime atroce.

Cu trupul şi capul în întregime acoperite, a coborât din maşină şi s-a îndreptat către casa soacrei sale. Asuda sub straturile de boarfe şi dădea la o parte şalul care-i acoperea gura, ca să-şi tragă răsuflarea. Deghizarea îi dădea o senzație ciudată. Parcă era o fetiță care se prefăcea că e altcineva, şi înşelăciunea asta o excita. Trecea complet neobservată, nălucă între năluci, şi nimeni nu putea ghici că sub acele pânzeturi se ascundea o străină. A depăşit un grup de băieți care vindeau arahide de Boufakrane şi s-a oprit în fața unei şarete micuțe ca să pipăie cu vârful degetelor nişte moşmoane portocalii şi cărnoase. A negociat prețul în arabă şi negustorul, un țăran slab şi râzăreț, i-a dat un kilogram pe mai nimic. A vrut atunci să-şi dea vălul la o parte, să-şi arate fața, ochii săi mari şi verzi, şi să-i spună bătrânului: „M-ai luat drept cine nu sunt!" Dar i s-a părut o glumă proastă şi a renunțat la plăcerea de a-şi bate joc de naivitatea trecătorilor.

Cu ochii plecați şi voalul ridicat până deasupra nasului, simțea că dispare şi nu ştia ce să creadă cu adevărat despre noua ei stare. Deşi anonimatul o proteja, ba chiar îi provoca un vertij plăcut, era ca un fel de prăpastie în care se afunda fără să se poată împotrivi şi i se părea că, la fiecare pas, mai pierde câte ceva din numele, din identitatea ei şi că, mascându-şi chipul, îşi ascunde o parte esențială din propria-i ființă. Devenea o umbră, un personaj familiar, dar fără nume, fără sex sau vârstă. În rarele prilejuri când îndrăznise să-i vorbească lui Amin despre condiția femeilor marocane, despre Mouilala, care nu ieşea niciodată din casă, soțul ei tăiase scurt discuția.

— De ce te plângi? Eşti europeană, nimeni nu-ți interzice nimic. Aşa că vezi-ți de tine şi las-o pe mama în pace.

Dar Mathilde a insistat, din spirit de contradicție, şi pentru că nu rezista ispitei de a se lua la harță cu el pe această temă. Seara, când Amin era rupt de oboseală după munca pe câmp şi se simțea scutit de griji, îi vorbea despre viitorul lui Selma, al lui Aïcha, fetițele acelea încă fragede, al căror destin încă nu era hotărât.

— Selma trebuie să studieze, afirma ea. Iar dacă Amin îşi păstra calmul, continua: Vremurile s-au schimbat. Mai gândeşte-te şi la fiică-ta. Să nu-mi zici că vrei s-o creşti pe Aïcha ca pe o femeie smerită.

Mathilde îi cita apoi, în araba ei cu accent alsacian, cuvintele spuse de Lalla Aïcha în aprilie 1947, la Tanger. Aleseseră prenumele primului lor copil în semn de omagiu pentru fiica sultanului, şi Mathilde ținea să amintească asta. Nu asociau naționaliştii înşişi dorința de independență cu nevoia de a înlesni emanciparea femeilor? Tot mai multe femei mergeau la şcoală, purtau djellaba sau chiar veşminte europene. Amin încuviința dând din cap, mormăia ceva, dar nu promitea nimic. Pe cărările de pământ, în mijlocul lucrătoarelor, îşi reamintea uneori aceste discuții. „Cui i-ar trebui o desfrânată? se întreba. Mathilde nu înțelege nimic.” Se gândea atunci la mama lui, care-şi petrecuse toată viața închisă în casă. Când era mică, Mouilala nu avusese dreptul să meargă la şcoală, laolaltă cu frații ei. Apoi Si Kadur, defunctul ei soț, construise casa din medina. Făcuse o concesie tradițiilor, lăsând o singură fereastră la etaj, cu obloanele mereu trase, de care Mouilala nu avea voie să se apropie. Modernitatea lui Kadur, care săruta mâna franțuzoaicelor şi-şi mai permitea uneori câte o prostituată evreică în Mers, se oprea atunci când era în joc reputația soției sale. Pe vremea când Amin era copil, o văzuse pe mama lui pândind prin crăpăturile obloanelor mişcarea străzii şi ducându-şi degetul la gură ca să pecetluiască între ei secretul.

Pentru Mouilala, lumea era brăzdată de graniţe de netrecut. Între bărbaţi şi femei, între musulmani, evrei şi creştini, şi credea că, pentru ca lumea să se înţeleagă, era mai bine ca întâlnirile prea dese să fie evitate. Dacă fiecare rămânea la locul lui, ar fi fost pace. Evreilor din mellah le încredinţa repararea sobiţelor metalice şi meşterirea coşurilor de nuiele; lua de la ei articole de mercerie indispensabile menajului, care îi erau aduse de o croitoreasă slabă, cu obrajii năpădiţi de păr. Nu-i întâlnise niciodată pe prietenii europeni ai lui Kadur, care se împăuna că e un om modern şi căruia îi plăcea să poarte redingote şi pantaloni cu pense. Iar în dimineaţa când, făcând curăţenie în salonul privat al soţului ei, a găsit pe pahare şi pe chişţoacele ţigărilor urme roşii în formă de buze, n-a pus nicio întrebare.

Amin îşi iubea soţia, o iubea şi o dorea atât de fierbinte, încât i se-ntâmpla să se trezească în toiul nopţii cu chef s-o muşte, să o devoreze, să o posede cu totul. Alteori însă, era cuprins de îndoieli. Ce fusese în capul lui? Cum de-şi închipuise că poate trăi cu o europeană, cu o femeie atât de emancipată ca Mathilde? Din cauza ei, din cauza acestor contradicţii dureroase, i se părea că viaţa îi era guvernată de mişcarea unui pendul isteric. Uneori, resimţea o nevoie violentă şi cruntă de a se întoarce la propria cultură, de a-şi iubi din toată inima Dumnezeul, limba şi ţara, iar opacitatea Mathildei îl scotea din minţi. Voia o femeie aidoma mamei sale, care să-l înţeleagă din cuvinte pe jumătate rostite, care să aibă răbdarea şi devotamentul poporului său, care să vorbească puţin şi să muncească mult. O femeie care să-l aştepte seara, tăcută şi credincioasă, să-l privească mâncând şi să-şi găsească în asta toată fericirea şi mândria. Mathilde făcea din el un trădător şi un eretic. Îi venea, uneori, să întindă un covor de rugăciune, să-şi lipească fruntea de pământ, să audă în adâncul sufletului şi în gura

copiilor lui limba strămoşilor. Năzuia să facă dragoste în arabă, să-i şoptească femeii cu pielea aurie vorbe dulci, din acelea care se spun copiilor când sunt mititei. Alteori, când se întorcea acasă şi nevasta îi sărea de gât, când îşi auzea fata cântând în baie, când Mathilde născocea jocuri şi făcea glume, lui îi creştea inima, se simţea mai presus de ceilalţi. Avea sentimentul că a ieşit din mulţime şi trebuia să admită că războiul îl schimbase mult şi că modernitatea avea foloasele ei. I se făcea ruşine de el şi de nestatornicia lui, iar pentru asta, îi era limpede, plătea doar Mathilde.

*

Când a ajuns în faţa vechii porţi ghintuite, Mathilde a apucat belciugul de metal şi o ciocănit violent de două ori. Yasmine, care îşi sumesese fustele, lăsând la vedere nişte pulpe negre acoperite cu peri cârlionţaţi, a venit să-i deschidă. Era aproape zece dimineaţa, dar în casă era linişte. Se auzeau pisicile dezmorţindu-se şi cârpa udă de şters pe jos pe care slujnica o plesnea de duşumea. Sub ochii uluiţi ai Yasminei, Mathilde şi-a scos djellaba, şi-a aruncat şalul pe un fotoliu şi a dat fuga la etaj. Yasmine a tuşit şi a scuipat în puţ o flegmă groasă şi verzuie.

La etaj, Mathilde a găsit-o pe Selma dormind pe banchetă. Ţinea mult la fata aceea năzuroasă şi rebelă, care tocmai împlinise şaisprezece ani. Fata aceea prost crescută dar nelipsită de graţie, căreia Mouilala se mulţumea să-i ofere afecţiune şi hrană. „Ceea ce, oricum, e foarte mult”, i-a atras într-o zi atenţia Amin. Da, era oricum mult, dar nu îndeajuns. Selma era prinsă între dragostea oarbă a mamei şi vigilenţa nemiloasă a fraţilor ei. De când i se rotunjiseră coapsele şi sânii, Selma fusese declarată aptă de luptă, aşa că fraţii ei nu mai ezitau când era vorba să dea cu ea de pereţi. Omar, care avea cu zece ani mai mult decât ea, spunea că vede la sora lui o tendinţă spre revoltă, că nu poţi să-i pui căpăstru. Era gelos pe felul în care era cocoloşită,

pe tandreţea pe care mama lor o descoperise spre bătrâneţe şi pe care lui i-o refuzase. Frumuseţea Selmei îi exaspera pe fraţii ei, erau ca nişte jivine care simt apropierea furtunii. Voiau s-o bumbăcească preventiv, s-o închidă în casă înainte să facă vreo boacănă, înainte să fie prea târziu.

Odată cu trecerea anilor, Selma s-a făcut din ce în ce mai frumoasă. Avea o frumuseţe antipatică, enervantă, care-i stânjenea pe cei din jur şi care părea să prevestească cele mai cumplite nenorociri. Când se uita la ea, Mathilde se întreba ce simţi când eşti atât de frumoasă. Durea? Avea oare frumuseţea greutate, gust, consistenţă? Oare Selma îşi dădea măcar seama ce tulburări stârnea prezenţa ei, cât de irezistibilă era pornirea de a-i contempla trăsăturile atât de fine şi de perfecte ale chipului său adorabil?

Mathilde era soţie, mamă, dar, în mod ciudat, Selma părea mai femeie decât ea. Războiul lăsase urme pe trupul Mathildei, care împlinise treisprezece ani pe 2 mai 1939. Sânii întârziaseră să-i crească, se piperniciseră parcă din pricina fricii, a lipsurilor, a foametei. Părul, blond spălăcit, avea fire atât de subţiri încât i se vedea printre ele pielea capului, ca la bebeluşi. Selma, dimpotrivă, răspândea o senzualitate încrezătoare. Ochii îi erau la fel de negri şi de strălucitori ca măslinele pe care Mouilala le punea la saramură. Sprâncenele groase, părul des care-i descoperea o frunte joasă, puful fin şi întunecat de deasupra buzei o făceau să semene cu eroina lui Bizet sau cu aceea a lui Mérimée, personaje cu care, în orice caz, Mathilde le asocia pe femeile mediteraneene. Femei păroase şi fremătătoare, brunete fierbinţi gata să înnebunească orice bărbat. Selma avea, în ciuda vârstei fragede, un mod de a-şi scoate bărbia în faţă, de a-şi muşca buza, de a-şi legăna şoldul drept, care îi dădeau aspectul unei eroine de roman de dragoste. Femeile o urau. La liceu, profesoara o luase în vizor şi nu înceta s-o dojenească şi să-i dea pedepse.

— E o adolescentă răzvrătită şi obraznică. Mi-e frică, dați-vă seama, să mă întorc cu spatele spre clasă. Gândul că e acolo, şezând în spatele meu, îmi dă o nelinişte cumplită, şi îmi dau seama, nefirească, îi mărturisise ea Mathildei, care-şi pusese în cap că trebuie să supravegheze educația cumnatei sale.

*

În 1942, când Amin a fost luat prizonier în Germania, Mouilala a părăsit pentru întâia oară străduțele familiare din Berrima. Împreună cu Omar şi Selma, a luat trenul spre Rabat, unde fusese convocată la statul-major, de unde spera să poată expedia un colet pentru dragul ei întâi-născut. Mouilala s-a suit în tren, înfăşurată într-un *haik*[18] mare şi alb, şi s-a speriat când locomotiva a părăsit gara în nori de fum şi şuierături. A privit îndelung la bărbații şi femeile rămase pe peron, ale căror mâini se agitau zadarnic. Omar şi-a instalat mama şi sora cea mică într-un compartiment de clasa întâi, unde erau aşezate două franțuzoaice. Femeile au început să şuşotească. Păreau mirate că o femeie precum Mouilala, cu podoabe la glezne, cu părul vopsit cu henna şi cu mâini lungi, bătătorite, putea călători laolaltă cu ele. Cum clasa întâi era interzisă indigenilor, nu le venea să creadă cât de neruşinate şi de stupide erau analfabetele alea. Când a intrat controlorul, nu şi-au putut înfrâna un fior de entuziasm.

„Ehe, de-acum gata cu tot circul ăsta”, s-au gândit ele. „O să-i arătăm noi arăboaicei unde-i este locul. Crede că poate să şadă unde pofteşte, dar regulile sunt reguli.”

Mouilala a scos de sub haik biletele de tren, precum şi documentul militar care consemna încarcerarea fiului ei.

---

[18] Bucată mare de stofă subțire în care se drapează femeile musulmane.

Controlorul a cercetat hârtia şi s-a scărpinat pe frunte, cu un aer stânjenit.

— Drum bun, doamnă! i-a spus el scoţându-şi chipiul, după care a dispărut pe culoar.

Franţuzoaicele nu-şi credeau ochilor. Le stricase călătoria. Nu puteau îndura spectacolul acestei femei înfăşurate în văluri. Erau deranjate de aroma de mirodenii pe care o răspândea, de privirea neroadă cu care contempla peisajul. Dar, mai ales, le scotea din sărite slinoasa care o însoţea. o fetiţă de şase sau şapte ani ale cărei haine burgheze nu îi ascundeau îndeajuns proasta educaţie. Selma, care călătorea pentru prima dată, nu stătea locului o clipă. Se căţăra pe genunchii maică-sii, cerea de mâncare şi apoi se îndopa cu prăjituri lăsând mierea să i se prelingă pe degete. Vorbea tare cu fratele ei, care se fâţâia de colo colo pe culoar, fredona cântece arăbeşti. Cea mai tânără şi mai furioasă dintre franţuzoaice o pironea pe fetiţă cu privirile. „E foarte frumoasă", şi-a spus ea – şi, fără să ştie prea bine de ce, frumuseţea copilei a îngrozit-o. Avea impresia că Selma furase acel chip graţios, că-l luase de la cineva care îl merita mai mult decât ea, de la cineva care ar fi avut, cu siguranţă, mai multă grijă de el. Fata era frumoasă şi nu punea niciun preţ pe frumuseţea ei, ceea ce o făcea şi mai primejdioasă. Prin geamul trenului, şi în ciuda perdeluţelor fine de voal pe care călătorii le trăseseră, soarele pătrundea în vagon şi lumina aceea, portocalie şi caldă, făcea ca părul lui Selma să strălucească. Pielea ei, uşor arămie, părea şi mai fină, mai uleioasă. Ochii ei migdalaţi şi imenşi semănau cu cei ai unei pantere negre pe care franţuzoaica o văzuse cândva la Paris, la grădina zoologică. Nimeni, s-a gândit pasagera, nu poate avea asemenea ochi.

— A fardat-o careva, i-a şoptit la ureche prietenei sale.

— Cum aşa?

Tânăra s-a aplecat spre Mouilala şi, rostind răspicat fiecare silabă, i-a zis:

— Copiii nu trebuie machiaţi. Praful de kohl de pe ochi nu e un lucru bun. E vulgar. Pricepi?

Mouilala s-a uitat lung la ea, fără să înţeleagă sensul acelor vorbe. S-a întors spre Selma, care a pufnit în râs şi le-a întins celor două călătoare o cutie cu prăjituri.

— Ţi-e clar că bătrâna nu vorbeşte franţuzeşte, nu?

Pasagera era dezamăgită. Pierduse un bun prilej de a-şi scoate în evidenţă superioritatea. Dacă indigena asta nu înţelegea, nu slujea la nimic, căci nu avea de gând să încerce s-o educe. Apoi, lovită parcă de o criză de nebunie, a apucat-o pe Selma de braţ şi a tras-o spre ea. Şi-a scos din geantă o batistă în care a scuipat şi, cu un gest brutal, s-a pus s-o şteargă la ochi pe Selma, care a scos un ţipăt. Mouilala şi-a tras fata spre ea, dar cealaltă s-a îndârjit şi mai tare. Se uita la bucata de pânză, enervant de curată, şi freca în continuare, ca să-şi dovedească ei însăşi şi colegei de drum că fetiţa aia era o viitoare curviştină, o târfă. Da, le ştia ea pe fetele astea, pe brunetele fără niciun Dumnezeu care-i luau minţile lui bărbatu-său. Le ştia şi le ura. Omar, care fuma pe culoar, a fost alertat de strigăte şi a intrat în compartiment.

— Ce se-ntâmplă?

Franţuzoaica s-a speriat văzându-l pe adolescentul cu ochelari şi a părăsit tăcută compartimentul.

A doua zi, la întoarcerea spre Meknès, fericit că a putut să-i trimită scrisori şi portocale lui Amin, Omar şi-a pălmuit sora. Cum Selma nu înţelegea nimic şi începuse să plângă, fratele ei i-a zis:

— Nu care cumva să-ţi treacă prin gând să te fardezi vreodată! Ai înţeles? Dacă îndrăzneşti să te dai cu ruj, te fac eu să zâmbeşti de nu te vezi.

Şi, cu degetul arătător, a schiţat pe figura fetei un surâs macabru.

*

Selma s-a suit în pat şi a cuprins-o cu amândouă braţele pe după gât pe cumnata ei, după care i-a acoperit faţa cu sărutări. De când o ştia, Selma îi era călăuză, interpretă şi cea mai bună prietenă. Selma îi explicase ritualurile, obiceiurile, şi o învăţase formulele de politeţe. „Dacă nu ştii să răspunzi, zi Amin şi se rezolvă!" Selma a învăţat-o arta prefăcătoriei şi pe aceea de a-ţi păstra cumpătul. Când erau doar ele două, Selma îi punea Mathildei întrebări cu nemiluita. Voia să ştie totul despre Franţa, despre călătorii, despre Paris şi despre soldaţii americani pe care Mathilde îi cunoscuse în vremea Eliberării. Punea întrebări asemenea unui deţinut care îl descoase pe unul care a reuşit, cel puţin o dată, să evadeze.

— Ce cauţi aici? a întrebat-o pe Mathilde.

— Fac cumpărături pentru Crăciun, i-a şoptit franţuzoaica. Nu vrei să vii cu mine?

Mathilde a condus-o pe cumnata ei până în cameră şi a privit-o cum se dezbracă. Aşezată pe o pernă aruncată direct pe duşumea, i-a contemplat coapsele, şoldurile fine, pântecul uşor cam proeminent, sânii cu sfârcuri întunecate, care nu îndură niciodată dependenţa de balenele unui sutien. Selma a îmbrăcat o rochie neagră şi elegantă, cu un guler rotund care-i scotea în evidenţă graţia gâtului. A scos dintr-o cutie o pereche de mănuşi îngălbenite şi presărate cu mici pete de mucegai, pe care şi le-a tras pe mâini cu o caraghioasă delicateţe.

Mouilala îşi făcea griji.

— Vreau să nu vă plimbaţi prin medina, i-a spus Mathildei. Habar n-ai ce invidioşi sunt oamenii. Sunt gata să chiorască numai ca să orbiţi voi. Două fete aşa drăguţe n-au ce căuta acolo. Cei din medina o să vă deoache şi o să

vă pricopsiți cu febră sau cu ceva şi mai rău. Dacă aveți chef de plimbare, duceți-vă în oraşul nou, acolo nu-i nicio primejdie.

— Care-i diferența? s-a amuzat Mathilde.

— Europenii nu se uită aşa. Nu ştiu ce-i ăla deochi.

Cele două fete au ieşind râzând şi Mouilala a rămas vreme îndelungată îndărătul uşii, descumpănită şi tremurând toată. Nu înțelegea nimic din ce se-ntâmplă şi se întreba dacă e neliniştită sau bucuroasă văzându-le pe fete că ies în oraş.

Selma se săturase de poveştile astea tâmpite, de superstițiile neroade pe care Mouilala le repeta fără răgaz. Selma nu mai asculta ce spune şi, dacă nu s-ar fi temut că e lipsită de respect față de o persoană în vârstă, şi-ar fi băgat degetele în urechi şi ar fi închis ochii de fiecare dată când îi spunea să se păzească de djinni, de farmece, de deochi. Mouilala nu mai oferea nicio surpriză. Viața ei era o continuă repetiție, făcea la nesfârşit aceleaşi gesturi cu o docilitate, o pasivitate care pe Selma o umpleau de silă. Bătrâna era asemenea câinilor ăia neghiobi pe care-i loveşte amețeala când încearcă să-şi muşte coada şi care, până la urmă, gâfâind, cad lați la pământ. Selma nu mai suporta prezența permanentă a mamei sale care, atunci când auzea că se deschide o uşă, o bodogănea: „Unde te duci?” O întreba tot timpul dacă îi e foame, dacă se plictiseşte şi, în ciuda vârstei înaintate, urca până pe terasă să vadă ce mai punea la cale Selma. Solicitudinea de care dădea dovadă Mouilala, tandrețea ei o sufocau pe Selma, semănând în mintea ei cu o formă de violență. Uneori, când le vedea pe Mouilala şi pe Yasmine, slujnica, îi venea să le urle în față, şi socotea că ambele femei erau roabe în egală măsură, chiar dacă una dintre ele o cumpărase pe cealaltă de la piață. Adolescenta ar fi dat orice în schimbul unei încuietori şi al unei chei, al unei uşi care să blocheze accesul la visele

şi la tainele ei. Se ruga ca soarta să-i fie prielnică şi ca într-o bună zi să poată fugi la Casablanca, unde să-şi refacă viaţa. Asemenea bărbaţilor care strigau „Libertate! Independenţă!”, şi ea striga „Libertate! Independenţă!”, dar n-o auzea nimeni.

A rugat-o pe Mathilde să o ducă până în piaţa De Gaulle. Voia „să bată bulevardul”, aşa cum spuneau toţi băieţii şi toate fetele din oraşul cel nou. Voia din tot sufletul să fie ca ei, care trăiau ca să fie văzuţi, care urcau şi coborau pe Avenue de la République, pe jos sau cu maşina, cât mai încet cu putinţă, cu geamurile deschise şi radioul dat la maximum. Să fie şi ea văzută precum fetele de-aici, să fie încoronată regina târgului, să fie aleasă cea mai frumoasă fată din Meknès şi să meargă ţanţoşă prin faţa băieţilor şi a fotografilor. Ar fi dat orice să poată săruta scobitura gâtului unui bărbat, să afle cum arată goi, ar fi dat orice să ştie ce impresie le lasă. Ea, care nu fusese martora niciunei mari iubiri, era sigură că o astfel de iubire e cel mai frumos lucru din lume. Gata cu vechile rânduieli, cu căsătoriile aranjate, vremea lor trecuse. Sau cel puţin aşa-i spusese Mathilde, iar ea voia s-o creadă.

*

Mathilde a acceptat, nu atât ca să-i facă pe plac cumnatei sale, cât pentru că avea de făcut cumpărături în cartierul european. Deşi Selma era de-acum aproape femeie, a zăbovit multă vreme în faţa magazinului de jucării, iar când şi-a lipit mănuşile de vitrină, unul dintre vânzători i-a strigat:

— Ia-ţi mâinile de-acolo!

Era privită cu suspiciune, în ţinuta ei europeană, cu părul adunat uşor spre ceafă într-un coc. Îşi potrivea neîncetat mănuşile albe, îşi netezea, într-un mod caraghios de obsesiv, fusta, le zâmbea trecătorilor cu speranţa naivă că va îndrepta neajunsurile şi le va risipi stânjeneala. Când au văzut-o, trei băieţi aflaţi în faţa unei cafenele au fluierat

după ea, iar Mathilde s-a simțit jenată de zâmbetul cu care Selma le-a răspuns. A trebuit s-o ia de mână şi să mărească pasul, fiindcă îi era teamă să nu fie văzute şi să afle Amin de acel incident nefericit. S-au grăbit spre piața mare şi Mathilde a spus:

— Trebuie să fac cumpărături pentru cină. Nu te îndepărta.

La intrarea în hale, mai multe femei aşteptau, stând pe jos, să fie angajate ca slujnice sau supraveghetoare pentru copii. Aveau toate văl pe față, cu excepția uneia, a cărei gură ştirbă a speriat-o pe Selma, care s-a întrebat: „Cine ar angaja-o pe asta?" Adolescenta mergea încet, târşâindu-şi balerinii negri pe dalele umede. I-ar fi plăcut să rămână în oraş, să mănânce o înghețată, să admire fustele de prin vitrine şi pe femeile care îşi conduceau singure maşinile. I-ar fi plăcut să facă parte din acele grupuri de tineri care organizau petreceri-surpriză în după-amiezele de joi şi dansau pe muzică americană. Vânzătorul de cafea instalase în vitrina prăvăliei sale un automat: un negru cu nas borcănat şi buze groase care dădea din cap. Selma s-a aşezat în fața bustului şi, preț de câteva minute, a dat şi ea din cap, ca o păpuşă mecanică. La măcelărie a râs la vederea cocoşului desenat pe un afiş şi deasupra căruia erau scrise următoarele cuvinte: „Când cocoşul va cânta, banca credit îți va da". A vrut să-i arate desenul Mathildei, care s-a enervat.

— Îți stă capul doar la râs. Nu vezi că am treabă?

Mathilde era îngrijorată. Se scotocea până în fundul buzunarelor. Încruntată, a numărat a doua oară restul pe care i-l dăduseră vânzătorii. Banii deveniseră un nesfârşit subiect de ceartă. Amin o acuza că e iresponsabilă şi cheltuitoare. Mathilde se vedea nevoită să insiste, să se justifice, să se milogească uneori pentru banii de şcoală, de maşină, pentru hainele celei mici sau pentru plata la coafor.

El îi punea cuvântul la îndoială. O acuza că îşi cumpără cărţi, farduri, pânzeturi inutile pentru rochii de care nimănui nu-i păsa.

— Eu aduc banii în casă! striga el din când în când. Îi arăta cu degetul bucatele aşezate pe masă şi adăuga: Asta şi asta şi asta sunt plătite din munca mea.

Când era adolescentă, Mathilde nu-şi închipuise o clipă că ar putea fi liberă de una singură – şi, pentru că era femeie, pentru că nu avea cine ştie ce educaţie, i se părea de neimaginat ca destinul ei să nu fie intim legat de destinul altcuiva. Şi-a dat seama mult prea târziu că greşeşte, însă acum, când căpătase discernământ şi oarecare curaj, îi era imposibil să plece. Copiii îi ţineau loc de rădăcini şi era legată de acest pământ, chiar împotriva voinţei sale. Fără o leţcaie în buzunar, n-avea unde să plece, şi această dependenţă, această aservire o ucideau. Degeaba treceau anii, nu-şi putea reveni, era mereu cuprinsă de silă, era ca o ploconeală a propriei fiinţe, o umilinţă care o făcea să se simtă dezgustată de sine. Întotdeauna, când Amin îi strecura o bancnotă în mână, când îşi oferea câte o ciocolată, de poftă, nu de nevoie, se întreba dacă o meritase. Se temea că, într-o zi, ajunsă la bătrâneţe pe pământ străin, nu va avea un capăt de aţă şi nu va fi realizat nimic.

Când s-a întors acasă, în seara zilei de 23 decembrie 1953, Amin a înmărmurit. S-a îndreptat, în vârful picioarelor, spre salonaşul unde Mathilde lăsase câteva lumânări aprinse pe o coroniţă din frunze făcută cu mâna ei. Pe bufet stătea o prăjitură acoperită cu o pânză brodată şi ghirlande roşii, ornate cu globuri de sticlă, iar pereţii erau împodobiţi cu funde de catifea.

Mathilde devenise stăpâna locului. După patru ani de viaţă la fermă, dovedise că se pricepe să facă mult din te miri ce; să decoreze mesele cu ştergare şi buchete din flori

de câmp, să-şi îmbrace copiii ca pe nişte orăşeni acătării, să pregătească mâncarea în ciuda maşinii de gătit care fumega. Nu mai avea aceleaşi temeri ca odinioară; strivea goangele cu vârful sandalei, hăcuia singură animalele primite de la ţărani. Amin era mândru de ea şi îi plăcea s-o privească, năduşită şi cu faţa stacojie, cu mânecile suflecate până la umeri, atunci când trebăluia prin casă. Nervozitatea soţiei lui îl întorcea pe dos şi, atunci când o îmbrăţişa, îi spunea „dragostea mea", „iubita mea", „soldăţelul meu".

Dacă ar fi putut, i-ar fi oferit iarnă şi zăpadă, să se simtă ca în Alsacia natală. Dacă ar fi putut, ar fi săpat pentru ea, în zidul de ciment, un şemineu elegant şi generos ca să se încălzească, cum făcea cândva în casa copilăriei sale. N-a putut să-i ofere nici foc, nici fulgi de nea, dar în noaptea aceea, în loc să se bage în pat, a chemat doi muncitori şi i-a luat cu el pe câmp. Ţăranii nu i-au pus stăpânului nicio întrebare. L-au urmat supuşi şi, în timp ce se îndepărtau pe câmp, înconjuraţi de întuneric şi de zgomotele jivinelor, s-au gândit că, poate, li se întinsese o capcană, că erau ţinta unei răzbunări sau că stăpânul avea să-i pedepsească pentru o crimă pe care nu-şi aminteau s-o fi săvârşit. Amin le ceruse să se înarmeze cu un topor şi nu înceta să se uite în urmă, şoptind:

— Mai repede, să nu ne prindă dimineaţa.

Unul dintre lucrători, pe nume Achour, şi-a tras stăpânul de mânecă:

— Am ieşit de pe moşia noastră, Sidi, suntem pe pământurile văduvei.

Amin a ridicat din umeri şi l-a împins pe Achour:

— Mergi înainte şi taci din gură, i-a spus, întinzând braţul ca să lumineze calea cu lanterna. Aici.

Amin a ridicat capul şi a rămas aşa câteva clipe, cu gâtul descoperit şi privirea ţintă spre vârfurile copacilor. Părea fericit.

— Copacul ăsta de-aici, îl tăiem şi îl aducem acasă. Iute şi fără zgomot.

Timp de aproape o oră, bărbaţii au izbit cu toporul în trunchiul unui chiparos tânăr, cu frunziş albastru ca noaptea. Cei trei au ridicat apoi arborele, unul de vârf, altul de baza trunchiului şi cel de-al treilea de mijloc, ca să ţină echilibrul. Aşa au străbătut proprietatea văduvei Mercier şi, dacă cineva ar fi fost martor la scenă, s-ar fi gândit fără doar şi poate că şi-a pierdut minţile, fiindcă frunzişul ascundea trupurile oamenilor şi puteai zice că arborele doborât înaintează singur, într-o direcţie necunoscută. Lucrătorii au cărat prada fără să zică nici pâs, dar nu înţelegeau nimic din ce se întâmplase. Lui Amin i se dusese vestea că e om cinstit şi iată-l acum în postură de hoţ, de braconier, purtându-se ca un ticălos faţă de o femeie. Şi-apoi, dacă tot era să fure, de ce nu i-a trimis să pună mâna pe dobitoace, pe recolte, pe maşini agricole? Ce-i căşunase pe arborele ăla subţirel?

Amin a deschis uşa şi muncitorii au intrat pentru prima oară în viaţă în casa stăpânului lor. Amin şi-a dus un deget la buze şi şi-a scos încălţările de faţă cu lucrătorii, care i-au urmat exemplul. Au aşezat copacul în mijlocul salonului. Era atât de înalt, încât vârful i se îndoise pe tavan. Achour a vrut să ia o scară şi să-l taie, dar Amin s-a enervat. Prezenţa acelui bărbat în salon îi stătea în gât, aşa că l-a dat afară fără menajamente.

Când s-a trezit a doua zi, năucit de nesomn şi cu dureri de umăr, Amin şi-a mângâiat soţia pe spate. Pielea Mathildei era jilavă şi fierbinte, din gura întredeschisă i se scurgea un firicel de salivă, şi Amin s-a simţit cuprins de o dorinţă puternică. A început să-i adulmece gâtul, fără să-i pese de vorbele pe care le îngăima tânăra femeie. A posedat-o ca un animal, surd şi orb, i-a zgâriat sânii, şi-a înfipt degetele cu unghii negre în părul ei. Când a descoperit copacul în

mijlocul salonului, Mathilde şi-a înghiţit un strigăt. S-a întors spre Amin, care se afla în urma ei, şi a înţeles că, în dimineaţa aceea, bărbatul îşi smulsese răsplata, că făcuse dragoste atât de pătimaş ca să-şi serbeze victoria. Mathilde s-a învârtit în jurul chiparosului, a cules câteva ace pe care le-a frecat în palmă, adulmecându-le parfumul binecunoscut. Trezită de icnetele tatălui ei, Aïcha a privit scena fără să înţeleagă. Mama ei era fericită, ceea ce a mirat-o.

În ziua aceea, în timp ce Mathilde şi Tamo jumuleau curca uriaşă pe care o adusese un muncitor, Amin s-a dus pe Avenue de la République. Când a intrat în prăvălia elegantă ţinută de o bătrână franţuzoaică, cele două vânzătoare au rânjit batjocoritor. Amin a lăsat privirea în jos şi a regretat că nu-şi schimbase încălţările. Pantofii îi erau acoperiţi de noroiul adunat cu o noapte înainte şi nu avusese vreme să-şi dea cămaşa la călcat. Magazinul era ticsit cu muşterii. Vreo zece persoane stăteau la coadă la case, cu braţele încărcate de pachete. Câteva femei elegante probau pălării sau pantofi. Amin s-a apropiat încet de vitrinele prinse în perete şi în care erau expuse diferite modele de papuci de damă.

— Ce anume doreşti? l-a întrebat una dintre tinere, cu un surâs deopotrivă batjocoritor şi lasciv. Amin a fost cât pe ce să spună că nimerise greşit. A tăcut câteva clipe, întrebându-se ce atitudine să adopte, la care tânăra femeie a făcut ochii mari, plecând capul într-o parte.

— Ia zi, Mohamed, înţelegi franţuzeşte? Nu vezi că avem treabă?

— Aveţi talia mea? a întrebat.

Vânzătoarea s-a întors spre standul arătat de Amin şi i-a aruncat o privire nedumerită:

— Asta vrei, un costum de Moş Crăciun? l-a descusut ea.

Amin a plecat fruntea ca un copil prins cu fofârlica. Tânăra a ridicat din umeri.

— Aşteaptă-mă aici.

A traversat magazinul şi s-a dus în depozit. Bărbatul ăsta, s-a gândit ea, nu arată ca un servitor pe care un stăpân pervers l-a pus să se deghizeze ca să-şi distreze copiii. Nu, seamănă mai degrabă cu tinerii naţionalişti care erau arestaţi prin cafenelele din medina, cu care visa să se culce. Îi venea însă greu să şi-l închipuie pe vreunul dintre ei purtând barbă albă şi scufia aia oribilă. La coadă la casă, Amin bâţâia din picior de nerăbdare. Cu pachetul sub braţ, avea impresia că săvârşeşte o crimă şi-l treceau năduşelile la gândul că o cunoştinţă l-ar putea surprinde aici. A condus cu viteză pe drumul de ţară, gândindu-se câtă bucurie le va aduce copiilor.

Şi-a tras costumul pe el cât era în maşină şi a intrat apoi în casă. După ce a urcat scările de la intrare şi a deschis uşa sufrageriei, şi-a dres zgomotos vocea şi, cu ton grav şi afectuos, i-a chemat pe copii. Lui Aïcha nu-i venea să creadă. A întors de câteva ori capul spre mama ei şi către Selim, care râdea. Cum de ajunsese Moş Crăciun până aici? Bătrânul cu căciulă roşie se bătea pe foale hăhăind, dar Aïcha a băgat de seamă că n-avea coşul cu jucării în spate, şi asta a dezamăgit-o. Iar în grădina de jos nu era nici urmă de sanie sau de reni. Şi-a plecat privirile şi a observat că Moş Crăciun purta nişte încălţări precum cele al lucrătorilor, un fel de cizme de cauciuc gri, pline de noroi. Amin şi-a frecat mâinile. Nu ştia ce să facă şi ce să zică şi, dintr-o dată, s-a simţit ridicol. S-a întors spre Mathilde şi zâmbetul de încântare al soţiei sale l-a îmboldit să-şi continue rolul.

— Aşadar, copii, aţi fost cuminţi? a întrebat el cu voce gravă. Selim s-a albit şi, agăţat de picioarele mamei, cu mâinile întinse spre ea, a izbucnit în lacrimi.

— Mi-e frică, a urlat, mi-e frică!

Aïcha a primit o păpuşă din cârpe, făcută de Mathilde cu mâna ei. Pentru păr, folosise lână neagră pe care o udase, apoi o înmuiase în ulei şi o împletise în codiţe. Corpul şi chipul fuseseră croite dintr-o veche faţă de pernă pe care Mathilde brodase nişte ochi asimetrici şi o gură care zâmbea. Lui Aïcha i-a fost dragă păpuşa, pe care mama ei avusese grijă s-o dea cu acelaşi parfum pe care-l folosea şi ea. A mai căpătat un puzzle, nişte cărţi şi un săculeţ cu bomboane. Selim a primit o maşină pe al cărei acoperiş se afla un ditamai butonul, care, odată apăsat, se aprindea şi declanşa un ţiuit strident. Soţiei sale, Amin i-a oferit o pereche de papuci roz. I-a întins pachetul cu un surâs stânjenit, iar Mathilde, după ce a sfâşiat hârtia, a rămas cu ochii pironiţi la papuci şi muşcându-şi buzele, de teamă să nu izbucnească în plâns. Nu ştia dacă urâţenia încălţărilor, faptul că erau prea mici ori, pur şi simplu, vulgaritatea lor supărătoare erau de vină pentru tristeţea şi furia care o cuprinseseră. A zis „mulţumesc”, apoi s-a închis în baie, a apucat perechea de încălţări cu o singură mână şi a început să şi-o izbească de frunte. Voia să se pedepsească pentru că fusese atât de nătângă, pentru că îşi făcuse atâtea speranţe legate de această sărbătoare din care Amin nu înţelegea nimic. S-a dispreţuit pentru că nu era în stare să renunţe, pentru că nu avea spiritul de sacrificiu al soacrei sale, pentru că era atât de fluşturatică şi de superficială. Îi venea să renunţe la cină, să se afunde sub aşternuturi ca să uite şi să aştepte ziua următoare. Toată tevatura de până acum i se părea dintr-odată ridicolă. O obligase pe Tamo să poarte o ţinută de subretă, negru cu alb, potrivită pentru o comedie bulevardieră. Pregătise o masă care o istovise şi-i era silă de pe-acum la gândul că va trebui să mănânce curca pe care o umpluse cu cazne mari, vârându-şi mâinile în burta orătaniei. Era sleită de atâtea treburi domestice nevăzute şi

ingrate. S-a îndreptat spre masă de parcă ar fi mers la eşafod şi şi-a holbat ochii ca să-şi stăpânească lacrimile, iar Amin să creadă că e fericită.

IV

În ianuarie 1954 a fost atât de frig, încât migdalii au îngheţat şi nişte pui de pisică de-abia fătaţi au murit în pragul bucătăriei. La pension, surorile au acceptat să facă o excepţie de la regulă şi au lăsat toată ziua sobele aprinse în sălile de clasă. În timpul orelor, fetiţele stăteau cu paltoanele pe ele şi unele îşi trăseseră chiar două perechi de maieuri pe sub bluze. Aïcha începea să se deprindă cu monotonia şcolii şi a scris, într-un caiet pe care i-l oferise sora Marie-Solange, inventarul bucuriilor şi necazurilor ei.

Lui Aïcha nu îi plăceau:

Colegele, frigul de pe culoare, mâncarea de la micul dejun, lecţiile care durau prea mult, negii de pe faţa surorii Marie-Cécile.

Îi plăceau:

Liniştea din capelă, muzica interpretată la pian în unele dimineţi, orele de educaţie fizică la care alerga mai repede decât celelalte colege şi în care era căţărată pe frânghie înainte ca tovarăşele ei să fi izbutit măcar să o apuce.

Nu-i plăcea după-amiaza pentru că îi era somn, şi dimineaţa pentru că întârzia de fiecare dată. Îi plăcea să existe reguli şi să fie respectate.

Când sora Marie-Solange o lăuda la lecţii, Aïcha se îmbujora. În timpul rugăciunii, strângea mâna aspră şi rece a călugăriţei. Inima i se umplea de bucurie când zărea chipul tinerei femei, trăsăturile ei simple şi lipsite de farmec, pielea distrusă de apa rece şi de săpunul ieftin. Ai fi zis că sora îşi petrecea ore în şir curăţându-şi obrajii şi pleoapele, deoarece pielea îi devenise aproape translucidă, iar pistruii,

care o făceau probabil atrăgătoare pe vremuri, aproape că dispăruseră. Poate se chinuia să stingă orice scânteie din ea, orice dram de feminitate, orice drăgălăşenie şi, prin urmare, orice pericol. Aïcha nu s-a gândit niciodată la învăţătoarea ei ca la o femeie; nu şi-a imaginat că sub tunica ei largă se ascunde un corp viu şi fremătător, un corp precum cel al mamei sale, capabil să ţipe, să se bucure şi să izbucnească în lacrimi. Alături de sora Marie-Solange, părăsea lumea pământească. Lăsa în urmă mârşăvia şi urâţenia oamenilor şi plutea într-un univers diafan, însoţită de Isus şi de apostoli.

Elevele şi-au închis brusc cărţile, de parcă ar fi aplaudat la unison la sfârşitul unei piese de teatru. Fetele au început să sporovăiască, sora Marie-Solange le-a cerut să facă linişte, însă de pomană.

— Aliniaţi-vă. Fără disciplină, domnişoarelor, nu mai iese nimeni de-aici.

Aïcha şi-a odihnit capul pe braţe şi şi-a lăsat privirea să rătăcească prin curte. S-a străduit să vadă departe, dincolo de copacul desfrunzit, dincolo de zidul incintei, dincolo de ghereta unde Brahim avea voie să se odihnească atunci când era frig afară. N-avea chef să iasă, n-avea chef să se ţină de mână cu o fetiţă care, cu făţărnicie, i-ar înfige unghiile în carne şi apoi s-ar pune pe râs. Detesta oraşul şi gândul că va trebui să-l străbată, înconjurată de acel roi de străine, o speria.

Sora Marie-Solange şi-a trecut mâna pe spatele ei, i-a spus că vor merge una lângă alta şi că, împreună, vor călăuzi întreaga clasă, aşa că nu avea motive de îngrijorare. Aïcha s-a ridicat, s-a frecat la ochi şi a îmbrăcat paltonul pe care i-l cususe mama ei şi care era prea strâmt la subsuori, dându-i un aer ciudat, ţeapăn.

Fetițele s-au adunat în fața grilajului de la pension. În ciuda străduințelor lor de a sta cuminți, se simțea că mica trupă căzuse pradă unei excitații isterice şi că oricând se putea isca o răzmeriță. Nimeni n-a ascultat, în dimineața aceea, lecția surorii Marie-Solange. Nimeni n-a înțeles că în discursul călugăriței se ascundea un avertisment.

— Dumnezeu, spusese ea cu glas firav, îi iubeşte pe toți copiii. Nu există rase inferioare şi rase superioare. Să ştiți că toți oamenii[19] sunt egali în fața lui Dumnezeu, chiar dacă sunt diferiți.

Nici Aïcha nu pricepuse ce voia să spună sora MarieSolange, dar vorbele ei o impresionaseră peste măsură. Şi le-a reținut morala: doar oamenii, adică bărbații, şi copiii sunt iubiți de Dumnezeu. S-a convins că femeile erau înlăturate din această iubire universală şi a fost cuprinsă de neliniște la gândul că va deveni una din ele. Această fatalitate i s-a părut nespus de crudă şi s-a dus din nou cu gândul la Adam şi Eva, care fuseseră izgoniți din paradis. Când femeia din ea avea în sfârşit să îmbobocească, va trebui să îndure acest această exilare din sânul iubirii divine.

— Înainte, domnişoarelor!

Sora Marie-Solange a făcut un gest larg cu mâna şi le-a invitat pe copile s-o urmeze până la autobuzul parcat în stradă. Pe drum, le-a ținut o lecție de istorie.

— Țara asta, le-a explicat ea, țara asta pe care o iubim atât de mult are o istorie milenară. Priviți în jurul vostru, domnişoarelor, acest rezervor, aceste ziduri, aceste porți. Toate sunt rodul unei civilizații strălucitoare. V-am mai vorbit despre sultanul Moulay Ismail, contemporan cu Regele Soare de la noi. Fetelor, țineți minte numele lui!

---

[19] În original e folosit cuvântul *homme*, care poate fi tradus şi prin „bărbat”, dar şi prin „om”, de unde şi confuzia lui Aïcha.

Au rânjit, pentru că învățătoarea pronunțase numele regelui indigen punând accent pe sunetele guturale şi arătând, astfel, că vorbea perfect limba arabă. Dar nimeni n-a comentat, pentru că îşi aminteau de furia călugăriței atunci când Ginette întrebase: „Şi-acum învățăm harăpeşte?" Fetele ar fi putut jura că sora Marie-Solange abia s-a abținut să nu-i dea o scatoalcă elevei. După aceea se gândise probabil că Ginette avea doar şase ani şi că trebuia să dea dovadă de tact pedagogic şi de răbdare. Într-o seară, călugărița s-a destăinuit maicii superioare care, în timp ce-o asculta, îşi trecea limba ca raşpelul peste buze şi-şi smulgea, cu vârful dinților, bucățele de piele. I-a povestit că avusese o viziune, da, o iluminare chiar, în timp ce se plimba la Azrou, pe sub cedrii de pe malul unui pârâu. Când a văzut femeile mergând cu țâncii în spate, cu capetele acoperite cu şaluri colorate, când i-a privit pe bărbații sprijiniți în bâte de lemn, călăuzindu-şi familiile şi turmele, i s-au arătat Iacob, Sara şi Solomon. Țara asta, s-a înflăcărat ea, îi aducea în fața ochilor scene de sărăcie şi smerenie demne de imaginile din Vechiul Testament

*

Grupul s-a oprit în dreptul unei clădiri întunecate despre care nu se putea şti la ce serveşte sau ce anume adăposteşte. Un bărbat în costum bleumarin le aştepta în fața a ceea ce părea să fie o uşă, dar care era mai degrabă o bortă săpată în zid. Ghidul îşi ținea mâinile împreunate în fața sexului şi a părut tulburat, ba chiar îngrozit, la vederea roiului de şcolărițe care se apropiau. Avea un glas ascuțit şi şovăitor, aşa că a încercat să vorbească mai tare ca să acopere zumzetul. A fost însă nevoie să se înfurie călugărițele ca să izbutească să se facă auzit.

— O să coborâm pe scări. E întuneric şi pământul e lunecos. Am să vă rog să fiți foarte atente.

După ce au pătruns în locul acela care semăna cu o grotă, fetele au amuțit, din pricina spaimei, a frigului aprig care ieşea din pereții de lut şi a atmosferei sinistre din jur. O fată, dar nimeni n-ar fi putut spune care dintre ele, pentru că nu era lumină, a scos un țipăt înfiorător, care părea vaietul unei stafii sau urletul unui lup.

— Puțin respect, domnişoarelor. Nişte frați creştini au îndurat aici cazne cumplite.

Au străbătut în tăcere un labirint de coridoare şi de galerii.

Sora Marie-Solange i-a dat cuvântul tânărului ghid, a cărui voce tremura. Era surprins de vârsta publicului său şi nu ştia ce-ar fi putut să le spună unor copii, unor suflete sensibile. Şi-a căutat în mai multe rânduri cuvintele, a reluat lucruri deja spuse, s-a scuzat ştergându-şi fruntea cu o batistă veche.

— Ne aflăm în ceea ce se cheamă temnița creştinilor.

A întins mâna spre zidul din fața lor, iar fetele au scos strigăte de uimire când le-a arătat inscripțiile lăsate de prizonieri, cu secole în urmă. Acum stătea cu spatele la eleve şi, până la urmă a uitat de ele, câştigându-şi în schimb elocința şi curajul. A povestit calvarul a mii de oameni – „Au fost aproape două mii până la sfârşitul secolului al XVII-lea” – pe care Moulay Ismail i-a întemnițat aici, şi a insistat asupra geniului acestui „sultan ziditor” care a construit kilometri de galerii subterane prin care se târau aceşti sclavi, muribunzi, orbi, fără sorți de scăpare.

— Ridicați privirea, le-a spus el hotărât, aproape autoritar, şi fetele, în tăcere şi-au îndreptat nasurile în sus. În acel loc a fost săpată o gaură în stâncă şi pe-acolo erau azvârliți prizonierii şi hrana care de-abia le ajungea ca să supraviețuiască.

Aïcha s-a lipit de sora Marie-Solange. I-a adulmecat rochia, s-a agățat cu degetele de frânghia care-i ținea loc de

cingătoare. După ce ghidul le-a desluşit sistemul de silozuri subterane în care erau închişi prizonierii şi unde mureau uneori sufocaţi, a simţit că o podideşte plânsul.

— În pereţi, a adăugat bărbatul, care acum simţea o plăcere perversă să le sperie pe puicuţe, în aceşti pereţi se află schelete. Sclavii creştini, care au ridicat şi zidurile înalte care apără oraşul, erau uneori răpuşi de oboseală şi, atunci, prigonitorii lor îi zideau acolo.

Bărbatul îşi luase o voce de profet, o voce de pe cealaltă lume, care le-a făcut pe copile să tremure.

În toate zidurile acestei ţări glorioase, în toate meterezele oraşelor imperiale, puteau fi găsite, dacă scurmai în piatră, trupurile sclavilor, ale ereticilor, ale intruşilor.

În zilele care au urmat, Aïcha s-a gândit la ei fără încetare. I se părea că vede peste tot, luminate din spate, schelete chircite, şi s-a rugat pătimaş pentru odihna sufletelor osândite.

Câteva săptămâni mai târziu, Amin şi-a găsit soţia la picioarele patului, cu nasul în duşumea şi genunchii la piept. Îi clănţăneau dinţii aşa de tare, încât i-a fost teamă că-şi crestează limba şi o înghite, aşa cum păţeau epilepticii din medina. Mathilde gemea, iar Amin a ridicat-o în braţe. I-a simţit, sub palme, muşchii contractaţi şi i-a mângâiat blând braţul ca s-o liniştească. A chemat-o pe Tamo şi, fără să se uite la ea, a pus-o să-i păzească nevasta.

— Mă duc la muncă. Ai grijă de ea.

Seara, când s-a întors, Mathilde delira. Se zvârcolea de parcă ar fi fost sechestrată în cearşafurile ude, o chema pe mama ei, în alsaciană. Avea febră atât de mare, încât corpul îi tresălta, de parcă i s-ar fi administrat electroşocuri. La poalele patului, Aïcha plângea.

În zori, Amin a anunţat că se duce după medic. S-a suit în maşină şi a plecat, lăsând-o pe Mathilde în grija

slujitoarei, pe care boala stăpânei nu părea s-o tulbure prea tare.

Rămasă singură, Tamo s-a pus pe treabă. A făcut un amestec de plante, a măsurat cu migală fiecare ingredient şi a turnat deasupra apă clocotită. Sub privirile uluite ale lui Aïcha, a frământat pasta aromată, spunând:

— Duhurile rele trebuie alungate.

A dezbrăcat-o pe Mathilde, care era inertă, şi apoi i-a uns cu acel amestec trupul alb şi mare, a cărui paloare a buimăcit-o. Ar fi putut, cu o plăcere răutăcioasă, s-o domine. Ar fi putut avea chef să se răzbune pe creştina aia arogantă şi lipsită de îngăduinţă, care o trata ca pe o sălbatică şi care-i spunea că e la fel de scârboasă ca libărcile care mişunau în jurul chiupurilor cu ulei de măsline. Dar Tamo, care plânsese din greu, toată noaptea, în singurătatea camerei sale, şi-a masat stăpâna pe coapse, i-a apăsat tâmplele cu mâna şi s-a rugat pentru ea, cu sinceră dăruire. După vreun ceas, Mathilde s-a potolit. Maxilarele i s-au relaxat, dinţii au încetat să-i mai scrâşnească. Aşezată cu spatele la perete, cu degetele mânjite de verzeală, Tamo a îngânat fără încetare o rugă, căreia Aïcha îi urmărea melodia uitându-se doar la buze.

Când a sosit doctorul, a găsit-o pe alsaciană pe jumătate goală, cu trupul acoperit cu o pomadă verzuie al cărei miros ajunsese până pe culoar. Tamo stătea aşezată la căpătâiul suferindei şi, când i-a văzut intrând pe bărbaţi, a pus la loc cearşaful pe pântecul Mathildei şi a ieşit din cameră cu capul plecat.

— Arăboaica a făcut asta? a întrebat medicul, cu degetul aţintit înspre pat.

Pasta verzuie pătase aşternuturile, pernele, pătura şi se prelinsese pe covorul cumpărat de Mathilde la sosirea în Meknès, şi la care ţinea enorm. Tamo lăsase urme de degete pe pereţi, pe noptieră, iar camera semăna cu tablourile

acelea ale artiştilor degeneraţi care confundau talentul cu melancolia. Medicul a ridicat din sprâncene şi şi-a închis ochii, timp de un minut sau două, care lui Amin i s-au părut interminabile. Şi-ar fi dorit ca bărbatul să se grăbească, să-i stabilească pacientei un diagnostic, să găsească o soluţie. În schimb, acesta se învârtea în jurul patului, aranja câte-un colţ de cearşaf, aşeza câte o carte la locul ei, făcea tot felul de lucruri inutile şi absurde.

În cele din urmă şi-a scos vesta şi a împăturit-o cu grijă, după care a aşezat-o pe spătarul unui scaun. Între timp, i-a aruncat scurte şi înţepătoare priviri lui Amin, de parcă ar fi vrut să-l dojenească. Abia după aceea s-a aplecat asupra bolnavei. A băgat mâna sub cearşaf ca s-o cerceteze şi, de parcă şi-ar fi amintit că de undeva din spate îl urmărea un bărbat, s-a întors.

— Lasă-ne singuri.

Amin a făcut pe plac.

— Doamnă Belhaj, mă auziţi? Cum vă simţiţi?

Mathilde şi-a întors spre el faţa vlăguită. Îşi ţinea cu greu deschişi ochii ei cei frumoşi şi verzi, şi părea rătăcită, ca un copil care se deşteaptă într-un loc necunoscut. Doctorul a crezut că o să înceapă să plângă, să ceară ajutor. I s-a rupt inima văzând-o în aşa hal pe femeia aceea blondă şi impunătoare, pe femeia aceea care era probabil fermecătoare când îşi dădea interesul, atunci când i se dădea prilejul să-şi arate buna creştere. Picioarele îi erau uscate şi pline de bătături, unghiile netăiate şi groase. A apucat-o de braţ şi, cu grijă să nu se atingă de pasta din ierburi, i-a luat pulsul, apoi şi-a strecurat mâna sub aşternut ca să-i palpeze abdomenul.

— Deschideţi gura şi spuneţi „Aaa”!

Mathilde s-a executat.

— E o criză de malarie. Se-ntâmplă adesea pe-aici.

Şi-a apropiat scaunul de micul birou al Mathildei şi a contemplat gravurile unchiului Hansi, care înfăţişau oraşul Colmar în anii 1910, apoi a pus ochii pe o carte de istorie a oraşului Meknès. Pe masă rămăsese o foaie de hârtie, de calitate modestă, pentru scrisori; pe ea, nişte ciorne pline de ştersături. O scos o reţetă din servieta de piele şi a scris. A deschis uşa şi l-a căutat pe Amin din priviri. Pe culoar nu era decât o fetiţă, slabă şi ciufulită. Se sprijinea de perete, ţinând în mână o păpuşă plină de pete. A apărut şi Amin, iar doctorul i-a întins reţeta.

— Ia astea de la farmacie!

— Ce-a păţit, domnule doctor? Se simte mai bine?

Doctorul a părut iritat.

— Du-te repede!

Apoi a tras uşa după el şi a rămas la căpătâiul bolnavei. I s-a părut că trebuie s-o ocrotească, nu de boală, ci de necazul în care se ajunsese. Priveliştea acestei femei goale şi vlăguite l-a făcut să-şi închipuie clipele de intimitate pe care le împărtăşea cu arabul acela impulsiv. Şi le-a închipuit cu atât mai puternic cu cât zărise pe culoar rodul dezgustător al acestei relaţii şi i s-a făcut greaţă, a avut o pornire de revoltă. Desigur, ştia că lumea se schimbase, că războiul răsturnase toate regulile, toate obiceiurile, de parcă toţi oamenii ar fi fost puşi într-un borcan, iar borcanul ar fi fost scuturat, făcând să se întâlnească trupuri care, gândea el, n-aveau ce să caute împreună. Femeia asta dormea în braţele arabului ăsta păros, ale mitocanului ăsta care i-o trăgea, care îi dădea porunci. Nu era drept, nu aşa era rânduit, iubirile astea pricinuiau harababură şi necazuri. Corcirile vesteau sfârşitul lumii.

Mathilde a cerut de băut, aşa că doctorul a dus la buzele bolnavei un pahar cu apă proaspătă.

— Mulţumesc, domnule doctor, a spus şi i-a strâns mâna în mâna ei.

Încurajat de acest gest complice, a întrebat-o:

— Iertați-mi indiscreția, dragă doamnă! Dar sunt curios. Cum naiba ați nimerit aici?

Mathilde era prea slăbită ca să vorbească. Ar fi vrut să zgârie mâna care încă i-o strângea pe a ei. Adânc, foarte adânc în mintea ei, un gând încerca să iasă la lumină, să se facă auzit. Mocnea o revoltă, dar n-avea putere să-i dea viață deplină. I-ar fi plăcut să i-o întoarcă, să-i dea o replică usturătoare la acel cuvânt care o scotea din fire – „a nimeri", de parcă viața ei n-ar fi fost decât o întâmplare, de ca şi cum copiii, casa în care stătea n-ar fi fost decât o greşeală, o rătăcire. „Va trebui să găsesc cum să le răspund, s-a gândit. Va trebui să-mi înjgheb o armură de cuvinte."

În zilele şi nopțile cât mama ei a stat la pat, Aïcha a fost cuprinsă de îngrijorare. Dacă se prăpădea, ce s-ar fi întâmplat cu ea? Umbla de colo-colo prin casă, ca o muscă prinsă într-un pahar. Făcea ochii mari încercând să-i descoasă pe nişte adulți în care nu avea încredere. Tamo o dezmierda şi o copleşea cu vorbe duioase. Ştia că prichindeii ăştia sunt asemenea câinilor, înțeleg ce li se ascunde şi simt apropierea morții. Amin era şi el abătut. Fără jocurile Mathildei, fără şotiile stupide pe care-i plăcea să le pună la cale, casa era posomorâtă. Aşeza pe rama de sus a uşilor găletuşe cu apă sau cosea căptuşeala de la mânecile sacourilor lui Amin. Ar fi dat orice ca Mathilde să se înzdrăvenească, să-i pună să se joace de-a v-ați ascunselea prin tufişurile din grădină. Să depene, smiorcăindu-se, o poveste din folclorul alsacian.

*

Cât timp a zăcut vecina ei, văduva Mercier a venit adesea în vizită, s-o întrebe cum îi merge şi să-i împrumute nişte romane. Mathilde nu-şi putea explica prietenia pe care, dintr-odată, i-o arăta văduva. Înainte, nu avuseseră decât nişte relații distante, îşi făceau cu mâna când se întâlneau

pe câmp, îşi ofereau fructe ca să nu le lase să putrezească, atunci când recolta era îmbelşugată. Mathilde nu ştia că, în ziua de Crăciun, văduva se trezise de cu zori şi că, singură, în camera îngheţată, se înfruptase dintr-o portocală. Curăţa citricele cu dinţii şi-i plăcea gustul pe care i-l lăsa coaja în cerul gurii. Deschisese uşa care dădea spre grădină şi, în ciuda brumei care încremenise fiecare plantă, în ciuda vântului tăios care sufla peste şes, ieşise cu picioarele goale. Iar ţăranca din ea putea fi lesne recunoscută tocmai după picioare; picioarele ei cu care cutreierase pământuri încinse, care nu se mai fereau de muşcătura tufelor de urzici, picioarele ei cu tălpile pline de bătături. Văduva îşi ştia moşia cu ochii închişi. Ştia câte pietre sunt risipite pe pământurile ei, câţi trandafiri înfloriseră, câţi iepuri râcâiau solul prin vizuini. În dimineaţa aceea de Crăciun, s-a uitat înspre aleea cu chiparoşi şi a scos un ţipăt scurt. Superbul gard viu de chiparoşi-lumânare, care-i împrejmuia domeniul, i s-a arătat precum o gură din care, peste noapte, ar fi fost smuls un dinte. L-a chemat pe Driss, care-şi bea ceaiul în casă.

— Driss, vino încoace, repede!

Muncitorul, care-i ţinea loc şi de asociat, şi de fiu, şi de soţ, a venit în fugă, cu paharul în mână. Văduva şi-a îndreptat arătătorul spre arborele care lipsea, iar lui Driss i-a luat ceva timp până să înţeleagă. Ea ştia că avea să invoce spiritele, că avea s-o avertizeze că cineva îi făcuse farmece, fiindcă Driss nu-şi putea explica întâmplările ieşite din comun decât prin vrăjitorie. Bătrâna, al cărei chip era brăzdat de riduri adânci, şi-a pus mâinile în şoldurile uscăţive. Şi-a apropiat fruntea de fruntea lui Driss şi, cufundându-şi privirea plumburie în ochii ţăranului, l-a întrebat ce ştie despre Crăciun. Bărbatul a ridicat din umeri.

— Nu mare lucru, a părut că spune.

Văzuse perindându-se pe aici generații de creştini, țărani sărmani sau moşieri înstăriți. Îi văzuse răscolind pământul, construind barăci, dormind în cort, dar nu ştia nimic despre viața lor intimă sau despre credințele lor. Văduva l-a bătut pe umăr şi s-a pus pe râs. Un râs din inimă şi răsunător, un râs cristalin, proaspăt ca o floare, care a sfâşiat liniştea câmpului. Driss s-a scărpinat în cap cu vârful arătătorului, cu un aer încurcat. De bună seamă, povestea asta nu avea nicio noimă. Probabil că vreun djinn pusese la cale o răzbunare împotriva bătrânei şi copacul dispăruse din pricina unui descântec. Şi-a amintit zvonurile care circulau pe seama stăpânei lui. Se zicea că îngropase pe moşie nişte copii născuți morți, chiar nişte fetuşi pe care pântecul ei sterp nu putuse să-i țină până la împlinirea sorocului. Sau că, într-o zi, un câine târâse între colți, până la duar, brațul unui prunc. Unii ziceau că noaptea veneau la ea tot soiul de bărbați care-şi căutau mângâierea între coapsele ei ofilite şi, cu toate că Driss stătea toată ziua acolo, deşi era martor la viața ascetică a bătrânei, nu reuşea să nu-şi plece urechea la toate clevetelile şi să nu fie îngrijorat. Femeia nu avea secrete față de el. Când soțul ei a fost chemat sub arme, apoi luat prizonier şi când a murit de tifos într-un lagăr, Driss a fost cel căruia i-a dezvăluit întreaga ei tulburare şi amărăciune. Iar el îi prețuia curajul şi nu-şi credea ochilor când o vedea plângând pe această femeie care conducea tractorul, se ocupa de dobitoace şi le poruncea lucrătorilor cu o autoritate uluitoare. Îi era recunoscător că îi ținea piept lui Roger Mariani, vecinul lor, care venise din Algeria prin anii ’30, cu puțin înaintea văduvei şi a lui Joseph, soțul ei. Bărbatul era nemilos cu muncitorii şi avea o singură regulă: burnuzurile să fie leoarcă de transpirație.

Văduva şi-a încrucişat brațele la piept şi a rămas aşa, tăcută şi nemişcată, câteva minute. Apoi s-a întors repejor şi, într-o arabă fără cusur, i-a spus lui Driss:

— Hai să uităm chestia asta, ai înțeles? Gata, la treabă!

În zilele următoare, de fiecare dată când îşi aducea aminte de arborele lipsă, corpul său împuținat prindea să fie zguduit de hohote de râs. În taină, a dezvoltat o oarece simpatie pentru Mathilde şi soțul ei. Aşa încât, după sărbători, pe care şi le-a petrecut singură la moşie, a hotărât să se ducă la familia Belhaj, unde a găsit-o pe Mathilde ca lovită cu leuca. Bătrâna a întrebat cu ce putea fi de folos şi, văzând pe canapeaua unde bolnava îşi petrecea zilele nişte romane cu paginile îndoite, i-a propus să-i împrumute cărți. Alsaciana, cu ochii dogorind de febră, a apucat-o de mână şi i-a mulțumit.

Într-o zi, pe când Mathilde era în convalescență, o maşină roşie ca focul, condusă de un şofer cu caschetă, a parcat la poarta fermei. Amin a văzut coborând un bărbat înalt şi plesnind de sănătate care, ajuns în dreptul lui, l-a întrebat cu accent puternic:

— Aş putea să-l văd pe proprietar?

— Eu sunt, a răspuns Amin şi bărbatul a părut că se bucură.

Purta nişte pantofi de lac eleganți, pe care Amin nu s-a putut abține să-i admire.

— O să vă murdăriți încălțările.

— N-are nicio importanță, vă rog să mă credeți. Ce mă interesează e domeniul ăsta încântător pe care-l aveți. Ați fi de acord să mi-l arătați?

Dragan Palosi i-a pus lui Amin o groază de întrebări. S-a interesat cum a căpătat pământurile, ce tip de culturi îşi propunea să dezvolte, ce venituri avea şi care îi erau aşteptările pentru anii viitori. Amin i-a răspuns pe scurt, deoarece nu avea încredere în bărbatul acela cu accent ciudat, prea bine îmbrăcat ca să bată câmpurile cu piciorul. Amin a început să transpire şi a urmărit cu coada ochiului

chipul rotofei al oaspetelui, care-şi ştergea fruntea şi gâtul cu batista. Şi-a dat seama că nici nu avusese răgaz să-l întrebe cum îl cheamă. Când bărbatul s-a prezentat, Amin s-a strâmbat fără să vrea şi oaspetele a izbucnit în râs.

— E un nume unguresc, a spus bărbatul. Dragan Palosi. Am un cabinet pe rue de Rennes. Sunt medic.

Amin a dat aprobator din cap. Fără să fie lămurit pe deplin. Ce căuta un medic ungur pe-acolo? În ce mişmaşuri avea de gând să-l bage? Dintr-odată, Dragan Palosi s-a oprit şi a ridicat ochii. A privit cu atenție şirul de portocali din fața lui. Deşi încă tineri, pomii erau încărcați de fructe. Dragan a observat că o ramură de lămâi ieşea din coroana unuia dintre copaci şi că fructele galbene se amestecau cu portocalele uriaşe.

— Interesant, a spus ungurul, apropiindu-se de copac.

— Ah, aia? Da, îi amuză pe copii. E un joc de-al nostru. Fiica mea îi spune „portocalămâi”. Am mai altoit şi o ramură de păr pe un gutui, dar ăstuia încă nu i-am găsit nume.

Amin a tăcut, pentru că nu voia să aibă aer de amator sau de nebun în ochii acestui specialist în medicină.

— Aş vrea să vă propun o învoială.

Dragan l-a luat de braț pe Amin şi l-a dus sub un copac, într-un loc la umbră. I-a povestit că visa de multă vreme să exporte fructe în Europa de Est.

— Portocale şi curmale, i-a explicat el lui Amin, care habar n-avea despre ce țări vorbeşte. O să mă îngrijesc de transportul portocalelor până în portul din Casablanca. Vă plătesc muncitorii pentru cules şi veți primi o chirie pentru terenuri. Batem palma?

Amin i-a strâns mâna şi în ziua aceea, când s-a întors de la şcoală cu Aïcha, au găsit-o pe Mathilde aşezată pe treptele micii scări care dădea spre grădină. Copila s-a repezit în brațele mamei şi s-a gândit că rugăciunile nu îi

fuseseră zadarnice şi că Mathilde va rămâne în viaţă. *Mulţumesc, Fecioară Maria!*

*

Când a reuşit să se ridice în picioare, Mathilde s-a bucurat că slăbise. Şi-a descoperit în oglindă faţa lividă, istovită, ochii încercănaţi. Şi-a făcut obiceiul să întindă un cearşaf pe iarbă, în faţa uşii cu geamuri a casei, şi să-şi petreacă dimineţile stând la soare, uitându-se la copii cum se joacă. Venirea primăverii a umplut-o de încântare. Zi de zi privea cum se desfac mugurii pe crengi, strivea între degete florile parfumate ale portocalilor, se apleca peste ramurile delicate de liliac. În faţă, câmpurile necultivate erau în întregime acoperite cu maci sângerii, cu flori sălbatice în tonuri portocalii. Aici, nimic nu stătea în calea păsărilor aflate în zbor. Nu tu stâlpi de electricitate, nu tu huruit de maşini, nu tu ziduri de care şi-ar fi putut izbi căpşoarele. De când se întorsese vremea bună, auzea ciripitul sutelor de păsări nevăzute şi ramurile care fremătau de ecoul cântecelor lor. Izolarea fermei, care o înspăimântase atât de mult, care o cufundase într-o melancolie atât de adâncă, acum, în primele zile de primăvară, a fermecat-o.

Într-o după-amiază, Amin li s-a alăturat şi s-a lungit lângă fiul său, cu o dezinvoltură care a uimit-o pe Aïcha.

— Am întâlnit nişte tipi nostimi, s-ar putea să-ţi placă, i-a spus el soţiei sale. I-a descris apariţia lui Dragan pe moşie, proiectele lui îndrăzneţe, i-a înşirat toate beneficiile pe care le-ar putea avea de pe urma unei asocieri cu el. Mathilde s-a încruntat. Nu uitase felul în care Bouchaïb exploatase naivitatea soţului ei şi se temea să nu se lase din nou amăgit de nişte promisiuni deşarte.

— Şi de ce, mă rog, îţi cere ţie asta? Roger Mariani cultivă hectare întregi de portocali, şi e mult mai cunoscut prin împrejurimi.

Lipsa de încredere a soției l-a rănit pe Amin, care s-a ridicat brusc în picioare.

— N-ai decât să-l întrebi chiar tu. El şi soția lui ne-au invitat la prânz duminica asta.

Toată dimineața zilei de duminică, Mathilde s-a plâns că nu are cu ce să se îmbrace. Până la urmă şi-a pus rochia albastră, de mult demodată, şi i-a reproşat lui Amin că n-o înțelege. Visa la colecția New Look de la Dior, care făcea furori printre europenele din oraşul nou.

— Umblam în rochia asta când s-a terminat războiul. Lungimea asta nu se mai poartă. Ce impresie o să le las?

— N-ai decât să-ți pui haikul – aşa, cel puțin, n-o să te mai chinui cu probleme de-astea.

Amin a început să râdă, iar Mathilde a simțit că-l urăşte. Se trezise prost dispusă, iar prânzul acela, care ar fi trebuit s-o încânte, i se părea acum o corvoadă.

— Dar despre ce fel de prânz e vorba? O să fim doar noi sau mai vin şi alți invitați? Crezi că trebuie să ne-mbrăcăm cu ştaif?

Amin i-a răspuns ridicând din umeri:

— De unde vrei să ştiu?

Familia Palosi locuia în oraşul nou, lângă hotelul Transatlantique, iar casa lor se bucura de o privelişte superbă asupra oraşului şi minaretelor sale. Cei doi îi aşteptau pe platforma de la intrare, feriți de dogoarea soarelui de o copertină de pânză portocalie cu alb. În timp ce Amin şi Mathilde coborau din maşină şi se îndreptau spre poartă, doctorul a stat cu brațele larg deschise, ca un cap de familie care-şi întâmpină odraslele. Dragan Palosi purta un elegant costum bleumarin şi o cravată cu nod mare. Pantofii de lac îi străluceau la fel de tare ca mustața groasă, atent îngrijită. Avea obraji durdulii, buze cărnoase, şi totul în ființa lui evoca o anume împlinire, o poftă nesățioasă, plăcerea de a fi în viață. Şi-a agitat mâinile, apoi

a cuprins în palme obrajii Mathildei, de parcă ar fi fost o fetiță. Erau două mâini enorme acoperite de păr negru, mâini de ucigaş sau de măcelar, iar Mathilde şi l-a imaginat, fără să vrea, pe Dragan Pelosi scoțând cu lopețile alea un bebeluş din sexul unei femei. A simțit pe obraz atingerea rece a unui ghiul de aur, pe care bărbatul îl purta pe inelar şi care-i gâtuia circulația sângelui.

Lângă el stătea o femeie blondă, căreia îți venea greu să-i priveşti fața sau să-i admiri silueta, fiindcă pieptul ei uriaş, năucitor, supradimensionat îți fura irezistibil atenția. Amfitrioana i-a surâs leneş Mathildei şi i-a întins o mână moale. Era coafată după ultima modă şi purta o rochie ce părea atunci scoasă din magazin – cu toate acestea însă, totul la ea respira țopenie, lipsă de eleganță, de la felul în care se dăduse cu un ruj de buze oranj până la felul în care-şi ținea mâna-n şold şi, mai ales, la modul în care plescăia din limbă la sfârşitul frazelor. Părea că vrea să pună la cale cu Mathilde o complicitate nătângă, bazată pe gen sau pe naționalitate. Corinne era franțuzoaică, „din Dunkerque", a insistat ea, rostogolind *r*-ul. Mathilde s-a simțit caraghioasă atunci când, ajungând pe peronul casei, i-a întins lui Corinne două farfurii cu un guguluf şi o tartă cu smochine. Gazda a apucat farfuriile cu vârful degetelor, cu stângăcia celui care ridică pentru prima oară în brațe un bebeluş. Lui Amin i-a fost ruşine cu nevastă-sa şi Mathilde a simțit lucrul ăsta. Corinne nu era genul de femeie care să fie interesată de prăjituri, care să-şi piardă vremea, tinerețea şi frumusețea într-o bucătărie încinsă, printre servitori şi copii gălăgioşi. Dragan a simțit, poate, momentul de stinghereală şi i-a mulțumit Mathildei cu o căldură şi o amabilitate care au mişcat-o. A ridicat şervetul care acoperea prăjiturile, şi-a apropiat nasul borcănat la câțiva centimetri de ele şi a adulmecat îndelung, adânc.

— Vai, ce minunăție! a exclamat, iar Mathilde a roşit.

Şi, în timp ce Corinne o conducea pe Mathilde în salon, o îndruma spre un fotoliu şi-i oferea ceva de băut, în timp ce se aşeza în faţa ei şi-i depăna povestea vieţii ei, Mathilde şi-a zis: „Mare curvă”. Nu a fost deloc atentă la povestea femeii, fiindcă era convinsă că înşira doar minciuni şi nu voia să se lase dusă de nas. Dacă veneau oameni aici, în oraşul ăsta de la capătul lumii, o făceau ca să mintă, ca să-şi rescrie biografia. S-a văzut obligată să asculte povestea întâlnirii Corinnei cu acest bogat ginecolog maghiar, dar nu a crezut o clipă în pretinsa lor dragoste la prima vedere. În timpul aperitivului, când a băut fără să aprecieze un excelent vin de Porto, Mathilde s-a gândit la un singur lucru. L-a privit intrând şi ieşind pe chelnerul marocan, a văzut zâmbetul radios al soţului ei, a studiat ghiulul care-i strângea ginecologului degetul dolofan şi s-a gândit: „Mare curvă”. Vorbele astea îi sunau în ţeastă ca nişte rafale de mitralieră. Şi-o imagina pe Corinne într-un bordel din Dunkerque, fătucă amărâtă, rebegită de frig şi moartă de foame, cu trup durduliu şi pe jumătate dezgolit, în combinezon şi şosete. Dragan o salvase fără îndoială din vâltoare, poate că fusese cuprins de o iubire pătimaşă şi de sentimente cavalereşti, dar asta nu schimba nimic. Femeia asta o tulbura pe Mathilde, o scârbea şi o fascina, îi trezea interesul şi în acelaşi timp o îmboldea să fugă de ea.

De mai multe ori în timpul antreurilor, când conversaţia se împotmolea într-o linişte stânjenitoare, Dragan pomenea prăjiturile pe care abia aştepta să le mănânce şi îi arunca Mathildei un surâs complice. Dintotdeauna se înţelesese mai bine cu femeile. Copil fiind, nimic nu-l chinuise mai mult ca internatul pentru băieţi unde îl înscriseseră părinţii şi unde fusese silit să îndure efectele unei virilităţi apăsătoare. Iubea femeile nu ca un cuceritor, ci ca un prieten sau ca un frate. În perioada lui de maturitate, care

fusese marcată de exil şi de pribegie, femeile se dovediseră întotdeauna un sprijin de nădejde. Înțelegeau melancolia care-l stăpânea, ştiau cum e să fii redus la arbitrarul propriului sex, tot aşa cum el fusese redus la absurdul propriei religii. Luase de la ele un amestec de resemnare şi combativitate, înțelesese că bucuria era o formă de răzbunare împotriva celor care voiau să-l proscrie.

Amin şi Mathilde au fost uimiți de rafinamentul casei celor doi Palosi. Când te uitai la ei, cu greu ți-ai fi putut imagina aşa o delicatețe, atâta eleganță în alegerea mobilierului, în amplasarea draperiilor, în alegerea culorilor. S-au instalat într-o fermecătoare sală de recepție pe care un geamlâc generos o deschidea în exterior spre o grădină admirabil întreținută. Pe zidul din spate se înălțau nişte încrengături de bougainvillea, şi glicinele erau înflorite. Sub un jacaranda, Corinne aşezase o masă şi nişte scaune.

— E prea cald să mâncăm afară, nu-i aşa?

De fiecare dată când vorbea sau când râdea, i se ridicau sânii, părând că o să țâşnească de sub rochie, că o să se arate pe de-a-ntregul, că li se vor iți sfârcurile precum mugurii care pocnesc primăvara. Amin n-a mai scăpat-o din ochi şi a surâs cu poftă, mai chipeş ca niciodată. Stând mereu în aer liber, fața îi era cioplită de vânt şi de soare, avea ochii plini de lumina zărilor, iar pielea lui ascundea o mireasmă încântătoare. Mathilde nu neglija puterea de atracție pe care soțul ei o avea asupra femeilor. Aşa că s-a întrebat dacă acceptase invitația la masă ca să-i facă ei plăcere sau pentru rotunjimile şi lascivitatea acestei femei.

— Soția dumneavoastră e foarte elegantă, spusese Amin, odată ajuns în foişor, şi apoi îi sărutase languros mâna Corinnei.

— Vai, dar prăjiturile astea mai că îți vine să le mănânci din ochi, îi răspunsese Dragan. Soția dumneavoastră e o gospodină nemaipomenită.

Când, în timpul mesei, a redeschis discuția despre prăjituri, Mathildei i-a venit să intre-n pământ. Şi-a dus mâinile la tâmple ca să-şi aranjeze părul, care i se pleoştise. Năduşeala i se prelingea pe frunte şi rochia albastră i se umezise la subraț şi între sâni. Mathilde îşi petrecuse dimineața trebăluind prin bucătărie, apoi trebuise să fugă să le dea de mâncare copiilor şi să-i dea indicații lui Tamo. Automobilul rămăsese în pană la zece kilometri de fermă şi ea a fost cea care l-a împins, pentru că Amin susținea că nu e suficient de pricepută ca să stea la volan. În timp ce ducea la gură nişte pateu de ficat prea vârtos, Mathilde şi-a zis că soțul ei era un nemernic şi că o pusese să împingă hodoroaga aia de maşină doar ca să nu-şi şifoneze haina de duminică. Numai din pricina lui a ajuns cum a ajuns la familia Palosi, obosită şi năduşită, cu rochia boțită şi picioarele pline de pişcături de insecte. A lăudat-o pe Corinne pentru deliciosul antreu şi şi-a strecurat mâna pe sub masă ca să-şi scarpine pulpele şi să scape de mâncărimi.

A vrut să întrebe: „Ce-ați făcut în timpul războiului?”, fiindcă i se părea că e singurul mod în care puteai cu adevărat să-i cunoşti pe oameni. Dar Amin, căruia vinul alb îi dezlegase limba, s-a apucat să vorbească cu Dragan despre politica marocană, iar femeile şi-au zâmbit în tăcere. Corinne a lăsat să-i cadă scrumul țigării pe jos şi un fir de jăratic a aprins un ciucure de la covor. Cu aer ostenit, cu ochii împâcliți de alcool, i-a propus Mathildei să vină cu ea în grădină şi aceasta a acceptat fără tragere de inimă. „O s-o las să dea din gură”, îşi repeta ea cu încăpățânare, duşmănoasă. Corinne a scos un pachet de țigări dintr-un gheridon micuț şi i-a propus Mathildei să fumeze.

— Data viitoare să-i aduceți şi pe copii. Pregătisem nişte zaharicale, iar în camera din spate sunt nişte jucării vechi.

Le-au lăsat foştii proprietari, a explicat ea cu o voce vlăguită de melancolie.

Corinne s-a aşezat pe treptele scării care ducea spre grădină.

— Când aţi ajuns în Maroc? a întrebat-o.

Mathilde şi-a spus povestea şi, tot căutându-şi cuvintele, şi-a dat seama că era prima oară când o asculta cineva aşa, cu interes şi bunăvoinţă. În ceea ce-o priveşte, Corinne debarcase la Casablanca chiar după declanşarea războiului. Dragan, care fugise din Ungaria, apoi din Germania şi din Franţa, auzise de la un prieten rus că Marocul e locul ideal ca s-o iei de la capăt. În Oraşul alb, pe coasta Atlanticului, a găsit un post de medic într-o clinică renumită. A câştigat mulţi bani, dar reputaţia directorului şi natura operaţiilor pe care le practicau l-au împins să-şi ia tălpăşiţa. Şi a optat pentru Meknès, pentru traiul fără griji şi livezile de-acolo.

— Despre ce operaţii era vorba? a întrebat Mathilde, intrigată de tonul conspirativ al Corinnei.

Corinne s-a uitat în urmă, apoi şi-a apropiat fundul de cel al Mathildei şi a şoptit:

— Nişte operaţii absolut extraordinare, zic eu. Nu ştiaţi că vin oameni din toată Europa pentru ele? Doctorul ăla e ori geniu ori nebun, nu contează, dar se zice că în stare să transforme un bărbat în femeie!

La sfârşitul trimestrului, măicuţele au cerut să-i întâlnească pe părinţii lui Aïcha. Amin şi Mathilde s-au prezentat în faţa grilajului cu un sfert de oră mai devreme şi sora Marie-Solange i-a condus în biroul maicii superioare. Au urcat pe aleea lungă acoperită cu pietriş şi au trecut prin faţa capelei spre care Amin şi-a întors privirile. Ce-i pregătea dumnezeul acela? Sora Marie-Solange i-a pus să se aşeze în faţa unui birou lung din cedru pe care se aflau stivuite câteva dosare. Deasupra şemineului era agăţat un crucifix.

Când a intrat în birou maica superioară, s-au ridicat – Amin era pregătit pentru discuție. Toată noaptea vorbise cu Mathilde despre ce aveau să le reproşeze: întârzierile continue, îmbrăcămintea lui Aïcha, delirurile ei mistice. Se ciondăniseră.

— Nu-i mai îndruga poveşti care s-o tulbure! amenința Amin.

— Cumpără-ne o maşină! i-a replicat Mathilde. Dar, de față cu directoarea, s-au simțit solidari. Orice-ar spune ea, vor şti să-şi apere odrasla.

Călugărița le-a făcut semn să se aşeze. A remarcat diferența de înălțime dintre ei şi nu a părut deloc amuzată. S-a gândit, probabil, că doar un bărbat îndrăgostit sau modest putea accepta să ajungă cu fruntea până la umerii nevestei. S-a aşezat în fotoliu şi a încercat să deschidă un sertar căruia nu-i găsea cheia.

— Aşadar, sora Marie-Solange şi cu mine voiam să vă spunem că suntem foarte mulțumite de Aïcha.

Mathildei au început să-i tremure picioarele. Aştepta să cadă vestea proastă.

— E un copil sfios şi sălbatic, care, cu siguranță, e greu de îmblânzit. Dar rezultatele ei sunt excepționale.

A împins către ei un certificat de note, pe care reuşise să-l scoată din sertar. Degetul ei uscățiv a lunecat peste filă, avea unghii albe, tăiate perfect, delicate ca ale unui copil.

— Aïcha este mult peste medie la toate materiile. Şi, dacă am vrut să vă vedem, este pentru că noi credem că ar trebui să sară un an. Ați fi de acord?

Cele două surori i-au privit stăruitor, afişând un surâs radios. Aşteptau un răspuns şi păreau decepționate că nu sunt mai entuziaşti. Amin şi Mathilde au rămas nemişcați. Se uitau țintă la document şi păreau să poarte o discuție tăcută, articulată din semne cu ochiul, sprâncene încruntate, buze muşcate. Amin nu-şi luase bacalaureatul şi

amintirile lui din şcoală se rezumau la palmele pe care profesorul le distribuia preventiv. Iar Mathilde îşi amintea, mai ales, că suferise de frig, atât de tare că nu putea să înveţe sau să ţină stiloul în mână. Ea a fost cea care a luat cuvântul.

— Dacă socotiţi că e mai bine pentru ea... Şi a fost cât pe ce să adauge: O cunoaşteţi mai bine decât noi.

Când s-au întors la Aïcha, care îi aştepta cuminte în stradă, au privit-o ciudat, de parcă ar fi văzut-o pentru prima dată. Copila asta, gândeau ei, le era străină; în ciuda vârstei fragede, avea un suflet şi nişte taine, ceva unic care le era imposibil de înţeles sau de pătruns. Fetiţa asta plăpândă, cu picioarele „în x", cu faţa obosită, fetiţa asta cu părul vâlvoi era, prin urmare, deosebit de inteligentă. Acasă vorbea puţin. Îşi petrecea serile jucându-se cu ciucurii covorului cel mare şi albastru şi o apuca strănutatul din pricina prafului. Nu povestea niciodată ce face la şcoală, îşi tăinuia necazurile, bucuriile şi prieteniile. Când soseau la ei acasă diverşi străini, o tulea, rapidă precum insectele când sunt urmărite, dispărea la ea în cameră sau pe câmp. Oriunde se ducea, alerga, cu picioarele ei lungi şi subţiri disociate parcă de restul trupului. Picioarele i-o luau înaintea bustului şi a braţelor şi părea că Aïcha se îmbujora şi transpira tocmai ca să-şi prindă din urmă cataligele care, ca prin farmec, îi scăpaseră de sub control. Părea că nu ştie nimic, că nu înţelege nimic. Nu cerea niciodată ajutor la temele pentru acasă, iar când Mathilde se uita prin caiete, nu putea decât să admire scrisul îngrijit al fetei sale, dezinvoltura şi perseverenţa ei.

Aïcha n-a întrebat nimic despre întâlnire. I-au spus ai ei că maicile erau mulţumite de ea şi că aveau să sărbătorească asta luând prânzul la o braserie din oraşul nou. S-a agăţat de mâna întinsă de Mathilde şi i-a urmat.

Singurul lucru care a părut că o bucură a fost teancul de cărți pe care i l-a întins mama ei.

— Cred că ai primit un premiu.

S-au aşezat la terasă, sub copertina mare şi roşie, plină de praf. Amin a luat păhărelul lui Aïcha şi i-a turnat un strop de bere. I-a zis că e o zi mai specială şi că puteau să bea un gât împreună. Aïcha şi-a băgat nasul în pahar. Berea nu avea miros, aşa că a dat peste cap lichidul amărui. Mama ei i-a şters cu mănuşa o urmă de spumă de pe obraz. I-a plăcut foarte mult lichidul rece ca gheața care îi luneca dinspre gât spre stomac, răcorind-o. N-a cerut nimic, n-a făcut nazuri, dar a împins uşor paharul spre mijlocul mesei. Cu gândul în altă parte, Amin i l-a umplut la loc. Era încă tulburat. Fata lui avea un aer neîngrijit, dar, cu toate astea, ştia latineşte şi era mai bună la matematică decât toate franțuzoaicele din clasă.

— E un copil foarte dotat, spusese învățătoarea.

Amin şi Mathilde începuseră să se amețească. Au comandat fripturi, au început să râdă şi să mănânce cu mâinile. Aïcha nu prea vorbea. Mintea îi era înceţoşată. Avea impresia că trupul nu-i fusese nicicând mai uşor, abia de-şi simțea brațele. Fusese năpădită de un puternic val de iubire față de părinții ei, dar după câteva clipe acest sentiment îi devenise străin şi a început să se gândească la un poem pe care-l învățase pe dinafară şi căruia îi uitase ultimul vers. Nu reuşea să se concentreze şi nu a râs deloc atunci când un grup de băieți s-a oprit în fața cafenelei şi a făcut acrobații ca să-i amuze pe clienți. Îi era un somn năprasnic şi a reuşit cu greu să-şi țină ochii deschişi. Ai ei s-au ridicat să salute un cuplu de băcani armeni cărora le vindeau fructe şi lădițe cu migdale. Aïcha a auzit că i se rosteşte numele. Amin vorbea tare şi şi-a aşezat mâna pe umărul uscățiv al fiicei sale. A surâs cu gura larg deschisă, a privit

mâna neagră a tatălui ei şi şi-a lipit obrazul de ea. Cei doi adulți au întrebat-o:

— Câți ani ai? Îți place la şcoală?

Nu a răspuns. Îi scăpa ceva, dar ştia că acel ceva avea aerul fericirii – acesta a fost ultimul ei gând înainte să adoarmă, cu capul pe masă.

S-a trezit cu obrajii umeziți de sărutările mamei sale. Au mers spre Avenue de la République şi către cinematograful Empire, a cărui intrare te ducea cu gândul la un templu grec. I-au cumpărat o înghețată pe care a mâncat-o pe trotuar, încet şi într-un mod pe care tatăl ei l-a socotit atât de indecent, încât până la urmă i-a smuls cornetul din mână şi l-a aruncat la gunoi.

— O să-ți pătezi rochia, s-a justificat el.

Rula filmul *La amiază*. În sală, pâlcuri de adolescenți râdeau între ei, bărbați în haine de duminică comentau ştirile cu glas tare şi se ciorovăiau. O tânără vindea ciocolată şi țigări. Aïcha era atât de micuță încât tatăl ei a trebuit s-o ia pe genunchi ca să poată vedea ecranul. S-a stins lumina şi bătrâna plasatoare marocană care tocmai îi instalase a început să strige spre un grup de tineri – *Sed foumouk!*[20]. Aïcha s-a lipit de Amin, buimăcită, parcă, de atingerea fierbinte a pielii lui. Şi-a afundat fața în scobitura gâtului său, nepăsătoare la tot ce se întâmpla pe ecran şi la lanterna pe care plasatoarea o agita în direcția unui tânăr care-şi aprinsese țigara. În timpul filmului, Mathilde i-a răsfirat părul micuței şi a tras binişor de fiecare şuviță, până când întregul ei trup, din ceafă până-n tălpile picioarelor, a fost străbătut de fiori. Când au ieşit din sală, claia ei de păr era mai umflată şi mai încâlcită ca de obicei – şi i s-a făcut ruşine la gândul că o s-o vadă lumea aşa pe stradă.

---

[20] „Tacă-ți gura!”

În maşină, pe drumul de întoarcere, atmosfera s-a întunecat. Şi nu doar din pricina cerului plumburiu, ce vestea furtună, sau a norilor de praf ridicaţi de mici tornade. Amin uitase vestea bună pe care i-o dăduseră călugăriţele şi era preocupat de banii pe care-i cheltuise cu atâta uşurinţă. Mathilde, cu fruntea lipită de geam, vorbea singură. Aïcha se întreba cum de putea mama ei să aibă atâtea lucruri de spus despre filmul ăla. A ascultat vocea ascuţită a Mathildei, şi a dat aprobator din cap când a întrebat-o:

— Grace Kelly e nespus de frumoasă, nu-i aşa?

Mathilde iubea atât de mult cinematograful, atât de pătimaş, încât suferea din pricina lui. Se uita la filme aproape uitând să mai respire, cu tot trupul întins spre imaginile în Technicolor. Când, după două ore, ieşea din întunericul sălii, zarva străzii o năucea. Şi-atunci oraşul îi părea fals, deplasat, realul i se părea o ficţiune vulgară, un fel de minciună. Era copleşită de bucuria că a trăit pe alte meleaguri, că a fost în preajma unor iubiri desăvârşite şi, în acelaşi timp, clocotea în ea un soi de furie, de amărăciune. Ar fi vrut să pătrundă în ecran, să trăiască sentimente care să aibă aceeaşi substanţă, aceeaşi densitate ca acelea de acolo. Ar fi vrut să-i fie recunoscută demnitatea de personaj.

În vara anului 1954, Mathilde i-a scris adesea lui Irène, dar scrisorile i-au rămas fără răspuns. S-a gândit că frământările din ţară erau de vină pentru aceste disfuncţionalităţi şi nu şi-a făcut griji din pricina tăcerii surorii sale. Francis Lacoste, noul rezident general[21], îi urmase generalului Guillaume şi, la sosire, în mai 1954, a promis să lupte împotriva valului de răzmeriţe şi de

[21] Reprezentantul guvernului francez la Rabat în timpul protectoratului francez în Maroc (1912–1956).

asasinate care terorizau populația franceză. I-a amenințat pe naționaliști cu represalii nemiloase. Omar, fratele lui Amin, nu știa cum să-l mai ocărască. Într-o zi s-a luat de Mathilde și a insultat-o. Aflase de moartea în pușcărie a rebelului Mohammed Zerktouni și își ieșise din țâțâni.

— Doar cu arma în mână putem elibera țara asta. O să vadă ei ce le-au pregătit naționaliștii...

Mathilde a încercat să-l potolească.

— Știi foarte bine că nu toți europenii sunt așa.

Și i-a oferit exemplul unor francezi care se declaraseră răspicat în favoarea independenței, și care fuseseră chiar arestați în câteva rânduri pentru că sprijiniseră logistic niște grupuri clandestine de luptă. Dar Omar a ridicat din umeri și a scuipat pe jos a dispreț.

La mijlocul lunii august, când se apropia prima aniversare a mazilirii sultanului, s-au dus să-și petreacă ziua la Mouilala, care și-a primit fiul cel mare cu mii de osanale, mulțumindu-i lui Dumnezeu că avusese grijă de el. S-au retras într-o încăpere să vorbească despre bani și despre afaceri, iar Mathilde s-a așezat în salonul cel mic ca să-i împletească părul lui Aïcha. Selim se zbenguia prin casă și era să cadă pe scările de piatră. Omar, care-l adora pe băiețel, l-a cocoțat pe umerii săi.

— Îl duc în parc să alerge, a anunțat el, fără să dea atenție recomandărilor Mathildei.

La ora cinci, Omar nu se întorsese încă și Mathilde, îngrijorată, s-a dus să-și caute soțul. Amin a scos capul pe fereastră. L-a strigat pe frate-său și, în loc de răspuns, a primit urlete și înjurături. Niște manifestanți chemau lumea la luptă, la insurecție, cerându-le musulmanilor să dea dovadă de demnitate, să se ridice împotriva cotropitorului.

— Trebuie să-l găsim pe Selim, a strigat Amin. Haideți jos!

Abia de au apucat să-şi ia rămas-bun de la Mouilala, care, tremurând din cap, şi-a pus mâna pe fruntea fiului ei, binecuvântându-l. Amin le-a grăbit pe fete pe scări.

— Eşti smintită? i-a spus el Mathildei. Ce ți-a venit să-l laşi să plece, nu ştii că sunt manifestații zi de zi?

Trebuiau să iasă cât mai repede cu putință din oraşul vechi. Străduțele înguste erau o capcană, se puteau trezi prinşi într-o ambuscadă, întreaga lui familie era la cheremul manifestanților. Zgomotele se apropiau, vocile erau amplificate de zidurile medinei. Au văzut cum năvălesc oamenii, din față şi din spate, cu o iuțeală uluitoare. I-a înconjurat o mulțime din ce în ce mai compactă şi Amin, care îşi căra fiica în brațe, a început să alerge spre poarta medinei.

Au ajuns la maşină şi s-au năpustit înăuntru. Aïcha a început să plângă. A vrut în brațe la mama, a întrebat dacă frate-său avea să moară. Amin şi Mathilde, într-un glas, i-au strigat să tacă. Mulțimea de protestatari îi prinsese din urmă, aşa că Amin nu a avut cum să dea cu spatele. Tot soiul de fețe se lipiseră de geamurile maşinii. Bărbia unui tânăr a lăsat pe parbriz o dâră unsuroasă. Ochi necunoscuți cercetau familia asta ciudată, o scrutau pe copilița aia despre care era greu să spui în ce tabără se află. Un tânăr a început să zbiere, cu brațele ridicate spre cer, şi mulțimea luat foc. Nu avea mai mult de cincisprezece ani şi-şi lăsase să crească o bărbiță de adolescent. Vocea lui gravă şi încărcată de ură contrasta cu blândețea privirii sale. Aïcha şi-a ațintit privirea asupra lui şi a ştiut că fața aceea i se va întipări în minte pentru totdeauna. Băiatul o speria, dar îl găsea arătos cu pantalonii lui de flanelă, şi jacheta scurtă care amintea de cea a aviatorilor americani. „Trăiască regele!” a urlat tânărul, şi corul a repetat „Trăiască Mohammed Ben Yusef!” atât de puternic încât Aïcha a crezut că vocile acelea făceau să se zgâlțâie maşina. Câțiva

băieți începuseră să bată cu ciomegele în acoperişul automobilului şi îşi ritmau cânturile ca o orchestră şi strigătul lor se amplifica aproape melodios. Au început să spargă totul în jur, geamurile maşinilor, becurile felinarelor, pavajul era presărat cu cioburi de sticlă şi manifestanții călcau pe ele cu încălțările lor prăpădite, fără să vadă sângele care le curgea pe picioare.

— Lungiți-vă, le-a strigat Amin, şi Aïcha şi-a lipit fața de podeaua maşinii.

Mathilde şi-a apărat fața cu mâinile şi a început să turuie:

— Totul e bine, totul e bine.

Şi-a adus aminte de război şi de ziua când se aruncase într-un şanț ca să se ferească de tirul unui avion. Îşi înfipsese unghiile în țărână, pentru câteva secunde încetase să mai respire, apoi strânsese din coapse, atât de puternic încât a fost la un pas să juiseze. ar fi vrut ca, în acea clipă, să-şi împărtăşească amintirea sau pur şi simplu să-şi lipească buzele de cele ale lui Amin, să-şi dizolve spaima în dorință. Apoi, dintr-odată, gloata s-a risipit de parcă ar fi explodat o grenadă în mijlocul ei, proiectând trupurile în toate direcțiile. Maşina s-a legănat şi Mathilde a zărit ochii unei femei care ciocănea cu vârful unghiilor în geam. I-a făcut un semn cu arătătorul micuței care tremura. Fără să ştie de ce, Mathilde a prins încredere în ea. A deschis geamul şi femeia, înainte s-o ia la fugă, i-a aruncat două bucăți mari de ceapă.

— Gaze! a urlat Amin.

În câteva clipe, interiorul maşinii a fost cuprins de un miros neplăcut şi înțepător, care i-a făcut să tuşească.

Amin a demarat şi a condus foarte încet, ca să treacă de norul de fum care se formase. Când a ajuns în dreptul gardului care mărginea parcul, a dat buzna afară din maşină, lăsând portiera deschisă în urma lui. În depărtare,

i-a zărit pe fratele şi pe fiul lui jucându-se. De parcă tulburările care avuseseră loc la câțiva paşi de acolo se petrecuseră în altă țară. În Grădina Sultanilor era linişte şi pace. Pe o bancă stătea un bărbat, care avea la picioare o cuşcă mare cu zăbrele ruginite. Amin s-a apropiat şi a văzut înăuntru o slăbătură de maimuță, cu păr cenuşiu, care țopăia prin propriul rahat. S-a lăsat pe vine să vadă mai desluşit animalul, acesta s-a întors spre el, a căscat gura şi i-a arătat dinții. Şuiera şi scuipa, şi Amin n-a putut să-şi dea seama dacă maimuța râdea sau îl amenința.

Amin l-a strigat pe fiul său, care i s-a repezit în brațe. Nu avea chef să stea la discuții cu fratele lui, nu avea timp de explicații sau de reproşuri – pur şi simplu s-a întors la maşină, lăsându-l pe Omar în mijlocul peluzei. Pe drumul spre fermă, polițiştii instalaseră un baraj. Aïcha a remarcat o bandă lungă cu țepi întinsă pe şosea şi şi-a imaginat pocnetul cauciucurilor dacă ar fi explodat. Unul dintre polițişti i-a făcut semn lui Amin să tragă pe dreapta. S-a apropiat încet de maşină, şi-a scos ochelarii de soare ca să studieze fața celor dinăuntru. Aïcha l-a privit pe funcționar cu o curiozitate dezarmantă. Acesta părea că nu înțelege ce-i cu familia aceea la care se zgâia şi care stătea şi-l privea cuminte, fără să scoată un cuvânt. Mathilde se întreba ce-i trece prin cap. Credea oare că Amin era un simplu angajat? Îşi închipuia oare că Mathilde era soția bogată a unui colonist şi că servitorul acela era însărcinat să şofeze? Polițistul nu părea însă interesat de soarta adulților şi se uita atent la copii. A privit mâinile micuței care înlănțuiau pieptul fratelui său, vrând parcă să-l ocrotească. Mathilde a coborât încet geamul şi i-a zâmbit tânărului.

— O să decretăm stare de urgență. Mergeți acasă. Dați-i drumul!

Polițistul a dat o palmă în capotă şi Amin a pornit din loc.

La balul din 14 iulie, Corinne şi-a pus o rochie roşie şi nişte balerini din piele împletită. În grădina unde fuseseră instalate lampioane colorate, n-a dansat decât cu soţul ei, refuzând politicos invitaţiile celorlalţi oaspeţi. Credea că, în felul ăsta, se ţine departe de gelozia celorlalte soţii şi îşi asigură simpatia lor – însă acestea, dimpotrivă, au considerat că e cu nasul pe sus şi vulgară. „Soţii noştri nu sunt îndeajuns de buni pentru ea?" s-au întrebat. Acestea fiind împrejurările, Corinne s-a arătat prudentă. Se ferea de alcool şi de exaltare, pentru că ştia că dimineţile zilei următoare pot fi dureroase. Îi era teamă de senzaţia că s-a înjosit, că a vorbit prea mult, că s-a străduit cu disperare să placă. Înainte de miezul nopţii, nişte oameni au venit după Dragan, care bea sprijinit de tejghea. O femeie stătea să nască, se afla la al treilea copil, nu era timp de pierdut. Corinne a refuzat să rămână. „Dacă nu eşti tu aici, oricum nu dansez", aşa că, înainte să se ducă la spital, a însoţit-o până acasă. Când s-a trezit a doua zi dimineaţă, soţul ei nu se întorsese. A stat întinsă în cameră cu obloanele trase, ascultând zgomotul făcut de palele ventilatorului, cu cămaşa de noapte lac de transpiraţie. Până la urmă s-a ridicat din pat şi s-a târât până la fereastră. Pe stradă, unde căldura era deja nimicitoare, a văzut un bărbat care mătura trotuarul cu o frunză de palmier. În casa de peste drum, vecinii trebăluiau. Copiii şedeau pe treptele de la intrare, în timp ce mama lor alerga dintr-o cameră în alta, închizând obloanele, ocărându-le pe slujnicele care nu isprăviseră de făcut bagajele. Tatăl, care se aşezase la volan şi fuma cu portiera deschisă, părea istovit de pe-acum de viitoarea călătorie. Se întorceau în capitală şi Corinne ştia că, în curând, oraşul cel nou va fi pustiu. Cu câteva zile înainte, profesoara ei de pian o înştiinţase că merge în Ţara Bascilor.

— Ce fericire să scapi de căldura şi de duşmănia asta!

Corinne a plecat din balcon, gândindu-se că nu are unde să se ducă. Nu avea un loc pe care să dorească să-l revadă, nicio casă din copilărie doldora de amintiri. A simțit un frison de scârbă gândindu-se la străzile întunecate din Dunkerque, la vecinele care o spionau. Le revedea în gând, stând în pridvoarele caselor, ținând cu ambele mâini șalul greu care le acoperea umerii, cu părul soios dat pe spate. O pizmuiau pe Corinne, al cărei corp, la numai cincisprezece ani, se dezvoltase surprinzător. Umerii de fetiță trebuiau să îndure povara unor sâni uriași, picioarele firave aveau de dus greutatea unor șolduri pline. Trupul său era o amăgire, o capcană din care nu putea scăpa. Când stăteau la masă, tatăl ei nu mai îndrăznea s-o privească. Maică-sa repeta prostește: „Cum naiba o să-i găsim haine potrivite?" Soldații se holbau la ea, femeile o socoteau desfrânată. „Cu un trup ca ăsta, îți vin idei năstrușnice!" Și-o închipuiau nesătulă, dezmățată din fire. Bărbații tăbărau pe ea, o dezbrăcau așa cum desfaci un cadou, cu nerăbdare și brutalitate. Apoi îi contemplau, zăpăciți, sânii colosali, care, odată eliberați din sutien, țâșneau ca un șuvoi de smântână. Se năpusteau pe ei, îi mușcau cu poftă, înnebuniți parcă de ideea că ospățul nu se va încheia nicicând, că nu vor dovedi vreodată minunățiile acelea.

Corinne a închis obloanele și a rămas toată dimineața în penumbră, lungită în pat, fumând până când chiștoacele îi ardeau buza. Din toată copilăria ei, ca și din aceea a lui Dragan, nu mai rămăseseră decât grămezi de pietre, clădiri năruite de bombardamente, trupuri îngropate în cimitire pustii. Naufragiaseră pe meleagurile acestea și, când a ajuns la Meknès, a crezut că își va făuri o nouă viață. Își închipuia că soarele, aerul curat, traiul tihnit vor avea efecte miraculoase asupra trupului său și că, în sfârșit, îi va putea dărui un copil lui Dragan. Au trecut însă lunile, apoi anii. În

casa lor nu se auzea decât zbârnâitul trist al ventilatorului – niciodată nu a răsunat râsul unui copil.

Când s-a întors Dragan, chiar înainte de prânz, i-a pus o mie de întrebări. Chinuitoare în primul rând pentru ea. Întrebându-l „Cât cântărea?”, „A plâns?”, „Spune-mi, iubitule, era un bebeluş frumos?”, nu făcea decât să se tortureze. Cu o privire disperată, Dragan, a răspuns duios întrebărilor iubitei sale, strângând-o în braţe. În după-amiaza aceea plănuise să se ducă la ferma familiei Belhaj, iar Corinne s-a oferit să-l însoţească. Îi plăcea mult de Mathilde, îi plăceau neastâmpărul şi stângăcia ei. O emoţionase povestea vieţii ei. Mathilde îi spusese:

— Singura mea opţiune e singurătatea. În situaţia mea, cum credeţi că am putea avea o viaţă socială? Nici nu ştiţi ce înseamnă să fii căsătorită cu un localnic, într-un oraş ca ăsta.

Corinne a fost la un pas să-i răspundă că nu era uşor nici să fii căsătorită cu un evreu, cu un venetic, cu un apatrid şi să n-ai copii. Dar Mathilde era prea tânără şi Corinne a crezut că n-o să priceapă.

Când a ajuns la fermă, Corinne a găsit-o lungită sub salcie, cu copiii adormiţi lângă ea. S-a apropiat în tăcere, să nu le tulbure somnul celor mici, şi Mathilde i-a făcut semn să se aşeze pe cearşaful pe care-l întinsese pe iarbă. La umbră, legănată de sunetul plăcut al respiraţiei copiilor, a privit spre arborii din vale, pe crengile cărora creşteau otova fructe de culori diferite.

În vara aceea, Corinne a venit zilnic pe colină. Îi plăcea să se joace cu Selim, a cărui frumuseţe o fascina, şi-l muşca gingaş de obrăjori şi de şolduri. Uneori, Mathilde dădea drumul la radio şi lăsa uşa casei deschisă. Muzica ajungea până în grădină şi fiecare dintre ele lua mâna câte unui copil şi-l punea să se învârtă şi să danseze. În mai multe rânduri, Mathilde o oprea la masă şi bărbaţii li se alăturau

ca să mănânce împreună în grădină, sub o boltă construită de Amin, pe care începuseră să crească glicine.

Zgomotele oraşului ajungeau la ei deformate, ca un zvon. Mathilde nu voia să ştie nimic despre restul lumii. Veştile aduceau cu ele duhori şi necazuri. Dar n-a avut curajul să-i spună Corinnei să tacă în ziua când aceasta a venit cu faţa răvăşită. „Frământări cu deznodământ tragic în Maroc", titra ziarul pe care-l ţinea în mână. A vorbit în şoaptă, să nu audă copiii de ororile petrecute pe 2 august, la Petitjean. „Au omorât nişte israeliţi" – şi, ca o elevă silitoare, a recitat din pomelnicul grozăviilor. Pieptul spintecat în două al unui tată cu unsprezece copii. Jefuirea şi incendierea unor case. A descris trupurile ciopârţite şi aduse până la Meknès ca să fie îngropate, a citat vorbele rabinilor, rostite în toate sinagogile: „Dumnezeu nu va uita. Morţii noştri vor fi răzbunaţi".

V

În septembrie, Aïcha s-a întors la şcoală şi, începând de-atunci, a pus toate întârzierile ei pe seama bolnavilor. De când cu accidentul suferit de Rabia, se răspândise zvonul că Mathilde avea înzestrări de vindecătoare. Că ştia numele medicamentelor şi felul în care trebuie administrate. Că era calmă şi generoasă. În orice caz, asta a fost explicaţia faptului că în fiecare dimineaţă, de-atunci încolo, la uşa casei Belhaj se înfiinţau nişte ţărani. În primele dăţi, Amin s-a dus să le deschidă, cu un aer circumspect:

— Ce cauţi aici?

— Bună ziua, şefu'! O caut pe doamna.

În fiecare dimineaţă, şirul pacienţilor Mathildei era tot mai lung. În perioada culesului viilor s-au prezentat numeroase lucrătoare. Unele fuseseră muşcate de căpuşe, altele sufereau de flebită sau nu-şi mai puteau hrăni copilul,

pentru că le secase laptele-n țâțe. Lui Amin îi stăteau în gât femeile acelea aşezate la coadă pe trepte. Îl îngrozea gândul că intră la el în casă, că-i pândesc mişcările şi gesturile, că se duc şi toarnă în sat tot ce-au văzut în apartamentele stăpânului. Îi spunea soției să fie atentă la vrăjitorii, la bârfe şi la vrăjmăşia ascunsă în sufletul tuturor oamenilor.

Mathilde ştia să tămăduiască răni, să astâmpere căpuşele cu eter sau le învețe pe femei să curețe un biberon şi să spele un prunc. Era cam aspră când le vorbea țăranilor. Nu le împărtăşea veselia atunci când făceau glume deşucheate despre femeile care rămâneau din nou grele. Ridica ochii spre cer atunci când i se spuneau, iar şi iar, poveşti despre duhuri rele, despre prunci adormiți în pântecele mamelor sau despre femei care rămăseseră cu burta la gură fără să fi fost atinse de vreun bărbat. O scotea din minți fatalismul țăranilor care puneau totul pe seama Celui de Sus, nu putea pricepe cum de se lăsau în voia sorții. Repeta toată ziua sfaturi despre igienă.

— Eşti murdar! striga ea. Ți s-a infectat rana. Învață să te speli!

Ba chiar a refuzat să primească o țărancă venită de departe, desculță şi cu picioarele pline de scârnă uscată, şi pe care o bănuia că e plină de păduchi. De-acum, în fiecare dimineață, casa răsuna de scâncetele copiilor din împrejurimi. Adesea țipau de foame, pentru că femeile, ca să se poată întoarce la câmp sau pentru că rămăseseră din nou gravide, îşi înțărcau odraslele fără menajamente. Copilul trecea de la laptele de mamă la ceai şi slăbea văzând cu ochii. Mathilde îi legăna pe aceşti copii cu ochii duşi în fundul capului, cu obraji palizi şi, uneori, îi venea să plângă pentru că nu era în stare să-i potolească.

Curând, Mathilde s-a văzut depăşită de lipsuri şi şi-a dat seama cât e de ridicolă, cu tot acest dispensar improvizat, unde nu avea decât alcool, mercurocrom dezinfectant şi

ştergare curate. Într-o zi a venit o femeie cu un prunc în braţe. Copilul era înfăşat într-o pătură murdară, şi când Mathilde s-a apropiat, a văzut că pielea obrajilor îi era neagră şi se decojea precum pielița ardeilor graşi pe care femeile îi pun la copt pe cărbuni. În căminele acelea, bucătăreau direct pe pământ şi se mai întâmpla ca micuții să se trezească cu un ceainic direct în figură sau să fie muşcați de buze sau de urechi de vreun şobolan.

— Nu putem sta cu mâinile-n sân, tot spunea Mathilde, iar până la urmă s-a hotărât să aprovizioneze dispensarul. N-o să-ți cer bani, a promis ea. O să mă descurc.

Amin a ridicat din umeri şi a început să râdă.

— Milostenia e datoria oricărui musulman.

— E şi o îndatorire creştinească.

— Atunci suntem de acord. Nu mai e nimic de adăugat.

*

Aïcha şi-a luat obiceiul să-şi facă temele în dispensarul care mirosea a camfor şi a săpun. Îşi ridica nasul din caiete şi-i vedea pe țărani venind cu iepuri pe care-i țineau de urechi şi-i ofereau ca plocon.

— Trăiesc în lipsuri de dragul meu, dar când le refuz cadourile, ştiu că se amărăsc, i-a explicat Mathilde fiicei sale. Aïcha le zâmbea copiilor scuturați de câte o tuse măgărească şi care aveau ochii năpădiți de muşte. Era impresionată de mama ei, care vorbea din ce în ce mai bine limba berberă şi care o mustra pe Tamo pentru că izbucnea în plâns la vederea sângelui. Uneori, Mathilde râdea şi se aşeza pe iarbă, cu picioarele goale lipite de picioarele celorlalte femei. Umplea de sărutări obrajii numai piele şi os ai unei bătrâne, se lăsa în voia toanelor unui puşti care poftea la zahăr. Cerea să i se spună poveşti din alte timpuri şi femeile istoriseau, pocnindu-şi limba de gingiile ştirbe, râzând, cu fața pitită îndărătul palmelor. Depănau în

berberă amintiri personale, uitând că Mathilde era, deopotrivă, o străină dar şi stăpâna lor.

— Oamenii care trăiesc în bună înţelegere n-ar trebui să îndure o asemenea viaţă, repeta Mathilde, revoltată de atâta sărăcie.

Ea şi soţul ei împărtăşeau aceeaşi năzuinţă spre progresul semenilor: mai puţină foame, mai puţină durere. Amândoi erau atraşi de modernitate, cu speranţa trăsnită că maşinile vor înlesni recolte mai îmbelşugate şi că medicamentele vor stârpi molimele. Cu toate acestea, Amin s-a străduit adesea să-i mai bage minţile-n cap. Se temea pentru sănătatea ei şi era îngrijorat de microbii pe care străinii aceia îi puteau răspândi, primejduind sănătatea copiilor lor. Într-o seară, a apărut o lucrătoare cu un ţânc care avea febră de câteva zile. Mathilde a sfătuit-o să-l dezbrace şi să-l bage în pat în pielea goală, învelit în cearşafuri ude. A doua zi, în zori, femeia s-a întors. Copilul ardea şi în timpul nopţii avusese convulsii. Mathilde a urcat-o pe ţărancă în maşină şi l-a aşezat pe copil lângă Aïcha.

— O las pe fiică-mea la şcoală şi pe urmă mergem la spital, ai înţeles?

Le-au lăsat să aştepte multă vreme în sala de primiri a spitalului local şi, până la urmă, un doctor cu păr roşcat, l-a consultat pe copil. Când, la sfârşitul zilei, Mathilde s-a dus s-o ia pe Aïcha, era palidă şi-i tremura falca. Aïcha a crezut că s-a întâmplat ceva grav.

— A murit cumva băieţelul?

Mathilde a luat-o în braţe, a ciupit-o de şolduri şi de braţe. A izbucnit în plâns, iar lacrimile s-au prelins pe faţa copilei.

— Micuţa mea, îngeraşul meu, cum te simţi? Uită-te la mine, iubita mea. Ţi-e bine?

În noaptea aceea, Mathilde nu şi-a găsit somnul şi, de data asta, s-a rugat la Dumnezeu. Şi-a spus că fusese pedepsită pentru păcatul trufiei. Că se crezuse vindecătoare, deşi era nepricepută. Nu făcuse decât să-şi pună fiica în primejdie; poate că mâine avea s-o găsească pe Aïcha cu fierbinţeli şi medicul avea să-i spună, cum îi spusese azi-dimineaţă:

— E poliomielită, doamnă. Fiţi cu băgare de seamă, e foarte molipsitoare.

Dispensarul a fost motiv de gâlceavă şi cu vecinii. Nişte bărbaţi veniseră să i se plângă lui Amin. Mathilde le sfătuise pe nevestele lor să se eschiveze de la îndatoririle conjugale, le vârâse tot soiul de trăsnăi în cap. Creştina asta, venetica asta n-ar fi trebuit să-şi bage nasul în astfel chestiuni şi să stârnească vrajbă în sânul familiilor. Într-o zi, Roger Mariani s-a prezentat la uşa familie Belhaj. Era prima oară când vecinul lor cel înstărit trecea drumul care despărţea cele două proprietăţi. De obicei, Mathilde îl vedea călare, pe pământurile lui, cu o pălărie îndesată pe frunte. A intrat în încăperea unde lucrătoarele se aşezaseră pe jos, cu copiii în braţe. Când l-au văzut, unele dintre ele au şters-o fără să-şi mai ia rămas-bun de la Mathilde, care aplica sârguincios comprese cu balsam pe arsura unui băiat. Cu mâinile la spate, Mariani a străbătut camera şi s-a aşezat în spatele Mathildei. Molfăia un spic de grâu şi pleoscăitul limbii a iritat-o pe femeie, pentru că o împiedica să se concentreze. Când s-a întors spre el, omul i-a zâmbit:

— Continuaţi, vă rog.

A luat loc pe un scaun şi a aşteptat ca Mathilde să-l expedieze pe băiat, căruia îi recomandase să stea la umbră şi să se odihnească.

Când au rămas singuri, Mariani s-a ridicat. Era uşor descumpănit de talia femeii şi de ochii ei verzi în care i se păruse că nu întrezăreşte niciun pic de spaimă faţă de el.

Toată viața, femeile se temuseră de el, tresăriseră la auzul vocii lui grave, încercând s-o ia la fugă când le cuprindea pe după mijloc sau le apuca de păr, şi plânseseră mocnit când tăbăra pe ele în vreun hambar sau în spatele vreunui tufiş.

— Amorul pentru arăbeții aştia se va întoarce împotriva dumneavoastră! i-a trântit-o el Mathildei. A apucat neatent o sticlă de alcool, a pocnit de masă vârful unei foarfeci. Ce vă-nchipuiți? Că o să vă considere sfântă? Că o să vă ridice vreun sanctuar ca pentru magi? Femeile astea, a mormăit el arătând spre lucrătoarele care trudeau pe-afară, sunt obişnuite cu durerea, sunt călite. Nu cumva să le învățați să se-nduioşeze, m-ați înțeles?

*

Nimic, însă, n-a putut s-o încovoaie pe Mathilde. Într-o sâmbătă, la începutul lunii septembrie, s-a dus la cabinetul doctorului Palosi, aflat pe rue de Rennes, la etajul al treilea al unei clădiri anoste. În sala de aşteptare stăteau aşezate patru europene şi una dintre ele, gravidă, şi-a dus mâna la burtă văzând-o pe Mathilde, de parcă ar fi vrut să-şi apere fătul de această întâlnire fatală. Au aşteptat îndelung în încăperea supraîncălzită în care domnea o tăcere apăsătoare. Una dintre femei a adormit, cu fața sprijinită în mâna dreaptă. Mathilde a încercat să citească din romanul pe care-l luase cu ea, dar canicula era atât de puternică încât nu reuşea să gândească, mintea îi rătăcea brambura de la o idee la alta.

În cele din urmă, Dragan Palosi a ieşit din birou şi, când l-a văzut, Mathilde s-a ridicat, oftând uşurată. Arăta bine în halatul lui alb, cu părul negru pieptănat pe spate. Era foarte diferit de bărbatul jovial pe care-l întâlnise prima oară şi i s-a părut că ochii lui încercănați sunt cam trişti. Avea întipărită pe față acea oboseală specifică doctorilor adevărați. Pe chipurile lor se văd, cumva ca nişte umbre, durerile pacienților, îți dai seama că spovedaniile bolnavilor

le apasă umerii şi că povara acestui secret şi a neputinţei lor le poticneşte mişcările şi vorbirea.

Doctorul s-a apropiat de Mathilde şi a şovăit uşor înainte s-o sărute pe amândoi obrajii. A observat că s-a îmbujorat şi, ca să alunge stânjeneala, a cercetat coperta cărţii pe care-o ţinea în mână.

— *Moartea lui Ivan Ilici*, a citit el domol. Avea o voce gravă, o voce plină de promisiuni şi se simţea că trupul şi inima lui purtau în ele poveşti nemaipomenite.

— Vă place Tolstoi?

Mathilde a încuviinţat dând din cap şi, în timp ce o însoţea spre biroul lui spaţios, i-a povestit o întâmplare.

— Când am ajuns în Maroc, în 1939, m-am stabilit la Rabat, la un prieten rus care fugise de revoluţie. Într-o seară şi-a invitat nişte prieteni la cină. Am băut, am jucat cărţi, iar unul dintre oaspeţi, pe numele lui Michel Lvovici, a adormit pe canapeaua din salon. Sforăia atât de tare, încât ne-a apucat râsul şi gazda mi-a spus: Când te gândeşti că e fiul marelui Tolstoi!

Mathilde făcu ochii mari şi Dragan a continuat:

— Exact, fiul acelui geniu, a exclamat el arătându-i Mathildei un fotoliu din piele neagră. A murit la sfârşitul războiului. Nu l-am mai văzut niciodată.

S-a lăsat tăcerea şi Dragan a realizat cât de neplăcută e situaţia. Mathilde a întors faţa spre paravanul de un verde spălăcit îndărătul căruia se dezbrăcau pacienţii.

— Ca să fiu cât se poate de cinstită, a început ea, nu am venit pentru o consultaţie. Aş vrea să vă cer ajutorul.

Dragan şi-a sprijinit bărbia pe mâinile împreunate. De câte ori nu se aflase în această situaţie? După cum îi spusese unul dintre profesorii săi de la facultatea din Budapesta, „Un ginecolog trebuie să se aştepte la orice”. La femei cu lacrimi în ochi, gata să îndure cele mai cumplite experimente ca să facă un copil. La femei cu lacrimi în ochi,

gata să îndure cele mai cumplite suferințe ca să scape de un copil. La paciente ajunse la disperare pentru că descoperiseră, grație unor indicii de nemărturisit, că soții le înşelaseră. În fine, la cele care au intrat prea târziu la griji din pricina unei umflături la subraț sau a unei dureri în bazin. „Probabil că ați suferit înfiorător, le spunea el. De ce n-ați venit mai din timp?”

Dragan a privit chipul frumos al Mathildei, tenul ei care nu era făcut pentru aceste latitudini şi care căpătase o spuzeală roz. Ce voia oare de la el? Să-i ceară bani? Venea din partea soțului ei?

— Vă ascult.

Mathilde a vorbit, din ce în ce mai repede, cu o înflăcărare care l-a nedumerit pe ginecolog. A vorbit despre Rabia, care prezenta nişte erupții ciudate pe burtă şi pe şolduri, şi care avea vărsături. A amintit cazul lui Jmia, al cărei copil de optsprezece luni nu reuşea să stea în picioare. I-a mărturisit că se simțea depăşită, că nu se simțea în stare să lupte cu difteria, cu tusea convulsivă, cu trahomul, căruia învățase să-i recunoască simptomele, dar pe care nu ştia să-l trateze. Dragan se uita la ea cu gura căscată şi ochii măriți de uimire. Impresionat de seriozitatea cu care descria fiecare patologie, a luat un carnețel şi un stilou şi a început să scrie ce-i spunea. Uneori o întrerupea cu câte o întrebare:

— Erupțiile alea au scurgeri sau sunt uscate? Ați dezinfectat plaga?

Era tulburat de pasiunea pentru medicină a acestei femei, de dorința ei de a înțelege extraordinara maşinărie a corpului omenesc.

— În mod obişnuit, nu dau sfaturi sau medicamente dacă nu i-am examinat eu însumi pe bolnavi. Dar femeile astea nu se vor lăsa niciodată consultate de un bărbat, cu atât mai mult de un străin.

I-a povestit apoi că odată, la Fès, un negustor foarte înstărit l-a chemat pentru soția lui, care sângera puternic. Un paznic rufos l-a condus prin locuință şi Dragan a fost silit s-o interogheze pe bolnavă printr-o perdea groasă. Femeia a murit a doua zi, după ce i se scursese tot sângele din trup.

Dragan s-a ridicat şi a scos două cărți groase din bibliotecă.

— Planşele de anatomie au explicații în maghiară, îmi pare rău. O să încerc să găsesc unele şi în franceză dar, între timp, o să vă puteți familiariza cu mecanismul.

Cealaltă carte era despre medicina colonială şi era ilustrată cu fotografii alb-negru. Pe drumul de întoarcere, Mathilde a răsfoit volumul gros şi s-a oprit la o imagine a cărei legendă spunea: „Stăvilirea epidemiei de tifos, Maroc, 1944". Nişte oameni în djellaba, aliniați unul în spatele altuia, erau înconjurați de un nor de pulbere neagră şi fotograful reuşise să surprindă pe fețele lor un amestec de spaimă şi de încântare.

Mathilde a parcat maşina în fața poştei. A deschis portiera şi şi-a întins picioarele, cu tălpile sprijinite pe trotuar. Niciodată nu avusese parte de un septembrie atât de cald. A scos din geantă o foaie de hârtie şi un stilou şi a continuat scrisoarea pe care o începuse chiar în acea dimineață. În primul paragraf scrisese că nu trebuie crezut tot ce spun ziarele. Că Petitjean era îngrozitor, desigur, dar că, în acelaşi timp, lucrurile se vădeau mai complicate.

„Dragă Irène, ai plecat în vacanță? Îmi închipui, poate mă înşel, că eşti în munții Vosges, în preajma unuia dintre acele lacuri în care ne scăldam în copilărie. Încă mai simt, pe vârful limbii, gustul tartei cu afine pe care-o servea doamna aceea înaltă, cu fața plină de negi. Gustul mi-a rămas

neschimbat în minte, iar când sunt tristă, mă gândesc la el ca să îmi aflu alinare.”

Şi-a încălțat la loc pantofii şi a urcat scările care duceau la biroul poştal. S-a aşezat la coadă în dreptul ghişeului la care lucra o funcționară zâmbitoare.

— Mulhouse, Franța, a lămurit-o Mathilde.

S-a îndreptat apoi spre sala centrală, care adăpostea sute de cutii poştale. Pe pereții înalți se înşiruiau uşițele de alamă pe care era înscris câte un număr. S-a oprit la cutia cu numărul 25, data ei de naştere, îi spusese lucrul ăsta şi lui Amin, pe care genul ăsta de coincidențe îl lăsa rece. A introdus în broască cheița pe care o ținea în buzunar, dar cheița nu s-a rotit. A scos-o, a introdus-o din nou, dar nimic – cutia nu s-a deschis. Mathilde a repetat aceleaşi gesturi, din ce în ce mai precipitat, cu o iritare care nu le-a scăpat celor din jur. Poate că voia să fure scrisorile pe care amanta i le trimitea soțului ei? Sau poate era cutia de scrisori a amantului ei, pe care voia să se răzbune? Un angajat s-a apropiat încet, ca un paznic de grădină zoologică însărcinat să bage o sălbăticiune la loc în cuşcă. Era un individ foarte tânăr, roşcat, cu falca proeminentă. Mathildei i s-a părut urât şi caraghios, cu tălpile lui mari şi aerul serios pe care şi-l luase ca să-i vorbească. Era încă un puşti, s-a gândit ea, şi totuşi s-a uitat la ea cu asprime:

— Ce se întâmplă, doamnă? Vă pot ajuta cu ceva?

A scos cheia cu o asemenea grabă, încât era să-i vâre cotul în ochi tânărului care era mult mai scund ca ea.

— Nu se deschide, a zis ea cu țâfnă.

Funcționarul a luat cheia din mâna Mathildei, dar a fost nevoit să se ridice pe vârfuri ca să ajungă la încuietoare. Încetineala lui o scotea din minți pe Mathilde. Până la urmă cheia s-a rupt în broască, iar femeia a trebuit să aştepte să vină un şef. Avea să întârzie la treabă; îi promisese lui Amin că o să înainteze cu lucrul la fişele de pontaj ale

muncitorilor şi soţul ei avea să se înfurie dacă nu ajungea la timp să-i servească micul dejun. Funcţionarul a apărut în sfârşit, înarmat cu un taburet şi o şurubelniţă. Solemn, s-a apucat să deşurubeze balamalele cutiei. Cu glas supărat, a spus că nu fusese niciodată pus „într-o asemenea situaţie" şi Mathildei i-a venit să-i tragă scăunelul de sub picioare. În cele din urmă uşiţa a cedat, iar băiatul i-a întins-o Mathildei.

— De unde ştiu eu că era cheia potrivită? Fiindcă, dacă aţi încurcat-o cu alta, trebuie să plătiţi reparaţia.

Mathilde l-a dat la o parte cu un singur gest, a apucat vraful de scrisori şi, fără măcar să-şi ia la revedere, s-a îndreptat spre ieşire.

Chiar în momentul când a fost lovită de valul de căldură, simţind în creştet muşcătura fierbinte soarelui, a aflat că tatăl ei murise. În ajun îi fusese trimisă o telegramă, redactată sec de Irène. A întors hârtia, a citit din nou adresa de pe plic, a cercetat literele telegramei de parcă ar fi crezut că e doar o farsă. Era oare cu putinţă ca, la mii de kilometri distanţă, în ţara ei poleită de aurul toamnei, chiar în clipa aceea, tatăl ei să fie dus la groapă? În timp ce roşcovanul le explica şefilor nefericitul episod al cutiei poştale cu numărul 25, nişte bărbaţi cărau sicriul lui Georges în cimitirul din Mulhouse. În timp ce şofa, nervoasă şi neîncrezătoare, Mathilde se întreba cât timp le va lua viermilor ca să dovedească burta uriaşă a tatălui ei, să astupe nările acelui uriaş, să-i învăluie stârvul şi să-l mistuie.

*

Când a aflat de moartea socrului său, Amin a spus:

— Ştii cât de mult îl iubeam – şi nu minţea.

Simţise din prima clipă o afecţiune puternică pentru bărbatul acela deschis şi vesel, care-l primise în sânul familiei fără prejudecăţi sau paternalisme. Amin şi Mathilde se căsătoriseră în biserica din satul alsacian unde se

născuse Georges. Nimeni nu aflase de asta la Meknès, iar Amin îi smulsese soției sale promisiunea că va păstra secretul. „E o fărădelege cumplită. N-ar putea înțelege.” Nimeni nu văzuse fotografiile făcute la ieşirea de la slujbă. Fotograful o rugase pe Mathilde să coboare două trepte ca să fie la aceeaşi înălțime cu soțul ei. „Altfel, a explicat el, ar fi uşor caraghios.” Când a fost vorba de organizarea petrecerii, Georges a ascultat de toate capriciile fiicei sale, căreia îi mai strecura uneori nişte bancnote în palmă, fără ştirea lui Irène, pe care toate cheltuielile inutile o contrariau. Înțelegea că oamenii simt nevoia să se bucure, să arate bine, aşa că nu condamna frivolitatea fetei.

Amin n-a văzut niciodată oameni mai beți ca în seara aceea. Georges nu mergea, se bălăbănea, se agăța de umerii femeilor, dansa ca să-şi ascundă amețeala. Spre miezul nopții, s-a năpustit peste ginerele lui şi l-a luat pe după gât, aşa cum faci cu un puşti scandalagiu. Georges nu era conştient de forța lui şi Amin s-a gândit că ar fi putut să-l ucidă, să-i rupă gâtul dintr-un exces de afecțiune. L-a tras pe Amin după el spre fundul sălii supraîncălzite, acolo unde dansau câteva cupluri pe sub ghirlande de lampioane. S-au aşezat cu coatele pe tejgheaua din lemn, iar Georges a comandat două beri, fără să-l ia în seamă pe Amin, care refuza dând din mâini. Se simțea foarte beat şi se văzuse nevoit să se-ascundă în spatele hambarului, cu câteva minute mai devreme, ca să vomite. Georges l-a silit să bea, ca să-i măsoare rezistența şi să-l facă să vorbească. L-a silit să bea, pentru că era singurul mod în care ştia să lege o prietenie, să stabilească o relație de încredere. Precum copiii care îşi crestează încheietura mâinii şi-şi pecetluiesc înfrățirea prin stropi de sânge, Georges a vrut să-şi înece afecțiunea pentru ginerele său în mulți litri de bere. Lui Amin îi era greață şi râgâia fără încetare. A căutat-o pe Mathilde din priviri, dar mireasa părea să fi dispărut.

Georges l-a apucat de umeri şi l-a atras în discuţii de pahar. Cu puternicul lui accent alsacian, i-a luat pe cei prezenţi drept martori:

— Dumnezeu ştie prea bine că n-am nimic împotriva africanilor, nici împotriva credincioşilor din stirpea ta. De altfel, ca să-ţi fie clar, nu ştiu nimic despre Africa.

Năuciţi de băutură, bărbaţii din jur au rânjit, iar buzele le atârnau jilave. Numele acelui continent continua să le răsune în cap, amintind de femei cu sânii goi, de bărbaţi cu coapsele acoperite cu o bucată de pânză, de ferme împrejmuite de vegetaţie tropicală care se întind cât vezi cu ochii. Auzeau „Africa" şi îşi închipuiau un loc unde, dacă ar fi supravieţuit miasmelor şi epidemiilor, puteau deveni stăpânii lumii. „Africa" – şi, dintr-odată, se ivea un talmeş-balmeş de imagini care vorbea mai mult despre propriile lor fantasme decât despre continentul însuşi.

— Nu ştiu cum vă purtaţi cu femeile pe la voi pe-acolo, dar puştoaica, a spus Georges, e dificilă, pricepi?

I-a dat un cot bătrânului pleoştit de lângă el, de parcă l-ar fi pus să-i adeverească lui Amin că Mathilde e căpoasă. Bărbatul şi-a întors ochii sticloşi spre Amin, fără să zică nimic.

— Am fost prea îngăduitor cu ea, a continuat Georges, căruia părea că i s-a umflat limba şi că îi vine greu să articuleze. Puştoaica îşi pierduse mama, ce-ai fi vrut? M-am înduioşat. Am lăsat-o să se zbenguie pe malurile Rinului, mi-a fost adusă de ciuf pentru că furase cireşe sau pentru că se scăldase în pielea goală.

Georges n-a observat că Amin roşise şi că îşi pierduse răbdarea.

— Vezi tu, n-am îndrăznit niciodată s-o bumbăcesc. Degeaba mă certa Irène, nu mă simţeam în stare. Dar tu, tu nu trebuie să te laşi. Mathilde trebuie să priceapă cine e şeful. Da, flăcău?

Georges a continuat să dea din gură şi până la urmă a uitat că vorbea cu ginerele lui. Între ei se legase o tovărăşie sănătoasă şi virilă, aşa că s-a simţit îndrituit să vorbească despre sânii şi fundurile femeilor care-l consolaseră pentru toate dezamăgirile. A bătut cu pumnul în masă şi, cu aer poznaş, a propus o raită la bordel. Cei din preajmă au izbucnit în râs, aşa că şi-a amintit că era noaptea nunţii lui Amin şi că, în seara aceea, era vorba despre fundul propriei sale fiice.

Georges era crai şi beţiv, lipsit de Dumnezeu şi sforar fără pereche. Dar lui Amin îi plăcea de el. În primele seri după ce tânărul soldat fusese cantonat în sat, uriaşul Georges putea fi văzut stând retras într-un fotoliu din salon şi trăgând din pipă. Urmărea, în tăcere, povestea de dragoste care se năştea între fiica lui şi african, fiica lui pe care o învăţase, când era mică, să se ferească de toate scornelile din cărţile de poveşti. „Nu-i adevărat că negrii îi mănâncă pe copiii care nu sunt cuminţi.”

*

În zilele următoare, Mathilde a fost tare abătută. Niciodată Aïcha n-o văzuse într-un asemenea hal. Izbucnea în plâns când stăteau la masă sau tuna şi fulgera împotriva lui Irène, care nu-i spusese nimic despre starea de sănătate a tatălui lor.

— Era bolnav de câteva luni bune. Dacă m-ar fi anunţat din vreme, m-aş fi putut ocupa de el, mi-aş fi putut lua rămas-bun.

Mouilala a venit să-i prezinte condoleanţe.

— Acum e liber. Iar noi, câtă vreme suntem în viaţă, trebuie să mergem mai departe.

După câteva zile, Amin şi-a pierdut răbdarea şi i-a reproşat că neglijează ferma şi pe copii.

— Aici nu stai încremenit de durere cu zilele. Îţi iei adio de la morţi şi-ţi duci viaţa mai departe.

Într-o dimineață, pe când Aïcha îşi bea laptele cald şi îndulcit, Mathilde a anunțat:

— Dacă nu plec, înnebunesc. Trebuie să mă duc la mormântul tatălui meu, iar când am să mă întorc totul va fi mai bine.

Cu câteva zile înainte de plecarea soției, plecare pe care o încuviințase şi pentru care dăduse banii cuveniți, Amin i-a vorbit despre o problemă care nu-i dădea pace:

— Chestia asta mi-a venit din nou în minte când s-a prăpădit Georges. Căsătoria noastră la biserică nu are nicio valoare legală aici. Țara îşi va cuceri curând independența şi n-aş vrea, dacă se va întâmpla să mor, să te trezeşti fără niciun drept asupra copiilor sau a fermei. Când te întorci, trebuie să rezolvăm treaba asta.

Două săptămâni mai târziu, la mijlocul lunii septembrie a anului 1954, Amin s-a trezit binedispus şi i-a propus lui Aïcha să vină cu el, să dea o raită împreună pe moşie. I-a spus:

— Pentru țărani, ziua de duminică nu există.

La început a fost surprins de tăria fiicei sale, de felul în care alerga înaintea lui, de felul în care îl depăşea ca să ajungă prima şi apoi să dispară pe potecile cu migdali. Părea că ştie fiecare copac în parte, picioruşele ei ocoleau cu o sprinteneală uimitoare tufele de urzici şi băltoacele de noroi, pe care o ploaie salvatoare le născuse peste noapte. Uneori se întorcea, sătulă parcă să-l aştepte, şi-l privea fix, cu ochii măriți de uimire. Preț de o clipă, i-a trecut prin minte o idee trăsnită, dar s-a răzgândit. „O femeie, şi-a spus el, nu poate conduce o moşie ca asta.” Nutrea alte ambiții în ceea ce o privea, voia să facă din ea o orăşeancă, o femeie civilizată, poate chiar doctoriță sau avocată. Au străbătut un câmp, iar la vederea copilei, țăranii au dat câteva strigăte puternice. Au început să fluture din mâini, le era teamă ca roțile de

treierat ale combinei să nu o înghită pe micuță, se mai întâmplase, şi nu voiau să-şi asume un asemenea risc cu fata patronului. Taică-său s-a dus printre lucrători şi au purtat împreună o discuție care lui Aïcha i s-a părut interminabilă. S-a întins pe pământul reavăn şi a văzut, pe cerul greu de nori, un stol ciudat de păsări. S-a întrebat dacă nu cumva erau nişte vestitori, dacă nu cumva veneau din Alsacia s-o anunțe că se întoarce mămica ei.

Achour, care lucra dintotdeauna împreună cu tatăl ei, a sosit pe un cal sur, cu coada plină de noroi. Amin i-a făcut un semn fiicei sale.

— Vino încoa'!

Au oprit motorul secerătoarei şi Aïcha, cu pas şovăielnic, s-a alăturat grupului de bărbați. Amin se suise pe cal şi zâmbea.

— Vino!

Aïcha, cu vocea ei subțirică, a refuzat, pretextând că vrea să alerge, că o să rămână prin preajmă, dar Amin n-a luat-o în seamă. Credea că vrea să se joace, aşa cum se juca şi el când era mic; jocuri violente, de-a războiul, de-a vânătoarea, jocuri în care toți spuneau una şi gândeau alta. A dat pinteni calului, care s-a avântat cu nările fremătând; s-a aşezat cu pieptul pe spatele animalului, cu obrazul lipit de gâtul lui. A început să se învârtă, în goana mare, în jurul fetei, ridicând praful, acoperind lumina soarelui. Făcea pe sultanul, pe şeful de trib, pe cruciatul şi, curând, victorios, avea s-a răpească pe copilă, care nu atârna mai mult decât o capră. Cu mână sigură, a înşfăcat-o pe Aïcha şi a ridicat-o aşa cum ridica Mathilde pisicile, de pielea cefei. A aşezat-o în fața lui pe şa, a dat un chiot de cowboy sau de indian, un chiot care i s-a părut nostim, dar care a făcut-o pe Aïcha să tremure. A început să plângă şi trupşorul ei firav a fost zguduit de hohote. Amin a trebui s-o strângă cu putere la piept. Şi-a trecut mâna peste creştetul ei şi i-a spus:

— Să nu-ți fie frică. Linişteşte-te!

Dar copila s-a agățat cu disperare de coama calului, a privit în jos şi a fost cuprinsă de amețeală. Amin a simțit atunci, pe şold, curgând un lichid cald. A ridicat brutal trupul fetei care nu se oprea din urlat şi a văzut că avea turul pantalonilor ud.

— Nu se poate! a țipat el, în timp ce o ținea pe Aïcha cu vârfurile degetelor, de parcă îl scârbea, de parcă era deopotrivă stânjenit de mirosul şi de laşitatea pe care le răspândea propria lui fiică. A oprit animalul trăgând de zăbală şi a descălecat. Stând față în față, tatăl şi fiica au rămas cu privirile în pământ. Calul a răscolit țărâna cu copita şi Aïcha, îngrozită, s-a lipit strâns de piciorului tatălui ei.

— Nu mai fi aşa de sperioasă!

A apucat-o de braț şi a privit cum se scurgea urina de pe şaua calului.

În timp ce mergeau spre casă, la distanță mare unul de celălalt, Amin s-a gândit că Aïcha nu-şi avea locul aici şi că el nu ştia cum să se poarte cu ea. De când plecase Mathilde în Europa, încercase să-i dăruiască mai mult timp, să fie un tată iubitor şi destoinic. Era însă stângaci, nervos, femeiuşca asta de numai şapte ani îl punea în încurcătură. Fiica lui avea nevoie de o prezență feminină, de cineva care s-o înțeleagă, nu doar de duioşia lui Tamo, care era şi proastă, şi împuțită. O surprinsese pe slujnică cu ceainicul deasupra gurii, bând direct din ciocul lui, şi-i venise s-o ia la palme. Trebuia s-o ferească pe fiica lui de toate influențele astea nefaste, şi, în plus, nu mai făcea față, singur, tuturor drumurilor dus-întors între fermă şi şcoală.

În seara aceea, a intrat în camera lui Aïcha şi s-a aşezat pe pătuț ca s-o privească stând la birou.

— Ce desenezi acolo? a întrebat, fără să se clintească de pe marginea patului.

Aïcha n-a ridicat privirea spre el, doar a spus:

— Desenez pentru mama.

Amin i-a zâmbit şi, în mai multe rânduri, a încercat să-i vorbească, dar în cele din urmă a renunţat. S-a ridicat şi a deschis sertarele comodei în care Mathilde rânduia hainele. A scos una dintre perechile de pantaloni de lână tricotate de soţia lui şi i s-a părut îngrozitor de mică. A pus-o într-un maldăr alături de alte veşminte, pe care le-a îndesat într-o geantă maronie.

— O să dormi câteva zile la bunica ta, la Berrima. Cred că o să fie mai bine pentru tine şi o să ajungi mai lesne la şcoală. Aïcha a împăturit desenul, încet, şi-a luat păpuşa care zăcea pe pat. Şi-a urmat tatăl pe culoar şi s-a dus să-şi sărute pe frunte fratele, adormit cu capul pe burta lui Tamo.

Erau pentru prima oară singuri în plină noapte, şi această izolare în doi îi stingherea. În maşină, Amin întorcea uneori capul spre fiica lui şi-i zâmbea, vrând parcă să-i spună „O să fie bine”, „Nu fi îngrijorată”. Aïcha îi răspundea cu un surâs, apoi, încurajată de liniştea nopţii, l-a rugat:

— Povesteşte-mi despre război. A spus asta pe un ton ferm, de adult, mai grav ca de obicei. Amin a fost surprins. Cu ochii ţintă la drum, a întrebat:

— Ai mai văzut până acum cicatricea asta? Şi-a pus degetul îndărătul urechii drepte şi l-a coborât încet spre umăr. Era prea întuneric ca să poată vedea conturul cafeniu al rănii, dar Aïcha ştia cu ochii închişi desenul acela ciudat de pe pielea tatălui ei. A dat din cap, încântată la culme de ideea că misterul va fi în sfârşit desluşit.

— În timpul războiului, chiar înainte s-o întâlnesc pe mama ta (Aïcha a rânjit), am stat câteva luni într-un lagăr, unde ne duseseră nemţii după ce ne-au luat prizonieri. Erau mulţi soldaţi ca mine, marocani din armata colonială.

Pentru nişte deţinuţi, eram trataţi destul de bine. Mâncarea nu era bună, nici îmbelşugată, aşa că am slăbit mult. Dar nu ne băteau şi nu ne sileau să muncim. De fapt, cel mai rău lucru din perioada aceea era plictiseala. Într-o zi, un ofiţer neamţ i-a strâns laolaltă pe prizonieri. A întrebat dacă există vreun frizer printre noi şi, fără să chibzuiesc, nici azi nu ştiu de ce, am străbătut iute mulţimea, m-am proţăpit în faţa ofiţerului şi-am spus: „Eu, domnule, am fost frizer la mine în sat”. Ceilalţi, care mă ştiau, au izbucnit în râs. „Te-ai băgat singur în bucluc”, mi-au zis. Dar ofiţerul m-a crezut şi a instalat în mijlocul taberei o măsuţă şi un scaun. Mi-au dat o maşină de tuns veche, o pereche de foarfeci şi o pomadă pentru uns părul după care nemţii erau înnebuniţi.

Amin şi-a trecut mâna peste creştet încercând să imite gestul ofiţerilor germani.

— Primul meu client s-a aşezat şi, în clipa aceea, micuţa mea, au început necazurile. Habar n-aveam cum se foloseşte maşina de tuns şi, când i-am lipit-o neamţului de ceafă, parcă a luat-o razna. Îi apăruse o gaură mare în păr. Năduşeam tot şi mi-am zis că ar fi fost mai potrivit să-l tund scurt peste tot, dar blestemata aia de maşină nu mă asculta. După o vreme, omul a început să se agite, îşi trecea mâna peste ţeastă şi părea furios. Vorbea nemţeşte, iar eu nu pricepeam o boabă din ce zicea. Până la urmă mi-a făcut vânt cu violenţă şi a înşfăcat o oglinjoară care era pe masă. Când a văzut cum arăta a început să urle şi, cu toate că nu înţelegeam limba, am ştiut că mă făcea albie de porci. L-a chemat pe omul care mă angajase, iar acesta mi-a cerut explicaţii. Ştii ce i-am răspuns? Am ridicat braţele spre cer, am zâmbit şi am zis: „Tunsoare Afrika, domnule!”

Amin a început să râdă, a plesnit volanul ca să-şi arate voioşia, dar Aïcha n-a râs. Nu pricepuse sfârşitul poveştii.

— Bun, şi cicatricea?

Amin s-a gândit că nu-i putea spune adevărul. Că vorbea cu o fetiță, nu cu un coleg de dormitor. Cum să-i povestească evadarea, contactul gâtului cu sârma ghimpată, carnea agățată în ele, sfâşierea ei pe care însă nu o simțise, pentru că frica îi era mai mare decât durerea fizică? S-a gândit că povestea trebuia păstrată pentru mai târziu.

— Ei, asta e! a spus el simplu, cu o voce blândă, pe care Aïcha nu i-o ştia.

Se zăreau deja luminile oraşului şi-acum putea să vadă fața tatălui ei şi semnul de pe gât.

— Când am fugit din lagăr, am mers multă vreme prin Pădurea Neagră. Era frig şi n-am întâlnit țipenie de om. Într-o noapte, când dormeam, am auzit un zgomot, ca un răget, un urlet de fiară. Când am deschis ochii, aveam în față un tigru bengalez. A sărit pe mine şi mi-a sfâşiat gâtul cu ghearele lui ascuțite.

Aïcha a scos un mic țipăt de încântare.

— Din fericire, păstrasem cu mine puşca şi i-am venit de hac.

Aïcha a surâs şi a simțit nevoia să-i pipăie crestătura care cobora de la baza părului până la claviculă. Aproape că uitase care era motivul acestei călătorii nocturne şi a fost uimită când tatăl ei a parcat, la câțiva metri de casa lui Mouilala. Cu o mână, Amin căra geanta maronie şi cu cealaltă o ținea pe Aïcha de încheietura mâinii. Ajunsă în casă, fata a început să țipe şi l-a implorat pe tatăl ei să n-o lase acolo. Femeile l-au împins pe Amin afară şi au început s-o giugiulească pe fetiță. Apoi Mouilala s-a săturat de spectacolul Aïchei, care se tăvălea pe jos, arunca pernele şi dădea deoparte cu o furie răutăcioasă farfuria cu prăjituri care-i fusese întinsă.

— Mica franțuzoaică e colerică, a concluzionat bătrâna.

Au instalat-o într-o cameră lipită de cea a lui Selma şi, pentru că era prima noapte, Yasmine a acceptat să se culce

acolo pe jos, la picioarele patului. În ciuda prezenței slujitoarei, a cărei respirație ar fi trebuit s-o liniştească, Aïcha a reuşit cu greu să adoarmă. I se părea că această casă era precum aceea a porcuşorului care se încăpățâna să-şi construiască un adăpost de paie, pe care lupul a reuşit să-l zboare dintr-o suflare.

A doua zi, în clasă, în timp ce sora Marie-Solange scria nişte cifre pe tablă, Aïcha s-a gândit: „Unde-o fi mama şi când o să se-ntoarcă?". Se întreba dacă nu cumva o păcăliseră, dacă nu cumva călătoria aia era una fără întoarcere, precum cea în care plecase soțul văduvei Mercier. Monette, colega ei de bancă, i-a spus ceva la ureche şi învățătoarea a ciocănit cu un băț în marginea biroului. Monette era o fată vioaie şi vorbăreață, a cărei înălțime le impresiona pe toate elevele. Nutrea pentru Aïcha o afecțiune pe care aceasta din urmă nu şi-o explica. Lui Monette nu-i tăcea gura în băncile de la capelă şi în curte, în recreații, la refectoriu şi chiar când colegele erau scoase la tablă. Îi enerva pe adulți, iar într-o zi maica superioară a strigat „Fir-ar să fie!", după care obrajii ei ridați s-au îmbujorat de ruşine. Aïcha n-ar fi putut spune ce anume era adevărat şi ce era fals în vorbele lui Monette. Avea oare Monette, într-adevăr, o soră actriță în Franța? Călătorise cu adevărat în America, văzuse zebre la grădina zoologică din Paris, îşi sărutase pe gură pe unul dintre verişori? Să fi fost adevărat că tatăl ei, Émile Barte, era aviator? Monette îl descria cu atâtea detalii şi cu asemenea înflăcărare, încât Aïcha a ajuns să creadă în acest adevărat fenomen al aeroclubului din Meknès. Monette i-a explicat diferența dintre T-33, Piper Cub şi Vampire, a prezentat în amănunt cele mai periculoase procedee pe care le stăpânea tatăl ei. Îi spunea: „Într-o zi, o să te duc acolo". Promisiunea ei a devenit o adevărată obsesie pentru Aïcha. Şi-a imaginat că tatăl prietenei sale s-ar putea duce s-o caute pe Mathilde cu unul

dintre avioane: dacă l-ar fi rugat frumos, dacă l-ar fi implorat, ar fi acceptat neîndoios să-i facă acest mărunt serviciu.

Monette desena pe paginile cărții ei de rugăciuni. Le punea mustăți negre şi stufoase personajelor din imaginile sfinte. O făcea să râdă pe Aïcha, căreia, în primele lor luni de prietenie, nu-i venea să creadă că există persoane cărora să le pese atât de puțin de autoritate. Aïcha urmărea şotiile prietenei sale cu gura căscată, cu sprâncenele arcuite, plină de admirație. Surorile au rugat-o în mai multe rânduri să-şi pârască prietena. S-a dovedit însă mereu loială şi n-a cedat niciodată. Într-o zi, Monette a luat-o cu ea la toaleta pensionului. Era atât de frig, încât majoritatea fetelor se abțineau cu orele, ca să nu trebuiască să se dezbrace şi să clănțăne din dinți, ghemuite deasupra găurii de closet. Monette s-a uitat roată în jur.

— Fii cu ochii pe uşă, i-a poruncit lui Aïchei, a cărei inimă stătea să explodeze.

Îi spunea „Grăbeşte-te”, „Nu mai termini odată?”, „Ce tot faci acolo, o s-o-ncurcăm!” Lungana de Monette a scos de sub bluză o sticlă. Şi-a ridicat fusta de lână şi a ținut-o aşa, prinzând tivul cu dinții. Şi-a dat chiloții jos şi Aïcha a văzut, îngrozită, sexul neted, fără peri, al prietenei sale. Monette a lipit sticluța de el şi a făcut pipi înăuntru. Lichidul cald s-a prelins prin gâtul sticlei. Aïcha a început să tremure, de frică şi excitație. Apoi a simțit că o lasă picioarele. Ar fi vrut să se dea câțiva paşi în spate, ca să-şi pregătească fuga, fiindcă îşi închipuia că era posibil să fi căzut într-o capcană şi că Monette avea s-o silească să-i bea urina. Fusese, de bună seamă, prea naivă, Monette avea să le asmută pe celelalte fete din clasă, aveau să se năpustească asupra ei, aveau să-i vâre sticla pe gât şi să-i strige: „Bea! Bea!” Monette şi-a ridicat însă chiloții, şi-a netezit fusta şi a apucat, cu o mână jilavă, mâna Aïchei.

— Vino după mine! i-a spus, şi au început să alerge pe aleea cu pietriş, spre capelă.

Aïcha a primit sarcina să stea de pază în faţa uşii, dar în fiecare minut, se uita înăuntru să vadă ce face Monette. Şi-aşa a zărit-o pe prietena ei cum toarnă conţinutul sticlei în agheasmatar. Începând din ziua aceea, fără să vrea, Aïcha era cuprinsă de un frison de fiecare dată când vedea nişte degete, tinere sau bătrâne, cufundându-se în vasul cu apă sfinţită.

— Cât înseamnă o lună? a întrebat-o Aïcha pe Mouilala, care a strâns-o la pieptul ei costeliv.

— Mama o să se întoarcă, i-a promis bătrâna. Lui Aïcha nu-i plăcea cum miroase bunica, nu-i plăceau nici şuviţele lungi şi portocalii care-i ieşeau de sub basma sau henna cu care se dădea pe tălpi. Şi mai erau şi mâinile, atât de bătătorite, de aspre, de la care nu te puteai aştepta la dezmierdări. Mâinile acelea ale căror unghii se tociseră din pricina spălatului, a căror piele era plină de semne, căpătate în urma luptelor din gospodărie. Aici semnul unei arsuri, colo o crestătură rămasă dintr-o zi de sărbătoare când se rănise în cămară. Deşi era scârbită, Aïcha se ducea să se adăpostească în camera bătrânei când o cuprindea teama. Mouilala râdea de firea nepoatei şi-i punea agitaţia pe seama originii europene. Când se ridicau zeci de voci în moscheile oraşului, Aïcha începea să tremure. După chemarea la rugăciune, muezinii suflau în nişte trompete uriaşe, al căror sunet grav o înfricoşa pe copilă. Într-o carte pe care i-o arătase o călugăriţă la şcoală, arhanghelul Mihail ţinea în mână un instrument ferecat în aur. Trezea morţii pentru Judecata de apoi.

Într-o seară, în timp ce-şi făcea temele împreună cu Selma, Aïcha a auzit trântindu-se nişte uşi şi pe Omar dând un strigăt. Fetele şi-au lăsat caietele şi s-au aplecat peste

balustradă ca să vadă curtea interioară. Mouilala stătea în picioare la poalele bananierului şi, în surdină, dar cu o asprime pe care Aïcha nu i-o cunoştea, îşi amenința fiul cu represalii. S-a apropiat de uşa din față, iar fiul ei a implorat-o.

— Nu pot să îi dau afară acum! E vorba de viitorul țării, *ya moui*[22].

A sărutat umărul mamei sale, i-a luat mâna în ciuda împotrivirii sale şi i-a mulțumit.

Bătrâna a urcat scările amărâtă, ocărând cum îi venea la gură. Fiii ei o omorau cu zile! Cu ce-i greşise lui Allah, ce crime săvârşise ca să aibă parte de asemenea odrasle sub acoperişul ei? Jalil era posedat de demoni, iar Omar îi pricinuise mereu o grămadă de necazuri. Înainte de război, fusese elev la un liceu din oraşul nou, unde Kadour reuşise să-l înscrie mulțumită intervenției unui prieten european. Cum tatăl lui murise, iar fratele său se afla pe câmpul de luptă, Omar nu a mai avut de dat nimănui socoteală. În mai multe rânduri s-a întors la Berrima cu fața însângerată şi buzele tumefiate. Îi plăcea să se încaiere şi ținea un jungher ascuns în buzunar. Un fiu fără tată e un pericol public, îşi spunea atunci Mouilala. Preț de mai multe săptămâni, îi ascunsese mamei sale că fusese dat afară de la liceu, dar aceasta a aflat până la urmă că Omar sosise în clasă cu un ziar la subraț, urlând cu aer triumfal:

— Parisul a căzut în mâinile nemților! E tare de tot, Hitler ăsta!

În vremea aceea, Mouilala jurase că o să-i povestească totul lui Amin, când avea să se întoarcă de la război.

Omar era la fel de arătos ca fratele lui mai mare, dar avea trăsături mai ciudate, o mutră colțuroasă, pometi înalți,

---

[22] „Mamă.”

buze subțiri şi păr stufos, negru. Şi, mai cu seamă, era mult mai înalt şi-şi lua un aer atât de grav, de hain, că părea adesea mai bătrân decât era. De când împlinise doisprezece ani, purta ochelari, ale căror lentile, deşi foarte groase, nu-l ajutau prea mult, şi privirea aceea mioapă îți dădea impresia că e rătăcit, că avea să întindă brațele, cerând ajutor. Pe Aïcha o înspăimânta această înfrigurare. Parcă avea de-a face cu un animal lihnit de foame sau care tocmai fusese bătut.

Deşi n-ar fi recunoscut niciodată lucrul ăsta, Omar a considerat că, în vremea războiului, absența fratelui său mai mare a fost o binecuvântare. Visase adesea trupul mutilat al lui Amin, sfâşiat de un obuz, putrezind pe fundul unei tranşee. Gazele, gropile pline de noroi şi de şobolani. Nu ştia că bătăliile nu se mai purtau aşa. Amin supraviețuise. Mai rău, se întorsese erou de război, cu pieptul încărcat de medalii, cu tolba doldora de poveşti fantastice. În 1940, când Amin fusese luat prizonier, a trebuit să se prefacă răvăşit, lovit de disperare. În 1943, când s-a întors, Omar a jucat comedia bucuriei şi apoi, atunci când fratele său mai mare a hotărât să se întoarcă pe front ca voluntar, pe cea a admirației. De câte ori nu s-a văzut silit să îndure povestea isprăvilor lui eroice, evadarea din lagăr, goana pe câmpurile înghețate unde un biet țăran l-a dat drept slujbaş al său? De câte ori n-a trebuit să pară că râde din tot sufletul atunci când Amin îşi reconstituia călătoria într-un vagon de cărbuni şi întâlnirea, la Paris, cu o cocotă care îi dăduse adăpost. Atunci, fratele lui se dădea în spectacol. Omar zâmbea. Îl bătea pe umăr, spunând: „Asta înseamnă să fii un Belhaj, un Belhaj adevărat!” Dar murea de ciudă când le vedea pe fete cum îşi ling buzele, cum chicotesc, cum dau semne că s-ar lăsa călărite de un erou de război.

Omar îşi ura fratele tot atât de tare pe cât ura Franța. Războiul fusese răzbunarea lui, momentul lui de grație. Îşi legase multe speranțe de acest conflict şi socotise că îl va depăşi, simțindu-se de două ori eliberat. O dată, pentru că fratele lui va fi mort, şi apoi, pentru că Franța va ieşi înfrântă. În 1940, după capitulare, Omar şi-a arătat cu voluptate disprețul față de toți cei care manifestau cel mai mic semn de slugărnicie în fața francezilor. Îi plăcea să-i înghiontească, să-i îngrămădească pe la cozile din magazine, să scuipe pe pantofii doamnelor. În oraşul european, îi insulta pe rândaşi, pe paznici, pe grădinari, pe toți cei care întindeau, cu fruntea plecată, certificatele de muncă polițiştilor, care apoi se răsteau la ei: „Când termini munca, valea! Ai băgat la cap?" Îi asmuțea pe oameni la revoltă, arăta acuzator cu degetul spre pancartele de la parterul imobilelor care interziceau indigenilor să ia liftul sau să folosească toaletele.

Omar afurisea oraşul acela, societatea aceea putredă şi conformistă, îi ura pe colonişti şi pe soldați, pe agricultori şi pe liceeni, care erau convinşi cu toții că trăiesc în paradis. Pentru Omar, setea de viață se conjuga cu nevoia de a distruge: desființarea minciunii, suprimarea imaginilor, nimicirea limbajului şi a sufletelor murdare, astfel încât să se nască o nouă ordine, al cărei stăpân, între alții, putea fi chiar el. În 1942, în „anul foametei", Omar a fost nevoit să facă față lipsurilor şi raționalizărilor. Tuna şi fulgera pentru că, în timp ce Amin era prizonier, el se vedea constrâns să ducă o luptă atât de banală. Ştia că francezii aveau dreptul la de două ori mai multe produse decât marocanii. Auzise că indigenilor nu li se distribuia ciocolată sub pretext că aceasta nu făcea parte din obiceiurile lor alimentare. Şi-a făcut câteva relații printre cei care vindeau pe piața neagră şi le-a propus să le plaseze marfa. Mouilala nu întreba de unde provin puii pe care Omar îi zvârlea pe butucul din

bucătărie, nici de unde aducea zahărul şi cafeaua. Scutura din cap, luându-şi uneori o mutră supărată, care-l scotea pe fiul ei din minți. Îl seca la inimă atâta lipsă de recunoştință. Nu i se părea îndeajuns? N-ar fi putut să-i mulțumească, să se simtă măcar un pic îndatorată pentru că-i hrăneşte sora, pe fanaticul de frate-său şi pe sclava aia mereu nesătulă? Nu, maică-sa n-avea vorbe bune decât pentru Amin şi pentru idioata aia de Selma. Orice ar fi făcut pentru țară, pentru familia lui, Omar se simțea neînțeles.

La sfârşitul războiului, avea numeroşi prieteni în organizațiile secrete care luptau împotriva cotropitorului francez. La început, şefii lui strâmbau din nas când era vorba să-i încredințeze diverse responsabilități. Nu se puteau bizui pe băiatul acela impulsiv, care n-avea răbdare să asculte discursurile despre egalitate sau despre emanciparea femeilor şi care îndemna, cu voce dogită, la luptă cu arma în mână. „Numaidecât! Acum!" Omar respingea nervos, cu dosul mâinii, cărțile şi ziarele pe care şefii lui îl sfătuiau să le citească. Odată, s-a înfuriat pe un spaniol cu o cicatrice pe față, care luptase împotriva lui Franco şi care afirma că e comunist. Bărbatul, care chema masele proletare să se mobilizeze, susținea independența tuturor popoarelor. Omar îl insultase, îl făcuse necredincios, îi luase în bășcălie pălăvrăgeala, şi predicase, iar şi iar, nevoia de acțiune în locul vorbelor.

Cusururile lui erau compensate de o neclintită loialitate şi de un curaj fizic care a sfârşit prin a-i convinge pe şefii grupării din care făcea parte. I se întâmpla tot mai des să dispară de-acasă câteva zile sau chiar o săptămână. Mouilala nu i-a mărturisit niciodată, dar în acele momente se topea de îngrijorare. Se ridica din pat de îndată ce auzea scârțâitul uşii de la intrare. Îşi vărsa năduful pe biata Yasmine, iar până la urmă ajungea să-i bocească în brațe,

în ciuda silei pe care i-o trezea pielea tuciurie a sclavei. Se rugase nopți întregi, închipuindu-şi că fiul ei înfundă puşcăria sau că a murit, din pricina unei încurcături cu o fată sau a unei poveşti politice. El se întorsese însă mereu acasă, cu gura şi mai plină de spume, şi mai îndârjit în ideile sale, cu privirile întunecate de ură.

În seara aceea, Omar a organizat o întrunire sub acoperişul mamei sale şi a pus-o să jure că nu-i va spune nimic lui Amin. La început, Mouilala a refuzat; nu voia să aibă neplăceri în casă, refuza să tăinuiască arme între zidurile pe care le ridicase Kadour Belhaj cu mâna lui. N-a vrut să audă nimic din discursurile naționaliste ale lui Omar, care a fost la un pas să scuipe pe jos şi să-i zică: „Când fiul tău se lupta pentru francezi, erai fericită". Dar s-a stăpânit şi a implorat-o, cu buzele țuguiate, sărutându-i mâinile zbârcite, în ciuda ruşinii pe care i-o provoca întreaga scenă.

— Nu pot să mă fac de râs. Suntem musulmani! Suntem naționalişti! Trăiască Sidna Mohammed Ben Yusef!

Mouilala nutrea pentru sultan o venerație considerabilă. Mohammed Ben Yusef era viu în sufletul ei, era cu atât mai prezent cu cât fusese exilat departe țară. Asemenea celorlalte femei, urca noaptea pe terasă şi încerca să desluşească trăsăturile sultanului pe fața Lunii. Nu-i plăcuse deloc că Mathilde a izbucnit în râs, la doamna Gascar, când a văzut-o plângând din pricina lui Sidna Mohammed. Văzuse limpede că nora ei n-o credea atunci când a povestit că, la sosirea lui pe insula aceea ciudată, insula aceea locuită de negri, elefanții şi celelalte fiare se prosternaseră în fața sultanului detronat şi a familiei sale. Mohammed, Dumnezeu să-l aibă în pază, săvârşise un miracol în avionul care-l aducea în locul acela blestemat. El şi familia lui au fost cât pe ce să se prăbuşească din cauza

unei pene de kerosen, dar sultanul îşi pusese batista pe carlingă şi avionul a ajuns fără pagube la destinaţie. Mouilala a cedat insistenţelor, de dragul sultanului şi al Profetului. A luat-o la fugă pe scări ca să nu-i întâlnească pe bărbaţii care-i intrau în casă. Omar s-a luat după ea şi, când a zărit-o pe Aïcha, şezând pe o treaptă, i-a dat un brânci puternic.

— Hai, dispari, mişcă, parcă eşti un sac de *smid*[23]. Pricepi arabă, *el nassrania*? Să nu te prind că tragi cu urechea, ai băgat la cap?

A ridicat braţul, i-a arătat palma şi Aïcha s-a gândit că era în stare s-o strivească de zid, ca pe muştele mari şi verzi pe care Selma le strivea între unghii. Aïcha şi-a luat tălpăşiţa şi a tras uşa camerei în urma ei, cu fruntea plină de năduşeală.

Pe 3 octombrie 1954, Mathilde a luat avionul către Le Bourget, apoi s-a îmbarcat în altul cu destinaţia Mulhouse. Călătoria i s-a părut interminabilă, într-atât era de nerăbdătoare să-şi verse furia asupra lui Irène şi să pună lucrurile la punct. Cum de îndrăznise sora ei să n-o înştiinţeze de moartea tatălui lor? Îl luase ostatec pe Georges, îl păstrase pe tăticu' doar pentru ea şi-i acoperise fruntea cu pupături ipocrite. În avion, Mathilde a plâns gândindu-se că, poate, tatăl ei dorise s-o vadă şi că Irène, cu siguranţă, îi trântise vreo minciună. Îşi imagina cuvintele pe care avea să i le arunce în faţă, gesturile pe care avea să le facă atunci când o va întâlni. Retrăia una dintre scenele când, copilă fiind, făcea crize de nervi în faţa lui Irène şi când o auzea râzând.

---

[23] Griş.

— Tati, vino s-o vezi pe asta mică. Zici că intrat dracul în ea!

Când a aterizat la Mulhouse şi un vânt răcoros i-a mângâiat faţa, i-a trecut toată furia. Mathilde a privit în jur aşa cum, în vise, contempli peisajul care te înconjoară, temându-te că un gest nepotrivit, un cuvânt în plus ar putea să te smulgă din visare. După ce i-a întins vameşului paşaportul, i-a venit să-i spună că era de-a locului, că se întorsese acasă. I se părea atât de încântător accentul lui alsacian, că-i venea să-l sărute pe amândoi obrajii. Irène, slabă şi palidă, o aştepta îmbrăcată într-o ţinută de doliu elegantă. I-a făcut un semn uşor cu mâna, înmănuşată în negru, şi Mathilde s-a îndreptat spre ea. Sora ei îmbătrânise. Acum purta ochelari negri, mari, care-i dădeau un aer dur, masculin. Sub nara dreaptă, câţiva peri albi şi ţepoşi ţâşneau dintr-o aluniţă. A îmbrăţişat-o pe Mathilde cu o tandreţe pe care aceasta nu i-o cunoştea. Şi-a spus „uite că am ajuns orfane” – iar gândul a făcut-o să lăcrimeze.

În timpul drumului cu maşina până acasă, Mathilde a păstrat tăcerea. Emoţia întoarcerii era atât de puternică, încât nu voia s-o dea pe faţă, riscând să trezească ironii din partea lui Irène. Ţara pe care o lăsase în urmă se reclădise singură, cunoscuţii se descurcaseră şi fără ea. Ideea că absenţa ei nu împiedicase liliacul să înflorească şi nici piaţa să fie pavată îi făcea orgoliul să sufere. Irène a parcat pe aleea micuţă din faţa casei unde copilăriseră. Mathilde, oprită pe trotuar, a cercetat grădina unde se jucase în neştire şi apoi a ridicat capul să vadă fereastra biroului unde de atâtea ori zărise profilul impunător al tatălui ei. A avut o strângere de inimă şi a pălit, pentru că nu-şi explica dacă fusese copleşită de aerul atât de familiar al locului sau, dimpotrivă, de un stânjenitor sentiment de stranietate. De

parcă, sosind aici, nu schimbase doar locul, ci şi timpul, călătoria ei fiind, în primul rând, o întoarcere în trecut.

În primele zile a primit numeroase vizite. După-amiezele şi le petrecea bând ceai şi îndopându-se cu prăjituri, aşa că, după o săptămână, pusese la loc kilogramele pierdute în timpul bolii. Fostele ei colege de clasă târau câte un ţânc după ele, altele erau însărcinate, cele mai multe deveniseră soţii autoritare şi se plângeau de soţii lor care scăpau la sticlă şi la femei. Doamnele mâncau cireşe conservate în kirsch şi le dădeau şi copiilor, care rămâneau cu gura mozolită cu roşu şi aţipeau buimăciţi, până la urmă, pe canapeaua de la intrare. Joséphine, care fusese cea mai apropiată colegă a ei, şi care întrecea măsura când era vorba de schnaps, a povestit că-şi surprinsese bărbatul cu o femeie, într-o după-amiază când ea ar fi trebuit să se ducă să-şi viziteze părinţii.

— O făceau în propriul meu pat!

Prietenele veneau să vadă dacă viaţa îi rezervase Mathildei tot atâtea decepţii ca şi lor. Voiau să afle dacă trecuse şi ea prin experienţa deprimantă a unei vieţi prozaice, dacă văzuse ce înseamnă tăcerea silită, durerile facerii, sexul lipsit de tandreţe.

Într-o după-amiază a izbucnit o furtună şi femeile s-au strâns în preajma şemineului. Irène era cam sastisită de defilarea aceea necontenită şi de cochetăria de care dădea dovadă sora ei. Dar Mathilde părea atât de deznădăjduită, cum stătea îngenuncheată la mormântul tatălui lor, încât n-a îndrăznit s-o lipsească de distracţiile acelea nevinovate.

— Povesteşte-ne cum e viaţa în Africa! Norocoaso! Noi n-am ieşit o clipă de-aici!

— E bine, nu-i nici pe departe atât de exotică, s-a fandosit Mathilde. La început, desigur, ţi se pare că ai aterizat pe altă planetă, dar în scurtă vreme trebuie să te înhami la sarcinile cotidiene, care sunt pretutindeni la fel.

Ca să continue povestea, a fost nevoie să se lase rugată, şi i-a făcut plăcere să vadă aşteptarea din ochii acelor gospodine, care arătau mult mai în vârstă decât ea. A minţit în privinţa vieţii sale, a firii bărbatului ei, a turuit tot soiul de vorbe dezlânate, pe care le-a presărat cu chicoteli. A repetat fără răgaz că Amin era un bărbat modern, un agricultor de geniu care conducea cu mână de fier un domeniu imens. A vorbit despre „bolnavii" ei şi a descris dispensarul, unde făcea miracole, ascunzând auditoriului lipsa ei de cunoştinţe şi de mijloace.

A doua zi, Irène a chemat-o în biroul tatălui lor şi i-a întins un plic.

— Iată o parte din ceea ce ţi se cuvine.

Mathilde n-a îndrăznit să-l deschidă, dar i-a pipăit grosimea şi s-a bucurat în tăcere.

— Ştii, tata nu era un om de afaceri prea grijuliu. Când i-am deschis registrele contabile, am descoperit tot felul de aberaţii. Peste câteva zile o să mergem la notar, o să limpezească el totul şi ai să poţi pleca liniştită.

Mathilde se afla de aproape trei săptămâni în Alsacia şi Irène aducea din ce în ce mai des vorba despre plecarea ei. O întreba dacă şi-a rezervat bilet, dacă primise vreo scrisoare de la Amin şi dacă avea semne cum că ar fi îngrijorat. Însă Mathilde nu voia să audă nimic şi a reuşit să ţină departe de ea gândul că îşi construise o viaţă în altă parte şi că, acolo, o aşteptau nişte oameni.

A ieşit din birou cu plicul în mână şi i-a spus surorii ei că se duce în oraş.

— Am de făcut nişte cumpărături înainte de plecare. S-a năpustit pe strada cu magazine ca în braţele unui bărbat. Tremura de entuziasm şi a trebuit să tragă adânc, de două ori, aer în piept, înainte să pătrundă într-o prăvălie elegantă al cărei proprietar se numea Auguste. A probat două rochii. Una neagră şi alta liliachie, între care a şovăit îndelung. A

cumpărat-o pe cea liliachie, dar a ieşit din magazin întoarsă pe dos, pentru că fusese nevoită să aleagă, şi regretând de pe acum rochia cea neagră, care o arăta mai slabă. Pe drumul spre casă, îşi legăna geanta de cumpărături ca o fetiţă care se întoarce de la şcoală şi visează să-şi arunce caietele într-o şanţ. În vitrina celui mai dichisit pălărier din oraş, a zărit o pălărie de soare italienească de pai, cu boruri largi şi moi, încinsă cu un ruban roşu. Mathilde a urcat cele câteva trepte de la intrare şi un vânzător i-a deschis uşa. Era un bărbat în vârstă, simandicos. „Un pederast”, s-a gândit Mathilde, căreia interiorul magazinului i s-a părut trist şi dezamăgitor.

— Ce doreşte domnişoara?

În tăcere, a arătat cu vârful degetului spre pălăria de soare.

— Desigur.

Omul a lunecat uşor pe duşumea şi a desprins încet pălăria din vitrină. Mathilde a încercat-o şi, când s-a văzut în oglindă, a tresărit. Arăta ca o femeie, ca o femeie adevărată, ca o pariziană sofisticată, ca o burgheză. I-a venit în minte soră-sa, care spunea că îndărătul femeilor cochete pândeşte diavolul şi că nu e bine să te admiri în oglindă. Vânzătorul i-a făcut un compliment fără prea mare tragere de inimă, apoi a părut că nu mai are răbdare, fiindcă Mathilde îşi tot potrivea pălăria, înclinând-o când spre stânga, când spre dreapta. S-a uitat lung la eticheta pe care era scris preţul şi s-a rătăcit într-o cugetare complexă şi adâncă. Când a intrat un nou client, vânzătorul, enervat, a întins mâna spre pălărie, vrând s-o recupereze.

Clientul s-a apropiat de Mathilde şi i-a spus:

— Încântător.

Ea s-a îmbujorat, a scos pălăria şi a lăsat-o să-i lunece încetişor pe piept, cu un gest căruia nu-i cântărise senzualitatea fierbinte.

— Dumneavoastră, domnişoară, nu sunteţi de prin partea locului. Aş putea jura că sunteţi artistă. Am dreptate?

— Absolut, a răspuns ea. Lucrez la teatru. Am fost angajată pentru stagiunea asta.

A înaintat spre tejghea şi a scos din geantă plicul cu bancnote. În timp ce vânzătorul, cu o încetineală exagerată, împacheta pălăria, Mathilde îi răspundea tânărului la întrebări. Avea un pardesiu elegant şi o pălărie de fetru kaki, care-i acoperea puţin privirea. S-a adâncit în minciuni, în egală măsură ruşinată şi aţâţată. Vânzătorul a străbătut prăvălia şi, în faţa uşii cu geamuri, i-a întins Mathildei pachetul. Bărbatului în pardesiu, care-i propusese să se întâlnească din nou, i-a răspuns:

— Din păcate, sunt foarte prinsă cu repetiţiile. Să veniţi însă să mă vedeţi într-o seară pe scenă.

Ajunsă în faţa casei, s-a simţit ruşinată cu atâtea pachete. A străbătut salonul în grabă şi s-a închis în cameră, fericită şi îmbujorată. A făcut o baie şi a mutat gramofonul aflat în biroul tatălui ei lângă patul din camera sa. În seara aceea era invitată la o petrecere şi s-a gătit ascultând un vechi cântec nemţesc pe care Georges îl adora. Când a ajuns la recepţie, invitaţii i-au lăudat rochia liliachie, iar bărbaţii i-au privit mustăcind ciorapii lucioşi de mătase. A băut un vin spumant atât de aspru încât, după vreun ceas, nu mai avea salivă în gură şi s-a văzut nevoită să mai bea ca să poată continua să povestească. Toată lumea o întreba despre viaţa ei din Africa, despre Algeria, cu care confundau mereu Marocul.

— Prin urmare, vorbiţi araba? a întrebat-o un bărbat fermecător. A dat pe gât paharul cu vin roşu care-i fusese întins şi a rostit o frază în arabă, într-un ropot de aplauze.

S-a întors acasă singură şi s-a bucurat de mersul în tihnă pe stradă, fără însoţitor şi fără martori. Se cam clătina şi

fredona un cântecel deşucheat, care-i stârnea râsul. A urcat scările în vârful picioarelor şi s-a trântit în pat fără să-şi scoată nici rochia, nici ciorapii. Era fericită că e bătută şi că e singură, fericită că-şi poate născoci o biografie fără s-o contrazică cineva. S-a întors şi şi-a înfundat faţa în pernă, ca să-şi domolească greaţa care-o năpădise. A simţit cum se naşte în ea un hohot de plâns, un hohot care era chiar rodul acelei fericiri. Plângea că e atât de fericită fără ei. Cu ochii închişi, cu nasul în pernă, a lăsat să încolţească un gând tainic, un gând ruşinos care, de mai multe zile încoace, îşi făcuse sălaş în mintea ei. Un gând pe care, cu siguranţă, Irène îl ghicise şi care îi explica îngrijorările. În seara aceea, când asculta vântul jucându-se prin frunzele plopilor, Mathilde şi-a zis: „Rămân aici". Da, s-a gândit că ar putea să nu se mai întoarcă, că ar putea – chiar dacă îi era cu neputinţă să rostească acele cuvinte – să-şi părăsească odraslele. Atât de violentă era ideea, că i-a venit să urle şi a trebuit să muşte din aşternut. Dar ideea n-a dispărut. În schimb, scenariul i s-a conturat tot mai limpede în minte. Părea că e posibilă o nouă viaţă, aşa că a început să-i cântărească toate avantajele. Desigur, erau Aïcha şi Selim. Mai erau pielea lui Amin şi albastrul infinit al cerului din noua sa ţară. Dar timpul şi distanţa aveau să potolească durerea. Copiii, după ce aveau s-o urască, după ce aveau să sufere, aveau să reuşească, poate, s-o uite şi aveau să fie, ca şi ea, fericiţi, fiecare de câte o parte a oceanului. Poate va veni chiar o zi când vor avea impresia că nu s-au întâlnit niciodată, ca şi cum destinele lor ar fi fost mereu despărţite, străine unele de altele. Nu există dramă din care să nu poţi să-ţi revii, s-a gândit Mathilde, nici dezastru pe ruinele căruia să nu poţi construi din nou.

Desigur, aveau s-o judece. Îi vor arunca în faţă toate poveştile ei bine ticluite despre viaţa de-acolo. „Dacă eşti atât de fericită, de ce nu te întorci?" De altfel, simţea cum

sporeşte nerăbdarea printre vecini; venise vremea să se întoarcă la viaţa ei, cotidianul posac şi paşnic trebuia să-şi reintre în drepturi. Furioasă pe ea însăşi, pe soartă, pe întreaga lume, Mathilde şi-a zis că va pleca şi de-acolo, că se va duce la Strasbourg sau chiar la Paris, undeva unde nimeni să n-o cunoască. Ar putea să-şi reia studiile, să devină medic, ba chiar chirurg. A elaborat tot felul de scenarii imposibile, până o apucă ameţeala. Avea tot dreptul să se gândească la viaţa ei, să pună umărul la propria-i salvare. S-a aşezat în moţul patului, cherchelită, cu stomacul întors pe dos. Sângele îi zvâcnea în tâmple şi-o împiedica să gândească. Înnebunise? Se număra oare printre femeile pe care natura nu le înzestrase cu instinct? A închis ochii şi s-a lungit. Cufundarea în somn i-a fost însoţită de nişte imagini confuze. În noaptea aceea i s-au arătat în vis oraşul Meknès şi câmpurile care se întindeau în jurul fermei. A văzut vacile costelive, cu ochi trişti, pe spatele cărora păsări frumoase, albe, se aşezaseră ca să ciugulească paraziţi. Visul i s-a preschimbat într-un coşmar, străbătut de mugete sfâşietoare. Ţărani la fel de slabi ca dobitoacele lor loveau cu ciomegele în greabănul vacilor, care mestecau buruieni otrăvitoare. Stând pe vine, apucau un laţ de frânghie şi legau unul de altul picioarele din spate ale animalelor, ca să le împiedice să fugă.

A doua zi dimineaţă, s-a trezit cu rochia pe ea şi cu ciorapii căzuţi până la glezne. O durea atât de tare capul, că i-a fost greu să-şi ţină ochii deschişi în timpul micului dejun. Irène îşi bea ceaiul tacticoasă şi ronţăia o felie de pâine unsă cu dulceaţă, atentă să nu cumva să-şi păteze ziarul. Chiar de la plecarea surorii ei, Irène începuse să fie captivată de situaţia coloniilor. Când Mathilde a intrat în sufragerie, tocmai decupa un articol privitor la ciocnirile din

zonele rurale şi la tratativele duse de sultan cu rezidentul general. Mathilde a ridicat din umeri.

— Aşa o fi. Habar n-am.

Nu avea chef de conversaţie. Din când în când simţea arsuri de la fiere şi trebuia să inspire adânc ca să nu verse.

De când venise. nu se certase cu Irène. În primele zile trăise cu neliniştea că ar putea fi rostită o vorbă în plus, că totul s-ar putea nărui, că vrajba ar putea ieşi iar la suprafaţă. Între ea şi sora ei se născuse însă o nouă complicitate. În copilărie, lupta pentru un loc în inima părinţilor nu îngăduise o clipă de tandreţe. Acum erau singure pe lume şi, mai ales, singurele moştenitoare ale amintirilor despre cei morţi. Distanţa şi vârsta reduseseră lucrurile la esenţă şi măturaseră micile mizerii.

Mathilde s-a lungit pe canapeaua din salon şi a moţăit tot restul zilei. Irène a stat lângă ea, i-a acoperit picioarele dezgolite şi i-a dat afară pe vizitatorii prea insistenţi. Când s-a trezit, se făcuse noapte. În şemineu ardea focul şi Irène tricota. Mathilde s-a simţit tristă şi cu mintea tulbure. S-a gândit din nou la felul cum se purtase la petrecerea din ajun şi a găsit că fusese ridicolă. Probabil că Irène o considera încă o copiliţă. Mathilde s-a ridicat în capul oaselor şi şi-a răsucit picioarele către foc. A simţit nevoia să vorbească. Aici era căminul ei şi aici avea să-şi afle alinarea. În acest salon, unde nu se auzeau decât ţăcănitul andrelelor şi trosnetul jarului, a povestit despre felul de-a fi al soţului ei. Despre izbucnirile lui. N-a spus nimic prea lămurit, nimic care să poată trece drept minciună ori exagerare. A spus doar cât se cuvenea şi a simţit că Irène a înţeles. A vorbit despre izolarea de la fermă, despre spaima care o măcina în bezna nopţii, când tăcerea era sfâşiată doar de urletul şacalilor. S-a străduit să-i explice ce înseamnă să trăieşti în lumea aceea în care ea nu-şi avea locul, în lumea aceea guvernată de reguli nedrepte şi revoltătoare, în care bărbaţii

nu dau socoteală nimănui şi unde nu ţi-e îngăduit să lăcrimezi dacă ţi-au fost aruncate în faţă vorbe de ocară. A apucat-o plânsul când a evocat zilele care nu se mai terminau şi cumplita ei singurătate, dorul după casa ei de-aici şi după vremea copilăriei. Nu-şi putuse închipui ce înseamnă surghiunul. Mathilde şi-a adunat picioarele sub ea şi şi-a întors faţa către Irène, care privea fix spre flăcări. Nu se temea, pentru că era încredinţată că sinceritatea va rezolva totul. Nu-i era ruşine de obrajii ei scăldaţi în lacrimi, de vorbele ei dezlânate. Acum, nu mai avea chef să se prefacă, accepta să-şi arate adevăratul chip: cel al unei femei îmbătrânite de eşecuri şi dezamăgiri, al unei femei lipsite de mândrie. A tot povestit şi, la sfârşit, şi-a întors faţa către Irène, care a rămas nemişcată.

— Ai ales. Trebuie să-ţi asumi alegerea. Cum ştii, viaţa e grea pentru toată lumea.

Mathilde şi-a plecat fruntea. Ce nerozie, să jinduiască la o privire compătimitoare! Cât de ruşine îi era că sperase, fie şi pentru o clipă, că ar putea fi înţeleasă şi alinată! Mathilde n-a ştiut cum să reacţioneze la asemenea nepăsare. Ar fi preferat ca sora ei s-o ia peste picior, să se înfurie, să-i spună „Ţi-am zis eu!" I s-ar fi părut firesc ca Irène să-i găsească vinovaţi pe arabi, pe musulmani, pe cei care-i pricinuiseră toate necazurile. Atâta răceală, însă, a înmărmurit-o şi i-a luat graiul. A fost convinsă că Irène îşi pregătise replica de mult, că o întorsese pe toate părţile şi o rumegase, aşteptând cu nerăbdare un prilej ca să i-o arunce în faţă. I-ar fi fost îndeajuns un semn cât de mic ca să nu mai plece. Ca să renunţe la ideea nesăbuită de a rămâne o străină, de a trăi peste mări şi ţări, de a suferi în cea mai cumplită singurătate. Irène s-a ridicat fără să-i arunce o privire. N-avea să-i întindă mâna, Mathilde putea să se ducă la fund. Înainte să urce scările, Irène i-a atras atenţia:

— Acum, hai să mergem la culcare. Mâine avem întâlnire cu notarul.

*

Au plecat după micul dejun. Când s-a urcat în maşină, Irène avea câteva firimituri de pâine lipite de buze. Au ajuns mai devreme la biroul notarului, la primul etaj al unei clădiri luxoase. Le-a deschis o tânără, care le-a poftit apoi să ia loc într-un salon friguros. Au rămas cu paltoanele pe ele, fără să-şi vorbească. Deveniseră din nou două străine. Când s-a deschis uşa, au întors capul şi Mathilde nu şi-a putut stăpâni un strigăt. În faţa ei se afla bărbatul din magazin. Bărbatul care asistase la scena cu pălăria. I-a întins o mână jilavă şi i-a aruncat o privire rugătoare. Fără să observe ceva, Irène a înaintat câţiva paşi.

— Bună ziua, maestre.

Bărbatul le-a lăsat să treacă, şi le-a arătat două scaune în faţa biroului său din lemn masiv. Tânărul preluase biroul bătrânului notar pe care-l ştia Mathilde, care murise din pricina alcoolismului. Avea un zâmbet de şantajist aflat în faţa unei victime neajutorate.

— Aşadar, doamnă, cum vă merge în Maroc? a întrebat-o el.

— Foarte bine, mulţumesc.

— Sora dumneavoastră mi-a explicat că locuiţi în Meknès.

A încuviinţat dând din cap, ocolind privirea bărbatului care se apleca peste birou precum o pisică gata să se năpustească asupra prăzii. A răsfoit un dosar, a scos un document şi s-a întors din nou spre Mathilde:

— Ia spuneţi-mi, există teatre în oraşul unde locuiţi?

— Desigur, a răspuns ea cu voce de gheaţă. Dar eu şi soţul meu muncim din greu. Nu-mi stă mintea la distracţie.

VI

Mathilde s-a întors pe 2 noiembrie. În ziua aceea, Aïcha a avut voie să lipsească de la şcoală şi a aşteptat-o pe mama ei în drum, aşezată pe o lădiţă din lemn. Când a văzut sosind maşina tatălui ei, s-a ridicat şi şi-a fluturat braţele. Florile pe care le culesese în dimineaţa aceea se ofiliseră, aşa că a renunţat să le mai ofere. Amin a frânat la câţiva metri de poartă şi Mathilde a coborât. Purta un mantou nou, nişte încălţări elegante din piele maronie şi o pălărie de paie care nu se potrivea cu anotimpul. Aïcha a admirat-o, cu inima dând pe dinafară de atâta dragoste. Mama ei era un soldat care se întorcea de pe front, un soldat victorios şi rănit, încărcat de medalii sub care ascundea multe secrete. Şi-a strâns fiica în braţe, şi-a lipit nasul de gâtul ei şi şi-a trecut degetele prin claia ei de păr cârlionţat. Aïcha i s-a părut atât de uşoară, de plăpândă, că i-a fost şi teamă să nu-i frângă vreo coastă îmbrăţişând-o.

Au mers ţinându-se de mână până acasă, când a apărut şi Selim, în braţele lui Tamo. Se schimbase mult în numai o lună şi Mathilde şi-a închipuit că băiatul se rotunjise pentru că slujnica îi gătea mâncăruri prea grase. Nimic însă n-ar fi putut, în ziua aceea, s-o surprindă neplăcut sau s-o înfurie. Era calmă şi senină fiindcă se împăcase cu ideea că trebuie să-şi accepte soarta, să se supună, să meargă înainte. În timp ce intra în casă, străbătea salonul scăldat în lumina soarelui iernatec şi poruncea să-i fie duse bagajele în cameră, şi-a spus că doar îndoiala aduce nefericire, că alegerile sunt cele care nasc durere şi macină sufletul. Acum, că se hotărâse, în clipa asta, când nicio întoarcere în urmă nu mai era cu putinţă, se simţea puternică. Puternică pentru că nu mai era liberă. Şi i-a venit în minte un vers din *Andromaca*, un vers învăţat la şcoală de ea, mincinoasa patetică, actriţa de teatru închipuită: „Mă las târât ca orbul de soarta ce mă poartă”.

Cât a fost ziua de lungă, copiii nu s-au dezlipit de ea. I se agățau de picioare şi ea se străduia să înainteze, cu tot cu greutățile acelea pe gambe. A deschis valiza ca pe-un sipet cu comori, ceremonios, şi a scos dinăuntru animale de pluş, cărți pentru copii, bomboane de zmeură, învelite în glazură de zahăr. În Alsacia, renunțase la propria copilărie, o legase fedeleş, îi băgase pumnul în gură şi o pusese bine pe fundul unui sertar. De-acum nu mai putea fi vorba despre copilăria ei, despre visele ei naive, despre fanteziile ei. I-a tras pe copii mai aproape, i-a ridicat în brațe şi s-a prăvălit împreună cu ei pe pat. I-a sărutat pătimaş şi în apăsarea buzelor pe obrajii lor se regăsea nu doar tăria dragostei pe care le-o purta, ci şi profunzimea regretelor care nu-i dădeau pace. Îi iubea nespus, cu atât mai mult cu cât renunțase la tot pentru ei. La fericire, la iubire, la libertate. Şi-a spus: „Mă urăsc pentru că sunt atât de legată de voi. Mă urăsc fiindcă, pentru mine, sunteți mai presus de orice". A luat-o pe Aïcha pe genunchi şi i-a citit poveşti.

— Mai vreau, i-a spus fetița, şi Mathilde a luat-o de la capăt.

Adusese o valiză întreagă de cărți, cărora Aïcha le-a mângâiat cu religiozitate coperta, înainte să le deschidă. Petrică-Ciuf-Zbârlit a pus-o pe gânduri şi a speriat-o cu coama aia a lui ciufulită şi cu unghiile lui uriaşe. Selim a spus:

— Seamănă cu tine, şi asta a făcut-o să plângă.

*

Pe 16 noiembrie 1954, Aïcha a împlinit şapte ani. Cu acest prilej, Mathilde a hotărât să organizeze la fermă o petrecere aniversară. A făcut, singură, nişte invitații în care a strecurat o hârtiuță pe care părinții puteau să confirme prezența copiilor. Seară de seară a întrebat-o pe Aïcha dacă a primit răspuns de la colegele ei.

— Geneviève n-o să vină. Părinţii i-au interzis să meargă în sat. Zic că o să ia purici sau că o să se aleagă cu dureri de burtă.

Mathilde a ridicat din umeri:

— Geneviève e o idioată, iar părinţii ei nişte tâmpiţi. Ne putem lipsi de ei, nu fi îngrijorată.

Timp de o săptămână, Mathilde n-a vorbit decât despre petrecere. Dimineaţa, în maşină, a amintit de prăjitura pe care avea s-o comande la cel mai de soi cofetar din oraş, de ghirlandele pe care avea să le decupeze din hârtie creponată, de jocurile copilăriei sale, cu care avea să-i familiarizeze şi care aveau să-i amuze la culme. Părea atât de fericită şi de entuziastă, că Aïcha n-a îndrăznit să-i spună adevărul. Colegele ei nu încetau să-şi bată joc de ea. La clasa primară, unde era cea mai mică, fetiţele o trăgeau de păr şi-i dădeau brânci pe scări. O urau, cu atât mai straşnic cu cât era prima din clasă şi înhăţa toate premiile la matematică, latină şi ortografie. „Noroc că eşti isteaţă. Pentru că, altfel, eşti aşa de urâtă, că nimeni n-o să te ia în veci de nevastă.” În capelă, îngenuncheată lângă Monette, Aïcha se cufunda în rugăciuni necurate, în molitve duşmănoase. Îşi dorea ca fetele alea să moară. Visa că se sufocau, că se molipseau de boli incurabile, că-şi rupeau ambele picioare căzând din copaci. *Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri*. Dar se străduia să nu facă boacăne, să nu pună în aplicare răzbunările la care visa. Îşi înăbuşea gelozia faţă de Selim şi strângea din pumni când îi venea chef să-l pişte de spate pe cel mic, pe care maică-sa îl sorbea din ochi, cu o duioşie care-o seca la inimă. De la întoarcerea Mathildei, îl auzise în mai multe rânduri pe Amin plângându-se de treapădul continuu între şcoală şi casă.

— Ne omoară cu zile, spunea el, îi istoveşte pe copii.

De-atunci, Aïcha s-a străduit să fie cât se poate de discretă, pentru că era îngrozită la gândul că părinţii ar fi

putut s-o înscrie la internat, unde nu avea cum să-şi vadă mama decât sâmbăta şi duminica, precum majoritatea fetelor de acolo.

*

A venit şi ziua petrecerii. Era o duminică posacă şi ploioasă. Când s-a trezit, Aïcha s-a ridicat în picioare în mijlocul patului şi a privit pe fereastră ramurile migdalilor clătinate de vânt. Cerul era trist şi boţit, ca un cearşaf după o noapte de coşmar. A trecut un bărbat cu o djellaba de postav cafeniu, cu gluga pe cap, şi copila a auzit zgomotul noroiului împroşcat de încălţările lui. La prânz, vântul s-a potolit, s-a oprit şi ploaia, dar cerul a rămas acoperit de nori plumburii, iar în aer plutea un fel de apăsare. „E profund nedrept, şi-a zis Mathilde. În ţara asta unde nu-i decât vreme frumoasă, cum e posibil ca soarele să fugă de noi?”

Amin trebuia să se ducă la cofetar să ridice tortul şi apoi la pension, unde trei fetiţe, care nu se duceau acasă la sfârşit de săptămână, acceptaseră invitaţia Aïchei. Amin a întârziat. A fost nevoit să oprească de două ori pe marginea drumului şi să aştepte să treacă ploaia, pentru că nu prea-i funcţionau ştergătoarele şi nu vedea mare lucru prin parbriz. La cofetărie, l-au lăsat să aştepte. Se iscase o încurcătură şi tortul lui nimerise la altcineva. „Nu mai avem căpşuni”, i-a explicat vânzătoarea. Amin a ridicat din umeri: „Nu contează. Tort să fie!”

La fermă, Mathilde se perpelea. Decorase salonul, aşezase pe masa din sufragerie nişte farfurii pictate cu scene de viaţă cotidiană din Alsacia. A intrat în casă, furioasă, supărată, desfăşurând în minte cele mai îngrozitoare scenarii. Aïcha stătea smirnă. Cu nasul lipit de geamlâc, scruta cerul de parcă ar fi vrut să alunge norii, de parcă nădăjduia să aducă un soare puternic doar prin puterea propriei dorinţe. Ce-ar fi putut să facă în căsoiul ăla prăfuit? Ce jocuri se puteau pune la cale între patru pereţi? Voia să

poată alerga cu toatele în aer liber, să le arate ascunzişurile ei, să le arate măgarul din grajd, prea bătrân ca să mai muncească, şi ceata de pisici domesticite de Mathilde. *Dă-mi, Doamne, putere, tu, care nu eşti decât iubire*.

Amin a sosit în cele din urmă, cu veşmintele ude, ţinând în braţe cutia cu tortul, plină de pete de cremă. În spatele lui erau Monette şi alte trei fetiţe cu ochi speriaţi.

— Aïcha, vino să le saluţi pe prietenele tale, a spus Mathilde, împingându-şi fiica de la spate.

Lui Aïcha îi venea să intre-n pământ. Ar fi dat orice ca fetele să fie duse acasă, iar ea să fie lăsată în singurătatea ei netulburată. Dar Mathilde, de parcă nu ar fi fost în toate minţile, a început să cânte şi Selma a prins să ţină ritmul bătând din palme. Fetiţele au îngânat cântecele, au încurcat versurile şi au izbucnit în râs. Au legat-o la ochi pe Aïcha şi Mathilde a învârtit-o în loc. A înaintat, oarbă, cu mâinile înainte, călăuzită de chicotele înăbuşite ale colegelor. La ora cinci după-amiaza, lumina a mai pierdut din intensitate. Mathilde a strigat:

— Cred că a venit vremea! şi a dispărut în bucătărie, lăsându-le singure în salon pe fetiţele acelea care n-aveau nimic să-şi spună.

Când a deschis cutia, era s-o lovească plânsul. Înăuntru nu se afla prăjitura pe care o comandase. Cu mâinile tremurând de furie, a aşezat tortul pe un platou şi Aïcha a auzit vocea mamei care cânta: „Mulţi ani trăiască... Mulţi ani trăiască...”, În genunchi pe scaun, Aïcha s-a aplecat peste lumânări şi, când să sufle, Mathilde a oprit-o.

— Trebuie să-ţi pui o dorinţă şi să n-o spui nimănui!

S-au aprins lămpile. Ginette, căreia îi curgea nasul fără întrerupere, a început să bâzâie. Îi era frică şi voia să plece. Mathilde s-a aplecat spre ea, încercând s-o liniştească, dar de fapt ar fi vrut s-o zgâlţâie pe micuţa împiedicată, să-i spună să nu mai fie atât de egoistă. Chiar nu-şi dădea

seama că azi nu ea era în centrul atenției? Dar şi celelalte fete, cu excepția lui Monette, şi-au schimbat atitudinea.

— Vrem să plecăm şi noi. Spune-i şoferului tău să ne ducă!

— Şoferului?

Mathilde şi-a amintit de fața posomorâtă a lui Amin, de felul violent în care zvârlise cutia cu tortul pe masa din bucătărie. Copilele îl luaseră drept şofer, iar el nu le-a contrazis.

Mathilde a început să râdă, se pregătea să lămurească situația, când Aïcha a exclamat:

— Mamă, n-ar putea şoferul să le ducă înapoi la pension?

Aïcha se uita țintă la mama ei, cu aceeaşi privire neguroasă pe care o avea când era pedepsită şi părea că urăşte pe toată lumea. Mathilde i s-a strâns inima şi a încuviințat încet din cap. Fetițele s-au luat după ea, ca nişte rățuşte care îşi urmează mama, până la biroul lui Amin. Îşi petrecuse după-amiaza acolo, măcinat de o furie pe care şi-o potolea fumând şi decupând articole dintr-o revistă. Şcolărițele şi-au luat, fără vlagă, rămas-bun de la Aïcha şi s-au urcat în spatele maşinii.

Din cauza ploii care se pornise din nou, Amin a condus încet. Cele trei fetițe au adormit, claie peste grămadă, şi Ginette a început să sforăie. Amin şi-a spus: „Sunt nişte copile. Trebuie iertate”.

*

Joia următoare, Mathilde şi-a dus copiii la un studio fotografic de pe rue Lafayette. Fotograful i-a pus să se aşeze pe un taburet, în fața unei planşe care înfățişa catedrala Notre-Dame din Paris. Selim a făcut nazuri şi pe Mathilde au apucat-o năbădăile. Înainte ca fotograful să se pună la lucru, i-a aranjat părul Aïchei şi i-a netezit cu palma gulerul rochiței albe.

— Uite-aşa! Nu cumva să vă mişcați!

Mathilde a marcat data şi locul pe spatele pozei. A introdus-o într-un plic şi i-a scris lui Irène aşa: „Aïcha e prima din clasă şi Selim prinde totul foarte repede. Ieri, micuța a sărbătorit împlinirea vârstei de şapte ani. Amândoi sunt fericirea şi bucuria mea. Mă răzbună pentru toate umilințele pe care le îndurăm”.

Într-o seară, după ce terminaseră de mâncat, s-au trezit la uşă cu un bărbat. În întunericul holului de la intrare, Amin nu l-a recunoscut din prima clipă pe tovarăşul lui de arme. Murad era ud leoarcă de ploaie şi tremura. Cu o mână îşi ținea laolaltă pulpanele mantalei, iar cu cealaltă îşi scutura chipiul de apă. Îi căzuseră dinții şi vorbea ca un moşneag, molfăind cuvintele. Amin l-a tras înăuntru şi l-a strâns la piept, atât de tare că i-a simțit toate coastele. A început să râdă, fără să-i pese o clipă că îşi udă hainele.

— Mathilde! Mathilde! a strigat, trăgându-l după el pe Murad în salon. Mathilde a scos un strigăt. Îşi amintea perfect de aghiotantul soțului ei, un bărbat sfios şi firav, pe care îl simpatiza fără să-i fi putut vreodată arăta asta.

— Trebuie să se schimbe, e ud până la piele. Mathilde, caută-i nişte haine!

Murad s-a împotrivit, şi-a pus mâinile la față, agitându-le nervos. Nu, n-o să-şi pună cămaşa comandantului său, n-o să-i poarte şosetele şi, cu atât mai puțin, maieul. N-o să facă în veci aşa ceva, ar fi o necuviință.

— Nu fi caraghios, a exclamat Amin. Războiul s-a terminat. Vorbele acestea l-au durut pe Murad. I-au iscat un fel de şuierat în țeastă, l-au stânjenit şi a rămas cu impresia că Amin a spus asta ca să-l necăjească.

Ajuns în baia cu pereți acoperiți cu plăci de faianță albastră, Murad s-a dezbrăcat. S-a ferit să-şi privească imaginea mizerabilă din oglinda cea mare. Ce-i trebuia să contemple acel corp răvăşit de o copilărie nefericită, de

război, de pribegia pe drumurile străinătății? Pe marginea chiuvetei, Mathilde lăsase un prosop curat şi un săpun în formă de scoică. S-a spălat la subraț, pe gât şi pe mâini până la coate. Şi-a scos încălțările şi şi-a cufundat picioarele într-un lighean cu apă rece. Apoi, fără tragere de inimă, a îmbrăcat hainele comandantului.

A ieşit şi a străbătut culoarul acelei case necunoscute, călăuzit de voci. Cea a copilului care întreba „Cine-i omul ăsta?" şi spunea „Mai povesteşte despre război!" Cea a Mathildei care implora să deschidă cineva fereastra ca să iasă fumul de la maşina de gătit. În sfârşit, vocea lui Amin, care-şi pierduse răbdarea. „Ce-o fi făcând? Crezi că ar trebui să merg să văd dacă n-a pățit ceva?". Înainte să intre în bucătărie, unde se strânseseră cu toții, Murad s-a oprit şi, prin uşa crăpată, a cercetat mica familie. Trupul începuse, treptat, să i se dezmorțească. A închis ochii şi a adulmecat mirosul cafelei care dăduse în clocot. Un sentiment de tihnă a pus stăpânire pe el năucindu-l. Era ca un hohot de plâns care nu poate fi oprit. S-a ținut de gât, a holbat ochii ca să alunge gustul de sare care-i năpădise gura. Amin stătea față în față cu odrasla lui cea ciufulită. Murad şi-a spus că nu mai văzuse de veacuri aşa ceva. Gesturi de femei care trebăluiau, copilăreli, porniri de duioşie. Murad s-a gândit că, poate, rătăcirea lui ajunsese la liman. Că nimerise unde trebuie şi că, aici, între zidurile acestei case, o să scape de coşmaruri.

A intrat şi adulții au scos un „Aaah!", în vreme ce fetița îl privea insistent. S-au aşezat tuspatru în jurul mesei, pe care Mathilde aşternuse o față de masă brodată de mâna ei. Murad şi-a băut cafeaua agale, înghițitură după înghițitură, cu mâinile strânse în jurul cănii emailate. Amin nu l-a întrebat de unde venea, nici ce căuta acolo. I-a zâmbit şi, punându-i mâna pe umăr, repeta: „Ce surpriză!" şi „Ce bucurie!" Toată seara au depănat amintiri, în fața copilului

care, vrăjit, i-a implorat să nu-l trimită la culcare. Şi-atunci au vorbit despre călătoria lor pe acel vapor care i-a dus spre lumea civilizată şi războinică, în septembrie 1944. La Ciotat, în port, se puseseră pe cântat ca să-şi dea curaj.

— Cum cântai, tati? Şi, de fapt, ce cântai?

Amin îşi lua peste picior aghiotantul, pe soldatul Murad, pentru care totul era un prilej de uimire, şi care-l trăgea de mâneca hainei ca să-i pună în şoaptă tot soiul de întrebări. „Pe-aici sunt oameni săraci?" Pe câmpurile din sudul Franţei, era uluit când vedea femei albe muncind, femei care semănau cu acelea care, la el acasă, nu i se adresau decât dacă n-aveau încotro. Lui Murad îi plăcea să spună că se înrolase de dragul Franţei, ca să apere ţara. O ţară despre care nu ştia nimic, dar de care, din motive necunoscute, era legat întregul lui destin. „Franţa e mama mea. Franţa e tatăl meu." Adevărul e că nu avusese de ales. Când francezii năvăliseră în satul lui, la optzeci de kilometri de Meknès, îi strânseseră laolaltă pe bărbaţi, lăsându-i deoparte pe bătrâni, pe copii şi pe bolnavi. Le-au arătat un camion, zicându-le: „Ori mergeţi la război, ori la puşcărie". Şi Murad a ales războiul. Şi niciodată nu i-a trecut prin cap că o celulă de închisoare ar fi putut să fie un adăpost mai confortabil, mai sigur, decât câmpurile de luptă din ţara aceea acoperită de zăpezi. De altfel, nu şantajul l-a convins. Nici teama de temniţă sau ruşinea. Şi nici măcar prima de încorporare sau solda, pe care le-a trimis familiei şi pentru care mama lui i-a fost atât de recunoscătoare. Mai târziu, când s-a alăturat regimentului de spahii unde Amin era gradat, a înţeles că avusese dreptate. Că se întâmplase ceva măreţ, că urma să-şi dea viaţa, viaţa lui amărâtă de ţăran; un triumf nesperat, o glorie de care nici măcar nu era demn. Uneori, nici măcar nu mai ştia dacă e gata să moară pentru Amin sau pentru Franţa.

Când se gândea la război, Murad era copleşit de amintirea tăcerii. Zgomotul bombelor, al focurilor de armă, strigătele dispăruseră, iar în mintea lui nu rămăseseră decât anii de tăcere, puținele vorbe schimbate între bărbați. Amin îi spunea să-şi plece privirea, să nu bată la ochi. Trebuia să lupte, să învingă şi să se întoarcă. Trebuia să nu facă niciun zgomot. Trebuia să nu pună nicio întrebare. Din La Ciotat plecaseră spre est, unde au fost întâmpinați ca nişte eliberatori. Bărbații deschideau sticle cu vin de soi în cinstea lor, iar femeile fluturau steguleţe. „Trăiască Franța! Trăiască Franța!” Într-o zi, un băiat a arătat cu degetul spre Amin şi a spus „ăla negru”.

Murad a fost de față când Amin a zărit-o pentru prima oară pe Mathilde, în toamna anului 1944. Regimentul lor staționase într-un sătuc aflat la câțiva kilometri de Mulhouse. Chiar în seara aceea, Mathilde îi invitase să cineze la ea acasă. Şi-a cerut scuze anticipat: „Raționalizările...”, a explicat ea, şi soldații i-au dat semn că au înțeles. Când s-a făcut ora cinei, au fost poftiți în salon, care era plin de lume. Săteni, alți soldați, domni în vârstă care păreau deja chercheliți. Au luat loc la o masă lungă de lemn şi Mathilde s-a aşezat față în față cu Amin, pe care a început să-l soarbă din ochi. I se părea că ofițerul acela era un dar venit de sus. Că pronia cerească o ascultase. Pe ea, care ura mai mult lipsa aventurilor decât războiul. Pe ea, care trăia ascunsă de patru ani de zile, fără haine de schimb, fără vreo carte nouă de citit. Avea nouăsprezece ani, jinduia la toate, şi războiul îi luase totul.

Tatăl Mathildei a intrat în salon lălăind un cântec deşucheat, pe care toată lumea a început să-l repete. Amin şi Murad au rămas tăcuți. Se uitau țintă la uriaşul cu burtă enormă, cu mustața încă neagră ca abanosul, în ciuda vârstei. Toată lumea s-a aşezat în aşteptarea bucatelor. Murad a fost înghesuit şi s-a lipit din ce în ce mai strâns de

Amin. Un bărbat s-a instalat la pian şi mesenii s-au prins de coate şi au început să cânte. Au cerut să vină mâncarea. Femeile, cu obrajii plini de vinişoare roşii, au pus pe masă farfurii mari cu mezeluri şi varză. Au fost aduse halbe cu bere, iar tatăl Mathildei a propus, zbierând, să vină şnapsul. Mathilde a împins platoul în faţa lui Amin. La urma urmei, erau soldaţii eliberatori, se cădea ca ei să fie serviţi primii. Amin şi-a înfipt furculiţa într-un cârnat. A spus „mulţumesc" şi a început să mănânce.

Aşezat lângă el, Murad tremura. Era palid ca o nălucă şi avea ceafa acoperită de sudoare. Zgomotul, femeile, felul deşănţat în care cântau îl stânjeneau şi-i aminteau de Bousbir[24], din Casablanca, unde-l târâseră cândva nişte soldaţi francezi. De-atunci, era urmărit de râsul acelor bărbaţi, de modul brutal în care se purtaseră. Îşi înfipseseră degetele în sexul unei fete care avea vârsta surorii sale. Trăgeau prostituatele de păr, le sugeau sfârcurile nu cu senzualitate, ci ca unor animale cărora ar fi vrut să le golească ugerul. Fetele aveau corpul vânăt, presărat cu muşcături şi zgârieturi.

Murad se lipise de comandatul lui. Îl trăsese de mânecă şi Amin se înfuriase.

— Ce te-a apucat? l-a întrebat el în arabă. Nu vezi că stau de vorbă?

Dar Murad insistase. L-a privit pe Amin cu ochi îngroziţi.

— Astea, a spus el arătând mâncărurile cu degetul, sunt din porc, nu? Iar ăsta, a zis el ridicând din sprâncene în direcţia paharelor, e alcool, nu-i aşa?

Amin l-a privit şi i-a spus cu voce albă:

— Mănâncă şi taci din gură!

---

[24] Cartier împrejmuit cu fortificaţii, rezervat prostituţiei în epoca protectoratului francez.

— Care era necazul? l-a întrebat el după aceea, în timp ce mergeau pe străzile întunecate ale satului ca să se bage în pat, în cantonament. De ce ți-e teamă? De infern? Am fost acolo şi uite că ne-am întors.

Nu visaseră ei o cameră bine încălzită, o farfurie plină şi zâmbetul unei femei tinere, atunci când mărşăluiau în urma soldaților S.S. care-i luaseră prizonieri după bătălia de la La Horgne, în mai 1940? Merseseră ore, zile, şi Murad stăruia să-i care lui Amin efectele militare. Ce treabă aveau ei cu toate astea? Nu voiau altceva decât să cultive pământurile de pe o moşie mică, aflată pe o colină hăt departe de-aici. Nu aveau duşmani pe care să nu-i ştie, iar acolo, în fața acelor bărbați uriaşi, care vorbeau o limbă necunoscută, îşi depuseseră armele şi se aliniaseră. Într-o noapte, se opriseră la marginea unui câmp şi, în plină beznă, scurmaseră în pământul înghețat. Dezgropaseră, în tăcere, nişte cartofi abia încolțiți şi-i mâncaseră, cu grijă să nu facă zgomot în timp ce mestecau. În noaptea aceea, toți bărbații au vomitat, iar unii s-au scăpat în pantaloni. Când s-a crăpat de ziuă şi au fost nevoiți să pornească iar la drum, au aruncat o ultimă privire spre câmp. Era plin de mici brazde furioase, ai fi zis că fusese răscolit de nişte lighioane mărunte, cu gheare ascuțite. Apoi se suiseră într-un tren care mergea spre un lagăr de concentrare de lângă Dortmund.

— Povesteşte-mi despre lagăr! l-a rugat Aïcha, căreia-i cădeau pleoapele de somn.

— Lăsăm pe mai târziu poveştile din lagăr, i-a promis Amin, pe care amintirile îl istoviseră.

Amin l-a condus pe Murad până în fundul culoarului şi a deschis o uşă care dădea într-o cămăruță ai cărei pereți erau tapetați cu pânză înflorată. Murad n-a îndrăznit să intre, era stingherit de delicatețea şi de feminitatea încăperii. Pe noptieră, se afla o carafă din sticlă pe care era pictat un

buchet de violete. Mathilde cususe şi apoi atârnase nişte perdele foşnitoare şi aşezase pe pat o grămadă de perne colorate. Murad, care se aştepta să doarmă pe o banchetă sau chiar pe duşumeaua din bucătărie, s-a simţit copleşit.

— Poţi să rămâi la noi cât pofteşti. Ai făcut bine că ai venit, l-a liniştit Amin.

Murad s-a dezbrăcat şi s-a strecurat în aşternuturile proaspete. Era o linişte desăvârşită şi, cu toate astea, n-a izbutit să adoarmă. A deschis fereastra, a zvârlit aşternuturile pe jos, dar nimic n-a putut să-i domolească tulburarea. Era atât de timorat, că-i venea să se ridice, să-şi îmbrace haina umedă şi să dispară în noapte. Blândeţea asta, căldura asta omenească nu erau făcute pentru el. S-a gândit că nu avea dreptul să-şi aducă aici păcatele, să întunece viaţa acestor făpturi cu tainele lui. Acolo, în pat, lui Murad i s-a făcut ruşine că nu le-a destăinuit totul. Când Amin va descoperi adevărul, avea să-l dea pe uşă afară, avea să-l ocărască şi să-l acuze că a profitat de bunătatea lui.

Lui Murad i-ar fi plăcut să-şi pună mâna peste cea a lui Amin şi, dacă ar fi avut îndeajuns curaj, să-şi lase capul pe umărul fostului său comandant, să-i simtă mirosul. Ar fi vrut ca, acolo, în pragul uşii, îmbrăţişarea lor să nu se mai termine niciodată. Le-a arătat Mathildei şi copiilor o veselie ipocrită, fiindcă ar fi preferat ca ei să nu fie acolo, să nu existe nimeni între el şi comandantului lui. Adineaori, îmbrăcase maieul şi cămaşa lui Amin cu o voluptate pentru care acum se căia. Cât de ruşine îi era! I se umezeau ochii simţindu-şi sexul fierbinte, pântecul strâns de dorinţă. A încercat să-şi alunge aceste imagini din minte. Şi-a muşcat mâna ca un bolnav chinuit de dureri. Trebuia să nu se mai gândească la asta, după cum nu trebuia să se gândească nici la cadavre, la trupurile sfâşiate care putrezeau prin bălţile de noroi, la blestematul de muson care le lua minţile tovarăşilor săi din Indochina, la râurile de sânge negru ale

celor care preferaseră să-şi ia viaţa în loc să se mai ducă la luptă. Trebuia să nu se mai gândească la război, dar nici la nevoia bezmetică, mistuitoare care-l împingea să caute tandreţea lui Amin.

Alesese să vină aici şi, acum, îi era imposibil să se hotărască să plece din această casă. Adevărul e că dezertarea lui nu avusese decât un singur scop. În toate nopţile în care mărşăluise, în care se ascunsese prin vagoane cu dobitoace, în hambare şi prin beciuri, de-a lungul zilelor în care, năucit de oboseală, adormea prin holuri de gară, uitând chiar şi de frică, ceea ce îl călăuzea era chipul lui Amin. Se gândea la zâmbetul comandantului său, la surâsul acela într-o rână, care nu-i dezvelea decât jumătate din dantura albă. Surâsul acela de dragul căruia ar mai fi străbătut încă un continent. Şi, în timp ce restul soldaţilor ţineau la piept imaginea unei păpuşele cu picioare dezgolite, şi şi-o frecau gândindu-se la sânii lăptoşi ai vreunei târfe sau ai vreunei logodnice de ocazie, Murad îşi jura să-şi reîntâlnească şeful.

A doua zi dimineaţă, Amin îl aştepta în bucătărie. Mathilde şedea cu Aïcha pe genunchi şi amândouă erau cufundate în contemplarea unei planşe de anatomie care înfăţişa modul cum funcţionează rinichii. Selim, care mirosea a pipi, se juca pe jos cu nişte cratiţe goale.

— Ehe, ai venit! a exclamat Amin. Am chibzuit toată noaptea şi vreau să-ţi propun ceva. Hai, o să-ţi povestesc pe drum.

Mathilde i-a întins lui Murad o cană cu cafea, pe care acesta a dat-o peste gât dintr-o sorbire. Amin şi-a luat haina, ochelarii de soare, a sărutat-o pe Mathilde pe un umăr şi i-a atins uşor, cu vârful degetelor, fesele.

— Hai, valea, a spus ea râzând.

S-au îndreptat spre grajduri.

— Aş vrea să-ţi arăt tot ce-am izbutit să fac în numai cinci ani. Cu câteva luni în urmă, am angajat un supraveghetor, un tânăr francez care-mi fusese recomandat de vecina mea, văduva Mercier. Băiat bun, cinstit şi muncitor, dar, după câteva luni s-a întors în Franţa. E mult de muncă şi avem potenţial serios. Aş vrea să mă ajuţi. Dacă ai putea rămâne, te-aş numi supraveghetor.

Murad mergea tăcut, potrivindu-şi pasul după cel al comandantului. Nu se pricepea deloc la agricultură, dar crescuse la ţară şi nicio sarcină nu i se părea imposibilă câtă vreme i-o cerea Amin. I-a arătat livezile de pomi care acopereau acum o bună parte din moşie. I-a vorbit de pasiunea lui pentru măslin, un arbore nobil cu care făcuse numeroase experimente.

— Aş vrea să construiesc o seră ca să produc propriii mei puieţi şi să sporesc randamentul. Trebuie creată o pepinieră, instalat un sistem de încălzire şi de umidificare. Şi, pentru asta, am nevoie de timp ca să mă dedic studiului şi dezvoltării unor noi sortimente.

Cu faţa congestionată de exaltare, Amin i-a strâns mâna lui Murad într-a lui.

— Am o întâlnire la Camera pentru agricultură. Mai vorbim când mă întorc, e bine aşa?

Chiar în seara aceea, Murad a acceptat propunerea şi s-a instalat în magazia de sub palmierul uriaş, la câţiva metri de casă. Noaptea, putea auzi zgomotul şobolanilor care se căţărau pe iedera din jurul trunchiului enorm. N-avea nevoie de nimic ca să trăiască: un pat de campanie, un pled pe care-l împăturea în fiecare dimineaţă cu o minuţie enervantă, o gamelă şi o ditamai stacana cu apă, că să se spele în grabă. Dacă i s-ar fi cerut să-şi facă nevoile pe câmp, n-ar fi fost nici surprins, nici şocat. Folosea însă toaletele exterioare, ridicate în curtea bucătăriei pentru Tamo, servitoarea, care n-avea voie să facă pipi acolo unde

făcea Mathilde. Murad le-a impus lucrătorilor o rigoare de-a dreptul militară, aşa că oamenilor din sat nu le-a luat mai mult de trei săptămâni ca să înceapă să-l urască. „Secretul armatelor victorioase, repeta el, e disciplina.” Era chiar mai sever decât anumiți unii francezi, decât cei care-i încarcerau pe muncitorii neisprăviți în vreo chichineață sau care-i ciomăgeau. Omul ăla, se plângeau felahii, era mai rău decât un venetic. Era un trădător, un vândut, făcea parte din stirpea negustorilor de sclavi care clădesc imperii pe spinarea propriului popor.

Într-o zi, când Murad şi Achour treceau prin fața fermei lui Mariani, muncitorul şi-a dres zgomotos glasul şi a scuipat.

— Blestemat să fii! a strigat el uitându-se țintă la gardul proprietății. Colonişti ăştia au pus mâna pe cele mai bune pământuri. Ne-au luat apa şi copacii.

Murad i-a retezat vorba şi, cu aer grav, l-a întrebat:

— Înainte de el, ce crezi că era aici? Ei au săpat ca să dea de apă, ei au plantat arborii. Nu-i adevărat că au trăit în mizerie, în colibe de chirpici sau sub acoperişuri de tablă? Aşa că mai tacă-ți fleanca! Aici nu facem politică. Lucrăm pământul.

Murad a hotărât să facă apelul în fiecare dimineață şi i-a reproşat lui Amin că nu se gândise niciodată să controleze programul de lucru al muncitorilor.

— Fără o mână de fier, începe anarhia. Cum vrei să ai o fermă înfloritoare, dacă-i laşi să facă ce-i taie capul?

Murad stătea cocoțat pe maşinile agricole din zori până-n seară, şi nu pleca de la câmp decât că să ia masa de prânz. Lucrătorii nu voiau să mănânce împreună cu el, aşa că se aşeza singur, la umbra unui copac, şi-şi mesteca pâinea cu ochii-n pământ, ca să se ferească de privirile disprețuitoare ale oamenilor.

Imediat după ce a fost angajat, Murad s-a apucat să rezolve problema apei. Cu un motor vechi de Pontiac, a pus pe picioare o stație de pompare şi a angajat câțiva bărbați ca să foreze. Când a țâşnit apa, muncitorii au izbucnit în strigăte de veselie. Şi-au întins mâinile bătătorite sub şuvoi, şi-au răcorit fețele arse de vânt şi i-au mulțumit lui Dumnezeu pentru mare bunătatea lui. Dar Murad n-avea dărnicia lui Allah. Noaptea, a organizat „paza la apă", pentru supravegherea puțului. Doi muncitori în care avea încredere făceau cu schimbul în fața gropii, cu o carabină pe umăr. Aprindeau un foc ca să alunge şacalii şi câinii, şi se luptau cu somnul aşteptându-şi înlocuitorii.

Murad voia ca Amin să fie fericit şi mândru. Îl durea-n cot de vrăjmăşia lucrătorilor şi singura lui obsesie era să-şi mulțumească şeful. Zi de zi, Amin îi încredința lui Murad din ce în ce mai multe sarcini, în timp ce el se dedica experimentelor şi numeroaselor întâlniri la bancă. Lipsea adesea, spre disperarea lui Murad. Când a acceptat slujba, şi-a închipuit că legătura lor din timpul războiului avea să se reînnoade, că aveau să regăsească plăcerea vieții sub cerul liber, că vor bate câmpurile ore în şir, înfruntând împreună pericolele şi râzând, cu râsul lor de bărbați adevărați, la toate glumele nesărate. Credea că vechea lor complicitate avea să renască şi că, în ciuda raportului ierarhic rămas în vigoare, se va reclădi acea prietenie din care Mathilde, lucrătorii şi chiar copiii lui Amin vor fi excluşi.

Nu şi-a încăput în piele de fericire atunci când, la jumătatea lui decembrie, Amin i-a propus să-l ajute să repare combina de cereale. Şi-au petrecut trei după-amieze închişi în hangar. Amin era uimit de entuziasmul lui Murad, care fluiera vesel când se cățăra pe imensul utilaj. În timpul războiului, numai el repara tancurile. Într-o seară, cu fața

plină de unsoare, cu mâinile tremurând de oboseală şi de supărare, Amin a dat cu o unealtă de perete, furios că şi-a irosit timpul şi banii pe maşinăria aia. Duceau lipsă de piese şi niciun mecanic din regiune nu fusese în stare să-i ajute.

— Mai bine las totul baltă. Mă duc acasă.

Dar Murad l-a prins din urmă şi, cu o voce răsunătoare, comică, l-a îndemnat pe Amin să fie optimist şi cutezător. S-a angajat să meşterească singur piesele lipsă, spunându-i că ar fi în stare să-şi dea un picior sau o mână ca să pună în funcţiune combina. Amin, care în vremea aceea nu prea râdea, a izbucnit în râs.

Amin era încântat de eficienţa supraveghetorului său, dar era îngrijorat de atmosfera apăsătoare pe care o instaurase prin metodele lui milităroase. Lucrătorii veneau adesea să se plângă. Murad îi înfiera pe naţionalişti şi, adesea, fusese văzut cum merge pe drumul mare, ţinându-şi încârligat degetul mic de degetul mic al *moqaddem*-ului[25]. Supraveghetorul se făleа că e agent al ordinii şi al prosperităţii. Când Amin s-a arătat îndurerat de încăierările care izbucneau din ce în ce mai des la fermă, când i-a spus cât de rău îi părea că vede, de dimineaţa până seara, chipurile abătute ale ţăranilor, Murad l-a liniştit:

— În momentul ăsta, nu-i loc de slăbiciune. În toată ţara, tinerii fac tărăboi, creează haos, trebuie să ne arătăm de neclintit.

„Îmi stă-n gât”, i-a mărturisit într-o zi Mathilde. Nu mai suporta prezenţa lui Murad, pe care Amin îl aducea la mesele în familie, până şi duminica. Considera că seamănă cu un vultur, cu umerii lui largi şi căzuţi, cu nasul coroiat ca un cioc, cu sihăstria lui de hoitar şi, de data asta, Amin

[25] Şeful serviciului de informaţii.

n-a mai avut puterea s-o contrazică. Murad vorbea în metafore războinice şi Amin trebuia să-l dojenească:

— Nu mai vorbi aşa în faţa copiilor. Vezi bine că-i sperii.

Pentru supraveghetor, problema se punea întotdeauna în termeni de onoare şi de datorie, toate poveştile pe care le înşira ascundeau pe undeva o luptă. Lui Amin îi părea rău pentru aghiotantul lui, care era prins în capcana trecutului precum gâzele încremenite pe vecie în chihlimbar. În spatele aroganţei lui Murad desluşea multă stângăcie, iar într-o seară, pe când se întorceau împreună de la câmp, i-a spus:

— Iei masa de Crăciun cu noi. E o seară de sărbătoare, şi pentru Mathilde e importantă.

Ar fi vrut să adauge: „Dar n-o să vorbim nici despre Franţa, nici despre război", dar n-a îndrăznit.

*

De Crăciun, Mathilde i-a invitat pe cei doi Palosi, iar Corinne a acceptat bucuroasă. „Un Crăciun fără copii e nespus de trist, nu crezi?", îi spusese ea lui Dragan, care avea inima strânsă. Corinne credea că nu înţelege ce înseamnă să nu fii mamă. Îşi închipuia că amărăciunea asta îi era inaccesibilă şi se gândea că, în general, bărbaţii erau complet străini de aceste suferinţe interioare. Corinne se înşela. Într-o zi, pe când era el însuşi copil şi încă mai trăia la Budapesta, micuţul Dragan a îmbrăcat una dintre rochiile surorii sale, Tamara. Fetiţa a râs, gata să facă pipi pe ea, şi a repetat:

— Ce frumoasă eşti! Ce frumoasă eşti!

Când a aflat povestea, tatăl lui Dragan s-a înfuriat şi l-a pedepsit. Îi spusese să aibă grijă cu jocurile astea deşucheate, nu cumva să alunece pe această pantă îndoielnică. Când îşi amintea de acel moment, Dragan era convins că atunci se înfiripase fascinaţia lui pentru femei. Niciodată nu-şi dorise să le posede, nici măcar să fie ca ele, nu, ceea ce-l răscolea era puterea magică pe care o aveau,

acel pântec care se rotunjea precum se rotunjise pântecul mamei sale. Nu i-a mărturisit asta tatălui său şi nici profesorului de la medicină când acesta, privindu-l chiondorâş, l-a întrebat de ce a ales ginecologia. Îi răspunsese simplu:

— Pentru că femeile vor aduce mereu pe lume bebeluşi.

Lui Dragan îi plăceau copiii, iar aceştia îi răspundeau pe măsură. Aïcha îl adora pe doctor, mai ales când îi strecura în căuşul palmei bomboane de mentă sau cu lemn-dulce, făcându-i semne complice cu ochiul. Îi era recunoscătoare nu atât pentru zaharicale, cât pentru acel secret împărtăşit, deoarece avea impresia că înseamnă ceva pentru el. Că e importantă. Totodată o intriga din cauza accentului şi al acelei „Cortine de fier” pe care o invoca adesea şi dincolo de care voia să trimită portocale şi, poate, cândva, piersici. Mathilde spusese că va veni însoţit de sora lui, Tamara, care trăia şi ea în spatele Cortinei de fier. Aïcha şi-a imaginat-o pe femeie stând după un oblon uriaş de metal, precum acela pe care băcanul Soussi îl cobora seara ca să-şi păzească prăvălia. „Ce ciudat, s-a gândit ea. De ce ar trăi cineva în felul ăsta?”

*

În seara de Crăciun, cei din familia Palosi au sosit ultimii, iar Aïcha, tupilată după picioarele maică-sii, îi pândea. A apărut Tamara, o femeie cu ten gălbejit şi păr rar, adunat într-o parte, într-un fel de conci după moda anilor ’30. Ochii bulbucaţi, încadraţi de gene lungi, albicioase, îi înghiţeau toată faţa, dând impresia că aveau întipărite în ei nişte imagini, nişte amintiri triste, pe care femeia părea să le contemple la nesfârşit. Era ca un copil prins în mrejele unui carusel. Speriat, Selim n-a vrut să-şi întindă obrazul când ea şi-a apropiat buzele subţiri de faţa lui. Purta o rochie demodată, cu un guler şi nişte mâneci care fuseseră cârpite în repetate rânduri. Dar pe gât şi pe lobii urechilor îi

străluceau nişte bijuterii luxoase, care i-au atras privirea Mathildei. Giuvaerurile, moştenite din timpuri străvechi, dintr-o lume dispărută, o făceau să viseze, aşa că a tratat-o pe Tamara ca pe un oaspete de seamă.

Venirea lor a înveselit casa, care s-a umplut de râsete şi de exclamaţii de încântare. Toţi i-au făcut complimente lui Corinne, i-au lăudat ţinuta, o rochie foarte evazată care-i lăsa gleznele la vedere şi al cărei decolteu adânc îi hipnotiza pe bărbaţi. Până şi văduva Mercier, care-şi scrântise piciorul şi rămăsese aşezată la fereastra salonului, a salutat eleganţa invitatei. În seara aceea, Dragan a făcut pe Moş Crăciun. I-a rugat pe Tamo şi pe Amin să-l ajute să-şi deşerte portbagajul maşinii, iar când au pătruns în salon cu braţele încărcate de pachete, Mathilde s-a repezit să-i întâmpine. Aïcha şi-a urmărit mama aplecându-se zorită după cadouri şi şi-a spus în gând: „E şi ea un copil!”

— Mulţumesc, mulţumesc, repeta Mathilde descoperind mai întâi vinul unguresc de Tokaj de care Dragan reuşise să facă rost şi din care a desfăcut cu mâna lui o sticlă, stând în picioare în mijlocul salonului.

— O să vă aducă aminte de culesul târziu al viilor din Alsacia, o să vedeţi! Şi a turnat lichidul auriu într-un pahar pe care l-a mirosit ceremonios. Deschideţi pachetul ăsta!

Mathilde a rupt panglica şi a găsit în cutie un întreg arsenal de medicamente, de materiale sanitare şi de cărţi de medicină. A luat o carte şi a strâns-o la piept.

— Aia e în franceză! a exclamat Dragan şi a ridicat paharul în sănătatea copiilor şi pentru bucuria de a fi împreună.

Înainte de masă, Tamara a acceptat să cânte pentru gazdele ei. În tinereţe, cântăreaţă fiind, îşi crease o oarecare aureolă de glorie şi urcase pe scene din Praga, Viena şi din Germania, pe malul unui lac al cărui nume îl uitase. S-a aşezat în faţa ferestrei celei mari. Şi-a pus o mână pe

abdomen şi a întins-o pe cealaltă cu degetele aţintite spre zare. Din pieptul ei uscăţiv şi plăpând a ţâşnit o voce puternică, iar pe gât păreau că-i vibrează nişte nestemate. Melodia, de o nesfârşită tristeţe, era ca tânguiala unei sirene sau a vreunei jivine stranii surghiunite pe pământ, care căuta, prin acest vaiet deznădăjduit, să-şi regăsească semenii. Tamo, care nu auzise vreodată ceva asemănător, a dat fuga în salon. Purta o ţinută de subretă, negru cu alb, şi o bonetă umflată pe care Mathilde o pusese s-o poarte cu de-a sila. Mirosea a transpiraţie şi îşi murdărise şorţul drăgălaş cu volane ştergându-şi degetele pe el, deşi Mathilde îi repetase întruna:

— Nu-i cârpă de bucătărie!

Slujnica a privit-o uluită pe cântăreaţă şi, chiar înainte s-o apuce râsul sau să spună vreo trăsnaie în gura mare, Mathilde s-a repezit la ea şi a trimis-o la cratiţe. Aïcha s-a lipit de tatăl ei. Cântecul era frumos, avea chiar o oarecare magie, dar toate emoţiile lui Amin erau paralizate, sugrumate parcă de un cumplit sentiment de jenă. Îi era ruşine de spectacolul acela şi nu ştia de ce.

După cină, bărbaţii au ieşit în foişor la fumat. Era o noapte senină şi se putea ghici forma obscenă a chiparoşilor decupată pe cerul violet. Amin era cherchelit şi se simţea fericit, aşa cum stătea în foişor, în faţa casei şi a oaspeţilor săi. Şi-a spus: „Sunt bărbat, sunt tată. Am o groază de lucruri”. Şi-a lăsat gândul să zburde într-o visare ciudată şi sprinţară. Prin geam a zărit oglinda din salon în care se reflectau siluetele soţiei şi copiilor săi. Şi-a întors privirile către grădină şi a simţit o prietenie atât de profundă, de vie faţă de bărbaţii care-l înconjurau, încât i s-a năzărit, prosteşte, să-i strângă în braţe, să-şi dezvăluie sentimentele. Dragan, care spera să obţină prima recoltă de portocale în primăvara următoare, le-a povestit că a găsit în sfârşit un

negustor care să-i preia marfa, că era la un pas de încheierea unui contract. Ameţit de băutură, Amin se aduna cu greu, ideile îi zburau care încotro, precum pufii de păpădie în bătaia vântului. N-a băgat de seamă că şi Murad era beat şi că abia se ţinea pe picioare. Supraveghetorul se agăţase de Omar şi-i vorbea în arabă. „E-un tip slab" zicea el referindu-se la Dragan şi, când a rânjit, saliva i-a ţâşnit printre cei doi dinţi lipsă. Era invidios pe eleganţa ungurului, gelos pe atenţia pe care i-o acorda Amin, şi se simţea caraghios în cămaşa aceea ponosită şi în haina pe care Mathilde i-o dăduse nu atât din generozitate, cât pentru că nu voia să se facă de râs în faţa oaspeţilor.

Lui Omar îi era silă de fostul soldat. Şi-a şters saliva care-i băltea pe gât şi a ridicat ochii spre cer când Murad s-a avântat într-unul din veşnicele lui discursuri despre război. Toţi bărbaţii şi-au plecat privirile. Nici evreul, nici musulmanul, nici vreunul dintre cei care trecuseră prin acei ani de ruşine şi trădare n-avea chef să-şi strice seara din cauza unei asemenea povestiri. Murad, căruia i se tulburaseră privirile, a vorbit despre perioada petrecută în Indochina.

— Comunişti nenorociţi! a urlat şi Dragan s-a uitat înăuntrul casei, căutând privirea complice a unei femei. Brusc, Omar s-a eliberat, Murad şi-a pierdut echilibrul şi s-a prăbuşit la pământ.

— Diên Biên Phu! Diên Biên Phu! a repetat Omar, ţopăind îndrăcit, cu gura încleştată de furie.

Omar s-a aplecat, l-a apucat pe Murad de guler şi l-a scuipat în faţă.

— Coadă de topor ce eşti! Răcan amărât, te folosesc toţi francezii. Ai trădat islamul, ţi-ai trădat ţara!

Dragan s-a aşezat pe vine ca să cerceteze rana din frunte pe care şi-o făcuse Murad în cădere.

Amin, dezmeticit din beție, s-a apropiat de frate-său, dar, înainte chiar să încerce să-l domolească, privirea mioapă a lui Omar s-a fixat asupra lui, țintuindu-l locului.

— Plec. Nu ştiu ce caut în casa asta de degenerați, serbând un zeu care nici măcar nu-i al meu. Ar trebui să-ți fie ruşine de copiii şi de lucrătorii tăi. Ar trebui să-ți fie ruşine că-ți disprețuieşti neamul. Ai grijă! Trădătorii o să aibă viață grea când o să ne luăm țara înapoi.

Omar i-a întors spatele şi s-a îndepărtat în întuneric, silueta lui zveltă dispărând treptat, de parcă l-ar fi înghițit câmpia.

Femeile au auzit strigătele şi s-au speriat văzându-l pe Murad lungit la pământ. Corinne a dat fuga spre ei şi Amin, deşi mâhnit şi înfuriat, nu s-a putut abține să nu râdă văzând-o. Sânii îi erau atât de impunători încât alerga ciudat, smucindu-se ca o iadă, cu spatele țeapăn şi bărbia împinsă în față. Dragan l-a bătut pe spate pe Amin şi i-a spus în ungureşte ceva ce însemna:

— Hai să nu stricăm petrecerea. Să bem!

VII

Omar n-a mai apărut pe-acolo. A trecut o săptămână, apoi o lună, însă Omar nu a mai dat niciun semn de viață.

Într-o dimineață, Yasmine a găsit în fața porții ghintuite două coşuri pline cu merinde. Erau atât de grele că a trebuit să le târască după ea până în bucătărie, de unde a chemat-o pe Mouilala urlând.

— Doi pui, ouă şi bobi. Ia uitați-vă la roşiile astea şi la săculețul cu şofran!

Mouilala s-a năpustit asupra fostei sclave şi a lovit-o.

— Strânge totul! M-auzi, strânge totul!

Fața ei stafidită era plină de lacrimi şi tremura. Mouilala ştia că naționaliştii distribuiau familiilor martirilor sau deținuților coşuri cu hrană, uneori şi bani.

— Idioato! Netoato! Nu pricepi că i s-a întâmplat ceva lui fiu-meu?

Când a venit Amin în vizită, bătrâna şedea în patio şi, pentru prima dată, a văzut-o cu capul descoperit, cu şuvițele lungi, cenuşii şi aspre coborându-i pe spate. S-a ridicat, furioasă, şi l-a privit cu ură.

— Unde-o fi? N-a ajuns acasă de-o lună! Profetul să-l aibă în pază! Să nu-mi ascunzi nimic, Amin. Dacă ştii ceva, dacă i s-a întâmplat vreo nenorocire, te implor spune-mi!

Mouilala nu dormise de câteva zile, era trasă la față, slăbise.

— Nu-ți ascund nimic. De ce mă învinuieşti? De luni bune, Omar umblă cu o bandă de răzvrătiți şi pune în pericol siguranța familiei. De ce te iei de mine?

Mouilala a început să plângă. Era prima oară când izbucnea o ceartă între ea şi Amin.

— Dă-i de urmă, *ya ouldi*[26], găseşte-l pe fratele tău. Adu-l acasă.

Amin a sărutat-o pe creştet, i-a frecat mâinile între mâinile lui şi i-a promis:

— Totul va fi bine. O să-l aduc. Sunt sigur că există o explicație simplă.

De fapt, dispariția lui Omar îl apăsa la culme. Săptămâni în şir, Amin a bătut la porțile vecinilor, ale prietenilor de familie, ale celor câteva cunoştințe pe care le avea în armată. S-a dus la cafenelele pe unde-şi făcea veacul fratele lui, şi-a petrecut după-amieze la rând aşezat în fața autogării, privind cum pleacă autobuzele spre Tanger şi

[26] „Fiul meu."

Casablanca. tresărea adesea, se ridica dintr-o dată şi o lua la fugă după câte un bărbat a cărui siluetă sau al cărui mers cazon îi aminteau de Omar. Îl bătea pe spate pe necunoscut, acesta se întorcea, iar Amin îi spunea: „Mă scuzați, domnule. M-am înşelat."

Şi-a amintit că Omar îl pomenise adesea pe Otman, colegul lui de liceu, originar din Fès, aşa că s-a hotărât să se ducă acolo. A ajuns pe înălțimile oraşului sfânt la începutul amiezii şi a intrat pe străduțele umede din medina. Era un februarie posomorât şi rece, care-şi răspândea lumina tulbure peste câmpurile înverzite şi peste moscheile somptuoase ale cetății imperiale. Amin îi întreba pe trecătorii care se grăbeau şi dârdâiau de frig pe unde s-o apuce, dar fiecare îi indica altă direcție, aşa încât, după două ceasuri de rătăcit în zadar, a intrat în panică. Tot timpul trebuia să se lipească de ziduri, să facă loc câte unui măgar sau vreunei brişti. „*Balak, balak!*"[27], se auzea, şi Amin tresărea, cu cămaşa leoarcă de transpirație, în ciuda frigului de afară. Un bătrân cu pielea pe alocuri decolorată s-a apropiat de el şi, cu voce blândă, rostogolind „*r*"-urile, s-a oferit să-l însoțească. Au mers în tăcere, Amin ținându-se pe urmele acelui bărbat distins, pe care toată lumea îl saluta. „Aici e!", a spus necunoscutul arătând o poartă şi, înainte ca Amin să apuce să-i mulțumească, a dispărut pe o ulicioară.

O servitoare, care nu împlinise cincisprezece ani, i-a deschis şi l-a condus într-un salonaş de la parter. Acolo, în riadul[28] pustiu şi tăcut, a aşteptat vreme îndelungată. În

---

[27] „La o parte!"

[28] Clădire tradițională cu secțiune pătrată, cu unul sau mai multe etaje, construită în jurul unei curți interioare – patio – cu arbori, plante şi havuzuri.

mai multe rânduri, s-a ridicat şi, prudent, a dat ocol curții centrale. A aruncat câte o privire prin uşile întredeschise, şi-a pocnit încălțările de mozaicurile din pardoseală, sperând că cei dinăuntru, adormiți la ceasul amiezii, se vor trezi din pricina zgomotului. Era un riad mare, decorat cu un gust desăvârşit. În fața havuzului, într-o încăpere amplă, se afla un birou din acaju lângă care fuseseră instalate două scaune tapițate cu pânză scumpă. În patio creştea un arbust de iasomie care îmbălsăma aerul şi o glicină care se cățărase până la primul etaj. În dreapta uşii de la intrare, zidurile salonului marocan aveau decorațiuni de ghips, iar tavanul din cedru era acoperit cu desene colorate.

Amin se pregătea să plece, când s-a deschis uşa şi a intrat un bărbat. Purta o djellaba în dungi şi un turban. Avea barba tunsă îngrijit şi ținea la subraț un teanc de dosare, legate într-o mapă de piele roşie. Bărbatul s-a mirat de prezența unui necunoscut la el în casă şi a ridicat din sprâncene întrebător.

— Bună ziua, Sidi! Scuzați-mă de deranj. Cineva m-a condus înăuntru.

Proprietarul locului a rămas tăcut.

— Mă numesc Amin Belhaj. Încă o dată îmi cer scuze că vă tulbur linişstea. Îl caut pe fratele meu, Omar Belhaj. Ştiu că el şi fiul dumneavoastră sunt prieteni şi mă gândeam că l-aş putea găsi aici. L-am căutat peste tot, iar mama noastră e foarte îngrijorată.

— Omar, desigur, acum îmi dau seama că semănați. Ați fost pe front în 1940, nu-i aşa? Fratele dumneavoastră nu-i aici, îmi pare rău. Fiul meu, Otman, a fost dat afară de la liceu, şi acum învață la Azrou. Să ştiți că a trecut ceva vreme de când nu l-a mai văzut pe fratele dumneavoastră.

Amin nu şi-a putut ascunde dezamăgirea. Şi-a înfundat mâinile în buzunare şi a amuțit.

— Luați loc, l-a rugat proprietarul, şi chiar în clipa aceea tânăra servitoare s-a întors şi a aşezat un ceainic pe masa de aramă.

Hadj Karim era un bogat om de afaceri şi conducea un cabinet prin care îşi consilia clienții în materie de achiziții imobiliare sau de investiții. Avea un angajat, o maşină de scris, şi se bucura de încredere în tot cartierul, ba chiar şi dincolo de el. La Fès şi în întreaga regiune, lumea căuta protecția acestui personaj influent, apropiat de partidele naționaliste, dar având printre prietenii săi şi numeroşi europeni. La fiecare doi ani, făcea o cură la Châtel-Guyon, ca să-şi trateze astmul şi o eczemă. Îi plăcea vinul, asculta muzică germană şi cumpărase de la un fost ambasador al Angliei mobilă de secol XIX, care dădea riadului său un aer cu totul special. Era un om alunecos, care a fost rând pe rând acuzat că e agent de informații al autorităților franceze şi unul dintre cei mai straşnici susținători ai naționalismului marocan.

— În anii ’30, lucram pentru francezi, a început el să povestească. Redactam contracte, făceam şi traduceri juridice. Eram un slujbaş cinstit şi, slavă Domnului, nimeni nu avea ce să-mi reproşeze. Apoi, în 1944, am sprijinit Manifestul pentru Independență şi am participat la revolte. Francezii m-au dat afară şi mi-am deschis aici propriul cabinet de avocatură, autorizat în drept marocan. Cine spune că nu putem fără ei, nu?

Fața lui Hadj Karim s-a posomorât.

— Alții au avut mai puțin noroc decât mine. Unii dintre prietenii mei au fost exilați în Tafilalet, alții au fost torturați de nişte sadici în toată regula, care le stingeau țigări pe spinare şi încercau să-i smintească. Ce era să fac? Am încercat să-mi ajut frații. Am organizat strângeri de fonduri ca să finanțăm apărarea prizonierilor politici. Într-o zi, m-am dus la tribunal sperând să pot acorda asistență unui tânăr

acuzat sau, pur şi simplu, să aduc alinare unui tată devastat de cruzimea unei sentinţe. În faţa clădirii, am văzut un bărbat aşezat pe jos şi care striga un cuvânt pe care nu-l înţelegeam. M-am apropiat de el şi am văzut, pe caldarâm, trei sau patru cravate pe care le aliniase grijuliu pe o bucată de pânză. Negustorul a crezut că a nimerit clientul potrivit, a insistat să-mi vândă o cravată, dar i-am zis că nu sunt interesat şi m-am îndreptat spre tribunal. În faţa intrării, buluc de oameni. Bărbaţi care se rugau, femei care-şi zgâriau faţa invocând numele Profetului. Vă rog să mă credeţi, Si Belhaj, mi-i amintesc pe fiecare în parte. Părinţi, încovoiaţi de propria neputinţă, care-mi întindeau acte pe care nu erau în stare să le citească. Îmi aruncau priviri rugătoare, le spuneau femeilor să se dea în lături şi să-şi ţină gura, dar mamele înlăcrimate nu dădeau ascultare nimănui. Când, în cele din urmă, am reuşit să ajung la uşa de intrare în tribunal, m-am prezentat, mi-am declinat calitatea de jurist, dar portarul a fost categoric: nu puteam pătrunde în hol, dacă n-aveam cravată. Nu-mi venea să cred. Jignit, ruşinat, m-am întors la negustorul care şedea turceşte pe jos şi am apucat o cravată albastră. Am plătit fără un cuvânt, i-am făcut nod şi mi-am pus-o peste djellaba. M-aş fi simţit de tot râsul dacă n-aş fi zărit, pe treptele care duceau spre sălile de judecată, nişte părinţi amărâţi, cu gluga de la djellaba ridicată şi cu cravată la gât.

Bărbatul a luat o înghiţitură de ceai. Amin a clătinat, încet, din cap.

— Sunt precum toţi acei părinţi, Si Belhaj, adică mândru că am un fiu naţionalist. Sunt mândru de toţi aceşti fii care se răzvrătesc împotriva cotropitorului, care-i pedepsesc pe trădători, care luptă să pună capăt unei invazii nedrepte. Dar de câte asasinate va mai fi oare nevoie? Câţi tineri mai trebuie să ajungă în faţa plutonului de execuţie, ca să izbândim? Otmane se află la Azrou, departe de toate astea.

Trebuie să studieze şi să fie pregătit să cârmuiască, atunci când ţara îşi va câştiga independenţa. Găsiţi-l pe fratele dumneavoastră! Căutaţi-l peste tot. Dacă e la Rabat, la Casablanca, aduceţi-l acasă. Îi admir pe cei care acceptă din toată inima martiriul celor de-un sânge cu ei. Dar îi înţeleg şi mai bine pe cei care vor să-i salveze cu orice preţ.

În patio, unde se lăsase noaptea şi nu se mai vedea nimic, au fost aprinse nişte candelabre mari. Pe o piesă de mobilier, Amin a zărit un orologiu frumos din lemn, în stil franţuzesc, al cărui cadran aurit strălucea în penumbră. Hadj Karim a insistat ca Amin să fie însoţit până la porţile medinei, unde îşi parcase maşina. Înainte să se despartă, i-a promis că o să strângă informaţii şi că o să-i dea de ştire de îndată ce va afla ceva.

— Am şi eu prietenii mei. Nu fiţi îngrijorat, până la urmă cineva o să vorbească.

Pe drumul spre moşie, Amin s-a gândit neîncetat la ce-i povestise bărbatul. S-a gândit că trăia, poate, prea departe de lume, că izolarea îl făcuse oarecum vinovat şi îl orbise. Era un laş şi, precum cel mai nevrednic dintre laşi, îşi săpase o vizuină în care se pitise, sperând să nu-l atingă şi să nu-l vadă nimeni. Amin se născuse în mijlocul acestor oameni, în mijlocul acestui popor, dar nu se simţise niciodată mândru de asta. Dimpotrivă, i se întâmplase să vrea să câştige bunăvoinţa europenilor. Încercase să-i convingă că el e diferit, că nu e nici viclean, nici resemnat, nici puturos, aşa cum îi etichetau colonişti pe marocani. Trăia cu această imagine, adânc întipărită în inimă, pe care francezii şi-o făceau despre el. Când era adolescent, îşi luase obiceiul să meargă încet, cu capul plecat. Ştia că pielea lui întunecată, trupul bondoc, umerii laţi trezeau suspiciuni. Aşa că îşi ridica mâinile cu pumnii strânşi la subraţ, ca un bărbat care a jurat că nu se va bate. Acum, i se părea că trăieşte într-o lume plină doar de duşmani.

Invidia fanatismul fratelui său, puterea lui de a se dedica unei cauze. Şi-ar fi dorit să nu fie moderat, să nu se teamă de moarte. Când apărea vreo primejdie, el se gândea la soția şi la mama lui. Se străduia mereu să supraviețuiască. În Germania, în lagărul unde fusese dus prizonier, colegii de baracă îi propuseseră să participe la un plan de evadare. Studiaseră în amănunt posibilitățile existente. Furaseră nişte cleşti ca să taie sârma ghimpată; îşi făcuseră şi oarece provizii. Săptămâni la rând, Amin a tot inventat scuze ca să amâne orice tentativă. „E prea întuneric, spunea. Să aşteptăm luna plină." „E prea frig, nu o să supraviețuim în pădurile alea înghețate. Să aşteptăm vremea bună." Oamenii aveau încredere în el sau poate desluşeau în aceste precauții ecourile propriei lor spaime. Au trecut două anotimpuri, două anotimpuri de tergiversări, de remuşcări, două anotimpuri în care s-a prefăcut că e nerăbdător să evadeze. Desigur, libertatea îl obseda, îi bântuia toate visele, dar nu putea să rişte să încaseze un glonț în spate sau să moară ca un câine, atârnat în sârma ghimpată.

Pentru Selma, dispariția lui Omar a fost începutul unei perioade de bucurii şi de libertate. De-acum nu mai era nimeni cu ochii pe ea, nimeni nu mai era preocupat de absențele sau de minciunile ei. Toată adolescența îşi afişase cu mândrie răutăcioasă pulpele pline de vânătăi, obrajii umflați, pleoapele tumefiate. Prietenelor care refuzau să-i țină isonul la năzbâtii le spunea mereu: „De ce să renunțăm? Oricum ne luăm scatoalce". Ca să meargă la cinema, se înfăşura într-un haik de teamă să nu fie recunoscută şi, odată ajunsă în sala întunecată, îi lăsa pe bărbați să-i mângâie picioarele dezgolite şi îşi spunea: „Nimeni n-o să-mi ia bucuria asta".

Adesea, Omar o aştepta în patio şi, sub privirile lui Mouilala, o bătea până o umplea de sânge. Într-o seară, pe

când nu împlinise încă cincisprezece ani, Selma se întorsese târziu de la şcoală şi, când ciocănise la poarta casei din Berrima, Omar refuzase să-i deschidă. Era iarnă, şi noaptea se lăsa devreme. Jurase că au reţinut-o la şcoală, că nu făcuse nimic rău, îl invocase pe Allah şi milostenia lui. În spatele porţii ghintuite, auzise strigătele lui Yasmine care-l implora pe tânăr să fie îngăduitor. Însă Omar era de neclintit – şi Selma, moartă de spaimă şi de frig, îşi petrecuse noaptea în grădiniţa din preajma casei, culcată în iarba umedă.

Îl ura pe fratele ei pentru că îi interzicea totul, pentru că o făcea curvă, pentru că, în mai multe rânduri, o scuipase în ochi. Îi dorise moartea de o mie de ori şi-l blestemase pe Dumnezeu pentru că era silită să trăiască sub stăpânirea unui bărbat atât de crud. Acesta lua în râs dorinţa de libertate a surorii sale. Repeta, cu o voce acră, „prietenele, prietenele", când Selma îi cerea voie să se ducă în vizită la vreo vecină. „Doar la distracţie îţi stă capul?" O ridica de la pământ câţiva centimetri, îşi lipea faţa de chipul fetei, care tremura din tot corpul, după care o izbea de vreun perete sau o arunca pe scări.

Când a dispărut Omar, şi Amin, ocupat cu treburile moşiei, a început să dea din ce în ce mai rar pe la ei, Selma s-a simţit în al nouălea cer. A trăit ca un acrobat pe sârmă, conştientă că această libertate nu va dura decât o vreme şi că, în curând, precum majoritatea vecinelor de vârsta ei, n-o să mai poată urca pe terasă din pricina rotunjimii burţii şi a geloziei soţului. La hammam, femeile îi cercetau trupul, unele o mângâiau pe şolduri, iar într-o zi maseuza i-a vârât mâna între coapse cam brutal. Apoi i-a zis:

— Ferice de cel ce-ţi va fi soţ!

Atingerea acelei mâini uleioase, a acelor degete negre, deprinse să frământe trupuri, a tulburat-o. A înţeles că exista în ea ceva nepotolit, un nesaţ, un gol care nu aştepta

decât să fie umplut, şi a reprodus acel gest când a fost singură în cameră, fără pic de ruşine şi fără să se simtă satisfăcută. Au apărut şi bărbaţii care-i cereau mâna. Se aşezau în salon, iar ea, de pe scări, îi privea cu un ochi nelinişţit pe acei tătuci burduhănoşi care plescăiau când îşi beau ceaiul şi care se prefăceau că scuipă ca să alunge pisicile care dădeau târcoale. Mouilala îi primea, înfrigurată, le asculta cererile şi, atunci când îşi dădea seama că nu aduc vorba despre fiul ei, că bărbaţii aceia habar nu aveau de soarta lui Omar, se ridica şi bărbatul rămânea acolo câteva minute, buimăcit, şi apoi ieşea val-vârtej din casa aia de nebuni. Selma s-a gândit atunci că uitaseră de ea. Că nimeni din familia aceea nu-şi mai amintea de existenţa ei, şi s-a simţit fericită.

A început să chiulească de la cursuri şi să bată străzile. Şi-a aruncat cărţile şi caietele, şi-a scurtat tivul de la fuste şi, cu ajutorul unei prietene spanioloaice, şi-a epilat sprâncenele şi s-a tuns după ultima modă. A şterpelit din sertarele noptierei bani cât să-i ajungă de ţigări şi Coca-Cola. Iar când Yasmine a ameninţat-o că o pârăşte, a luat-o în braţe şi i-a zis:

— Nu, draga mea Yasmine, n-o să faci aşa ceva. Fosta sclavă, care trăise toată viaţa în casele altora, care nu ştia decât să asculte şi să-şi ţină gura, era acum stăpână peste casa lor. Avea la cingătoare o legătură groasă de chei, al căror zgomot răsuna pe coridor şi în patio. Era responsabilă cu proviziile de făină şi de linte pe care Mouilala, traumatizată de războaie şi de lipsuri, se încăpăţâna să le strângă. Doar ea putea să deschidă uşile camerelor, cuferele din cedru împodobite cu palmete şi dulapurile mari în care Mouilala îşi lăsase trusoul de nuntă să mucezească. Noaptea, când Selma dispărea fără ştirea mamei sale, bătrâna negresă se aşeza în patio şi aştepta. În întuneric, se desluşea vârful incandescent al ţigărilor fără filtru din care

trăgea şi care abia de-i lumina tigva ciocolatie, veştejită de ani. Înțelegea, însă doar într-un mod confuz, nevoia de libertate a fetei. Evadările Selmei deşteptau în sufletul bietei sclave dorințe de mult înăbuşite, vise de libertate, speranțe de revedere.

*

În iarna anului 1955, Selma şi-a petrecut diminețile la cinematograf şi după-amiezele la vecinele ei sau în fundul vreunei cafenele unde patronul le cerea clienților să achite consumația în avans. Acolo, tinerii vorbeau de dragoste şi de călătorii, de maşini elegante, puneau la cale modurile cele mai sigure de a scăpa de supravegherea vârstnicilor. Vârstnicii erau în centrul tuturor discuțiilor. Vârstnicii care nu pricepeau nimic, care nu vedeau că lumea se schimbase, care reproşau tineretului că nu e interesat decât de ringuri de dans şi de mers la plajă. Între două meciuri de fotbal de masă, întărâtați de leneveala acestor zile care nu se mai isprăveau, prietenii Selmei susțineau sus şi tare că n-au de dat socoteală acelor babalâci siniştri pe care-i aveau ca părinți. Erau sătui de discuțiile despre Verdun şi Monte Cassino, despre tiraliorii senegalezi şi despre soldații spanioli. Erau sătui de amintiri din vremea foametei, despre copii morți la vârste fragede, despre ținuturi pierdute în urma vreunei bătălii. Pentru tineri nu contau decât rock'n'rollul, filmele americane, maşinile şmechere, hoinăreala cu fetele cărora nu le era teamă s-o şteargă de-acasă. Dintre toate, preferata lor era Selma. Nu pentru că era cea mai frumoasă sau cea mai dezghețată, ci pentru că-i făcea să râdă şi pentru că se simțea în ea o poftă de viață pe care nimic n-o putea stăvili. Era irezistibilă când o imita pe Vivien Leigh din *Pe aripile vântului*, scuturându-şi capul şi spunând cu voce pițigăiată: „Războiul, războiul, războiul! Mai lăsați-mă...". Alteori îl lua în tărbacă pe Amin şi publicul se cocoşa de râs în fața acestei fete superbe care-şi

încrunta sprâncenele şi îşi scotea pieptul înainte, ca un bătrân soldat mândru de decoraţiile primite. „Fii fericită că nu ţi-a fost niciodată foame, spunea ea cu glas îngroşat şi cu arătătorul întins în aer. Habar n-ai ce-nseamnă războiul, zăludă ce eşti!" Selma nu se temea. Nu s-a gândit o clipă că ar fi putut s-o recunoască cineva şi s-o toarne. Sau că făcea ceva rău. Credea în steaua ei şi visa la dragoste. În fiecare zi, i se deschideau mai mult ochii şi vedea, cu un amestec de spaimă şi de voluptate, bogăţia lumii şi perspectivele care i se ofereau. Meknès i se părea nespus de mic, ca o haină prea strâmtă pe care te temi să n-o destrami la cel mai mic gest. Şi-atunci se dezlănţuia, o apucau năbădăile. Pleca din camera câte unei prietene blestemând, răsturna paharele cu ceai fierbinte de pe masa vreunei cafenele. Spunea: „Vă pierdeţi vremea, mereu aceleaşi discuţii!" Socotea că prietenii ei nu aveau nimic special şi că în spatele revoltelor lor de adolescenţi se ascundea o gravă pornire spre conformism şi supunere. Apăruseră deja fete care o ocoleau. Nu voiau să se compromită stând în preajma ei.

Uneori, după-amiaza, Selma se refugia la vecina ei, Domnişoara Fabre. Franţuzoaica locuia în medina de pe la sfârşitul anilor '20, într-un vechi riad care stătea să se prăbuşească. Domnea acolo o dezordine înspăimântătoare; salonul era plin de canapele soioase, de cufere găurite, cărţi pătate de ceai sau de mâncare. Tapetele fuseseră ronţăite de şoareci, iar în aer plutea miros de urină şi ouă stricate. Domnişoara îi adăpostea pe toţi amărâţii din medina şi multe ori puteai vedea dormind pe jos sau într-unul din ungherele salonului orfani sau văduve rămase fără o leţcaie. Iarna, ploua prin acoperiş şi răpăitul picăturilor care cădeau în hârdaie de metal se amesteca cu strigăte de copii, cu scârţâitul de roţi al cotigilor care treceau pe stradă, cu ţăcănitul războaielor de ţesut instalate la etaj. Domnişoara era urâtă. Nasul, cu porii căscaţi, era borcănat şi diform,

sprâncenele rare şi sure, iar de câţiva ani un tremur uşor îi zgâlţâia fălcile, îngreunându-i vorbirea. Purta tunici largi pe sub care îi puteai ghici burdihanul şi picioarele butucănoase, pline de varice vineţii. La gât avea o cruce din fildeş pe care o mângâia la nesfârşit, ca pe un talisman sau ca pe o amuletă. O adusese din Africa Centrală, unde crescuse şi despre care nu-i plăcea să vorbească. Nimeni nu ştia nimic despre copilăria ei, nici despre anii de dinaintea venirii în Maroc. În medina se zvonea că fusese călugăriţă, că era fiica unui industriaş bogat, că un bărbat de care era îndrăgostită lulea o adusese aici şi apoi o părăsise.

De mai bine de treizeci de ani, Domnişoara trăia printre marocani, le vorbea limba, le cunoştea obiceiurile. Era poftită la nunţi şi la ceremonii religioase şi nimănui nu-i mai sărea în ochi această femeie pe care nimic nu o mai deosebea de indigeni, care-şi bea tăcută paharul cu ceai fierbinte, care ştia să-i binecuvânteze pe copii şi să-l cheme pe Dumnezeu să se îndure de căminele oamenilor. La diverse ocazii, femeile i se spovedeau. Împărţea sfaturi, redacta scrisori pentru cele care nu ştiau carte, era preocupată de bolile lor lumeşti şi de urmele lăsate de bătăile pe care le încasau. Într-o zi, o femeie îi spusese: „Dacă porumbelul nu s-ar fi văicărit, lupul n-ar fi venit după el”. Iar Domnişoara dădea mereu dovadă de o nemărginită discreţie. Deşi se abţinea să tulbure prin vociferări rânduielile acestei lumi în care nu era decât o străină, tuna şi fulgera împotriva sărăciei şi a nedreptăţilor. O dată, doar o singură dată, s-a încumetat să bată la uşa unui bărbat a cărui fiică dădea dovadă de înzestrări excepţionale. Îl rugase pe acest părinte sever să-şi sprijine copilul să studieze şi se oferise s-o trimită în Franţa ca să obţină o diplomă. Omul nu s-a mâniat. N-a dat-o pe uşă afară şi nici n-a acuzat-o că vrea să semene desfrâu şi haos. Nu, a pufnit în râs şi şi-a ridicat braţele spre cer. „Studii!” şi, cu un gest aproape

tandru, a însoţit-o pe Domnişoara Fabre până la uşă şi i-a mulţumit.

Domnişoarei Fabre i se trecea cu vederea excentricitatea, pentru că era bătrână şi balcâză. Pentru că lumea ştia că e bună la suflet şi generoasă. În timpul războiului, hrănise familii întregi ajunse în sărăcie, îmbrăcase copii care umblau în zdrenţe. Îşi alesese calea şi nu pierdea nicio ocazie ca să amintească lucrul ăsta. În septembrie 1954, un ziarist parizian venise să facă un reportaj în Meknès. A fost sfătuit s-o contacteze pe franţuzoaica aceasta, care pusese pe picioare un atelier de ţesut şi care era deosebit de sensibilă la soarta celor nevoiaşi. Într-o după-amiază, tânărul a fost primit şi era să i se facă rău în casa aceea încinsă, unde nu pătrundea niciun firicel de aer. Pe duşumea, câţiva copii sortau firele de lână şi apoi le puneau în nişte lădiţe. La etaj, nişte tinere, aşezate în faţa unor războaie de ţesut verticale, făceau să danseze firele, în timp ce stăteau la taclale. În bucătărie, două bătrâne negrese întingeau nişte coltuce de pâine într-o fiertură căcănie. Reporterul a cerut un pahar cu apă şi Domnişoara Fabre l-a bătut uşor cu palma pe frunte, spunându-i:

— Bietul de tine. Nu te mai agita, nu încerca să te împotriveşti.

Au vorbit despre acţiunile ei caritabile, despre viaţa în medina, despre situaţia sanitară şi morală a tinerelor lucrătoare. Apoi ziaristul a întrebat-o dacă se teme de terorişti, dacă, asemenea întregii comunităţi franceze, trăieşte în tensiune. Domnişoara şi-a ridicat privirile. S-a uitat în sus, la cerul alb al sfârşitului de vară, şi a strâns pumnii, vrând parcă să se abţină.

— Într-o vreme nu foarte îndepărtată îi numeam terorişti pe cei care au devenit luptători în Rezistenţă. După mai bine de patruzeci de ani de protectorat, cum să nu înţelegi că marocanii revendică libertatea pentru care au luptat,

libertatea cu care noi i-am deprins, libertatea a cărei valoare noi le-am arătat-o? Jurnalistul, pe care îl treceau râuri de năduşeală, i-a răspuns că independenţa va fi cu siguranţă câştigată, însă încetul cu încetul. Că nu aveam ce să le reproşăm francezilor care-şi sacrificaseră viaţa pentru această ţară. Ce se va întâmpla cu Marocul după ce vor pleca francezii? Cine avea să preia cârma ţării? Cine avea să muncească pământul? Domnişoara Fabre l-a întrerupt:

— Dacă vreţi să ştiţi, puţin îmi pasă ce gândesc aceşti francezi. Au impresia că ei au fost cotropiţi de acest popor din ce în ce mai numeros şi care a început să se afirme. Să ţină minte o dată pentru totdeauna: sunt nişte venetici. Şi a întrerupt conversaţia, fără să-i propună ziaristului să-i dea pe cineva să-l însoţească până la hotelul unde stătea, în oraşul nou.

Joi după-amiaza, franţuzoaica primea un grup de fete de familie bună, cărora le cerea să înveţe punctul în cruce, croşetatul şi câteva noţiuni de pian. Părinţii aveau încredere în ea, ştiind că Domnişoara nu va îndrăzni nicicând să facă prozelitism în faţa copilelor lor. Sigur, nu le vorbea despre Isus, nici despre iubirea Sa care strălucea peste lume, şi, cu toate astea, reuşea să le convertească. Niciuna dintre fete nu a învăţat să lege mai mult de două note la pian, niciuna nu era în stare să cârpească un ciorap. Îşi petreceau timpul în patio sau în micul salon marocan, lungite pe saltele şi îmbuibându-se cu prăjituri cu miere. Domnişoara punea un disc, le învăţa să danseze, le citea poezii care le făceau să roşească, iar pe unele dintre ele să fugă ţipând *Ouili, ouili*[29]. Le împrumuta revista *Paris Match*, ale cărei pagini puteau fi văzute apoi zburând din terasă în terasă şi portrete ale prinţesei Margaret sfârşind prin rigole.

---

[29] „Vai, vai, vai!”

Într-o după-amiază a lunii martie 1955, în timp ce se pregătea să servească ceaiul, Domnişoara Fabre şi-a surprins elevele într-o discuție aprinsă. Liceenii se aflau în grevă din cauza unei tinere studente care fusese umilită de un profesor. O acuzase că a scris o lucrare subversivă despre lupta Ioanei d'Arc împotriva englezilor şi că profitase de cursul de istorie ca să-şi manifeste sentimentele naționaliste. La etaj, se auzeau râsetele muncitorilor care reparau acoperişul, iar fetele nu se puteau stăpâni să se tot uite după ei. Asemenea marocanilor, cu un gest larg şi ceremonios, Domnişoara a turnat ceaiul de mentă în nişte pahare ciobite. S-a apropiat apoi de Selma:

— Vino cu mine, domnişoară, trebuie să-ți vorbesc.

Selma a urmat-o în bucătărie. Se întreba ce nevoie avea de acest dialog între patru ochi. Se pregătea să spună că nu-i pasă de politică şi că soția fratelui ei e din Alsacia, că ea nu e de nicio parte a baricadei, dar Domnişoara Fabre i-a zâmbit şi a poftit-o să se aşeze cu ea la o măsuță de lemn pe care se afla un coş cu fructe acoperite de musculițe. Domnişoara şi-a lungit picioarele. Timp de câteva minute, care lui Selma i s-au părut interminabile, s-a pierdut în contemplarea arbustului de bougainvillea care se întindea, în uriaşi ciorchini purpurii, pe zidul din fundul grădinii. A luat o piersică cu aspect îndoielnic care s-a decojit singură, dezvelind o pulpă neagră şi fleşcăită.

— Am aflat că nu te mai duci la liceu.

Selma a ridicat din umeri.

— La ce-mi trebuie? Oricum nu pricepeam nimic.

— Eşti complet neroadă. Fără educație, n-o să faci nimic în viață.

Selma a fost surprinsă. N-o auzise niciodată pe Domnişoară vorbind aşa, purtându-se atât de sever cu o fată.

— E un băiat la mijloc, nu?

Selma s-a îmbujorat, şi, dacă ar fi putut, şi-ar fi luat tălpăşiţa fără să se mai întoarcă vreodată în casa aceea. Au început să-i tremure picioarele şi Domnişoara Fabre i-a pus o mână pe genunchi.

— Crezi că nu înţeleg? Îţi închipui probabil că n-am fost niciodată îndrăgostită.

„Să tacă odată. Să mă lase să plec", şi-a spus Selma, dar bătrâna a ţinut-o pe-a ei mai departe, dezmierdând cu vârfurile degetelor crucea de fildeş, care, de la atâtea mângâieri, prinsese luciu.

— Astăzi eşti îndrăgostită, ceea ce e minunat. Crezi tot ceţi îndrugă băieţii. Îţi închipui că n-o să se termine niciodată şi că te vor iubi mereu ca acum. Pe lângă asta, studiile sunt un fleac. Nu cunoşti însă deloc viaţa! Într-o zi vei fi sacrificat totul pentru ei, te vei trezi că nu mai ai nimic, dependentă de cel mai mic gest al lor. Dependentă de toanele şi de afecţiunea lor, la cheremul grosolăniei lor. Te rog să mă crezi când îţi spun, trebuie să te gândeşti la viitorul tău şi să-ţi continui studiile. Timpurile s-au schimbat. Nu trebuie să ai aceeaşi soartă ca mama ta. Poţi deveni cineva, poţi ajunge avocat, profesoară, infirmieră. Sau chiar aviatoare! N-ai auzit de fata aceea, de Touria Chaoui, care şi-a luat brevetul de zbor la nici şaisprezece ani? Poţi deveni ce ai chef, doar să-ţi dai osteneala. Şi niciodată, niciodată n-ai să fii nevoită să ceri bani unui bărbat.

Selma a ascultat-o, cu mâinile strânse în jurul paharului cu ceai. A ascultat-o cu atâta atenţie, încât Domnişoara Fabre a crezut că o convinsese.

— Întoarce-te la liceu. Pregăteşte-ţi examenele şi, dacă ai nevoie, am să te ajut. Domnişoară, promite-mi că n-ai să laşi totul baltă! Selma i-a mulţumit vecinei sale, a sărutat-o pe obrajii ofiliţi şi i-a spus:

— Vă promit.

Însă pe drumul de întoarcere, în timp ce se îndrepta spre casa din Berrima, Selma îşi amintea de chipul fostei călugărițe, de pielea ei albă ca varul, de buzele ei atât de subțiri că ai fi zis că şi-a mâncat propria gură. A început să râdă de una singură pe străduțele înguste şi a chibzuit: „Ce ştie ea despre bărbați? Ce ştie ea despre dragoste?”. Şi i s-a făcut o silă uriaşă de trupul gras şi trist al bătrânei, de viața ei singuratică, de idealurile ei care nu erau nimic altceva decât un mod de a ascunde pustiul de tandrețe care o înconjura. În ajun, Selma se sărutase cu un băiat. Şi, de-atunci, nu înceta să se întrebe cum de era posibil ca bărbații, care o paralizau, care o dominau, să fie în acelaşi timp cei de dragul cărora îşi dorea atât de mult să fie liberă. Da, un băiat o sărutase, iar ea şi îşi amintea cu o limpezime neomenească calea pe care o urmaseră sărutările lui. De ieri încoace, fără încetare, simțea nevoia să închidă ochii ca să mai trăiască o dată, cu o înfrigurare mereu proaspătă, acel moment desfătător. Vedea din nou în minte ochii senini ai băiatului, îi auzea vocea, vorbele pe care le rostise – „Tremuri?” – şi întreg trupul îi era străbătut de un fior. Parcă era roaba acestei amintiri, pe care nu înceta s-o reînvie, şi îşi trecea mâinile peste gură, peste gât, de parcă ar fi căutat urma unei răni, a unui semn lăsat de gura băiatului. I se părea că, de fiecare dată când îi atinsese pielea cu buzele, o eliberase de spaima, de laşitatea în spiritul cărora fusese crescută.

La asta erau buni bărbații? De-asta se vorbea atât de mult despre dragoste? Da, îți smulgeau curajul pitit în străfundul inimii, îl aduceau la lumina zilei, îl sileau să se împlinească. Se simțea mai puternică decât fusese vreodată la gândul unui sărut, al unui nou sărut. Câtă dreptate au, şi-a zis Selma în timp ce urca spre camera ei. Câtă dreptate au să se teamă şi să ne pună sub pază... Fiindcă ascundem

sub voaluri şi sub fuste, da, tăinuim acolo o vâlvătaie în numele căreia suntem în stare să trădăm totul.

La sfârşitul lunii martie, peste oraşul Meknès s-a abătut un val de frig şi apa a înghețat în puțul din curtea interioară. Mouilala a căzut la pat şi a rămas aşa zile întregi, cu fața ei uscățivă abia zărindu-se de sub păturile groase cu care o acoperea Yasmine. Mathilde a venit adesea s-o vadă, a îngrijit-o, deşi se împotrivea, deşi nu voia să înghită leacurile, aşa că a tratat-o ca pe un copil mofturos şi speriat. S-a vindecat, dar când a putut în sfârşit să se ridice din pat şi s-a dus la bucătărie, îmbrăcată într-un halat de casă pe care i-l oferise Mathilde, şi-a dat seama că ceva nu era în regulă. La început, nu şi-a dat seama ce anume îi stârnea panica, de ce avea sentimentul că era străină în propria casă. Se plimba pe culoar, bruftuluind-o pe Yasmine, urca şi cobora scările, în ciuda faptului că o dureau picioarele. S-a aplecat peste fereastră, a privit strada, care i se părea searbădă, de parcă îi lipsea ceva. Era oare posibil ca lumea să se fi schimbat într-atât în aceste săptămâni cât zăcuse la pat? S-a gândit că înnebunise, că, asemenea fiului ei Jalil, începuse să fie stăpânită de demoni. Şi-a amintit de poveştile despre strămoşii ei, care umblau pe jumătate goi pe străzi, vorbind cu nălucile. Iată că fusese atinsă de blestemul familiei, că mintea începuse să i-o ia razna. Îi era frică şi, ca să se liniştească, a făcut ce făcea întotdeauna. S-a aşezat în bucătărie şi-a apucat o legătură de coriandru, pe care s-a apucat s-o toace mărunt. Şi-a apropiat de gură, de nas, mâinile bătrâne, mâinile ei deformate şi pline de verdeață, şi-a întins resturile de coriandru pe față şi s-a pus pe plâns. Îşi vâra degetele în nări, se freca la ochi ca o apucată. Nu simțea nimic. Printr-un farmec pe care nu-l înțelegea, boala îi răpise mirosul.

Aşa că nu a simțit duhoarea rece de tutun şi nici praful de şantier de pe hainele fiicei sale. Mouilala n-a simțit pe cămăşile adolescentei nici parfumul ieftin pe care aceasta îl cumpărase din medina cu bani sfeterisiți. Şi, mai ales, bătrâna n-a băgat de seamă că mireasma dulceagă se amestecase cu mirosul unei ape de colonie, proaspătă, cu nuanțe de citrice, de felul acelor parfumuri la modă cu care europenii se dădeau pe gât şi la subraț. Selma se întorcea seara, îmbujorată, cu suflul purtând urmele de miros ale altei guri. Cânta prin patio, vorbea cu maică-sa având străluciri în ochi şi o strângea pe bătrână în brațe. Îi spunea: „Ce mult te iubesc, mami!”

Într-o seară, Mathilde l-a aşteptat pe Amin stând după uşă.

— Azi am fost în oraş, i-a spus. Am văzut-o pe mama ta.

Mouilala se purtase ciudat cu Aïcha. Când copila îşi apropiase buzele de mâna bunicii, bătrâna a început să urle.

— A acuzat-o pe Aïcha că vrea s-o muşte. Plângea în hohote şi îşi ținea mâna lipită de burtă. Era cuprinsă de spaimă, înțelegi?

Da, Amin înțelegea. Văzuse cât era de slabă, îi remarcase privirea goală, mintea dusă aiurea. Încetase să-şi mai vopsească părul cu henna şi ieşea uneori din camera ei fără să-şi petrecut şalul peste părul sur. Când se dusese s-o vadă, Mathilde ar fi putut jura că Mouilala n-o recunoscuse. Bătrâna a pironit-o cu privirile câteva secunde, cu limba atârnându-i din gură, cu ochii sticloşi, după care a părut că i se ia o piatră de pe inimă. N-a rostit numele nurorii sale – nu-l rostea niciodată –, dar a zâmbit şi şi-a pus mâna pe brațul tinerei. Mouilala stătea cu orele aşezată la masa din bucătărie, cu brațele blege, spânzurate deasupra unor târne cu legume. Când se mai întrema, se ridica, se pornea să

gătească, dar mâncarea nu mai avea gustul de altădată. Uita nişte ingrediente sau adormea pe scaunul de lemn şi tajineul se ardea pe fund. Ea, care fusese mereu tăcută şi sobră, lălăia cât era ziua de lungă melodii copilăreşti care o făceau să râdă în hohote. Se-nvârtea în loc şi îşi ridica cu amândouă mâinile poalele caftanului, scoţând limba la Yasmine şi bălăcărind-o.

— Nu putem sta cu mâinile-n sân, a spus Mathilde. Amin şi-a scos cizmele, şi-a aşezat haina pe scaunul de la intrare şi a rămas tăcut.

— Trebuie s-o luăm la noi. Şi pe Selma odată cu ea.

Soţia lui, cu mâinile-n şolduri, îl contempla cu duioşie. Amin i-a aruncat o privire pătimaşă, care a surprins-o şi, cu un gest de cochetărie şi-a aranjat părul şi şi-a desfăcut şorţul din jurul mijlocului. În clipa aceea, lui Amin i-a părut rău că nu-şi găseşte cuvintele. Că nu e unul dintre acei bărbaţi care dau răgaz spiritului şi tandreţei, care au timp să spună tot ce le stă pe suflet. S-a uitat îndelung la ea şi şi-a dat seama că devenise o femeie din partea locului, că suferea la fel de mult ca şi el, că muncea cu aceeaşi îndârjire. Şi că el nu era în stare să-i mulţumească pentru asta.

— Da, ai dreptate. Oricum, eram îngrijorat ştiindu-le singure, în medina, fără un bărbat care să vegheze asupra lor.

S-a apropiat de Mathilde, s-a ridicat pe vârfuri şi, încet, în timp ce ea se aplecase, a sărutat-o pe faţă.

La începutul primăverii, Amin a ajutat-o pe mama lui să se mute. L-au trimis pe Jalil la un unchi, un om cucernic care trăia lângă Ifrane şi care le-a dat asigurări că aerul de munte o să-i facă bine sufletului şubrezit al acestuia. Yasmine, care nu văzuse niciodată zăpadă, s-a oferit să-l însoţească. Pe Mouilala au instalat-o în cea mai luminoasă încăpere, la intrarea în casă. Selma era nevoită să împartă

camera cu Aïcha şi Selim, dar Murad reuşise să facă rost de cărămizi şi de ciment, aşa că s-a apucat să mai construiască o aripă.

Mouilala nu prea ieşea din cameră. Adesea, Mathilde o găsea şezând sub fereastră, cu privirea pierdută în contemplarea dalelor roşii de pe jos. Îmbrăcată toată în alb, legăna din cap întorcându-se într-o viaţă a tăcerii, o viaţă mută în care suferinţa era interzisă. Pe albeaţa ţesăturii se profilau mâinile ei întunecate şi pline de riduri, mâini ce păreau să vorbească despre întreaga viaţă a acelei femei, precum o carte fără cuvinte. Selim stătea mult timp alături de ea. Se culca pe jos, cu căpşorul aşezat pe genunchii bunicii şi închidea ochii în timp ce ea îl mângâia pe spinare şi pe ceafă. Refuza să mănânce altundeva decât în camera bătrânei şi cei din casă au trebuit să se obişnuiască cu proastele lui deprinderi, pentru că începuse să mănânce cu mâinile şi să râgâie zgomotos. Mouilala, pe care Mathilde o ştiuse dintotdeauna slabă şi care se mulţumise toată viaţa cu ce rămânea de la ceilalţi, căpătase acum lăcomia greţoasă a bătrânilor care îşi găsesc un ultim rost al vieţii în aceste plăceri ieftine.

Toată ziua, Mathilde alerga de la şcoală acasă şi de la bucătărie la spălătorie. Îşi spăla la fund soacra şi fiul. Pregătea de mâncare pentru toată lumea, iar ea mânca în picioare, între nenumăratele treburi pe care le avea de făcut. Dimineaţa, când se întorcea de la şcoală, îi îngrijea pe bolnavi, apoi spăla şi călca rufe. După-amiază se ducea la furnizori să cumpere chimicale sau diverse piese de schimb. Trăia într-o stare de nelinişte permanentă, fie că era vorba de bani, de sănătatea lui Mouilala sau de cea a copiilor. O îngrijora posomoreala lui Amin, care o prevenise în ziua când Selma sosise la fermă:

— Nu vreau să se apropie de lucrători. Nu vreau să umble teleleu. Liceu şi casă, atât, mă-nţelegi?

Mathilde încuviinţase dând din cap, cu sufletul măcinat de spaimă. Când fratele ei nu era acasă – adică mai tot timpul –, Selma devenea impertinentă şi afurisită. Mathilde îi dădea tot felul de sarcini, dar pe Selma o durea-n cot. Îi răspundea:

— Nu eşti maică-mea!

Mathilde se temea de ploile năprasnice din martie, de grindina pe care lucrătorii o prevesteau luându-se după cerul gălbui de la sfârşitul după-amiezilor. Tresărea când ţârâia telefonul şi se ruga, cu mâna pe receptor, să nu fie nici banca, nici liceul, nici pensionul. Corinne o suna adesea la ora siestei, o invita la un ceai şi-i spunea:

— Ai şi tu dreptul să te distrezi!

Mathilde nu-i mai scria lui Irène decât epistole seci, lipsite de sentiment şi de confesiuni. Îi cerea să-i trimită reţete de mâncăruri din copilărie, cărora le ducea dorul. Şi-ar fi dorit să fie o gospodină fără cusur, ca acelea care apăreau pozate prin revistele pe care i le împrumuta Corinne. Femei care ştiau să conducă un cămin, care vegheau la tihna lui, femei pe umerii cărora se sprijinea totul, femei care erau iubite şi temute. Dar, aşa cum îi spusese într-o zi Aïcha, cu vocea ei ascuţită: „Orice-ai face, întotdeauna totul se termină prost”, iar Mathilde nu încercase să-i schimbe părerea. În timpul zilei curăţa legume cu o carte deschisă în faţă. Ascundea diverse volume prin buzunarele şorţurilor şi se aşeza uneori pe-un morman de rufe ce trebuiau călcate ca să citească romane de Henri Troyat sau de Anaïs Nin, pe care i le împrumutase văduva Mercier. Gătea nişte bucate pe care Amin le considera oribile. Salate de cartofi cu ceapă deasupra şi care duhneau a oţet, mâncare de varză pe care o fierbea atât de mult încât casa puţea zile întregi, rulouri de carne tocată atât de uscate, încât Aïcha scuipa dumicaţii din gură şi-i ascundea prin buzunare. Amin se plângea tot timpul. Dădea în lături,

cu vârful furculiței, escalopurile înecate în smântână, o mâncare ce nu se potrivea deloc cu clima locului. Ducea lipsa mâncărurilor pregătite de mama lui şi era convins că Mathilde susținea că nu-i plac cuşcuşul şi lintea cu carne afumată doar ca să-l provoace. La masă îi îndemna pe copii să vorbească, le punea întrebări, râdea când băteau cu lingura în masă, cerându-şi desertul. Şi-atunci Amin, văzând cât de neruşinați şi de zgomotoşi erau copiii, se înfuria. Blestema acoperişul acela sub care nu putea găsi liniştea pe care un truditor are tot dreptul s-o ceară. Mathilde îl lua pe Selim în brațe, îşi scotea din mânecă o batistă murdară şi bocea. Într-o seară, sub ochii uluiți ai Aïchei, Amin s-a apucat să intoneze un cântec vechi:

— Plângea precum Magdalena, plângea, plângea... Se prăpădea de plâns.

A urmărit-o pe Mathilde pe coridor strigându-i:

— Vai, ce jale! Ce jale! şi Mathilde, scoasă din minți, l-a împroşcat cu înjurături în alsaciană, înjurături al căror înțeles nu îl dezvăluise niciodată alor ei.

Mathilde s-a îngrăşat, iar pe tâmplă i-a apărut o şuviță albă. În timpul zilei purta o pălărie cu boruri largi din rafie, precum țărăncile, şi sandale din cauciuc negru. Pielea de pe gât şi de pe obraji i se umpluse de mici pete cafenii şi îi apăruseră şi nişte riduri subțiri. Uneori, la sfârşitul acestor zile istovitoare, cădea într-o profundă melancolie. Pe drumul spre şcoală, cu fața mângâiată de vânt, îşi spunea că trecuseră deja zece ani de când bătea-n lung şi-n lat ținuturile astea şi i se părea că n-a făcut nicio ispravă. Ce lăsa în urmă? Sute de prânzuri înfulecate şi mistuite, bucurii trecătoare din care nu rămăsese nimic, cântecele îngânate la căpătâiul unui pat de copil, după-amieze în care alinase necazuri şi de care nimeni nu-şi mai amintea nimic. Mâneci cârpite, îngrijorări trăite de una singură, pe care nu le mărturisea de teamă că va fi luată peste picior. Orice ar fi

făcut şi oricât de recunoscători i-ar fi fost copiii şi pacienţii ei, i se părea că viaţa ei nu era altceva decât o continuă scufundare. Tot ce făcea era menit dispariţiei, surpării. Asta era soarta vieţii ei casnice şi mărunte, în care repetarea la nesfârşit a aceloraşi gesturi ajungea să-i mănânce nervii. Se uita pe fereastră la livezile de migdali, la întinderile de viţă-de-vie, la arbuştii tineri care ajungeau la maturitate şi care, peste un an sau doi, aveau să lege rod. Era geloasă pe Amin, geloasă pe moşia pe care el o construise de la zero şi care, în anul acela, în 1955, i-a oferit cele dintâi satisfacţii.

Recolta de piersici fusese îmbelşugată şi vânduse migdalele la un preţ bun. Spre marea supărare a Mathildei, care pretindea bani pentru rechizite şcolare şi veşminte noi, Amin a hotărât să investească tot profitul în dezvoltarea fermei.

— O femeie de-a noastră n-ar îndrăzni niciodată să-şi bage nasul în treburi dintr-astea, i-a reproşat el.

A construit a doua seră, a angajat încă zece muncitori pentru recolte şi a plătit un inginer francez să-i construiască un bazin de retenţie a apei. De multă vreme, Amin era pasionat de cultura măslinilor. Citise tot ce-i căzuse în mână pe acest subiect şi realizase nişte plantaţii experimentale de mare densitate. Era convins că poate, de unul singur, să dezvolte noi varietăţi de măslin, mai rezistente la arşiţă şi la lipsa de apă. La târgul de la Meknès, din primăvara anului 1955, şi-a prezentat experienţele şi, într-un discurs încâlcit, în timp ce mototolea cu mâini transpirate hârtiile cu notiţe, s-a străduit să-şi expună teoria în faţa unui public sceptic.

— Toate inovaţiile din lume au fost luate în derâdere la început, nu-i aşa? s-a confesat el prietenului său Dragan. Dacă lucrurile merg cum am prevăzut, arborii ăştia vor avea un randament de până la şase ori mai mare decât soiurile

aflate acum pe moşie. Iar nevoia lor de apă e atât de redusă, încât m-aş putea întoarce la vechile metode de irigaţie.

În timpul tuturor acestor ani de trudă, Amin se obişnuise să muncească singur, să nu se bizuie pe sprijinul nimănui. Domeniul lui era împrejmuit de pământurile coloniştilor, ale căror avuţie şi putere îl speriaseră vreme îndelungată. La sfârşitul războiului, coloniştii din Meknès încă mai deţineau o influenţă considerabilă. Se spunea că erau în stare să numească sau să dea jos un guvernator; că era îndeajuns să mişte un deget ca să schimbe politica dictată de la Paris. Acum, vecinii erau mai îngăduitori cu Amin. La Camera pentru agricultură, unde s-a dus să ceară subvenţii, a fost primit cu politeţe şi, chiar dacă i-au fost refuzaţi banii solicitaţi, a fost felicitat pentru creativitate şi dârzenie. Când i-a povestit prietenului său maghiar despre întâlnire, acesta a zâmbit.

— Le e frică, asta-i tot. Au simţit că s-a schimbat direcţia vântului, că localnicii vor deveni curând propriii lor stăpâni. Când te tratează ca pe un egal, îşi asigură spatele.

— Ca pe un egal? Îmi zic că mă sprijină, că au încredere în viitorul meu, dar refuză să-mi acorde un împrumut. Şi dacă voi da greş, îmi vor spune că am fost leneş, că arabii sunt toţi o apă şi-un pământ, că fără francezi şi fără puterea lor de muncă n-am fi buni de nimic.

În luna mai, ferma lui Roger Mariani a luat foc. Porcii au murit în cocini şi zile la rând a plutit în aer miros de carne arsă. Muncitorii, care au stins focul cam fără tragere de inimă, îşi acoperiseră faţa cu cârpe, iar câţiva dintre ei vomitaseră. „E *haram*[30], spuneau ei, să respiri blestemăţia asta de fum.” În noaptea incendiului, Roger Mariani a venit

[30] Păcat.

pe colină şi Mathilde l-a poftit în salon, unde a băut singur o sticlă de Tokaj. Bărbatul, care fusese atât de puternic odinioară, care îl ameninţase pe generalul Noguès chiar în biroul lui de la Rabat şi obţinuse câştig de cauză, plângea ca un copil, aşezat în vechiul fotoliu de catifea.

— Uneori mi se strânge inima, nu mai izbutesc să-mi adun gândurile, parcă mi se împâcleşte mintea. Nu mai ştiu la ce să ne-aşteptăm şi nu mai ştiu unde e dreptatea, câtă vreme trebuie să plătesc pentru nişte nelegiuiri pe care am să neg mereu că le-am săvârşit. Am crezut în ţara asta, aşa cum crede un iluminat în Dumnezeu, fără să chibzuiască, fără să cerceteze. Şi-acum aud că-mi vor moartea, că ţăranii au dosit arme prin tainiţe ca să mă doboare, că s-ar putea să mă spânzure. Că doar s-au prefăcut că nu mai sunt nişte sălbatici.

După vacanţa de Crăciun, relaţiile dintre Murad şi stăpânul lui s-au răcit şi, săptămâni la rând, Amin n-a ştiut ce altceva să facă decât să fugă de fostul lui aghiotant. De fiecare dată când silueta lui Murad se profila pe drumul de pământ care mergea de la fermă la duar, când vedea faţa scobită şi ochii galbeni ai fostului soldat, simţea un pumn în stomac. Îi dădea ordine ţinând ochii în pământ şi, atunci când Murad venea cu o problemă sau să se mândrească cu o viitoare recoltă, Amin nu reuşea să stea locului. Nu se putea abţine, începea să tropăie mărunt şi, adesea, trebuia să strângă din pumni şi din dinţi ca să n-o ia la fugă.

În timpul ramadanului, care s-a nimerit în aprilie, Murad a refuzat ca felahii să muncească noaptea şi să-şi facă singuri programul de lucru în funcţie de căldură şi de cât erau de obosiţi.

— Stropitul şi seceratul doar pe timpul zilei! E o rânduială în care nici eu, nici Cel de sus nu ne putem amesteca! i-a urlat unui ţăran, care şi-a dus mâna la gură şi

a mormăit o rugăciune. Peste zi îi lăsa să-şi facă siesta, dar după aceea îi beştelea şi îi hărțuia, acuzându-i că profită de cumsecădenia stăpânului. Într-o zi l-a lovit pe un bărbat pe care l-a surprins în grădină, la câțiva metri de casă. L-a prins de păr şi l-a snopit în bătaie, învinuindu-l că-i spionează pe cei din familia Belhaj, că se ține după Selma, că trage cu ochiul la stăpână prin perdelele de țânțari din salon. Murad o pândea pe slujnică şi o acuza de pungăşii închipuite. Îi descosea pe bolnavii Mathildei, suspectându-i că vor să profite de ea.

Într-o zi, Amin l-a chemat la el în birou şi, ca în vremea războiului, i-a vorbit simplu şi marțial, mulțumindu-se să-i transmită ordine fără nicio explicație.

— De azi înainte, dacă vreunul dintre țăranii din vecinătate vine să ceară apă, îi vom da apă. Cât trăiesc eu, nimănui nu-i va fi interzis să folosească puțul. Dacă bolnavii vor cere să fie îngrijiți, o să te asiguri că li se va da îngrijire. Nimeni nu va fi bătut pe moşia mea şi toți vor avea dreptul la odihnă.

În timpul zilei, Amin nu părăsea ferma, dar seara fugea de chirăitul copiilor, de vaietele Mathildei, de privirea oțărâtă a soră-sii, care nu mai răbda să-şi ducă traiul pe colina aceea departe de lume. Amin se afunda în jocuri de cărți prin cafenele pline de fum. Bea alcool ieftin prin birturi fără ferestre, cot la cot cu nişte bărbați la fel de descurajați şi de beți ca el. Adesea, îşi regăsea vechi colegi de garnizoană, militari ursuzi cărora le era recunoscător că nu trebuie să le facă conversație. Într-o seară, Murad s-a ținut după el. A doua zi, Amin n-a fost în stare să-şi amintească în ce împrejurări şi prin ce vicleşug se lăsase convins de supraveghetor să-l însoțească. Cum necum, în seara aceea, Murad s-a suit în maşină şi s-au dus într-un birt de pe marginea drumului principal. Au băut împreună, dar Amin

nu l-a băgat în seamă. „Măcar să se-mbete, s-a gândit. Să se-mbete şi să cadă într-un şanţ de dobitoc ce e!” În crâşma mizerabilă în care nimeriseră cânta un acordeonist, iar lui Amin i-a venit chef să danseze. I-a venit chef să fie altcineva, o persoană pe care să nu se bazeze nimeni, o persoană cu viaţă simplă şi fără probleme, o viaţă plină de păcate. Un bărbat l-a apucat de umăr şi au început să se bălăbăne de la stânga la dreapta. Tovarăşul lui a fost cuprins de un râs nebun şi, ca prin minune, râsul a umplut toată sala şi i-a molipsit pe toţi mesenii. Gurile lor larg căscate dezveleau numai dinţi stricaţi. Unii băteau din palme sau ţineau ritmul tropăind din picior. Un bărbat înalt şi costeliv a scos un şuierat şi toţi s-au întors spre el.

— Hai să mergem, a spus el, şi toţi au ştiut unde aveau să se ducă.

S-au dus la marginea medinei şi s-au afundat în Mers, „cartierul rezervat”. Amin era criţă, vedea tulbure şi se clătina. Nişte necunoscuţi îl sprijineau cu rândul. După ce unul dintre ei s-a uşurat pe un perete, pe toţi ceilalţi i-a trecut pişarea. Amin, buimac, a privit şuvoiul lung de urină care se scurgea de pe zidul meterezelor până pe caldarâm. Murad s-a apropiat de el ca să-l convingă să nu meargă mai departe pe strada mare, de-a lungul căreia se înşiruiau tractirele, ţinute de matroane arţăgoase. Strada se preschimba în uliţă, o uliţă întunecoasă şi strâmtă, apoi se termina într-un fel de fundătură, unde nişte derbedei îi pândeau pe bărbaţii nesocotiţi care ieşeau de la femei. Amin i-a dat un brânci violent, s-a uitat cu un ochi duşmănos la mâna pe care Murad i-o pusese pe umăr şi apoi s-au oprit în faţa unei porţi, unde unul dintre bărbaţi a ciocănit. S-a auzit un clinchet, apoi un târşâit de papuci pe duşumea şi un şirag de brăţări zăngănind. S-a deschis poarta şi peste ei au năvălit nişte femei pe jumătate despuiate, ca un stol de lăcuste peste lanuri. Murad nu l-a văzut pe Amin dispărând.

A vrut să-i facă vânt brunetei care-l luase de mână şi-l trăsese după ea într-o încăpere minusculă, unde se aflau un pat şi un bideu spart. Alcoolul îl moleşise, nu izbutea să se concentreze pe ideea de a-l salva pe Amin şi simţea cum îl cuprinde furia. Fata, fără vârstă, purta un turban pe cap şi pielea îi mirosea a cuişoare. I-a dat nădragii jos lui Murad cu o îndemânare care l-a îngrozit. A privit-o cum îşi descopciază ceea ce îi ţinea loc de jupon. Pe picioare avea nişte incizii recente care alcătuiau un desen, un simbol căruia Murad nu reuşea să-i desluşească înţelesul. În clipa aceea i-a venit să-şi înfigă degetele în ochii prostituatei, să o pedepsească. Fata, care probabil cunoştea privirea aceea, a şovăit puţin. Şi-a întors faţa spre uşă şi apoi, vizibil beată şi ea sau buimăcită de haşiş, a renunţat şi s-a lungit pe saltea.

— Hai, grăbeşte-te. E cald.

Mai târziu, n-a putut să spună dacă fusese din vina acelor cuvinte sau din pricina transpiraţiei care curgea printre sânii femeii, a scârţâiturilor care-i ajungeau la urechi din celelalte camere sau a faptului că i s-a părut că aude vocea lui Amin. Atunci însă, în faţa acelei fete cu ochii măriţi, i-au revenit în minte imagini din războiul din Indochina, cu bordelurile militare pe care ofiţerii însărcinaţi cu afacerile indigene le organizau pentru soldaţi. Şi-a amintit zgomotele de acolo şi umezeala din aer, peisajul nebulos pe care odată încercase să i-l descrie lui Amin fără ca acesta să-i poată percepe întunecimea, consistenţa de coşmar. Îi spusese:

— O junglă ca asta te-ndeamnă la visare.

Murad şi-a trecut mâinile peste braţele ei goale, s-a zgribulit şi a avut impresia că roiuri întregi de ţânţari împresuraseră camera, că pântecul şi ceafa i se umpluseră din nou de crustele acelea mari şi roşii care nu-l lăsaseră să doarmă nopţi la rând. Auzea în spatele lui strigătele ofiţerilor francezi, şi şi-a spus că văzuse o groază de

măruntaie de albi, că văzuse murind o mulțime de creştini epuizați de diaree, cu minţile rătăcite din pricina războaielor fără rost. Nu, cel mai greu nu era să ucizi. În timp ce-şi spunea asta, i-a răsunat în cap țăcănitul trăgaciului şi a început să-şi dea pumni în tâmple, vrând parcă să-şi golească mintea de toate acele gânduri negre.

Târfa, căreia matroana îi spunea întruna să se grăbească pentru că aşteaptă clienții, s-a ridicat cu un aer sastisit. S-a îndreptat, goală, către Murad şi i-a spus:

— Eşti bolnav?

Apoi, când fostul soldat, zguduit de plâns, a început să se dea cu fruntea de pereții de piatră, a strigat după ajutor. Au fost scoşi afară şi matroana l-a scuipat în ochi pe aghiotantul care spunea vrute şi nevrute. Prostituatele s-au năpustit asupra lui, zbierând, batjocorindu-l, acoperindu-l de sudălmi.

— Blestemat să fii! Fiți blestemați cu toții!

El şi cu Amin au plecat şi au început să umble haihui. Acum rămăseseră singuri, toți fugiseră de ei şi Amin nu mai ştia unde-şi lăsase maşina. S-a oprit la o margine de drum şi şi-a aprins o țigară. După primul fum i-a venit să verse.

A doua zi dimineață, le-a spus lucrătorilor că supraveghetorul era bolnav şi s-a posomorât, fără să vrea, văzând expresia de uşurare şi de bucurie de pe chipurile lor. Mathilde, care s-a oferit să-l ajute şi să-i dea medicamente, s-a văzut respinsă sec, sub motiv că Murad avea nevoie de odihnă. „Doar de odihnă.” După care Amin a adăugat:

— Cred că ar trebui să-i găsim o nevastă. Nu-i bine să fii în halul ăsta de singur.

VIII

Trecuseră douăzeci de ani de când Mehki lucra ca fotograf pe Avenue de la République. Când vremea de-afară îi

îngăduia, adică mai mereu, bătea bulevardul în lung şi-n lat cu aparatul de fotografiat în bandulieră şi le propunea trecătorilor să le facă o fotografie. În primii ani îi fusese greu să se impună în faţa concurenţei, mai cu seamă în faţa acelui tânăr armean care cunoştea pe toată lumea, de la lustragiu la patron de bar, şi care-i fura toţi clienţii. Mehki a înţeles până la urmă că nu putea lăsa la voia întâmplării găsirea muşteriilor. Că nu era îndeajuns să insiste, să scadă preţurile sau să-şi laude talentul. Nu, trebuia să-i găsească pe cei care voiau să păstreze amintirea unui moment anume. Pe cei care se socoteau frumoşi, care simţeau că îmbătrânesc sau care-şi priveau copiii crescând şi îşi spuneau: „Ce repede trece totul!" Nu avea rost să-şi piardă vremea cu bătrânii, cu oamenii de afaceri, cu slujnicele cu faţa brăzdată de griji. Se descurca însă întotdeauna de minune cu copiii. Se strâmba la ei, le explica cum funcţionează aparatul foto, iar părinţii nu rezistau ispitei de a păstra pe o bucată de hârtie figura angelică a odraslelor. Mehki nu-şi fotografiase niciodată propria familie. Mama lui credea că aparatul e o unealtă a necuratului, ce răpea sufletul celor care, împinşi de trufie, se lăsau traşi în poză. La începutul carierei, lucrase ca fotograf la starea civilă şi bărbaţii, adesea, refuzau ca soţiile lor să fie fotografiate. Unii dintre înalţii demnitari marocani trimiseseră chiar scrisori de ameninţare pe adresa rezidenţei generale, explicând că se opuneau cu toată tăria ideii ca soţiile lor să-şi arate faţa unor necunoscuţi. Francezii cedaseră, aşa că numeroşi caizi sau bei s-au mulţumit să ofere scurte descrieri ale nevestelor lor, care au fost anexate documentelor de identitate.

Însă prada lui favorită erau îndrăgostiţii. În ziua aceea de primăvară, Mehki a dat peste cel mai frumos cuplu posibil. Aerul era suav şi încărcat de promisiuni. O lumină ca mierea inunda centrul oraşului, mângâind faţadele albe ale

clădirilor, scoțând în evidență roşul aprins al muşcatelor şi al florilor de hibiscus. Un cuplu s-a desprins din mulțime, Mehki a alergat spre ei cu degetul pe declanşator şi le-a spus, cât se poate de sincer:

— Sunteți atât de frumoşi, că v-aş putea fotografia gratis!

Vorbise în arabă şi tânărul, care era european, a ridicat mâinile ca să-i comunice că n-a înțeles. A băgat mâna în buzunar şi a scos o bancnotă pe care i-a oferit-o lui Mehki. „Îndrăgostiții au mână largă, s-a gândit el. Vor să-şi impresioneze iubita, peste ani vor schimba foaia, dar, deocamdată, lui Mehki îi convine!”

La asta se gândea fotograful, şi era atât de încântat, de entuziast, încât n-a băgat de seamă cât de nelinişitită era tânăra, care se uita în dreapta şi-n stânga de parcă ar fi fost urmărită. A tresărit când băiatul, care purta un bluzon cu croială americană, i-a atins umărul. Erau atât de frumoşi, atât de nemaipomenit de frumoşi, încât Mehki a rămas cu gura căscată. Nu i-a trecut o clipă prin cap că nu s-ar potrivi. N-a fost îndeajuns de ager încât să-şi dea seama că tinerii n-aveau ce căuta împreună.

Ce făcea oare fata acolo, pe bulevard, în după-amiaza aceea de marți, ea, care nu era decât un copil, o fată de familie bună, fără doar şi poate, dintr-o familie onorabilă care-şi comanda la croitor fuste drepte şi sacouri din stofe sobre? N-avea nimic din stricatele alea care colindau bulevardul de jos în sus, care fugeau de sub supravegherea taților şi fraților lor, care rămâneau gravide după o rătăcire de-o clipă pe bancheta din spate a unei maşini. Fata avea o prospețime răscolitoare. În timp ce punea mâna pe aparat, Mehki s-a gândit că era ceva magic în faptul că tocmai el avea să nemurească această clipă. Se simțea atins de o stare de grație. Momentul acesta atât de fragil, fața aceea care nu fusese încă întinată de nimic, nici de mână de om, nici de dezmăț, nici de necazurile vieții. Asta avea să se întipărească

pe peliculă, inocența unei fete şi privirea ei în care se întrezărea dorința de aventură. Băiatul era şi el nespus de chipeş: era îndeajuns să vezi cum întorceau capul trecătorii, bărbați şi femei, după acel trup numai fibră, un trup înalt şi subțire, cu ceafă robustă, arsă de soare. Zâmbea, iar Mehki era foarte sensibil la genul acesta de amănunte. La frumusețea dinților şi a buzelor care nu purtau încă urmele exceselor de țigări şi de cafea proastă. Din fericire, majoritatea modelelor lui țineau gura închisă când pozau, dar acest tânăr era atât de copleşit de fericire, se simțea atât de norocos, încât nu înceta să râdă şi să vorbească.

Fata a refuzat să pozeze. A vrut să plece şi i-a şoptit băiatului ceva la ureche, ceva ce Mehki n-a putut să audă. Dar îndrăgostitul a stăruit, a apucat-o pe fată de încheietura mâinii, a făcut-o să se răsucească-n loc şi i-a spus:

— Hai, vino, n-o să ne ia decât o clipă şi vom rămâne cu o amintire.

Nici Mehki n-ar fi putut-o spune mai bine. Câteva secunde pentru o amintire care va dura toată viața, acesta era sloganul lui. Fata era atât de țeapănă, de crispată, aşa cum stătea acolo pe bulevard, încât Mehki s-a apropiat de ea şi a întrebat-o, în arabă, cum o cheamă.

— Aşa, Selma, zâmbeşte şi uită-te la mine.

După ce a făcut fotografia, Mehki le-a întins un bon pe care tânărul l-a strecurat în buzunarul de la bluzon.

— Vino mâine. Dacă nu mă găseşti pe bulevard, las poza la studio, acolo, pe colț.

Şi Mehki i-a privit plecând şi pierzându-se în mulțimea care se plimba pe trotuar. A doua zi, tânărul nu s-a întors. Mehki l-a aşteptat zile în şir, şi-a schimbat până şi traseul în speranța că-l va întâlni din întâmplare. Fotografia era foarte reuşită şi Mehki şi-a zis că era, poate, cel mai frumos portret de cuplu pe care-l făcuse vreodată. Izbutise să prindă lumina după-amiezei de mai, încadrase în aşa fel

încât să se vadă în spate palmierii şi firma cinematografului. Îndrăgostiții se uitau unul la altul. Ea, fragilă şi timidă, avea privirea întoarsă către chipul frumos al tânărului, care rămăsese cu gura întredeschisă.

Într-o seară, Mehki a intrat în studioul lui Lucien, care îi developa peliculele şi îi împrumutase bani să-şi cumpere un aparat nou. Şi-au rezolvat treburile, au făcut socotelile şi, la sfârşitul discuției, Mehki a scos fotografia din trăistuța lui de piele.

— Ce păcat, a spus el, că n-au venit s-o ridice.

Lucien, care se străduia cât putea să-şi ascundă pasiunea pentru bărbați, s-a aplecat peste fotografie şi a exclamat:

— Ce băiat frumos! Păcat că n-a mai venit!

Mehki a ridicat din umeri şi, când a întins mâna să-şi recupereze poza, Lucien i-a spus:

— E o fotografie foarte frumoasă, Mehki, cu adevărat frumoasă. Faci progrese, ştii? Ascultă, uite ce-ți propun. O să pun fotografia la mine în vitrină, o să atragă muşteriii şi tot bulevardul o să afle că fotografiezi îndrăgostiți ca nimeni altul. Ce zici?

Mehki a şovăit. Desigur, era simțitor la laude şi la publicitatea pe care i-ar fi putut-o face fotografia în rândul trecătorilor de pe bulevard. Pe de altă parte însă, simțea nevoia să păstreze imaginea doar pentru el, să se împrietenească cu acel cuplu, să facă din cei doi nişte camarazi anonimi. Îi era teamă să-i lase pradă mulțimii de pe bulevard, dar cum Lucien s-a dovedit foarte convingător, până la urmă a cedat. În seara aceea, chiar înainte să închidă prăvălia, Lucien a expus în vitrină fotografia pilotului Alain Crozières şi a tinerei Selma Belhaj. După mai puțin de o săptămână, Amin a trecut pe-acolo şi a văzut-o.

Mai târziu, Selma şi Mathilde s-au gândit că hazardul se îndârjea împotriva lor. Ba chiar era de partea bărbaților, de

partea celor puternici, de partea nedreptății. Fiindcă în acea primăvară a anului 1955 Amin se ducea arareori în oraşul nou. Înmulțirea atentatelor, a crimelor, a răpirilor, răspunsul din ce în ce mai violent al autorităților franceze la acțiunile naționaliste contribuiseră la instaurarea, în oraş, a unei atmosfere apăsătoare, cu care Amin, om de la țară, nu voia să aibă de-a face. În acea zi, însă, şi-a nesocotit obiceiurile, şi s-a dus la biroul lui Dragan Palosi, care hotărâse să comande puieți de arbori fructiferi din Europa.

— Vino la mine la cabinet, o să vorbim despre afaceri şi apoi o să te conduc la bancă să negociezi creditul de care ai nevoie.

Asta s-a şi întâmplat. Amin a aşteptat, stânjenit la culme, în sala de primire înțesată de femei, dintre care cele mai multe erau gravide. A discutat cu doctorul aproape un ceas şi acesta i-a arătat, într-un soi de catalog tipărit pe hârtie lucioasă, diverse soiuri de piersici, de pruni şi de caişi. Apoi au mers împreună la bancă, unde i-a primit un bărbat cu pielea descuamată. După spusele lui Dragan, omul era căsătorit cu o algeriană şi locuia puțin în afara oraşului, lângă una dintre acele livezi pe care orăşenii le închiriau ca să-şi petreacă duminicile la un picnic. Bancherul s-a interesat de proiectele agricole ale lui Amin, cu un entuziasm şi o rigoare care l-au surprins pe acesta din urmă. La sfârşitul întrevederii, şi-au strâns mâinile, afacerea a fost bătută în cuie şi Amin a plecat cu sentimentul datoriei împlinite.

Pentru că era fericit, a mers agale pe bulevard. Se gândea că are şi el dreptul să caşte gura, să se uite după femei, să se apropie de ele şi să le simtă mireasma. N-avea chef să se întoarcă acasă, aşa încât, cu mâinile afundate în buzunare, cu ochii la vitrine, a tot mers, uitând de incidente, de fratele lui, uitând că Mathilde îl ocărâse pentru ultimele lui investiții. S-a uitat la lenjeria din galantare, la sutienele

ţuguiate şi la chiloţii din satin. A admirat bomboanele de ciocolată expuse într-o cofetărie a cărei specialitate erau cireşele glasate. Apoi, în geamul unui studio fotografic, a zărit poza. Preţ de câteva clipe nu şi-a crezut ochilor. A râs nervos şi şi-a zis că fata aceea, cea din fotografie, semăna ciudat de mult cu Selma. Era, probabil, o italiancă sau o spanioloaică, în orice caz o mediteraneeană, şi a găsit că era destul de drăguţă. Apoi i s-a pus un nod în gât. A avut impresia că i-a dat cineva o lovitură în stomac şi, din pricina furiei, i s-a încordat tot trupul. S-a apropiat de geam nu atât ca să cerceteze detaliile fotografiei, cât ca s-o acopere de privirile trecătorilor. I se părea că sora lui stă goală sub ochii mulţimii şi că singura cale prin care-i putea apăra onoarea Selmei era obstacolul propriului său trup. Amin s-a stăpânit cu greu să nu spargă vitrina cu fruntea, să înşface fotografia şi s-o ia la sănătoasa.

A intrat în prăvălie şi l-a găsit pe Lucien îndărătul tejghelei de lemn, jucând un *solitaire*.

— Cu ce vă pot fi de folos? a întrebat patronul studioului, privind cu îngrijorare la Amin. Ce treabă putea să aibă cu el arabul acela cu sprâncene încruntate, cu privire arţăgoasă? Poftim ce ghinion! Studioul era pustiu şi iată că un agitat, un naţionalist, un terorist, poate, se pregătea să-i dea la mir, doar pentru că era singur, lipsit de apărare şi francez. Amin a scos o batistă din buzunar şi şi-a şters fruntea.

— Aş vrea să văd fotografia din vitrină. Cea cu fata.

— Asta? a întrebat Lucien, care, după ce s-a îndreptat încet spre etajere, a luat fotografia şi a pus-o pe tejghea.

Amin s-a uitat lung, tăcut, după care a întrebat:

— Cât?

— Vă rog?

— Cât face fotografia? Aş vrea s-o cumpăr.

— Nu-i de vânzare. Cuplul din fotografie a plătit pentru ea şi trebuia să vină s-o recupereze. Până acum n-au ajuns,

dar mai aşteptăm, a afirmat Lucien cu voce stridentă, după care a început să râdă.

Amin i-a aruncat o privire întunecată.

— Spuneți-mi cât vreți pe fotografie şi vă dau banii.

— Păi, dacă vă spun că...

— Ascultați-mă. Fata asta, a zis el punând arătătorul pe hârtia cartonată, tânăra asta e sora mea şi n-am de gând s-o mai las o clipă în vitrina prăvăliei dumneavoastră. Spuneți-mi cât vă datorez şi plec.

Lucien nu avea chef de belele. Părăsise Franța, fiind victimă a unui şantaj înjositor, şi ajunsese în această nouă lume, în această lume la fel de rea dar mai însorită, cu gândul să fie cât mai discret mai putință. Auzise de prea multe ori de felul în care îşi rezolvă arabii problemele de onoare ca să îndrăznească să-i întărâte. „Dacă te-atingi cumva de femeile lor, hârşti...” îi spusese un client, după deschiderea studioului. Iar Lucien se gândise: „Nu-i nicio primejdie”. Cu câteva zile înainte, citise în ziar că un funcționar, la Rabat sau la Port Lyautey, fusese înjunghiat de un bătrân marocan. Acesta îi reproşase slujbaşului că atinsese vălul care ascundea fața soției sale şi că, apoi, strigase: „Păi, e blondă ca o nemțoaică, arăboaica. Şi mai are şi ochi albaştri!” Scuturat de un fior, Lucien i-a întins fotografia lui Amin:

— Luați-o! La urma urmei e sora dumneavoastră, socotesc deci că vi se cuvine. I-o puteți da înapoi. Faceți ce credeți de cuviință, nu-i treaba mea.

Amin a luat fotografia şi a ieşit din studio fără să-şi ia rămas-bun de la Lucien, care a tras storurile şi a hotărât să închidă mai devreme.

Când s-a întors la fermă, era noapte şi Mathilde cosea în salon. În pragul uşii întredeschise, Amin a privit-o îndelung

fără ca ea să-şi dea seama. Îşi înghiţea propria salivă, cleioasă şi sărată, cu sorbituri puternice.

Mathilde l-a zărit şi, aproape imediat, şi-a plecat privirea către cusăturile ei.

— Vii târziu, a spus ea, fără să se mire că nu primeşte niciun răspuns.

Soţul ei s-a apropiat, s-a uitat la cardiganul cu mâneca destrămată şi la policele Mathilde, cu un degetar argintat pe el. A scos fotografia din buzunarul hainei şi, când a aşezat-o peste veşmântul de copil pe care-l cârpea, Mathilde şi-a dus mâinile la gură. Degetarul i s-a izbit de dinţi. Avea chipul unui ucigaş pus în faţa unor dovezi de netăgăduit ale crimei. Se simţea dată în vileag, prinsă în cursă.

— Nu-i nimic necurat aici, a bălmăjit ea. Tocmai voiam să-ţi spun. Băiatul ăsta are intenţii serioase, ar vrea să vină la fermă, să-i ceară mâna, s-o ia de nevastă. E băiat bun, să n-ai îndoieli.

A ţintuit-o cu privirea şi Mathilde a avut impresia că ochii lui Amin se măreau, că trăsăturile i se schimonoseau, că gura îi devenea enormă. Când a început să urle la ea, a tresăltat.

— Eşti complet nebună! Sora mea n-o să se mărite în veci cu un francez!

A prins-o pe Mathilde de încheietură şi a tras-o din fotoliu. A târât-o spre coridorul cufundat în întuneric.

— M-ai umilit!

A scuipat-o în faţă şi a plesnit-o cu dosul mâinii.

Cu gândul la copii, Mathilde n-a scos un sunet. Nu i-a sărit la beregată, nu l-a zgâriat, nici măcar nu s-a apărat. Trebuia să tacă, să-l lase să-i treacă oful, să se roage să fie cuprins de ruşine, iar ruşinea aceea să-l domolească. S-a lăsat târâtă, ca un trup fără viaţă, un corp atât de greu, încât lui Amin i-a sporit furia. Îşi dorea să se certe şi ea să se apere. Cu mâna lui mare şi întunecată, a prins-o de un

smoc de păr, a silit-o să se ridice şi şi-a apropiat faţa de faţa ei.

— N-am isprăvit, a zis el, izbind-o cu pumnul.

La intrarea pe coridorul care ducea spre camere, i-a dat drumul. Stătea în genunchi în faţa lui, cu nasul însângerat. S-a descheiat la haină, apoi a prins să tremure. A răsturnat mica piesă de mobilier în care Mathilde îşi ţinea cărţile. Mobila s-a fărâmat şi cărţile s-au împrăştiat pe jos.

În crăpătura uşii, Mathilde a zărit silueta lui Aïcha, care trăgea cu ochiul. Amin s-a uitat şi el spre fiica lui. Faţa i s-a destins. Ai fi zis că va începe să râdă, că va zice că totul nu era decât un joc cu mami, un joc pe care copiii nu-l pot înţelege şi că trebuia să se ducă imediat la culcare. În loc de asta, cu mers furios, de om nebun, s-a îndreptat spre camera lui.

Mathildei i-a rămas privirea în jos, aţintită pe coperta unei cărţi. *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson*, pe care tatăl ei i-o citea când era mică. Şi-a concentrat toată atenţia asupra desenului care îl înfăţişa pe micul Nils călare pe spatele unei gâşte. Nu şi-a ridicat privirea când i-au ajuns la urechi ţipetele lui Selma şi nici nu s-a clintit când cumnata ei a chemat-o în ajutor. Apoi a auzit vocea lui Amin care le ameninţa.

— O să vă omor pe toate!

Ţinea în mână un revolver, cu ţeava îndreptată spre chipul frumos al Selmei. Cu câteva săptămâni în urmă, ceruse un permis de portarmă. Spusese că îi trebuie ca să-şi protejeze familia, că viaţa la ţară era periculoasă, că nu te puteai bizui decât pe tine însuţi. Mathilde şi-a acoperit ochii cu mâinile. Era tot ce putea să facă. Singura idee care i-a trecut prin minte. Nu voia să vadă, nu voia să privească moartea în faţă, venind prin mâinile propriului ei soţ, ale tatălui copiilor ei. Apoi s-a gândit la Aïcha, la ţâncul care

dormea liniştit, la Selma care plângea în hohote, şi a întors capul spre camera copiilor.

Amin i-a urmărit privirea şi a descoperit-o pe Aïcha, cu claia de păr înconjurată de un halou subțire de lumină. Părea o fantomă.

— O să vă omor pe toate! a strigat el din nou, agitând revolverul în toate părțile.

Nu ştia cu cine să înceapă, dar după ce se va fi hotărât, avea să le doboare una câte una, hotărât şi cu sânge-rece. Plânsul lor s-a contopit, la fel şi urletele, Mathilde şi Selma l-au implorat să le ierte, apoi şi-a auzit numele, a auzit „Tati!”, şi dintr-odată s-a trezit lac de transpirație în haina aceea, care-i devenise prea mică. Mai trăsese odată, asupra unui bărbat, a unui necunoscut. Mai trăsese, ştia că e în stare, că avea să meargă iute, că spaima i se va domoli şi că va urma o imensă uşurare, ba chiar un sentiment de atotputernicie. Dar a auzit „Tati!” şi vorba venea de-acolo, din camera în pragul căreia stătea copila lui, cu cămaşa de noapte udă, cu picioarele bălăcindu-se într-o baltă. Preț de o clipă s-a gândit să întoarcă țeava revolverului spre sine. Aşa s-ar rezolva totul, n-ar mai fi nevoie de cuvinte sau explicații. Iar haina lui de duminică ar fi scăldată în propriul său sânge. A dat drumul revolverului din mână şi, fără să le mai arunce o privire, a ieşit din cameră.

Mathilde şi-a dus degetul la gură. Plângea în tăcere şi i-a făcut semn lui Selma să nu se mişte. Mergând în patru labe, s-a repezit spre armă. Avea ochii înecați în lacrimi, nasul îi sângera din abundență şi respira anevoie. Țeasta îi era străbătută de fulgere şi s-a văzut nevoită să-şi ducă mâinile la tâmple, câteva clipe ca să nu se prăbuşească. A apucat revolverul cu amândouă mâinile, i s-a părut teribil de greu şi a început să se învârtească în loc, ca o bezmetică. A privit roată împrejurul ei, căutând ceva, o soluție ca să-l facă dispărut. I-a aruncat o privire disperată fiicei sale şi apoi,

ridicându-se pe vârfurile picioarelor goale, a apucat vasul uriaş din lut ars care era aşezat pe bibliotecă. L-a aplecat uşor şi a aruncat arma înăuntru. A pus la loc vasul, care s-a legănat un pic şi în aceste câteva clipe de balans au încremenit tustrele, îngrozite la gândul că vasul s-ar fi putut sparge, că Amin s-ar fi putut întoarce şi, văzând dezastrul, le-ar fi putut ucide.

— Ascultaţi-mă, dragile mele.

Mathilde le-a tras spre ea pe Selma şi pe fiica ei şi le-a strâns la piept, unde inima îi bubuia în aşa hal, încât Aïcha s-a speriat. I-a ajuns la nas mirosul de pipi, amestecat cu cel de sânge.

— Să nu spuneţi niciodată unde e revolverul, m-auziţi? Chiar dacă vă imploră, chiar dacă vă ameninţă sau vă promite ceva la schimb. Să nu spuneţi niciodată că e înăuntrul vazei.

Fetele au încuviinţat dând din cap.

— Vreau să vă aud spunând „Promitem!” Spuneţi!

Cum Mathilde părea supărată, fetele au făcut ce le-a cerut.

Le-a dus în baie şi a umplut un lighean cu apă caldă, în care a cufundat-o pe Aïcha. A spălat cămăşuţa de noapte, apoi a trecut peste faţa ei şi peste cea a lui Selma o cârpă îmbibată în alcool şi apă rece ca gheaţa. Nasul o durea cumplit. N-a îndrăznit să-l atingă, dar a ştiut că era spart şi, în ciuda supărării şi furiei, n-a putut să nu se gândească că va rămâne pocită. Că, în afară de faptul că îi călcase în picioare demnitatea, Amin o lăsa cu un nas de boxer, cu o mutră de javră râioasă.

Aïcha ştia cum e cu femeile cu faţa vânătă. Le văzuse adesea: mămici cu ochii umflaţi, cu obrazul vânăt, mămici cu buzele sparte. Pe vremea aceea chiar credea că machiajul fusese inventat pentru asta. Ca să ascundă loviturile primite de la bărbaţi.

În noaptea aceea au dormit toate trei în aceeaşi cameră, cu picioarele de-a valma, unele peste altele. Înainte să adoarmă, cu spatele lipit de burta mamei, Aïcha şi-a recitat cu voce tare rugăciunea: *Binecuvântează-mi, Doamne, odihna, ca să-mi recapăt vlaga şi să Te pot sluji după cuviinţă. Sfântă Fecioară, mamă a Dumnezeului meu, şi, după El, mare nădejde a mea, îngerul meu păzitor, Ocrotitoarea mea, stăruieşte pentru mine, apără-mă cât e noaptea de lungă şi toată viaţa şi la ceasul morţii. Amin!.*

S-au trezit în poziţia în care adormiseră, încremenite parcă de spaima că se va întoarce, convinse că ele trei, împreună, alcătuiau un tot de neînvins. În somnul lor agitat, se transformaseră într-un soi de lighioană, un pagur, un crustaceu adăpostit într-o cochilie. Mathilde a strâns-o pe Aïcha la piept, a vrut s-o facă să dispară şi să se volatilizeze odată cu ea. Dormi, copila mea, n-a fost decât un vis urât.

*

Toată noaptea, Amin a rătăcit pe câmpuri. În beznă, s-a lovit de arbori, crengile i-au zgâriat faţa. A tot mers, blestemând fiecare pogon al acestui pământ ingrat. Nebun, aiurând, s-a apucat să numere pietrele şi s-a convins că unelteau împotriva lui, înmulţindu-se în taină, răspândindu-se cu miile prin ţărână, pentru ca aceasta să nu mai poată fi arată, să rămână stearpă. Ar fi vrut să sfarme toată pietrăria aia între degete, între dinţi, ar fi vrut s-o mestece şi apoi s-o scuipe ca pe un nor uriaş de praf care să acopere totul. Aerul era îngheţat. S-a aşezat la rădăcina unui copac. Tremura din tot corpul, şi-a strâns umerii, s-a chircit şi în cele din urmă a aţipit, buimăcit de alcool şi de ruşine.

S-a întors acasă abia după două zile. Mathilde nu l-a întrebat unde fusese, iar Amin nu a căutat revolverul. Timp de câteva zile casa a fost cufundată într-o tăcere profundă,

opacă, o tăcere pe care nimeni n-a îndrăznit s-o tulbure. Aïcha vorbea doar din priviri. Selma n-a ieşit din cameră. Stătea toată ziua lungită în pat, plângând în pernă, blestemându-şi fratele şi jurând că se va răzbuna. Amin hotărâse că n-o va lăsa să termine liceul. Nu vedea ce noimă ar fi avut s-o răscolească şi mai tare şi să i se bage în cap şi alte bazaconii.

În timpul zilei, Amin stătea afară. Nu suporta să vadă faţa Mathildei, cearcănele albăstrii de sub ochi, nasul de două ori mai mare, buza spartă. Nu era sigur, dar i se părea că-şi pierduse şi un dinte. Pleca în zori şi se întorcea când soţia lui dormea. Se culca în birou şi îşi făcea nevoile în toaletele din curte, spre disperarea lui Tamo, pe care această promiscuitate o şoca. Zile întregi a trăit ca un laş.

Sâmbăta următoare s-a trezit cu noaptea-n cap. S-a spălat, s-a bărbierit, s-a parfumat. A intrat în bucătărie, unde a văzut-o pe Mathilde care, cu spatele la el, prăjea ouă. Ea i-a simţit mirosul de colonie şi a înlemnit. Acolo, în faţa maşinii de gătit, cu spatula de lemn în mână, s-a rugat ca Amin să nu-i vorbească. Era singurul lucru care-i stătea în minte. „Nu care cumva să fie atât de tâmpit încât să deschidă gura, să tabere pe mine cu vorbe goale, să pretindă că nu s-a întâmplat nimic.” Dacă i-ar fi spus „Îmi cer scuze”, cu siguranţă l-ar fi luat la palme. Nimic n-a întrerupt însă tăcerea. Amin s-a apropiat tiptil în spatele ei. Nu-l vedea, dar îl simţea ca pe o fiară care dă târcoale, cu nările umflate, gâfâind. El s-a lipit cu spatele de dulapul cel mare şi albastru, observând-o. Ea şi-a trecut mâna prin păr şi şi-a strâns cordonul şorţului. A lăsat ouăle să se ardă şi a tuşit în pumn din pricina fumului.

Deşi îi era oarecum ruşine să recunoască, tăcerea care se lăsase între ei avusese efecte neaşteptate. Şi-a spus că dacă nu aveau să-şi mai vorbească niciodată, vor deprinde gesturi noi, vor putea să urle, să se bată, să se zgârie până

la sânge. Că nu vor mai avea nevoie de explicații interminabile în care şi unul, şi celălalt să se străduiască să-şi impună punctul de vedere, fără sorți de izbândă. Nu voia să se răzbune. Mai mult, simțea că vrea să-i ofere acest trup, trupul pe care el i-l strivise. Zile întregi n-au făcut altceva decât dragoste, în picioare, rezemați de un zid, îndărătul unei uşi sau chiar, o dată, afară, pe scara ce ducea spre acoperiş. Ca să-l facă să se ruşineze şi mai tare, a renunțat la orice sfială, la orice formă de pudoare. I-a aruncat în ochi că e desfrânat, imoral şi libidinos şi că, în schimb, ea e o frumusețe de femeie. I-a dat tot felul de porunci, a căror cruzime l-a uluit şi l-a ațâțat. I-a dovedit că avea înlăuntrul ei ceva tainic, ceva murdar, dar care nu fusese murdărit de el. O întunecime a ei şi numai a ei, din care el nu avea să înțeleagă niciodată nimic.

Într-o seară, în timp ce Mathilde călca rufe, Amin a intrat în bucătărie şi i-a spus:

— Hai încoace, a venit!

Mathilde a lăsat fierul de călcat din mână. A ieşit din bucătărie, apoi s-a întors. Sub privirile Aïchei, s-a aplecat deasupra robinetului. Şi-a înmuiat fața şi şi-a netezit părul. Şi-a scos şorțul şi a spus:

— Mă întorc.

Desigur, copila s-a ținut după ea, discretă ca un şoricel, cu ochii strălucind în întunericul culoarului prin care înainta. S-a aşezat în spatele uşii şi, prin crăpătură, a zărit un bărbat robust şi scund, cu pielea plină de bubițe, neras, îmbrăcat cu o djellaba cafenie. Sub ochi avea nişte pungi atât de umflate, încât păreau că la o simplă atingere a mâinii sau a unei pale de vânt ar fi lăsat să țâşnească un lichid vâscos. Şedea într-unul din fotoliile din birou şi lângă el, în picioare, era un tânăr. Pe umărul sacoului kaki avea o

pată mare şi galbenă, ca urma unui găinaţ de pasăre. I-a întins bătrânului un catastif mare, legat în piele.

— Cum te numeşti? a întrebat bătrânul, privind spre Mathilde.

Mathilde a răspuns, dar notarul s-a întors spre Amin. Încruntat, a repetat: „Cum o cheamă?", la care Amin a silabisit numele soţiei sale: „Mathilde".

— Numele tatălui ei?

— Georges, a zis Amin şi s-a aplecat deasupra caietului, uşor încurcat că a trebuit să dezvăluie acest prenume creştin, acest prenume imposibil de scris.

— Jourge? Jourge? a repetat notarul, începând să ronţăie capătul stiloului.

Îndărătul lui, tânărul se foia.

— O să scriu cum se-aude, merge şi-aşa, a concluzionat omul legii, în timp ce, în spatele lui, tânărul a răsuflat uşurat.

Notarul şi-a întors ochii către Mathilde. A măsurat-o din priviri câteva clipe, i-a cercetat faţa şi apoi mâinile, strânse una în alta. Şi-atunci Aïcha a auzit răsunând vocea mamei sale, care psalmodia în arabă:

— Jur că nu există alt Dumnezeu în afară de Allah Preaînaltul şi că Mohammed este profetul său.

— Foarte bine, a spus bărbatul, şi ce nume o să ai de-acum înainte?

Mathilde nu se gândise la asta. Amin îi spusese că e nevoie să-şi schimbe numele, să-şi ia un prenume musulman, dar în ultimele zile răbdase atâtea, avusese atâtea pe cap, încât nu se gândise la un prenume nou.

— Mariam, a spus ea în cele din urmă, şi notarul a părut mulţumit de alegere.

— Mariam să fie! Fii binevenită în obştea islamului.

Amin s-a apropiat de uşă. A văzut-o pe Aïcha şi i-a spus:

— Nu-mi place cum ne pândeşti tot timpul. Du-te la tine în cameră!

Micuța s-a ridicat şi a apucat-o pe coridorul cel lung, urmată de tatăl ei. S-a întins în pat şi l-a văzut pe Amin luând-o pe Selma de-un braț, aşa cum făceau călugărițele cu colegele ei când erau pedepsite şi când trebuiau duse la maica superioară.

Aïcha adormise deja când Selma şi Murad s-au întâlnit în birou unde, sub privirile lui Amin şi ale Mathildei, însoțiți de doi muncitori care fuseseră chemați ca martori, notarul le-a oficiat căsătoria.

Selma n-a vrut s-audă nimic. Când a venit Mathilde să-i bată la uşa magaziei, unde de-acum Selma dormea împreună cu bărbatu-său, aceasta a refuzat să-i deschidă. Alsaciana a lovit cu picioarele, o ciocănit cu pumnii, s-a lipit cu fruntea de uşă şi, după câteva urlete, s-a apucat să vorbească domol, de parcă ar fi sperat că Selma trage cu urechea. Că îşi va lipi şi ea fața de uşă şi că va asculta, ca odinioară, de sfaturile cumnatei sale. Cu voce blândă, fără să chibzuiască, fără vreun plan, Mathilde şi-a cerut scuze. A vorbit despre libertatea interioară, despre nevoia de a învăța să te resemnezi, despre iluziile marii iubiri care le aruncau pe fete în brațele disperării şi ale decepției.

— Şi eu am fost tânără.

După care a vorbit la viitor:

— Ai să înțelegi cândva, într-o bună zi ai să ne mulțumeşti.

Trebuie, spunea ea, să vezi partea bună a lucrurilor. Să nu laşi tristețea să întunece aducerea pe lume a primului tău copil, să nu porți în inimă regretul după un bărbat arătos, cu siguranță, dar laş şi nestatornic. Selma nu i-a răspuns. A stat departe de uşă, ghemuită lângă perete, astupându-şi urechile cu mâinile. I se destăinuise Mathildei,

o pusese să-i palpeze sânii dureroşi, pântecul încă plat, iar Mathilde o trădase. Nu, nu o să asculte ce avea de spus şi, dacă va fi nevoie, îşi va băga smoală în urechi. Cumnată-sa a făcut ce-a făcut mânată doar de gelozie. Ar fi putut s-o ajute să fugă, să avorteze, să se mărite cu Alain Crozières, ar fi putut să pună în practică toate discursurile alea frumoase despre eliberarea femeilor şi despre dreptul la dragoste. Ei bine, nu, preferase să lase legea bărbaţilor să se pună de-a curmezişul între ele. Mathilde o dăduse de gol, iar fratele ei, ca să rezolve problema, nu găsise nimic mai bun de făcut decât să apeleze la metodele străvechi. „Fără îndoială, nu suporta să fiu fericită, şi-a spus Selma, să fiu mai fericită decât ea şi căsătorită cu cineva mai acătării decât Amin."

Când nu era zăvorâtă în camera ei, Selma stătea în preajma copiilor sau a lui Mouilala, ca să facă imposibilă orice discuţie intimă şi s-o chinuie pe Mathilde care nădăjduia să-şi afle iertarea. Alerga în urma fetei când o întâlnea singură prin grădină. Odată, a înşfăcat-o de partea din spate a bluzei şi a fost la un pas s-o sugrume.

— Lasă-mă să-ţi explic. Te rog, nu mai fugi de mine.

Dar Selma s-a întors brusc şi a început s-o lovească pe Mathilde cu amândouă mâinile, să-i care şuturi. Tamo a auzit strigătele celor două femei care se băteau ca nişte copii şi n-a îndrăznit să se amestece. „Ar găsi ele cum să aranjeze lucrurile ca să mă scoată vinovată", şi-a spus ea şi a tras perdeaua. Mathilde îşi ferea faţa şi o ruga pe Selma:

— Fii şi tu nițel mai chibzuită. Oricum, chipeşul tău aviator şi-a luat picioarele la spinare când a aflat de copil. Ai putea să te socoteşti fericită că ai scăpat de ruşine.

Noaptea, în timp ce Amin sforăia lângă ea, Mathilde s-a gândit din nou la ce spusese. Chiar credea în vorbele acelea? Chiar ajunsese o astfel de femeie? De teapa celor

care le povățuiesc pe celelalte să fie rezonabile, să renunțe, şi care aşază onorabilitatea mai presus de fericire? De fapt, şi-a spus ea, n-aş fi putut face nimic. Şi şi-a tot spus asta, fără încetare, nu atât ca să se lamenteze, cât ca să se convingă că era neputincioasă şi să-şi atenueze vinovăția. S-a întrebat ce făceau Selma şi Murad în clipa aceea. Îşi închipuia trupul gol al aghiotantului, mâinile lui pe şoldurile fetei, gura lui ştirbă pe buzele ei. Şi-a imaginat îmbrățişarea lor cu atâta realism, încât a trebuit să se abțină să urle, să nu-i facă vânt lui Amin din pat şi să bocească pentru soarta acelei copile pe care o abandonase. S-a sculat şi a pornit-o pe culoar ca să-şi domolească nervii. În bucătărie, a mâncat resturile de la un Linzer Torte cu dulceață până i s-a aplecat. Apoi a scos capul pe fereastră, convinsă că va auzi un geamăt ori vreun horcăit. Însă nu i-au ajuns la ureche decât zgomotele făcute de şobolanii care alergau pe trunchiul imensului palmier. A înțeles atunci că ceea ce o chinuia şi o revolta nu era atât căsătoria în sine sau moralitatea alegerii lui Amin, cât acea împreunare împotriva naturii. S-a văzut nevoită să accepte că o urmărea pe Selma nu atât ca să-i ceară iertare, cât ca s-o descoasă cu privire la acea acuplare sinistră, monstruoasă. Voia să ştie dacă adolescentei îi fusese frică, dacă fusese cuprinsă de scârbă atunci când a pătruns-o mădularul soțului ei. Dacă închisese ochii şi se gândise la aviatorul ei, ca să uite de hidoşenia şi de vârsta soldatului.

*

Într-o dimineață, o camionetă a parcat în curte şi doi flăcăi au descărcat un pat mare de lemn. Cel mai în vârstă dintre ei n-avea mai mult de optsprezece ani. Purta pantaloni care-i ajungeau până la jumătatea pulpei şi o caschetă din pânză decolorată de soare. Celălalt avea o față de copil, care contrasta cu trupul masiv şi musculos. Stătea mai deoparte, aşteptând ca tovarăşul lui să-i dea ordine.

Murad le-a arătat magazia şi tânărul cu caschetă a ridicat din umeri. „N-o să încapă”, a zis el arătând uşa. Murad, care cumpărase patul de la unul dintre cei mai buni tâmplari din oraş, s-a înfuriat. Discuţiile nu-şi avea rostul, aşa că le-a poruncit să pună patul într-o râână şi să-l împingă pe pământ. Au împins mai bine de-un ceas, l-au întors de pe-o parte pe alta. S-au rupt de şale şi şi-au zdrelit mâinile. Cu fruntea leoarcă de transpiraţie, stacojii la faţă, băieţii râdeau de încăpăţânarea lui Murad.

— Fii înţelegător, prietene! Dacă nu se poate, nu se poate! a spus cel mai tânăr dintre ei, cu un ton şugubăţ care l-a enervat pe supraveghetor.

Istovit, adolescentul s-a aşezat pe somieră şi i-a făcut cu ochiul colegului său:

— Doamnei n-o să-i placă. E un pat prea frumos pentru o căsuţă atât de mică.

Murad i-a pironit cu privirea pe tinerii care se frichineau prin pat şi râdeau ţinându-se de burtă. S-a simţit ca un fraier, un fraier fără egal. Când a văzut patul în prăvălia din medina, i se păruse perfect. Se gândise atunci la Amin şi la faptul că va fi mândru de el. Că îl va preţui în sfârşit şi că îşi va închipui că un om capabil să cumpere un asemenea pat va fi cel mai bun soţ cu putinţă pentru sora lui. „Sunt un fraier” şi-a tot spus Murad, şi, dacă nu s-ar fi înfrânat, i-ar fi lovit pe adolescenţi şi ar fi spart patul cu toporul, acolo, lângă palmierul cel mare. A privit însă cum dispare camioneta într-un nor de praf, cu inima plină de o blândă disperare.

Timp de două zile patul a stat acolo şi nimeni n-a întrebat ce-i cu el. Nici Amin, nici Mathilde, care au fost atât de stânjeniţi încât au vrut să pară că patul era de-acolo, că locul lui era în mijlocul curţii. Într-o dimineaţă, însă, Murad şi-a cerut ziua liberă şi Amin i-a dat-o. Supraveghetorul a înşfăcat un baros şi a dărâmat peretele magaziei care dădea

spre câmpuri. Iar prin spărtură a băgat patul. A făcut rost de cărămizi şi de ciment şi s-a apucat să lărgească încăperea în care trăia cu Selma. Ziua întreagă şi până târziu în noapte a ridicat un perete nou. Voia să construiască o baie pentru soția lui, care până atunci se spăla doar la toaletele din fundul curții. Tamo s-a ridicat pe vârfuri la fereastră ca să-l vadă pe supraveghetor cum munceşte.

— Nu fi indiscretă. Nu te băga unde nu-ți fierbe oala, i-a spus alsaciana.

Când casa a fost gata, Murad s-a simțit mulțumit, dar nu şi-a schimbat deloc obiceiurile. Noaptea, lăsa pentru Selma patul cel mare, iar el se culca întotdeauna pe jos.

Ca să dai de Omar, se cuvenea să mergi pe urma sângelui. Asta îşi spunea Amin şi, în vara anului 1955, era sânge din belşug. Şiroia prin oraşe, unde crimele în plină stradă se înmulțeau, unde bombele sfâşiau trupuri. Sângele năvălise şi la țară, unde recoltele erau arse, iar stăpânii de moşii erau omorâți în bătaie. În aceste asasinate se amestecau politica şi răzbunările personale. Se săvârşeau crime în numele lui Dumnezeu, al patriei, pentru ştergerea unei datorii, pentru răzbunarea unei umilințe sau pentru pedepsirea unei femei adultere. Acțiunilor de măcelărire a colonişti lor li se răspundea cu represalii împotriva arabilor şi cu torturări. Prezentă când de-o parte, când de cealaltă a baricadei, frica domnea pretutindeni.

De fiecare dată când avea loc un atentat, Amin se întreba: O fi murit oare Omar? Oare Omar a fost ucigaşul? La asta s-a gândit atunci când un industriaş a fost asasinat la Casablanca, când a murit un soldat francez la Rabat, când un bătrân marocan a fost răpus la Berkane, când un ofițer pentru afaceri urbane a fost ținta unui atac la Marrakech. S-a gândit la Omar şi atunci când, la două zile după

asasinarea de către serviciul de contraterorism a unui patron de presă, moderatul Jacques Lemaigre Dubreuil, l-a auzit vorbind la radio pe rezidentul general Francis Lacoste: „Violența, toate formele de violență ne îngrozesc şi sunt în egală măsură condamnabile”. Câteva zile mai târziu, Francis Lacoste a fost înlocuit de Gilbert Grandval, care a nimerit într-o țară în care tensiunile ajunseseră la paroxism. La început, Grandval a dat frâu liber speranței că se va pune capăt terorismului şi că se va restabili dialogul între comunități. A anulat anumite condamnări şi măsuri de strămutare. S-a confruntat cu cei mai radicali extremişti din comunitatea franceză. Însă pe 14 iulie, atentatul lui Mers Sultan de la Casablanca a năruit toate speranțele. Femeile îndoliate, cu văl negru pe față, au refuzat mâna întinsă de oficialul francez. „Nu ne leagă nimic de metropolă şi iată că acum o să pierdem ceea ce am clădit ani la rând, adică țara unde ne-am crescut copiii.” Câțiva europeni s-au năpustit în medina din Oraşul alb, smulgând în drumul lor steagurile tricolore care împodobeau străzile cu prilejul sărbătorii naționale. Au jefuit, au provocat incendii şi tot soiul de atrocități, care, uneori, au fost încurajate de poliție. De-acum, un râu de sânge despărțea cele două comunități.

În noaptea de 24 iulie 1955, a reapărut Omar. A ajuns în Meknès ascuns în spatele unei maşini conduse de un tânăr din Casablanca, în vârstă de doar optsprezece ani. Au parcat în josul medinei, într-o fundătură învăluită în miros de urină, şi au aşteptat zorile fumând. Gilbert Grandval, cu alai tot, urma să treacă prin piața El-Hedim în jurul orei nouă dimineața, iar Omar şi tovarăşii lui țineau să-l întâmpine cum se cuvine. Ascunseseră în portbagajul maşinii nişte saci mari umpluți cu gunoaie, două revolvere şi câteva cuțite. Când s-a crăpat de ziuă, trupele garnizoanei s-au înființat în piață, împopoțonate în uniformele de paradă. Aveau să dea onorul la trecerea cortegiului şi să-l

escorteze pe rezidentul general până la poarta El-Mansur, unde urma să fie întâmpinat cu lapte şi curmale. Nişte femei se aşezaseră în apropierea barajelor. Fluturau, fără convingere, nişte păpuşi în formă de cruce având drept veşmânt o bucată de cârpă şi un buchețel de flori. În schimbul prezenței lor acolo, primiseră câțiva gologani, şi se hlizeau una la alta. Se vedea de la o poştă că veselia lor era contrafăcută şi că strigătele lor „Trăiască Franța!" erau doar o biată farsă. Diverşi schilozi, fără o mână sau un picior, încercau să-şi găsească loc cât mai aproape de traseul cortegiului, sperând să arate Franței care le era necazul. Franței care-i abandonase. Încercau să le descrie polițiştilor care-i îmbrânceau isprăvile lor militare. „Am luptat pentru Franța şi acum am ajuns ca vai de noi!"

În zori, grupurile speciale de securitate au început să monteze baraje în fața fiecărei porți din oraşul vechi. În curând, s-au văzut răzbiți de mulțimea care năvălea din toate părțile. Un camion a oprit în piața El-Hedim şi polițiştii, îngrijorați, le-au ordonat pasagerilor să coboare şi să arunce steagurile marocane pe care le agitau. Oamenii au refuzat şi au început să bată din picioare în podeaua camionului, care a prins să se legene. Tropăitul a inflamat mulțimea. Tineri şi bătrâni, țărani coborâți din vârf de munte, burghezi şi negustori s-au strâns pe laturile pieței. Agitau steaguri, fotografii ale sultanului şi urlau: „Yusef! Yusef!" Unii aveau ciomege, alții cuțite de casap. În preajma tribunei de unde rezidentul general urma să rostească un discurs, pe notabilii locali, îngrijorați, îi treceau toate năduşelile pe sub tunicile lor albe.

Omar le-a făcut semn tovarăşilor lui, care au sărit din maşină. Au mers spre mulțime şi s-au amestecat în acel roi din ce în ce mai furios. În spatele lor, nişte femei cu văluri pe față se cățăraseră pe bariere, urlând: „Independență!" Omar şi-a ridicat pumnul strâns, a început şi el să strige şi

le-a întins bărbaților care-l înconjurau sacii plini cu gunoaie. Le-au aruncat polițiștilor în față coji de portocale, fructe putrezite, excremente uscate. Vocea lui Omar, gravă și tunătoare, îi însufleța pe tovarășii săi. Bătea din picior, scuipa, și mânia lui se răspândea în jur, sădind curaj în piepturile adolescenților și în spinările gârbovite al bătrânilor. Un băiat, care nu avea mai mult de cincisprezece ani și care purta un maieu alb și o pereche de pantaloni de sub care i se vedeau pulpele spânatice, și-a luat avânt și a zvârlit cu pietre spre oamenii de ordine. Ceilalți manifestanți i-au urmat pilda și i-au bombardat cu bolovani pe polițiști. Nu s-a mai auzit decât zgomotul pietrelor care se loveau de caldarâm și strigătele polițiștilor care îndemnau gloata să se liniștească. Unul dintre ei, cu arcada spartă, a pus mâna pe mitralieră. A tras în aer și apoi, strângând din fălci, cu ochii injectați de groază, a țintit spre mulțime și a tras. Băiatul s-a prăbușit la picioarele lui Omar. În ciuda debandadei, deși lumea alerga înnebunită în toate părțile și femeile plângeau, camarazii s-au strâns în jurul rănitului, iar unul dintre ei a încercat să-l scoată de acolo.

— Au sosit niște ambulanțe. Trebuie să ajungem la unul dintre punctele de evacuare.

Însă Omar, cu un gest categoric, l-a oprit.

— Nu.

Tinerii, deprinși cu lipsa de sensibilitate a șefului lor, s-au uitat unul la altul. Chipul lui Omar era netulburat. Schița doar un zâmbet de satisfacție. Lucrurile se petreceau exact cum își dorise, iar învălmășeala, tevatura de-acum erau tot ce se putea întâmpla mai bine.

— Dacă îl ducem la spital și supraviețuiește, îl vor tortura. Îl vor amenința că îl trimit la Darkum sau cine știe unde, iar el o să vorbească. Fără ambulanță!

Omar s-a aplecat și, cu brațele lui slăbănoage, l-a ridicat pe rănit, care urla de durere.

— Fugiți!

În zăpăceala generală, Omar şi-a pierdut ochelarii. Mai târziu, avea să pună pe seama acestei întunecări a vederii faptul că a putut străpunge mulțimea, că a ocolit gloanțele şi că a reuşit să ajungă până la poarta medinei, pierzându-şi apoi urma pe străduțe. N-a încercat să afle dacă tovarăşii lui îl urmaseră, nu l-a mângâiat cu vorbe bune pe rănit, care striga după maică-sa şi îl implora pe Allah, după cum n-a văzut nici sutele de papuci abandonați care acopereau locurile copilăriei sale, nici fesurile pătate de sânge, nici lacrimile bărbaților.

Pe străzile din Berrima a fost întâmpinat de chiuiturile femeilor care se regrupaseră pe terase. I s-a părut că-l îmbărbătează, că-l călăuzesc spre casa părintească şi, ca un somnambul, s-a trezit în fața vechii porți ghintuite şi a bătut. I-a deschis un bătrân. L-a dat în lături, a intrat în patio şi, după ce uşa s-a închis în spatele lui, a întrebat:

— Cine eşti?

— Dar tu cine eşti? i-a întors-o bătrânul.

— Asta e casa mamei mele. Unde sunt cu toții?

— Au plecat. De câteva săptămâni bune. Mi-au lăsat casa în grijă.

Paznicul a aruncat o privire nelinişti tă spre trupul pe care Omar îl căra în spate şi a adăugat:

— N-am chef de complicații!

Omar l-a întins pe rănit pe o banchetă jilavă. Şi-a apropiat fața de el şi şi-a lipit urechea de gura lui. Respira.

— Stai cu ochii pe el! i-a poruncit Omar, după care a urcat pe scări de-a buşilea, cu palmele puse direct pe trepte. Nu vedea decât nişte forme nelămurite, nişte halouri luminoase, o forfotă apăsătoare. Şi-atunci a simțit mirosul de fum şi a înțeles că, pretutindeni, ardeau casele, că prăvăliile trădătorilor fuseseră incendiate, că întregul oraş se răzvrătea. A auzit motorul unui avion care zbura peste

medina şi, în depărtare, focuri de armă. S-a bucurat la gândul că, afară, oamenii continuau să lupte şi că Franța, întruchipată de Gilbert Grandval, tremura probabil de frică la vederea acestei urgii. Spre sfârşitul dimineții, trupele indigene, în uniformă, şi jandarmeria mobilă izolaseră medina de oraşul cel nou. În apropierea taberei militare Poublan au fost instalate trei tancuri, cu țevile tunurilor îndreptate spre cartierele băştinaşilor.

Când Omar a coborât de la etaj, tânărul îşi pierduse cunoştința. Bătrânul paznic stătea lângă el, gâfâia şi îşi dădea palme peste frunte. Omar i-a poruncit să-şi țină gura aşa încât bătrânul, precum pisicile, a traversat curtea interioară şi s-a dus să se ascundă în fosta cameră a lui Mouilala. După-amiaza întreagă, Omar a stat aşezat în patioul încins. Îşi freca din când în când tâmplele şi îşi holba ochii de bufniță, de parcă ar fi sperat să-şi recapete văzul. Nu putea risca să iasă din casă şi să fie arestat de polițiştii care supravegheau străzile din medina, care băteau în porțile caselor, care-i amenințau pe locuitori că vor intra cu de-a sila şi că vor devasta totul. Câteva jeepuri străbăteau străzile ca să-i evacueze pe europenii care încă mai locuiau în oraşul vechi şi să-i transporte spre câmpul viran unde se ținea iarmarocul sau la hotelul Bordeaux, care fusese rechiziționat în acest scop.

După câteva ceasuri, Omar a adormit. Bătrânul, care tresărea la cel mai mic zgomot, a început să se roage. S-a uitat la Omar şi şi-a spus că trebuie să ai o inimă de piatră, că trebuie să fii lipsit de orice morală şi de sentimente ca să reuşeşti să dormi în asemenea împrejurări. În timpul nopții, rănitul s-a zvârcolit. Paznicul s-a apropiat de el, l-a apucat de mână şi a încercat să înțeleagă ce spunea. Băiatul era un om simplu, un biet țăran care fugise de neajunsurile vieții din munți şi nimerise în mahalalele din Casablanca. Luni

întregi, încercase să se angajeze pe unul dintre acele şantiere care îi fuseseră ridicate în slăvi. Dar toți l-au refuzat, aşa că s-a dus, ca mii de alți amărâți, să-şi rumege furia prin mărginimea Oraşului alb, pentru că era prea sărac şi-i era prea ruşine să se întoarcă acasă. A fost racolat acolo, printre maghernițele din tablă, în mahalalele în care copiii fără tați îşi făceau nevoile pe jos şi mureau netamnesam de-o amigdalită. Cel care l-a racolat i-a citit probabil în ochi ura şi disperarea şi a socotit că e numai bun să fie aruncat în luptă. Acum, chinuit de febră şi de dureri, tânărul voia doar ca mama lui să afle ce i se întâmplase.

În zori, Omar l-a chemat pe paznic,

— Te duci după medic. Dacă te-ntreabă polițiştii unde mergi, le spui că o femeie stă să nască şi că e foarte urgent. Grăbeşte-te! Te duci acolo şi te întorci iute, ai înțeles?

I-a întins bătrânului o adresă, iar acesta, bucuros să scape din casa aceea blestemată, s-a năpustit afară.

Două ore mai târziu, Dragan intra în casă. Nu-i ceruse lămuriri bătrânului, mulțumindu-se să-l urmeze, cu vechea lui servietă de piele în mână. Nu se-aştepta să-l vadă pe Omar şi s-a dat un pas înapoi când i-a văzut trupul înalt.

— Avem un rănit.

Dragan a mers după el şi s-a aplecat asupra adolescentului, care respira din ce în ce mai greu. Lângă el, fratele lui Amin era cuprins de neastâmpăr. Aşa, lipsit de ochelari, îşi arăta mai limpede chipul de copil, trăsăturile fine şi zvelte. Părul îi era lac de transpirație şi avea gâtul acoperit de sânge închegat. Duhnea.

Dragan a scormonit în servietă. L-a rugat pe bătrân să-l ajute, iar acesta a pus apă la fiert şi a curățat instrumentele. Medicul a dezinfectat rana, a încropit un pansament în jurul brațului celui rănit şi i-a administrat un calmant. În timp ce-l doftoricea, îi vorbea cu blândețe, îl mângâia pe frunte şi-l îmbărbăta.

În momentul când Dragan s-a apucat să coasă rana, au intrat în casă tovarăşii lui Omar. Când a văzut cu cât respect îşi tratau şeful, paznicul a devenit dintr-odată slugarnic. A început să se agite, a alergat la bucătărie şi a pus de ceai pentru tovarăşii de luptă. I-a blestemat de două ori pe francezi, i-a făcut necredincioşi pe creştini şi, când a întâlnit privirea lui Dragan, acesta a ridicat din umeri ca să-i dea de înţeles că nu-i pasă.

Înainte să plece, doctorul s-a apropiat de Omar:

— Rana trebuie supravegheată şi curăţată periodic. Dacă vreţi, pot să revin diseară. Pot aduce un pansament curat şi medicamente împotriva febrei.

— Sunteţi foarte amabil, dar diseară n-o să mai fim aici, a răspuns Omar.

— Amin şi-a făcut griji pentru dumneavoastră. V-a căutat. Se zvonise că sunteţi la închisoare.

— Păi, suntem cu toţii la închisoare. Câtă vreme trăim într-o ţară colonizată, nu putem spune că suntem oameni liberi.

Dragan nu a ştiut ce să-i răspundă. I-a strâns mâna şi a ieşit. A mers pe străzile pustii din medina, iar puţinele feţe pe care le-a întâlnit erau cernite, pline de amărăciune. S-a auzit vocea muezinului. În dimineaţa aceea fuseseră înmormântaţi patru băieţi. În zori, poliţiştii francezi organizaseră un cordon de securitate şi, sub protecţia acestuia, procesiunea a înaintat până la moschee, în linişte şi reculegere. Când l-a condus pe Dragan la poartă, Omar i-a oferit nişte bani, dar doctorul l-a refuzat scurt. „Nu are inimă”, s-a gândit el pe drumul spre casă. Fratele lui Amin îi amintea de acei bărbaţi pe care-i întâlnise cândva, pe drumul exilului. Bărbaţi care n-aveau în gură decât vorbe mari, bărbaţi care se împăunau cu idealuri înalte, şi care, din pricina atâtor discursuri sforăitoare, îşi pierduseră orice formă de omenie.

Dragan i-a dat liber şoferului pentru tot restul zilei. S-a aşezat la volanul maşinii sale şi a condus, cu geamurile deschise, până la ferma familiei Belhaj. Afară, cerul era de un albastru palid şi căldura era atât de apăsătoare, încât te puteai aştepta ca, în orice clipă, să ia foc câmpurile. Dragan a deschis gura şi a inspirat adânc vântul fierbinte, vântul păcătos care i-a încins pieptul şi l-a făcut să tuşească. În aer se amestecau mirosul de dafin şi cel de ploşniţe strivite. Ca întotdeauna în astfel de momente de melancolie, s-a gândit la pomii lui şi la portocalele coapte şi zemoase care aveau să se rostogolească într-o bună zi pe mesele ceheşti şi maghiare, de parcă ar fi trimis o bucată de soare pe acele pământuri ale întunericului.

Când a ajuns pe colină, aproape că s-a simţit vinovat că aduce veşti triste. Nu era dintre cei care credeau în mitul satului fericit, populat cu ţărani berberi blajini şi veseli. Ştia însă că aici domnea un soi de pace, de armonie, pe care Amin şi Mathilde îşi doreau să le ocrotească. Nu era străin de faptul că se fereau de clocotul oraşului; că ţineau radioul închis şi că ziarele le slujeau doar ca să ambaleze ouăle proaspete ori să-i facă pălăriuţe şi avioane lui Selim. A oprit maşina şi, în depărtare, l-a văzut pe Amin care se grăbea să ajungă acasă. În grădină, Aïcha să căţărase într-un copac şi Selma şedea într-un scrânciob pe care Amin îl atârnase de crengile „portocalămâiului”. Dalele de ciment încins fuseseră stropite şi din pământ se ridica un nor de aburi. În frunzişuri, se auzeau zburătăcind păsările şi lui Dragan i s-au umezit ochii când s-a gândit la cât de nepăsătoare era natura în faţa neghiobiei oamenilor. Se vor măcelări unii pe alţii, iar fluturii vor continua să zboare.

Mathilde l-a întâmpinat pe Dragan cu o bucurie care l-a făcut să se simtă şi mai stânjenit. A vrut să-l ia cu ea la dispensar, să-i arate ce progrese făcuse în rânduirea instrumentelor şi medicamentelor. A vrut să afle veşti

despre Corinne, care se refugiase în căsuța lor de pe malul oceanului, şi care-i lipsea. I-a propus să ia masa cu ei şi şi-a cerut scuze, cu gâtul şi obrajii năpădiți de spuzeală, că nu pregătise decât tartine şi cafea cu lapte.

— E ciudat, dar asta le place copiilor.

Dragan, care se temea să nu fie auzit şi de alții, le-a şoptit că era vorba despre o chestiune serioasă şi că ar fi fost mai bine să se retragă în birou. S-a aşezat în faţa lui Amin şi a Mathildei şi a povestit, fără patimă, evenimentele din ajun. Amin se foia pe scaun, privea afară de parcă îl aşteptau treburi urgente. Părea să zică: „Şi ce mă interesează pe mine?" Când Dragan a rostit numele lui Omar, cei doi au încremenit, deopotrivă atenți şi concentrați. N-au schimbat nicio privire, dar Dragan a observat că se țineau de mână. În clipa aceea, nu mai erau în tabere adverse. Nu se mai bucurau de necazul celuilalt. Nu mai aşteptau ca unul dintre ei să se plângă sau să se socotească mulțumit ca să tabere pe el şi să-l umple de reproşuri. Nu, în clipa aceea făceau parte dintr-o tabără inexistentă, o tabără în care coexistau, în măsuri ciudat de egale, îngăduința faţă de violenţă şi compasiunea faţă de asasini şi asasinați. Toate sentimentele care răbufneau înlăuntrul lor li se păreau o formă de trădare, aşa încât preferau să le treacă sub tăcere. Erau, în acelaşi timp, victime şi călăi, camarazi şi vrăjmaşi, două făpturi hibride, incapabile să-şi eticheteze loialitatea. Fuseseră afurisiți şi nu se mai puteau ruga în nicio biserică, aveau un dumnezeu tainic, intim, căruia nu-i ştiau nici măcar numele.

IX

Sărbătoarea Aid el-Kebir urma să cadă pe 30 iulie. Şi la oraş, şi la sat exista temerea ca petrecerea să nu prilejuiască excese, iar celebrarea jertfei lui Abraham să nu

se transforme în masacru. Rezidența generală a transmis măsuri foarte stricte militarilor cantonați la Meknès şi funcționarilor, care s-au înfuriat că nu pot merge în metropolă pe timpul verii. În vecinătatea fermei, numeroşi colonişti şi-au părăsit moşiile. Roger Mariani a plecat la Cabo Negro, unde avea o casă.

Cu o săptămână înainte de sărbătoare, Amin a cumpărat un berbec, pe care l-a priponit de salcie şi pe care Murad îl hrănea cu paie. Aïcha şi fratele ei priveau animalul de la fereastra cea mare a salonului, îi contemplau lâna gălbuie, ochii trişti, coarnele amenințătoare. Puştiul a vrut să meargă să mângâie dobitocul, dar sora lui l-a împiedicat.

— Tata l-a cumpărat pentru noi, a zis el, şi Aïcha, fără să-şi poată stăpâni pornirea de cruzime, i-a descris cu noian de detalii ce avea să pățească animalul.

Copiilor li s-a interzis să se uite atunci când parlagiul s-a apucat să înjunghie berbecul, al cărui sânge a țâşnit, răspândindu-se apoi în şuvoaie puternice pe iarba din grădină. Tamo s-a dus după un lighean şi a curățat iarba înroşită, mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru bunătatea lui.

Femeile au început să chiuie, iar un argat a hăcuit dobitocul chiar acolo, pe pământ. Pielea i-a fost atârnată de arcada porții. Tamo şi surorile ei au aprins în fundul curții nişte focuri zdravene pe care urma să fie friptă carnea. Prin fereastra de la bucătărie se zăreau zburând scântei din jăratec şi se auzeau mâinile cufundându-se în măruntaiele animalului, scoțând sunete de bureți îmbibați cu apă, un plescăit de mucoase şi de sorb.

Mathilde a pus laolaltă într-o căldare mare de fier inima, plămânii şi ficatul. A chemat-o pe Aïcha şi i-a apropiat fața de inima vineție.

— Priveşte, e exact ca în carte. Pe-aici trece sângele.

Mathilde şi-a vârât degetul în aortă apoi a indicat ventriculele şi auriculele, spunându-le pe nume, şi a concluzionat:

— Ăsta nu mai ştiu cum se cheamă.

A înşfăcat apoi plămânii, sub privirile indignate ale servitoarelor, care socoteau că tot circul acela era ruşinos şi profanator. Mathilde a pus cele două pungi cenuşii şi vâscoase sub robinet şi le-a privit cum se pătrund de apă. Selim a bătut din palme, iar ea l-a sărutat pe frunte.

— Imaginează-ți că în loc de apă e aer. Uite, iubita mea, aşa respirăm.

La trei zile după sărbătoare, în miez de noapte, au descins în duar membri ai armatei de eliberare, cu feţele acoperite cu cagule negre. Le-au poruncit lui Ido şi lui Ba Miloud să le dea de mâncare şi să facă rost de benzină. Au plecat în zori, promiţând că victoria e aproape şi că vremea jefuitorilor străini trecuse.

*

La vremea aceea, Mathilde socotea că odraslele ei erau prea mici ca să înţeleagă ce se întâmplă, aşa că, dacă nu le-a explicat nimic, nu a fost din nepăsare şi nici din exces de autoritate. Era convinsă că, orice s-ar fi întâmplat, copiii ei trăiau într-o bulă a inocenţei pe care adulţii n-o puteau străpunge. Mathilde credea că-şi înţelege fiica mai bine decât oricine, că e în stare să-i citească sufletul cu uşurinţa cu care priveşti un peisaj frumos printr-o fereastră. O trata pe Aïcha ca pe o prietenă, ca pe o complice, destăinuindu-i lucruri peste puterea de înţelegere a vârstei ei, şi se îmbărbăta spunându-şi: „Chiar dacă nu înţelege, măcar nu-i face rău”.

Şi într-adevăr, Aïcha nu înţelegea. În ochii ei, lumea adulţilor era ceţoasă, nelămurită, aşa cum erau şesurile în zori sau la lăsatul serii, în orele acelea când conturul lucrurilor dispare. Părinţii vorbeau în faţa ei şi prindea nişte

frânturi din aceste conversații în care se rosteau în șoaptă cuvinte precum „crimă” sau „dispariție”. Uneori Aïcha își punea întrebări în tăcere. Se întreba, de pildă, de ce Selma nu mai dormea cu ea. De ce lucrătoarele se lăsau duse acolo unde era iarba mai înaltă de către muncitorii cu mâinile crăpate și cefele înroșite de soare. Bănuia că există ceva care se cheamă năpastă și că bărbații erau capabili de gesturi de cruzime. Și căuta explicații în natura înconjurătoare.

În vara aceea s-a reîntors la viața ei sălbatică, viața ei fără ore fixe și fără constrângeri. A explorat lumea de pe colină, care, pentru ea, era ca un fel de insulă în mijlocul șesului. Mai apăreau uneori și alți copii, băieți de vârsta ei care țineau în brațe mieluți speriați și murdari. Străbăteau câmpurile cu bustul gol, pielea lor devenise arămie sub razele soarelui și perii de pe ceafă și de pe brațe li se albiseră. Pe piepturile lor pline de praf se formau dâre de transpirație, brazde un pic mai deschise la culoare. Când micuții păstori au venit la ea și i-au propus să mângâie animalele, Aïcha s-a emoționat. Nu-și putea lua ochii de la umerii lor vânjoși, de la călcâiele lor bătătorite, și vedea în ei bărbații care aveau să devină. Deocamdată erau copii, ca și ea, pluteau într-un soi de stare de grație, dar Aïcha înțelegea, fără să fie pe deplin conștientă, că maturitatea îi prindea din urmă. Că munca și sărăcia îmbătrânea acele trupuri mai repede decât creștea propriul ei trup.

Zi de zi, urmărea de sub arbori procesiunea lucrătorilor, cărora le imita gesturile, străduindu-se să nu le tulbure munca. I-a ajutat să construiască o sperietoare, din niște haine vechi ale lui Amin și din paie proaspete. A agățat prin pomi oglinjoare sparte care alungau păsăretul. Putea sta ore în șir să privească cuibul bufniței din arborele de avocado sau mușuroiul cârtiței din fundul grădinii. Era răbdătoare și tăcută, și a învățat să prindă cameleoni și șopârle, pe care îi

dosea într-o cutie, căreia îi ridica iute capacul ca să-şi contemple prada. Într-o dimineaţă, a găsit pe drum un embrion minuscul de pasăre, nu mai lung decât degetul ei mic. Animalul, care nici măcar nu era animal pe de-a-ntregul, avea cioc, gheare şi un schelet atât de mărunt, încât părea aproape ireal. Aïcha s-a culcat, cu obrazul lipit de ţărână, şi a urmărit munca furnicilor care mişunau pe cadavru. S-a gândit: „Nu sunt deloc crude, şi asta nu pentru că sunt mici”. Ar fi vrut să întrebe pământul, să-i ceară să povestească despre ce-a văzut de-a lungul timpului, despre ceilalţi oameni care trăiseră aici înaintea ei, despre cei care se prăpădiseră şi pe care ea nu-i cunoscuse niciodată.

Tocmai pentru că se simţea liberă, Aïcha a vrut să descopere hotarele moşiei. Nu ştiuse niciodată cu adevărat până unde avea voie să meargă, până unde se află acasă şi unde începe lumea celorlalţi. Puterile ei o duceau zilnic mai departe şi se aştepta să dea peste un zid, peste un gard, peste o faleză, peste ceva care s-o facă să spună: „Aici se termină totul. Mai departe de-atât nu se poate”. Într-o după-amiază a trecut de hangarul unde era adăpostit tractorul. A străbătut plantaţiile de gutui şi de măslini, şi-a croit drum printre tulpinile înalte de floarea-soarelui, arse de căldură. S-a trezit pe un teren năpădit de urzici care-i veneau până la brâu şi, acolo, a zărit un zid scund de vreun metru. Era dat cu var şi alcătuia un mic ţarc plin de buruieni. Mai fusese pe-aici. Cu multă vreme în urmă, când era mititică şi o ţinea de mână pe Mathilde, care culesese flori acoperite de musculiţe, mama ei i-a arătat zidul şi i-a spus: „Aici o să fim înmormântaţi, tatăl tău şi cu mine”. Aïcha s-a apropiat de îngrăditură. Cactuşii plini de fructe răspândeau mireasmă de miere. S-a culcat pe pământ, în locul unde îşi închipuia că va fi îngropat într-o zi trupul mamei sale. Era oare posibil ca Mathilde să ajungă cândva foarte bătrână, la fel de bătrână şi de smochinită ca Mouilala? Şi-a acoperit ochii cu

cotul ca să se ferească de soare şi a început să viseze la planşele de anatomie oferite de Dragan. Ştia pe dinafară numele anumitor oase în ungureşte: *combcsont* pentru femur, *gerinc* pentru coloana vertebrală şi *kulcscsont* pentru claviculă.

*

Într-o seară, în timpul mesei, Amin le-a anunţat că vor petrece două zile la mare, pe plaja din Mehdia. Destinaţia n-avea nimic surprinzător: era cea mai apropiată plajă de Meknès şi se ajungea acolo în mai puţin de trei ore cu maşina. Amin luase mereu în râs felul în care Mathilde tânjea să-şi petreacă timpul liber: picnicuri, plimbări prin pădure, excursii la munte. Spunea despre cei cărora le plăcea distracţia că sunt nişte trândavi, nişte neisprăviţi, nişte pierde-vară. Probabil că pusese la cale acest sejur datorită insistenţelor lui Dragan care avea o căsuţă acolo şi, care, veşnic complice al Mathildei, văzuse în ochii ei fulgere de invidie, atunci când el îşi evoca vacanţele. O invidie care nu era nici răuvoitoare, nici acidă, ci doar tristă, precum un copil care-l vede pe altul dezmierdând o păpuşă pe care el deja nu mai trage nădejde s-o aibă vreodată. Ori poate că Amin fusese călăuzit de sentimente mai profunde, de dorinţa de a fi iertat sau de a face fericită o femeie care se ofilea puţin câte puţin acolo pe colină, într-un univers în care conta munca şi numai munca.

S-au urcat în maşină în zori. Cerul devenise trandafiriu şi era ceasul când florile semănate de Mathilde la intrarea pe moşie începeau să îmbălsămeze aerul. Amin şi-a zorit copiii, vrând să profite de răcoarea dimineţii. Selma a rămas la fermă. Nu s-a sculat ca să-şi ia rămas-bun şi Mathilde şi-a zis că era mai bine aşa. Nu ar fi putut să ţină piept privirii ei. Selim şi Aïcha s-au aşezat pe bancheta din spate. Mathilde purta pălăria de rafie şi pusese într-un coş două

lopățele şi o găleată veche, pe care o folosea la diverse treburi gospodăreşti.

La câțiva kilometri de mare au prins aglomerație pe şosea. Lui Selim îi fusese rău, iar în maşină plutea miros de vomă. Miros de lapte acru amestecat cu Coca-Cola. S-au afundat pe străduțele pe care se deplasau familii aflate în vacanță şi le-a luat ceva vreme ca să descopere căsuța familiei Palosi. Corinne stătea la soare pe terasă, iar Dragan, cu fața îmbujorată şi plină sudoare, băuse cam multă bere. Era vesel şi a luat-o pe Aïcha în brațe. A făcut-o să zboare ca un planor, iar această amintire, amintirea acestei stări de plutire în mâinile acelea uriaşe şi păroase avea să fie, mai târziu, aproape la fel de puternică precum amintirea mării.

— Poftim? a spus doctorul. N-ai văzut niciodată oceanul? Trebuie să rezolvăm problema asta.

S-a dus cu fetița pe plajă, însă ea ar fi vrut ca totul să se întâmple cu mai puțină grabă. Ar fi vrut să mai stea câteva clipe, cu ochii închişi, pe această terasă însorită, şi să asculte zgomotul tulburător, năucitor al oceanului. Asta i-a plăcut cel mai mult. Asta i s-a părut nespus de frumos. Acest foşnet, ca atunci când sufli într-un ziar făcut pâlnie şi-l lipeşti de urechea cuiva. Zgomotul acesta precum respirația cuiva care doarme, fericit şi cu somnul încărcat de vise. Tumultul valurilor, acea furie duioasă în care se topeau, vătuite, râsetele copiilor care se jucau, dojenile mămicilor – „Nu aşa de aproape, poți să te îneci!” –, melopeea vânzătorilor de bomboane şi de gogoşi, cărora le luau foc tălpile în nisip. Dragan, cu ea în brațe, a înaintat spre apă. A pus-o jos, şi fetița, care încă nu se descălțase, s-a aşezat să-şi dea jos sandalele de piele bej. Apa a atins-o uşor şi nu i-a fost teamă o clipă. A încercat să prindă între vârfurile degetelor clăbucii care se formau la spargerea valurilor. „Spuma” i-a spus Dragan, cu accentul lui puternic. Părea mândru că ştie acest cuvânt.

Adulții au luat masa pe terasă.

— A venit azi-dimineață un pescar să ne arate ce-a prins. N-o să mâncați în veci un peşte atât de proaspăt.

Slujnica, pe care Corinne o adusese din Meknès, pregătise o salată de roşii şi de morcovi marinați; au mâncat direct cu mâinile sardelele fripte şi un soi de peşte alb, lung ca un țipar, cu carnea tare şi fadă. Mathilde îşi băga fără încetare degetele în farfuria copiilor. Le zdrumica peştele, spunând:

— Asta ne-ar mai lipsi, să se înece cu vreun os. Ne-ar strica tot cheful.

În copilărie, Mathilde fusese o înotătoare fără pereche. Colegii ei spuneau că are corpul făcut pentru aşa ceva. Umeri lați, şolduri pietroase şi piele netedă. Plonjase în Rin chiar şi toamna, chiar şi atunci când primăvara se lăsa aşteptată, şi ieşea din apă cu buzele vinete şi buricele degetelor pergamentoase. Putea să-şi țină respirația vreme îndelungată şi-i plăcea la nebunie să stea cu capul sub apă, să se îmbete de tăcerea aceea care nu era tăcere, ci un şuierat al adâncurilor, o absență a forfotei umane. Odată, pe când avea paisprezece sau cincisprezece ani, s-a lăsat să plutească, cu fața pe jumătate cufundată sub apă, ca o ramură bătrână, atât de mult timp încât un coleg s-a aruncat până la urmă după ea s-o salveze. Crezuse că e moartă, îi veniseră în minte poveşti romantice cu tinere înecate în fluviu din pricina unei decepții în dragoste. Dar Mathilde şi-a ridicat capul şi a izbucnit în râs:

— Te-am păcălit! Băiatului i-a sărit țandăra:

— Uită-te la pantalonii mei nou-nouți! O să mă certe maică-mea.

Corinne şi-a pus costum de baie şi Mathilde a mers pe urmele ei la plajă. Undeva mai departe, câteva familii îşi instalaseră nişte corturi mari pe nisip şi stăteau acolo în camping vreo lună, gătind în mici braserouri din lut ars şi

spălându-se la duşurile publice. Mathilde a înaintat şi, când apa i-a ajuns la piept, s-a simţit atât de fericită, încât i-a venit să se repeadă la Corinne şi s-o strângă în braţe. A înotat cât de departe a putut, s-a cufundat cât au ţinut-o plămânii. Din când în când întorcea capul şi vedea căsuţa micşorându-se şi din ce în ce mai greu de deosebit în înşiruirea de case, asemănătoare arhitectural în toate amănuntele. Fără să ştie de ce, a început dintr-odată să-şi agite braţele, poate ca să-şi salute copiii, să le spună „la uitaţi până unde am ajuns!”

Selim, căruia îi puseseră pe cap o pălărie de pai prea mare, a săpat în nisip o groapă care a stârnit interesul altor copii.

— O să facem un castel, a zis o fetiţă.

— Să nu uităm de şanţurile cu apă, a exclamat un puşti căruia îi lipseau trei dinţi şi era peltic.

Aïcha s-a aşezat lângă ei. Cât de uşor se împrietenea lumea în preajma mării şi a nisipului! Pe jumătate goi, cu pielea bronzată de soare, se distrau împreună şi se gândeau doar cum să sape cât mai adânc cu putinţă, ca să dea de apă şi să vadă cum se formează un iaz la poalele castelului lor. Datorită apei de mare şi vântului, părul Aïchei, de obicei încurcat şi aspru, se cârlionţase frumos. Şi-a trecut mâinile prin el. Şi-a spus că, acasă, va trebui s-o roage pe Mathilde să-i pună mulţi săculeţi de sare în apa de scaldă.

La sfârşitul după-amiezii, Corinne a ajutat-o pe Mathilde să-i spele pe copii. În pijama, istoviţi de joacă şi de băi în mare, micuţii s-au lungit pe terasă. Aïcha a simţit plumb pe gene, dar splendoarea priveliştii a ţinut-o trează. Cerul s-a înroşit, apoi a trecut spre roz şi, în cele din urmă, zarea s-a îmbrăcat într-un halou violet, în timp ce soarele, mai incandescent ca niciodată, a coborât spre ape şi s-a lăsat înghiţit. Pe plajă a trecut un vânzător de porumb copt şi Aïcha a acceptat ştiuletele pe care i-l întinsese Dragan. Nu-i

era foame, dar voia să nu refuze nimic, să profite de tot ce-i putea oferi ziua aceea. A ronțăit din porumb, câteva boabe i-au rămas între dinți, era cam neplăcut şi s-a pus pe tuşit. Înainte să o cuprindă somnul, a auzit râsul tatălui ei, un râs pe care nu-l mai auzise niciodată, eliberat de griji, de gânduri ascunse.

*

Când Aïcha s-a trezit a doua zi dimineață, adulții încă dormeau, aşa că s-a dus singură pe terasă. Noaptea, avusese un vis lung precum coaja merelor pe care le curăța Mathilde strângând din buze, când îşi jura să facă o spirală nesfârşită din pielea fructului. Familia Palosi a luat micul dejun în costume de baie, ceea ce a părut că-l şochează pe Amin.

— Trăim ca nişte Robinsoni, a explicat Dragan, a cărui piele alburie căpătase culoarea cireşelor, îmbrăcați cât mai sumar şi mâncând ce ne oferă oceanul.

La prânz, s-a făcut atât de cald, încât s-a strâns deasupra apei un roi de libelule, cu trupuri roşcate şi strălucitoare. Se repezeau în picaj, după care continuau să planeze. Cerul era alb, lumina orbitoare. Mathilde a tras umbrela şi prosoapele cât mai aproape de apă, ca să se bucure de răcoarea mării şi să-i supravegheze cât mai bine pe copii, care nu se mai săturau să se joace în valuri, să-şi afunde mâinile în nisipul umed, să privească peştişorii cum le ating uşor picioarele. Amin s-a aşezat lângă soția lui. Şi-a scos cămaşa şi apoi pantalonii, sub care avea un costum de baie pe care i-l împrumutase Dragan. Pielea de pe burtă, de pe spate şi de pe pulpe îi era deschisă la culoare, iar pe brațele goale se vedea linia până unde se bronzase. Nu-şi lăsase niciodată, se pare, întregul corp expus mângâierilor soarelui.

Amin nu ştia să înoate. Lui Mouilala îi fusese întotdeauna teamă de apă şi le interzisese copiilor să se apropie de ued sau chiar de puț.

— V-ar putea înghiți apa! le spunea.

Privindu-i însă pe copii cum se aruncau în valuri şi pe femeile plăpânde şi albe cum îşi potriveau casca de baie şi înotau, ținându-şi capul drept, ridicat deasupra apei, Amin şi-a spus că, probabil, nu era chiar atât de complicat. Că nu exista niciun motiv să nu reuşească şi el, el care alerga mai repede decât majoritatea colegilor lui, care călărea fără şa, care putea să se cațăre în copaci fără sprijin, doar prin forța brațelor.

Se pregătea să se ducă lângă copii, când a auzit-o pe Mathilde strigând. Un val mai mare ajunsese la prosoape şi luase cu el hainele lui Amin. Cu picioarele în apă, îşi vedea pantalonii purtați înainte şi înapoi la suprafața apei. Ca o iubită geloasă, oceanul râdea de el şi-i arăta cu degetul goliciunea. Copiii au început să râdă, s-au repezit să-i recupereze hainele lui Amin şi să câştige recompensa care, credeau ei, li se cuvenea. Până la urmă Mathilde a reuşit să prindă pantalonii, şi i-a stors în mâini. Amin i-a spus:

— Să nu mai pierdem vremea. Trebuie să ne întoarcem.

Când i-au chemat, copiii au refuzat să vină.

— Nu, spuneau ei, nu vrem acasă!

Amin şi Mathilde stăteau lângă ei, cu picioarele înfipte în nisip, şi-i muştruluiau:

— Ieşiți în clipa asta. Ajunge. Sau vreți să venim după voi? Micuții nu le-au dat de ales. Mathilde s-a băgat în valuri cu grație, în vreme ce Amin a mers prudent, până ce apa i-a ajuns la subraț. Mânios, cu vocea înrăită de furie, a întins mâna către fiul său şi l-a apucat violent de păr. Selim a scos un țipăt.

— Să nu mai îndrăzneşti vreodată să nu-ți asculți tatăl, ai înțeles?

Pe drumul de întoarcere, Aïcha nu şi-a putut stăpâni lacrimile. Se uita țintă în zare şi nu catadicsea să-i răspundă maică-sii, care încerca zadarnic s-o mângâie. Pe

marginea unui drum, a văzut nişte bărbaţi mergând, cu mâinile legate, purtând haine zdrenţuite, bărbaţi cu părul plin de praf, şi s-a gândit că fuseseră probabil scoşi dintr-o peşteră sau din vreo groapă. Mathilde i-a spus:

— Nu te uita la ei!

*

Au ajuns la fermă în toiul nopţii. Mathilde l-a luat pe Selim în braţe şi Amin a cărat-o pe Aïcha, adormită, până în patul ei. Când se pregătea să tragă uşa după el, fiica lui l-a întrebat:

— Tăticule, nu-i aşa că doar francezii răi sunt atacaţi? Pe cei buni îi apără muncitorii, nu crezi?

Amin a părut surprins şi s-a aşezat pe pat. A chibzuit câteva clipe, cu capul plecat, cu mâinile împreunate în dreptul gurii.

— Nu, s-a grăbit el să-i răspundă, cu voce hotărâtă, n-are nicio legătură cu bunătatea sau cu dreptatea. Există oameni cumsecade ale căror ferme sunt incendiate şi netrebnici care scapă basma curată. La vreme de război, nu mai există oameni de treabă, nici ticăloşi şi nici dreptate.

— Şi-atunci, înseamnă că suntem în război?

— Nu chiar, i-a răspuns Amin, şi, de parcă ar fi vorbit pentru sine, a adăugat: De fapt, e mai rău ca la război. Fiindcă duşmanii noştri, sau cei care ar trebuie să ne fie duşmani, trăiesc cu noi laolaltă de multă vreme. Unii sunt prietenii noştri, vecinii noştri, familia noastră. Au crescut odată cu noi şi, când mă uit la ei, nu văd un vrăjmaş care trebuie ucis, văd doar un copil.

— Dar noi suntem de partea celor buni sau a celor răi?

Aïcha se ridicase în capul oaselor şi îl privea neliniştită.

El s-a gândit că nu ştia cum să le vorbească copiilor şi că micuţa nu înţelegea probabil ceea ce se străduia el să-i explice.

— Noi, i-a spus el, suntem la fel ca pomul tău, pe jumătate portocal, pe jumătate lămâi. Nu suntem de nicio parte.

— Şi-o să ne ucidă şi pe noi?

— Nu, n-o să pățim nimic. Îți promit. Poți să dormi liniştită.

I-a apropiat cu blândețe capul de fața lui şi a sărutat-o pe obraz. A închis uşa cu băgare de seamă şi s-a gândit, pe culoar, că fructele portocalămâiului sunt de nemâncat. Aveau pulpa uscată şi gustul atât de amar, că-ți dădeau lacrimile. Şi-a spus că în lumea oamenilor lucrurile stau la fel ca în aceea a botanicii. În cele din urmă, o specie o ia înaintea celeilalte şi, într-o bună zi, portocala va câştiga în fața lămâii sau invers, şi pomul va face în sfârşit fructe comestibile.

*

Nu, a încercat el să se convingă, n-o să vină nimeni să ne omoare, dar a ținut să-şi ia măsuri de siguranță. Toată luna august a dormit cu puşca sub pat şi i-a cerut lui Murad să facă la fel. Supraveghetorul l-a ajutat pe Amin să meşterească o trapă în dulapul din camera conjugală. L-au golit, au deşurubat rafturile şi au construit un soi de fund dublu.

— Veniți aici! le-a spus el într-o zi copiilor, iar Selim şi Aïcha s-au înființat pe dată.

— Ia intrați înăuntru.

Selim, căruia jocul i se părea foarte distractiv, s-a băgat înăuntru, urmat de sora lui. Amin a tras scândura peste ei şi copiii au rămas în beznă. De-acolo, din ascunzătoare, se auzea vocea tatălui lor, parcă înăbuşită, şi paşii adulților care se foiau prin cameră.

— Dacă se-ntâmplă ceva, dacă apare vreun pericol, aici va trebui să vă ascundeți.

În cazul în care ferma ar fi fost atacată în absența lui, Amin a învățat-o pe Mathilde să mânuiască o grenadă. L-a ascultat, concentrată ca un soldat, gata să facă orice ca să-şi apere gospodăria. Cu câteva zile înainte, sosise la dispensar un bărbat. Era un bătrân argat, care lucra dintotdeauna pe moşie şi care îl cunoscuse chiar şi pe Kadur Belhaj. Mathilde şi-a închipuit că omul i-a cerut să vorbească afară, sub palmierul cel mare, din sfială. Poate că era bolnav şi nu voia să se afle. Poate, cum se întâmpla adesea, voia să ceară un avans la salariu sau ceva de lucru pentru nişte veri îndepărtați. Lucrătorul a vorbit despre vreme, despre căldura copleşitoare şi despre vântul uscat care prăpădea recoltele. A întrebat-o ce mai fac copiii şi i-a acoperit cu binecuvântări. După ce-a isprăvit vorbele de clacă, şi-a pus mâna pe brațul Mathildei şi i-a şoptit:

— Dacă într-o zi, dar mai cu seamă noaptea, o să vin la tine, să nu-mi deschizi. Chiar dacă sunt eu în carne şi oase, chiar dacă o să-ți spun că e urgent, că e cineva bolnav sau că are vreunul nevoie de ajutor, ține uşa zăvorâtă! Dă-le de ştire copiilor, vesteşte-o pe slujnică. Dacă apar, să ştii că am venit să te ucid. Fiindcă asta se va întâmpla dacă, până la urmă, voi ajunge să-i cred pe cei care zic că nu poți ajunge-n rai decât dacă omori francezi.

În noaptea aceea, Mathilde a pus mâna pe carabina ascunsă sub pat şi s-a dus desculță până sub palmierul cel mare. Acolo, în penumbră, a tras în trunchiul copacului până şi-a isprăvit gloanțele. A doua zi dimineață când s-a trezit, Amin a găsit hoituri de şobolani încurcate prin plasa de iederă. Când i-a cerut lămuriri Mathildei, aceasta a ridicat din umeri:

— Nu mai suportam fojgăiala. Aveam coşmaruri când îi auzeam cățărându-se printre frunze.

La sfârşitul lunii, a sosit în sfârşit noaptea cea mare. O noapte de august, frumoasă şi liniştită. Printre vârfurile chiparoşilor sclipea o lună rumenă şi copiii se lungiseră în iarbă ca să privească stelele căzătoare. Din pricina vântului *chergui*, îşi luaseră obiceiul ca, la căderea nopţii, să ia masa în grădină. Muşte cu reflexe verzui sfârşeau prinse în ceara lumânărilor. Zeci de lilieci zburau din arbore în arbore, şi Aïcha îşi acoperea capul cu mâinile, de teamă să nu-şi facă sălaş în părul ei.

Femeile au fost primele care au auzit împuşcăturile, fiind deprinse să audă strigătele copiilor sau gemetele bolnavilor. S-au aşezat pe paturi, cu pieptul apăsat de presimţiri negre. Mathilde a dat fuga în camera copiilor, luând în braţe trupurile lor calde şi moleşite de somn. L-a strâns pe Selim la piept:

— E bine, totul e bine!

A însărcinat-o pe Tamo să-i ascundă în dulap şi Aïcha, pe jumătate cufundată în vise, a înţeles că se închidea trapa peste ea şi că trebuia să-şi liniştească fratele. Nu era momentul să plângă sau să nu fie ascultători, aşa că au stat smirnă. Aïcha s-a gândit la lanterna de care se folosea ca să prindă păsări. Ce bine-ar fi fost dacă tatălui ei i-ar fi trecut prin cap să i-o dea.

A auzit, din ascunzătoare, strigătele lui Tamo, care voia să se ducă în sat ca să afle ce se întâmplase cu părinţii ei, apoi urletul lui Amin care poruncea:

— Nu pleacă nimeni! Slujnica a rămas aşezată în bucătărie, tresărind la cel mai mic zgomot, plângând, cu faţa ascunsă în scobitura cotului.

Mai întâi a fost o strălucire uriaşă, o explozie violet în depărtare, ca o spărtură luminoasă în bezna nopţii. Incendiul desena un nou orizont şi părea că se crapă de ziuă. Transparenţa albăstrie a fost urmată de portocaliul flăcărilor. Pentru întâia oară în viaţa lor, câmpia era

sfredelită de lumină. Lumea lor devenise un rug uriaş, un glob de jăratic. Peisajul, mut de obicei, se umpluse de zgomotul focurilor de armă. Le ajungeau la urechi urletele oamenilor, amestecate cu cele ale şacalilor şi bufnițelor.

La câțiva kilometri de-acolo, au luat foc primele terenuri cultivate, crengile migdalilor, ale piersicilor au fost înghițite de pârjol. Ai fi zis că mii de femei se strânseseră ca să gătească o masă îndrăcită, şi că vântul cumplit ducea cu el mirosul de lemn şi de frunze arse. Trosnetul flăcărilor se topea în strigătele lucrătorilor de pe pământurile colonişt ilor, care alergau de la puțuri la grajduri şi de la puțuri la căpițele de fân mistuite de flăcări. Cenuşa şi tăciunii se răzlețeau prin aer, acoperind fețele țăranilor, arzându-le spinările şi mâinile, dar ei nu simțeau nimic şi fugeau de colo-colo, cu găleți de apă în mâini. În staule, dobitoacele mureau arse de vii. „Nici toată bunăvoința din lume n-ar putea pune capăt măcelului, şi-a spus Amin. Nimic n-o să-i oprească. Vom fi prinşi în mijlocul flăcărilor. Nu văd cum ar putea fi altfel.”

În cursul nopții, un tanc al armatei franceze a intrat pe moşie. Amin şi Murad, care făcuseră încă de la asfințit ronduri de pază, şi-au declinat calitatea de foşti soldați. Militarul i-a întrebat dacă au nevoie de ajutor. Amin a privit hărăbaia de metal, uniforma soldatului, şi şi-a dat seama că prezența lor pe pământurile lui îl încurcă. Nu voia ca angajații să-l vadă discutând cu acel bărbat pe care îl vor califica drept cotropitor.

— Nu, nu, totul e-n regulă, domnule comandant. N-avem nevoie de nimic. Vă puteți continua drumul!

Militarul a plecat, iar Murad s-a dus să se odihnească.

Sub trapa din dulap, Selim plângea. Se agățase de Aïcha, umplând-o de muci şi de lacrimi, iar ea îi zicea:

— Taci odată, tâmpitule. O să ne audă oamenii răi şi o să vină după noi să ne omoare.

I-a pus mâinile la gură celui mic, care n-a încetat să se agite. Încerca să audă zgomotele din casă, mai cu seamă vocea mamei sale, pentru că soarta ei o îngrijora cel mai mult. Ce i-ar face Mathildei dacă ar găsi-o? Selim s-a liniştit. Şi-a lipit faţa de pieptul surorii sale şi a fost uimit că inima ei nu bate mai tare, dar în acelaşi timp s-a simţit şi îmbărbătat, pentru că fetei nu părea să-i fie teamă. Aïcha a spus o rugăciune, cu buzele lipite de urechea frăţiorului ei. *Înger ceresc, călăuză a mea credincioasă şi milostivă, fă-mă să ascult de harul tău şi să ţin drumul drept, să nu mă abat de la calea poruncilor lui Dumnezeu. Sfântă Fecioară, Maică a Domnului, mamă şi stăpână a mea, apără-mă!* Şi s-au cufundat amândoi în somn, liniştiţi parcă de imaginea acelui înger protector.

Aïcha s-a trezit prima. Nu ştia cât timp a dormit. De-afară nu se mai auzea nimic. Părea că împuşcăturile se opriseră, că e din nou pace, şi s-a întrebat de ce n-a venit nimeni să-i scoată de-acolo. „Dacă am rămas singuri pe lume? s-a gândit ea. Dacă or fi murit cu toţii?" A împins cu amândouă mâinile scândura care-i strivea şi, o dată ridicată în picioare, a deschis uşa dulapului. Selim stătea întins pe jos şi, în momentul în care Aïcha s-a sculat, a scăpat un oftat uşor. Camera era cufundată în întuneric. A mers încet pe coridor, cu mâinile întinse în faţă. Ştia locul fiecărei mobile şi a avut grijă să nu atingă nimic, să nu scoată niciun zgomot care să atragă atenţia. A ajuns în bucătărie, care era şi ea pustie. I s-a strâns inima. Peste resturile de la cină zburau nişte muşte. „Au venit, şi-a spus ea, i-au luat pe Tamo, pe ai mei şi chiar pe Selma." În clipa aceea, casa i s-a părut uriaşă şi duşmănoasă. S-a văzut mamă a propriului ei frate, fetiţă hărăzită unui destin fără seamăn. Şi-a amintit poveşti cu orfelinate şi suferinţe, care au făcut-o să

lăcrimeze, basme care o îngrozeau şi care îi dădeau totodată curaj. Apoi a auzit vocea lui Selma, îndepărtată, stinsă. Aïcha s-a întors, dar nu era nimeni. Mai întâi a crezut că visase, dar a auzit din nou vocea mătuşii sale. S-a apropiat de fereastră, iar de acolo a desluşit mai limpede zgomotul unei conversaţii. „Sunt pe acoperiş”, a realizat ea şi a deschis uşa, fericită că erau în viaţă şi furioasă că uitaseră de ei. Prin întuneric, s-a căţărat pe scara care ducea spre terasă şi a văzut mai întâi capetele incandescente ale ţigărilor din care trăgeau Amin şi Murad. Cei doi stăteau unul lângă altul, pe lădiţele de migdale puse la uscat de lucrători, iar soţiile lor, rămase în picioare, îşi întorseseră spatele. Mathilde privea spre oraş, căruia de acolo, de pe culme, i se puteau ghici luminile. Selma, în schimb, contempla incendiul.

— N-o să ajungă până la noi. Slavă Domnului, colina o să scape de pârjol. Nu mai bate vântul şi în curând o să vină furtuna.

Selma a deschis larg braţele, precum Isus pe cruce, şi a început să scoată strigăte puternice. Strigăte răguşite, prelungi, cărora le răspundeau şacalii, aţâţaţi de incendiu. Murad şi-a aruncat ţigara şi-a tras-o de fustă pe nevastă-sa ca să se aşeze.

Aïcha, cu picioarele pe o treaptă a scării, cu faţa care abia-i trecea de marginea acoperişului, a ezitat să urce. Poate că aveau s-o certe. Tatăl ei avea să-i reproşeze că le stă-n drum, că se bagă în sufletul celor mari, că nu ştie să stea la locul ei. În depărtare, a zărit un nor a cărui formă semăna cu un creier şi, care, din când în când, părea că se luminează, că se umple cu fulgere. Selma nu se înşela. În curând avea să plouă şi aveau să fie salvaţi. Rugăciunile ei nu fuseseră zadarnice şi îngerul se ţinuse de cuvânt. A încălecat pervazul cu băgare de seamă şi a înaintat încet către Mathilde care, când a văzut-o, n-a zis nimic. A lipit

capul fetei de pântecele ei şi şi-a întors privirile către flăcările care agonizau.

Sub ochii lor tocmai dispărea o lume. În faţă, ardeau casele coloniştilor. Focul înghiţea rochiţele unor fete drăgălaşe, mantourile elegante ale mămicilor, mobilele încăpătoare ce adăposteau, învelite în cearşafuri, rochii de preţ purtate o singură dată. Cărţile se făcuseră scrum, la fel şi moştenirile aduse din Franţa şi afişate cu înfumurare în ochii băştinaşilor. Aïcha nu-şi putea dezlipi ochii de la acest spectacol. Niciodată colina nu îi păruse atât de frumoasă. Era atât de fericită, că îi venea să chiuie. Ar fi vrut să zică ceva, să se pună pe râs sau să danseze precum acele *chouafas* despre care-i vorbise bunica şi care se învârteau în loc până ameţeau. Dar Aïcha nu s-a clintit. S-a aşezat lângă tatăl ei şi şi-a strâns genunchii la piept.

„Să ardă, şi-a zis ea. Să plece de-aici. Să crape cu toţii.”

Mulţumirile mele se îndreaptă în primul rând către editorul meu, Jean-Marie Laclavetine, fără de care această carte n-ar fi văzut lumina tiparului. Încrederea, prietenia, pasiunea lui pentru literatură m-au însufleţit la fiecare pagină. Îi mulţumesc de asemenea lui Marion Butel, ale cărei eficienţă şi delicateţe m-au ajutat să-mi fac timp pentru scris. Întreaga mea gratitudine se îndreaptă către istoricul Hassan Aourid, către Karim Boukhari, către profesorii Mustapha Bencheikh şi Maati Monjib, ale căror studii m-au inspirat şi care au avut amabilitatea să mă lămurească în privinţa vieţii din Maroc în perioada anilor 1950. Îi mulţumesc lui Jamal Baddou pentru destăinuirile şi generozitatea lui. În sfârşit, îi mulţumesc din tot sufletul soţului meu, Antoine, care îmi iartă absenţele, care stă de pază cu duioşie în faţa biroului meu şi care, zi de zi, îmi arată cât de mult mă iubeşte şi mă susţine.